

პოლიტიკა

„აფხაზებს ახალი ლიდარი და ახალი ხადვა გვქირდება.“

სოხუმში მომხდარი საკადრო ცვლილების შემდეგ, ქართულ-აფხაზურ დიალოგში პოზიტიური ძვრები არ შეინიშნება. ბოლო საკადრო გადაადგილებებზე პეიმიისტურად საუბრობენ როგორც მოსკოვში, ისე თბილისში. იგივე შეხედულება აქვს არძინბას ყოფილ წარმომადგენელს ამერიკის შეერთებულ შტატებში დოქტორ ინალ კაზანს.

A2

უცხოეთი

მოლდოვის პრეზიდენტი თავს ვაშინგტონს დახმარებას სთხოვს

აშშ-ში ოფიციალური ვიზიტისას, მოლდოვას კომუნისტ პრეზიდენტს გლადიმირ ვორონინს პრეზიდენტი ბუში დენტრისპირეთის კონფლიქტის დარეგულირებაში მხარდაჭერას დაჰპირდა. ვაშინგტონში გამოსვლისას, ვორონინმა დაწვრილებით ისაუბრა მოლდოვას პრობლემებზე, რომლებიც საქართველოსას გაჭირული ვაშლივით ჰგავს.

A4

კორონოკა

იაკონალები მხოლოდ მოწასრიგაბულ სახალმწიფოში ჩადებან ფულს

იაპონელი ექსპერტების რეკომენდაციით, წარმატებული საქმიანობისათვის საჭიროა შესაბამისი ობიექტების პრივატიზაცია, თანამედროვე საბუღალტრო ნორმების დანერგვა და საგადასახადო კოდექსში ცვლილებების შეტანა.

A6

სამართალი

საახალწლოდ ნაძვის ხეები გაძვირდება

შარშან საახალწლო ნაძვის ხის ფასი სამიდან ოც ლარამდე მერყეობდა. ტრადიციული საახალწლო სიმბოლოს ასეთი სიიაფე მათი უკანონო ჭრით აიხსნებოდა...

A7

საზოგადოება

მოსახლეობას ვალი ეპირკოზოდ უნდა ჩამოეწეროს! ასხადებან „თხილწყალკანაღში.“

თბილისის საკრებულოს და მთავრობის გადაწყვეტილებით, მოსახლეობას 2002 წლამდე მოხმარებული წყლის გადასახადი ყოველგვარი პირობის გარეშე უნდა ჩამოეწეროს. მაგრამ, როგორც აღმოჩნდა, დედაქალაქის ხელისუფლების სოციალურ პოლიტიკას რეგიონულ დონეზე დიდი მოწინააღმდეგენი გამოუჩნდნენ.

A8

აზინდი		
თბილისი	3	
ქუთაისი	8	
ბათუმი	9	
სოხუმი	5	
ფოთი	8	
თელავი	3	
ზუგდიდი	8	
გორი	1	

უცხოური ვალუტის ოფიციალური კურსი ლართან მიმართებაში	
აშშ დოლარი	2.1510
ევრო	2.2065
გირვანქა სტერლინგი	3.4491
რუბლი	0.0675

პარლამენტიდან ქუჩის პროცესების არღილი გამოინდა

გიორგი ასანიშვილი

პროსამთავრობო ფრაქციების დემარშით 19 დეკემბერს დაწყებული საპარლამენტო კრიზისი ვრდელდება. პარლამენტის თავმჯდომარე ნინო ბურჯანაძე არ გამოირიცხავს, რომ ის, შეიძლება, სახელისუფლებო კრიზისში გადაიზარდოს და იმ შემთხვევაში, თუ პარლამენტი შეგნებულია იქნება დისკრიმინირებული და ბლოკირებული - პროცესები უკვე ქუჩაში განვითარდეს. "პარლამენტში ამჟამად მიმდინარე მოვლენებზე მთელი პასუხისმგებლობა სახელისუფლებო ფრაქციებსა და იმ ადამიანებს ეკისრებათ, ვინც ამ ფრაქციებს დესტრუქციული ქმედებებისკენ უბიძგებენ", - აცხადებს პარლამენტის სპიკერი და დესტაბილიზაციის მცდელობის ორგანიზატორად სახელმწიფო კანცელარიას მიიჩნევს.

"ფეიქრობ, გულწრფელი იყო საქართველოს პრეზიდენტი, როდესაც სატელეფონო საუბრისას მიიხრა, რომ ფრაქციების ქმედებები მასთან შეთანხმებული არ ყოფილა და მისთვის მოულოდნელი გახლდათ. არანაირი სურვილი და უფლება არა მაქვს, შევარდნაძის ამ განცხადებაში ეჭვი შევიტანო. და მაინც, ის, რაც ახლა პარლამენტში ხდება, სამწუხაროდ, კანცელარიიდან იმართება", - აღნიშნა გუშინ გამართულ საგანგებო ბრიფინგზე პარლამენტის ხელმძღვანელმა. ვინაიდან ბურჯანაძე პრეზიდენტის "ბრალეულობას" გამოორცხავს, ეჭვი, ავტომატურად, კანცელარიის ნომერ

გაგრძელება A2 გვერდზე

ხელისუფლებას არ აქვს გააზრებული, რა ცაცხვს ეთამაშება	მოკლას ქუთაისის საავტომობილო ქარხნის ყოფილი ხელმძღვარი
თამარ ხორბალაძე	თამარ კასიბაძე
როლები შეიცვალა - ახლა "პროტესტანტებზე" მერაცხული ფრაქციები დარჩნენ პარლამენტში, აღორძინებასა და "მრეწველებთან" ერთად. თუმცა, პრინციპში, მოულოდნელი არაფერი მომხდარა - ხუთშაბათის დემარში ლოგიკური დასასრული (თუ დასასრულის დასაწყისი) გახლდათ იმ პროცესისა, რასაც საკანონმდებლო ხელისუფლების დისკრედიტაცია ჰქვია. ამ გზით სახელისუფლებო ძალებმა მას შემდეგ დაიწყეს სიარული, რაც აღმოჩნდა, რომ ვერ შეკრადნენ პარლამენტში უზრავლესობის, რომელიც ბიუჯეტისა თუ სხვა, განსაკუთრებით - საარჩევნო წელს, მნიშვნელოვანი კანონების დამტკიცების საშუალებას მისცემდა, პარლამენტის თავმჯდომარედ და ვიცე-სპიკერებად საკუთარ კადრს დაანიშნებდა, საქართველოს კანონმდებლობას თავისებურად აჭრეყნიდა" და	ქუთაისის საავტომობილო ქარხანა ამ თვეში მეორედ მოექცა საზოგადოების ყურადღების ცენტრში და ორივეჯერ დამნაშავეთა სამყაროს დამსახურებით. ქარხნის გაუჩინარებული დირექტორი ნაცვლიშვილი ბიოროტმოქმედებმა თუ რამდენიმე დღეში ნაცემი დაბრუნეს, ქარხნის ყოფილოვანი გახლავთ. საინტერესოა, რომ "თამას" აგრძელებენ "მაჟორიტარებიც", რომლებმაც დარჩენილ ფრაქციათა კონსულტაციებში მიიღეს მონაწილეობა. ისინი არ აღიარებენ, რომ დემარშისტებს უერთდებიან და საკუთარი ნევრების არყოფნას სდომანხე, პრეტულ საუბრებში, რვა დეპუტატის პეტერბურგში ყოფნას, ერთისას კი - ავადმყოფობას უკავშირებენ.
გაგრძელება A3 გვერდზე	გაგრძელება A7 გვერდზე

თქვენ ძლიერ გიყვართ იისფარ თოვლის ქალწულებივით ხიდიდან ფანა?!

დალი კაპრაძე

თბილისში თოვს. ყველა ამბობს, რომ დიდი ხანია, თოვლიანი ზამთარი არ ყოფილა. მე ვერ ვიხსენებ, შარშან იყო თუ არა თოვლი. "შარშან თოვლი იყო?" - ვეკითხები "მარშრუტკის" მძღოლს. "რა ვიცი, არ მახსოვს?" არ გიყვართ-მეთქი? - არ მოვეშვი და პასუხიც ახი იყო, რას შეუვრნდი? "ერთი ამისიც... ძველი "პაკრიმ-კები" მაქვს". მანქანები ნელა დადიან. ბაროვზე "კოკა-კოლას" ნავთიანი ბოთლები გამოუწყვით - ზამთარში ნავთი, ზაფხულში ლუდი. საკსტანდარტმა კი განაცხადა, ქალაქში ნავთი არ იყიდოთ, შეუმონმეებელია. არა, ხალხს ეკოლოგიური განათლება აკლია, ქალაქს - პატრონი. "რამდენი ავარია იქნება, ყველა "ლისები" დადის". "ცოტა ხნით ყველამ ფეხით რომ ვიაროთ..." - ძალიან არ მინდა, დავიჯერო, რომ თოვლი ასეთი ცუდია. თოვლმა ქუჩაში ხალხი ვერ შეათხელა. ფრთხილად დადიან, მოსრიადლებიან ხოლმე. მაგრამ რას დაელოდონ, მე შენ გეტყვი, ვინმე ქუჩებს და ტროტუა-

ქრიზისი საზოგადოებისა, რომლის ამ ხელისუფლებას იტანს

იაკა კვსიტაძე

მითი ქართული პარლამენტარიზმის შესახებ საბოლოოდ დასამარდა. ბოლო წლების განმავლობაში დემოკრატიის ციტადელად მიჩნეული ქართული პარლამენტი გუშინ სახელოვან წარსულს ჰიშნის გარეშე გამოემშვიდობა. დღეს უკვე შეგვიძლია თამად ვთქვათ, რომ აღარ გვყავს პარლამენტი, სრული უფლება გვაქვს, ეჭვი შეიტანოთ სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობაში და საბოლოოდ დავივწყითოთ ეს ამერიკული "ჩეკ ენდ ბალანსის სისტემი" (კონტროლისა და ბალანსის სისტემა ხელისუფლების შტოებს შორის). ჩვენი ბედი მთლიანად დაუზღუდეს, და არაკონტროლირებადი კანცელარიის ხელშია.

სიტუაციას კიდევ უფრო ამძიმებს ის გარემოება, რომ პოლიტიკურ ტერმინთა განმარტებით ლექსიკონში ძალიან ძნელია ისეთი ტერმინის მოძიება, რომელიც ზუსტად შეესაბამება ჩვენში არსებულ პოლიტიკურ წყობას. თუ გასული წლების მანძილზე ახალგაზრდა დემოკრატიულ სახელმწიფოდ მოვისენიებოდით, ასეთ შეფასებას ქართული პოლიტიკური ყოფა, უკვე დიდი ხანია, ვეღარ იმსახურებს.

საბოლოოდ, ვერც მეზობელი აზერბაიჯანისა და ცენტრალური აზიის დონე "გაგქაჩეთ", თუმცა ნურც იმას დავეკარგავთ ხელისუფლებას, რომ მცდელობებს ამ მიმართულებით ნამდვილად არ აკლებს.

მართალია, ეს მცდელობები ჯერ-ჯერობით ვერ გასცდა ზოგირთი მაძლარი ჩინოვნიკისა და წარმატებული ოლიგარქის ოცნებებს, შევარდნაძის მესამე ვადით არჩევასთან დაკავშირებით, მაგრამ პატარა-პატარა ნაბიჯები მაინც იდგმება.

გაგრძელება A3 გვერდზე

კორუფციას მთავრობაში მოსახლეობის კეთილდღეობა ენერგია
მაია ურუშაძე
განცხად კვინიკაძე
"დემოკრატიზმმა" გადაწყვიტეს, აიძულებს მთავრობა, ამოქმედოს ჩაუბრებული სახელმწიფო მანქანა, რომლის უპირველესი მოვალეობა მოსახლეობის სასიცოცხლო მინიმუმით უზრუნველყოფაა, მაგრამ ოპოზიციონერების საპარლამენტო ინიციატივა მინიმალური ხელფასის საარსებო მინიმუმთან - 115 ლართან გათანაბრების, ხოლო პანსიის 26 ლარამდე გაზრდის შესახებ, სახელისუფლებო ძალების მხრიდან შედგარ წინააღმდეგობას წააწყდა.
გაგრძელება A6 გვერდზე

რებს თოვლისგან განმეწნს. მანანალები და მთხორები ქუჩაში, ტროტუარებზე აღარ სხედან, მაგრამ მალა-ზებსა და კაფეებში შედიან და ისმის გაუთავებლად: "გაღი აქედან, მერამდენედ გეუბნები, აქ აღარ დაგინახო". "თოვლი ძაღლის მამიდააო", - ხალხური სიბრძნეა, თუმცა, თბილისელი ძაღლებისთვის ზაფხულიც არანაკლები მამიდაა. ნეტავ, ვინ რას უშლის?

"იგერიის" გვერდით კვლავ შემოს სახელდახელო ფარდულები გაჩნდა. ზოგი მანქანით, უმეტესობა კი ჩანთით და ტომრით ეზიდება. ეს, ალბათ, სულ კანონიერად მოჭირილი ხეა. ახლა თოვლი ხან ერთ გადამცემს წამოაქცევს, ხან - მეორეს, ხან ერთი მლილი გაიყინება, ხან მეორე გასკდება და იყავი ასე, გაზი-შუქი-წყალი... ამასობაში ზამთარიც გავა. მომავალ ზამთარს ისევ მოთოვს, ყოველ შემთხვევაში, ბუნების ლოგიკა ასეთია. "ამინდმაც როგორ გაგვიმეტა", - გაიგონებ და გაოცდები. რას ჰქვია, გაგვიმეტა. ზამთარია და, ხან თოვლი წამოვა, ხან ქარი ამოვარდება.

ხალხური გამოთქმაა, "დეკემბრის თოვლმა ჭია იცისო". ნეტავ, ეს ჭია ზაფხულამდე მაინც გამოიზრდეს თოვლს და მერე მზეც ამოვა.

საქართველოს პარლამენტი

სამხრეთ კორეას ახალი პრეზიდენტი ჰყავს

სამხრეთ კორეის რესპუბლიკაში ჩატარებულ რიგით მე-16 საპრეზიდენტო არჩევნებში დემოკრატიული პარტიის კანდიდატმა, 56 წლის რო მუ ჰენმა გაიმარჯვა. მისმა მთავარმა ოპონენტმა, ოპოზიციური კონსერვატორული პარტიის ლიდერმა ლი პოი ჩანმა დამარცხება ოფიციალურად აღიარა. **“მე კვლავ ვერ შევძელი ჩემი ხალხის წდობის მოპოვება”** - განაცხადა დამარცხებულმა კანდიდატმა, რომელიც საპრეზიდენტო არჩევნებში 1997 წელსაც იღებდა მონაწილეობას. წინასწარი მონაცემებით კი, სამხრეთ კორეის ახალმა პრეზიდენტმა თავის კონკურენტს მხოლოდ 1,5 პროცენტით მოუგო. **“შევცდები გავლე არა მხოლოდ იმ ხალხის პრეზიდენტი, ვინც ხმა მომცა, არამედ იმაციც, ვინც ჩემს წინააღმდეგ იყო განწყობილი”**, - განაცხადა ნო მუ ჰენმა თავისი პარტიის მტაბ-ბინაში გამართულ ბრიფინგზე.

სამხრეთ კორეის ახალი ლიდერი ცნობილია თავისი მემარცხენე მუსუდულეზებით და აშკარად გამოკვეთილი ანტიამერიკული პოზიციით. მიუხედავად იმისა, რომ აშშ სამხრეთ კორეას ერთ-ერთ საიმედო პარტნიორად განიხილავს, რო მუ ჰენი თავის პოზიციების შეცვლას არ აპირებს. იგი წრიდლოეთ კორეასთან უფრო გასწნილი ურთიერთობების დამყარების აქტიური მომხრეა.

თურქეთმა, შესაძლოა, სომხეთთან ეკონომიკური ურთიერთობები დაამყაროს

თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის იასარ იაკიშის განცხადებით, ოფიციალური ანკარა სომხეთთან ეკონომიური ურთიერთობების აღდგენას აპირებს იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ეს ნაბიჯი ზურბაიჯანის განწყევნებას გამოიწვევს. აღსანიშნავია, რომ ანკარას ეს განცხადება, უკანასკნელ წლებში სომხეთ-თურქეთის ყველასათვის კარგად ცნობილი დამირისპირების ფონზე, საკმაოდ მოულოდნელ ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს. თურქეთის საგარეო უწყების ხელმძღვანელმა დაადგინტურა, რომ მისი ქვეყანა ურთიერთობების გაუმჯოესესებას აპირებს რუსეთთან და ირანთანაც. მისი თქმით, თურქეთი მხედველობაში მიიღებს ამ საკითხში ბაქოს პოზიციას, მაგრამ თუკი

თურქეთის პრეზიდენტი ადროვანს გაპრეზიარების ნებას არ აძლევს

თურქეთის პრეზიდენტმა აშმედ ნეჯეთ სეზერმა ვერც დაადო კანონმორექტს კონსტიტუციაში ცვლილებების შეტანის შესახებ,რომელიც მმართველი პარტიის ლიდერ რეჯეპ ერდოგანს უფლებას აძლევდა კენჭი ყყარა პარლამენტში, ხოლო შემდეგ ავტომატურად გამხდარიყო ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი.

სეზერმა განაცხადა, რომ კონსტიტუციაში ცვლილებების შეტანა მხოლოდ ერთადერთი პიროვნების – ერდოგანის - პირად მიზნებს ემსახურება. როგორც ცნობილია, ერდოგანს საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილეობის უფლება არ აქვს წასამართლეობის გამო; ამიტომ მის მაგივრად ქვეყნის პრემიერ-მინისტრის პოსტი დაიკავა მისმა მოადგილემ აბდულა გულმა. ერდოგანი 1999 წელს იმ განცხადებების გამო გაასამართლეს, რომელიც ქვეყანაში რელიგიური შუღლის გაღვივებას უწყობდა ხელს. მას შემდეგ რაც მისი თავმჯ-

საფრანგეთში ექვას ხელმძღვანელები დაავადირმარს

საფრანგეთის სამხრეთით დააკავეს ბასკური ტერორისტული ორგანიზაციის, ეტას, შეიღო ხელმძღვანელი პირი, რამდენიმე წნის წინ ეტას სხვა ლიდერები, იბორ ფერნანდეს, ირადი და აინოა გარსია მონტერო, ანაფ რაიონში დააპატიმრეს.

გუშინ ჩატარებული ოპერაციის შედეგად ამოღებულ იქნა დიდი რაოდენობით ცეცხლსასროლი იარაღი და დოკუმენტაცია. დაკავებულითა შორის ოთხი ტერორისტი შეიარაღებული იყო; თუმცა, მათ იარაღის გამოყენების

ჩინეთი რუსეთთან სამხედრო კავშირებს აღრმავებს

ჩინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ რუსეთის არმიის გენერლის პეკინში ყოფნის შესახებ განაცხადა, რომლის ვიზიტის მიზანსაც თავდაცვის სფეროში ორი ქვეყნის თანამშრომლობის გაღრმავება და რეგიონში უსაფრთხოების საკითხების განხილვა წარმოადგენდა. გუშინ ჩინეთის ოფიციალურმა პრესამ ჩინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლის ლი ჯინჩაოს განცხადება გამოაქვეყნა, რომლის თანახმადაც, რუსეთის შეიარაღებული ძალების გენერალური შტაბის ხელმძღვანელის პირველმა მოადგილემ, გენერალმა იური ბალიევსკიმ მოლაპარაკებები გამართა ჩინეთის გენშტაბის ხელმძღვანელის მოადგილესთან, გენერალ ხიონ გუანკაისთან. საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლის განცხადებით, გენერლებმა შეხვედრის დროს “სრულ

თანამობას” მიაღწიეს. მან ასევე დაამატა, რომ ჩინეთ-რუსეთის სტრატეგიულ პარტნიორობას კიდევ უფრო გამყარებს გენერალურ შტაბებს შორის რეგულარული კონსულტაციები.

დამკვირვებლები ვარაუდობენ, რომ რუსი გენერლის პეკინში ვიზიტი საფარგებოდ დაემთხვა აშშ-ს მიერ იმ გეგმის გამოქვეყნებას, რომელიც 2004 წლისთვის ითვალისწინებს ეროვნული სარაკეტო თავდაცვითი სისტემის განთავსებას. თუმცა, ამის შესახებ ჩინეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ოფიციალურ წარმომადგენელს კომენტარი არ გაუკეთებია. მან მხოლოდ აღნიშნა, რომ პეკინი შეუფთოებულია სარაკეტო თავდაცვის სფეროში აშშ-იაპონიის თანამშრომლობის გაფართოებით, რამაც, შესაძლოა რეგიონის უსაფრთხოებას და სტაბილურობაზე ნეგატიური გავლენა იქონიოს.

მოლდოვის პრეზიდენტი თავს იმართლავს და ვაშინგტონს დახმარებას სთხოვს

რეპრზ ბახტაძე

აშშ-ში ოფიციალური ვიზიტისას, მოლდოვას კომუნისტ პრეზიდენტს ვლადიმირ ვორონინს პრეზიდენტი ბუში დნსტრისპირეთის კონფლიქტის დარეგულირებაში მხარდაჭერას დაჰპირდა. ვაშინგტონში გამოსვლისას, ვორონინმა დაწერილივით ისაუბრა მოლდოვას პრობლემებზე, რომლებიც საქართველოსას გაცრილი ვაშლივით ჰგავს.

მოლდოვას პრეზიდენტის ვლადიმირ ვორონინის თქმით, ეკონომიკური პრობლემებისა და მრავალწლიანი ეთნიკური კონფლიქტის გადასაჭრელად პრეზიდენტმა ბუშმა, პირადი შეხვედრისას, ერთმნიშვნელოვანი მხარდაჭერა აღუთქვა.

ვაშინგტონში ვორონინი მოლდოვასათვის ყველაზე უფრო მტკივნეული სამი საკითხის განსახილველად გაემგზავრა: დნესტრისპირეთის კონფლიქტი, საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციების დავალიანების რესტრუქტურისზაცია და ორმხრივი ურთიერთობების გაღრმავება.

მოლდოვას საგარეო საქმეთა სამინისტროს განცხადებით, პრეზიდენტის ვიზიტი წარმატებული გამოდგა. ორი პრეზიდენტის ერთობლოვ განცხადებაში ნათქვამია, რომ შეერთებული შტატები მოლდოვას ვალის რესტრუქტურისზაციის გეგმას იმ შემთხვევაში განიხილავს, თუ კომინიფი განურულებად გავრძელებს საბაზრო რეფორმების კურსს.

დნესტრისპირეთის შესახებ საუბრისას, პრეზიდენტმა ბუშმა აღნიშნა, რომ შეერთებულ შტატებს კონფლიქტის “მედიდობიანი მოგვარება” სურს, თუმცა ბუშს ამჯერად არ დაუკონკრეტებია, აშშ-ს რა ტიპის დახმარების აღმოჩენა შეუძლია საინტერესოა, რომ გასულ კვირას,ვორონინის ვიზიტის წინ, ამერიკის ხელისუფლებამ განაცხადა, რომ მოლდოვას სეპარატისტული დნესტრისპირეთის რეგიონიდან ჯარების გაყვანაში რუსეთს დახმარებას აღმოუწყენს. მოლდოვადან და საქართველოდან რუსული ჯარების გაყვანა 1999 წლის ეუთო-ს სტამბოლის სამიტზე გადაწყდა.

აშშ-მოლდოვას ერთობლოვ განცხადებაში ნაზგასმით არის აღნიშნული, რომ “ტრანსპოლის რეგიონის წინააღმდეგ შესაბამისი ზომები იქნება მიმართული”, თუ დნესტრისპირეთის ხელისუფლება “სისტემატურად გაავრძილებს რუსული ჯარების გაყვანისას დამოუწყენის კონტროლიდან გასული რესპუბლიკაა. შესაბამისად, დნესტრისპირეთში არა მარტო შავი ბიზნესისა და საერთაშორისო კრიმინალური სტრუქტურების, არამედ მოლდოვას მაღალი თანამდებობის პირებისა და ბიუროკრატების დაინტერესების საგანი გახდა. ახლა სეპარატისტული რეგიონი სავრთაშორისო კრიმინალურ სტრუქტურებს იმის გარანტიას აძლევს, რომ მათი ტვირთების გადაზიდვა და იარაღის ექსპორტი უსაფრთხოდ მოხდება. ასე რომ, ორი მხარის შორის მიღწეულია კონსენსუსი, რაც შავ ბიზნესში ჩართული პირების ფანტასტკური გადიდრების წყარო გახდა.

პოლიტკიური სარგებელი კი იმაში მდგომარეობს, რომ კონფლიქტის არსებობა ყველას აძლევს საშუალებას, თავი იმართლოს დემოკრატიული რეფორმების გაუტარებლობისა და საცისათვის არის დამახასიათებელი.

აშშ-მოლდოვას ერთობლოვ განცხადებაში ნაზგასმით არის აღნიშნული, რომ “ტრანსპოლის რეგიონის წინააღმდეგ შესაბამისი ზომები იქნება მიმართული”, თუ დნესტრისპირეთის ხელისუფლება “სისტემატურად გაავრძილებს რუსული ჯარების გაყვანისას დამოუწყენის კონტროლიდან გასული რესპუბლიკაა. შესაბამისად, დნესტრისპირეთში არა მარტო შავი ბიზნესისა და საერთაშორისო კრიმინალური სტრუქტურების, არამედ მოლდოვას მაღალი თანამდებობის პირებისა და ბიუროკრატების დაინტერესების საგანი გახდა. ახლა სეპარატისტული რეგიონი სავრთაშორისო კრიმინალურ სტრუქტურებს იმის გარანტიას აძლევს, რომ მათი ტვირთების გადაზიდვა და იარაღის ექსპორტი უსაფრთხოდ მოხდება. ასე რომ, ორი მხარის შორის მიღწეულია კონსენსუსი, რაც შავ ბიზნესში ჩართული პირების ფანტასტკური გადიდრების წყარო გახდა.

პოლიტკიური სარგებელი კი იმაში მდგომარეობს, რომ კონფლიქტის არსებობა ყველას აძლევს საშუალებას, თავი იმართლოს დემოკრატიული რეფორმების გაუტარებლობისა და საცისათვის არის დამახასიათებელი.

აქვს თუ არა იარაღის მისაღები პანადპირების იარაღი?

მითა უდიავშილი

კითხვა - აქვს თუ არა ერაცს მასობრივი განადგურების იარაღი – კვლავინდებოდად უპასუხოდ რჩება. უფრო მეტიც, ჩნდება ეჭვი, რომ შეიძლება ომი ისე დაიწყოს, ამ კითხვას პასუხი არც გაეცეს.

ყოველ შემთხვევაში, ამჟამად ვითარება ძალზე ბუნდოვანია. გაეროს მონიტორინგის, ვერიფიკაციისა და ინსპექციის სააგენტოს უფროსმა პანს ბლიქსმა გუშინ გამართულ პრესკონფერენციაზე განაცხადა, რომ მისი სამსახური, ჯერჯერობით, ვერც დადასტურებს და ვერც უარყოფს ერაცში აკრძალული იარაღის არსებობას. ამ ეტაპზე სააგენტომ საეჭვო ვერაფერი აღმოაჩინა.

ამავეს ამბობს ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს ხელმძღვანელი ელ ბარადეი, რომელმაც უშინორი-

ვლადიმირ ვორონინი და ჯორჯ ბუში

უპირველესი პრობლემა არის შიდა გათიშულობა და რეგიონალური არასტაბილურობის მაღალი ხარისხი. 1992 წლის კონფლიქტის შემდეგ, ჩვენი ქვეყანა ორ ნაწილად არის გაყოფილი. 1992 წლის კონფლიქტი, გულახდილად რომ ვთქვათ, ელიტების დაპირისპირება იყო. ელიტის ერთი ნაწილი მიიჩნევდა, რომ მოლდოვას სახელმწიფოებრიობა დროებითი მოვლენა გახლდათ და საბოლოოდ რუმინეთთან ინტეგრაცია უნდა მომხდარიყო (მოლდოვა გასამქოებამდე რუმინეთის ნაწილი იყო). ამან მნიშვნელოვნიალად განაპირობა ეთნიკური უმცირესობების მიმართ შეუწყნარებელი პოლიტიკის გატარება. ელიტის მეორე ნაწილი ცდილობდა, ძველი საბჭოთა სისტემის პოლიტიკური პრინციპების შენარჩუნებას და რუსეთისავე მილოტკოდ.

ქვეყნის ორად გახლეჩა, ერთიანი საბაჟის არარსებობა, სანახევროდ გატარებული რეფორმები და მოლდოვას სუვერენიტეტის მიმართ ცინიკური და მოკიდებულება ჩვენს სახელმწიფოებრიობას უზარმაზარ საფრთხეს უქმნის. სამწუხაროდ, ამ კონფლიქტის არსიის გახლეეთი, რომ მისი გადაჭრა, რეალურად, არავის არ სურს. ამას ეკონომიკური და პოლიტიკური მიზეზები აქვს. დნესტრისპირეთი აულიარებული, კომინიოვის კონტროლიდან გასული რესპუბლიკაა. შესაბამისად, დნესტრისპირეთში არა მარტო შავი ბიზნესისა და საერთაშორისო კრიმინალური სტრუქტურების, არამედ მოლდოვას მაღალი თანამდებობის პირებისა და ბიუროკრატების დაინტერესების საგანი გახდა. ახლა სეპარატისტული რეგიონი სავრთაშორისო კრიმინალურ სტრუქტურებს იმის გარანტიას აძლევს, რომ მათი ტვირთების გადაზიდვა და იარაღის ექსპორტი უსაფრთხოდ მოხდება. ასე რომ, ორი მხარის შორის მიღწეულია კონსენსუსი, რაც შავ ბიზნესში ჩართული პირების ფანტასტკური გადიდრების წყარო გახდა.

პოლიტკიური სარგებელი კი იმაში მდგომარეობს, რომ კონფლიქტის არსებობა ყველას აძლევს საშუალებას, თავი იმართლოს დემოკრატიული რეფორმების გაუტარებლობისა და საცისათვის არის დამახასიათებელი.

პოლიტიკური სარგებელი კი იმაში მდგომარეობს, რომ კონფლიქტის არსებობა ყველას აძლევს საშუალებას, თავი იმართლოს დემოკრატიული რეფორმების გაუტარებლობისა და საცისათვის არის დამახასიათებელი.

უბის საბჭოს ოფიციალურად მოახსენა, რომ, 74 საეჭვო ობიექტის ინსპექტირების შემდეგ, მისმა უწყებამ ერაცში ბირთვული პროგრამის კვალს ვერ მიაგნო. ორივე სააგენტოს საშუაოდ ერთ თვეზე ცოტა მეტი დარჩა. მათი მანდატი 27 იანვარს იწურება.

მიუხედავად ინსპექტირების შედეგებისა, აშშ-ს სახელმწიფო მდივანი კოლნ პაუელი აცხადებს, რომ ერაცმა უკვე დარღვია გაეროს რეზოლუცია, როდესაც მან არ წარუდგინა გაეროს სრული მონაცისა და ინსპექციის სააგენტოს უფროსმა პანს ბლიქსმა გუშინ გამართულ პრესკონფერენციაზე განაცხადა, რომ მისი სამსახური, ჯერჯერობით, ვერც დადასტურებს და ვერც უარყოფს ერაცში აკრძალული იარაღის არსებობას. ამ ეტაპზე სააგენტომ საეჭვო ვერაფერი აღმოაჩინა.

ამავეს ამბობს ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს ხელმძღვანელი ელ ბარადეი, რომელმაც უშინორი-

ნობის შესახებ და გაანადგუროს შეიარაღების პროგრამები. ინსპექტირების მოვალეობა მხოლოდ ისაა, რომ დარწმუნდნენ, აკრძალული მოქმედებები მართლაც შეწყვეტილია. თანაც, ბლერის თქმით, საბოლოო გადწყვეტილება ერაცის შესახებ უშიშროების საბჭომ უნდა მიიღოს და არა - ინსპექტირებმა.

ამასობაში, ინსპექტირების შეფს - ბლიქსს, როგორც ჩანს, მოეზრდა აშშ-სა და ინგლისის მხრიდან გაუთავებელი მინიშნებები იმის თაობაზე, რომ ერაცს იარაღი კი აქვს, მაგრამ ინსპექტორები მას ვერ პოულობენ და კონტრეტულად გადასვლა გადამწყვიტა: **“ინგლისი და ამერიკა) უსმენენ სატელეფონო საუბრებს, ჰყავთ ჯაშუშები, აქვთ სადაზვერეო კოსმოსური თანამგზავრები და ათასი სხვა საშუალება, რაც ჩვენ არ გავაჩნია”**. მაგრამ ეს ქვეყნები მაინც არ აწვდიან მისიას სრულ ინფორმაციას. თუ მათ რამეს მიაგნეს, ჩვენც გვითხრან, - ამბობს ბლიქსი.

როგორ შეიძლება განვითარდეს მოვლენები?

მართალია, აშშ-მ უკვე გამოაცხადა, რომ ერაცს ბოლო პლანი ხელშიდან გაუშვა, მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს იყო არა ომის გამოცხადება, არამედ თადარიგის რის შემდეგაც, ამ რეგიონში მათი რაოდენობა, დაახლოებით, ორჯერ გაიზრდება. ეს კი იმის უკანასკნელი ნიშანი იქნება, რომ ომი გარდაუვალია.

რაც შეეხება აკრძალულ შეიარაღებას, ალბათ, მხოლოდ ის შეიძლება ითქვას, რომ მის არსებობას ომის მთავარ მიზეზად მაინც თითქმის არავინ მიიჩნევდა.

როგორ შეიძლება განვითარდეს მოვლენები?

მართალია, აშშ-მ უკვე გამოაცხადა, რომ ერაცს ბოლო პლანი ხელშიდან გაუშვა, მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს იყო არა ომის გამოცხადება, არამედ თადარიგის რის შემდეგაც, ამ რეგიონში მათი რაოდენობა, დაახლოებით, ორჯერ გაიზრდება. ეს კი იმის უკანასკნელი ნიშანი იქნება, რომ ომი გარდაუვალია.

რაც შეეხება აკრძალულ შეიარაღებას, ალბათ, მხოლოდ ის შეიძლება ითქვას, რომ მის არსებობას ომის მთავარ მიზეზად მაინც თითქმის არავინ მიიჩნევდა.

იყავით სანახევარი!

და მოიგეთ მრავალი ჰრიზი ჯილდოთა ერთად!

მიიღეთ მონაწილეობა ჯეოსელის ვიქტორინაში და მოიგეთ ყოველ კვირას:
ავტომობილი ნივა, VESTEL-ის ფირმის ტელევიზორი, აუდიო, ვიდეო და DVD სისტემის
მაგნიტოფონები “ელექტრონიკისაგან”* SAMSUNG-ისა და NOKIA-ს ტელეფონე-
ბი, ელ-გეხერატორი, უფასო სასაუბრო დრო, ფრანგული პარფუმერია.

ვიქტორინაში მონაწილეობის მისაღებად საკმარისია:

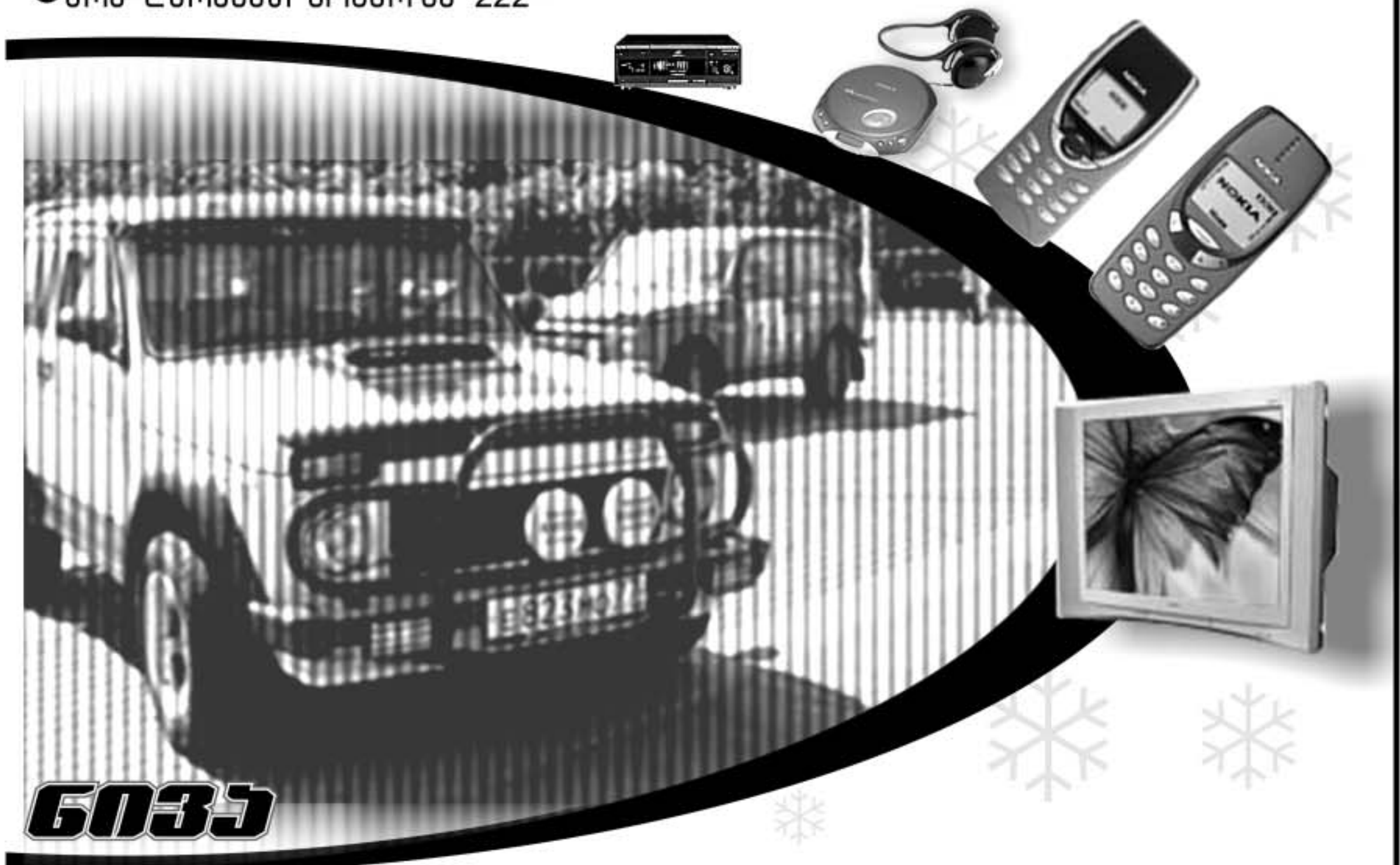
- ☉ იყოთ ჯეოსელის აქტიური აბონენტი
- ☉ უპასუხოთ ყოველკვირეულ შეკითხვას:

ჯეოსელი საქართველოში პირველი GSM-ოპერატორია?

კვირის კითხვას ჯეოსელი დაგისვამთ ტელევიზიის (“რუსთავი 2” და “პირველი არხი”), რადიოს
("ფორტუნა", "ფორტუნა +") და გაზეთის ("24 საათის" და "ალია") საშუალებით.
გამოიხსნეთ სწორი პასუხი და დაადასტუროთ თქვენი ზარით:

☉ კი -დარეკეთ ნომერზე 111**

☉ არა-დარეკეთ ნომერზე 222**

ჯეოსელი

დაგაგებითი ინფორმაციისათვის დარეკეთ 928 ან 822 770 177

*ელექტრონიკის მაღაზიები: თბილისი, მარჯანიშვილის 19 და აღმაშენებლის 146
ბათუმი: გამსახურდიას 47, ერას 91; ქუთაისი: გრიშაშვილის 31.
**ერთი ზარის ღირებულებაა 0.288 ლარი

საახალწლო ფასდაკლება ჯეოსელში!

აბონენტთა საყურადღებოდ!
ა.წ. 11 დეკემბრიდან თქვენ შეგიძლიათ უფასოდ გადაიფორმოთ
ნომერი. იჩქარეთ!!! აქცია ძალაშია 2003 წლის 26 იანვრამდე.

ჩიხნათი რუსა მილიციილბა ქართვილი ტირორისტაბი დააკავეს

რუს სამართალდამცველებს ქართველ კოლეგებთან ვაჭრობის საშუალება მიეცათ. საქართველოში დაკავებული და ჯერ კიდევ აქ მყოფი ექვსი ჩეჩნის საპირწონედ მათ ახლა ორი ქართველი ტერორისტი ჰყავთ. შესაბამისად, ექსტრადიციაზე საუბარიც სულ სხვა კონსიკიიდან წარმართება, მით უმეტეს, რომ საუბარია, საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ 1998 წლის 9 თებერვალს განხორციელებული ტერაქტის მონაწილეებზე. ყუმბარმტყორცნებით, ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარებითა და ავტომატებით შეიარაღებულ თავდამსხმელებს მაშინ პრეზიდენტი კი გადაურჩა, მაგრამ დაიღუპა მისი დაცვის ორი წევრი.

სოფიკო ახაიძე

ვეფხია დურგლიშვილი და სოსო თორია კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციის გზაზე განხორციელებული ტერაქტის მოწყობაში იმხილებიან. ქართველის სამართალდამცველები მათ, უკვე ოთხ წელიწადზე მეტია, ეძებენ და ფაქტობრივად მათი ხელში ჩაგდების იმედით დაკარგული ჰქონდათ, რადგან იცოდნენ, რომ ეს უკანასკნელი ჩეჩნეთის ტერიტორიას აფარებდნენ თავს. მოსკოვში, თეატრალურ ცენტრში, ჩეჩენი ბოევიკების შეჭრის შემდეგ, როგორც ცნობილია, ჩეჩნეთში კრიმინალურ ელემენტებთან ბრძოლა გამაფრდა და ქართველმა პოლიციელებმაც შემთხვევით ისარგებლეს – რუს სამართალდამცველებს კიდევ ერთხელ შეახსენეს მათ ტერიტორიაზე მყოფი ქართველი ძებნილების შესახებ. მეტიც, ძებნის სამსახურის უფროსის გივი მღერბრიშვილის თქმით, მათ რუს კოლეგებს ტერორისტთა საგარაუდო მისამართებიც აცნობეს. სწორედ ერთ-ერთ ასეთ მისამართზე - გუდერძის მახლობლად, ერთ-ერთ საცხოვრებელ სახლში მიაგნეს თორიას და დურგლიშვილს. ძებნილე-

საახალგოდე ნაძვის ხაბზი გაძვირდება

შარშან საახალწლო ნაძვის ხის ფასი სამიდან ოც ლარამდე მერყეობდა. ტრადიციული საახალწლო სიმბოლოს ასეთი სიაფე მათი უკანონო ჭირთა აიხსნოდა. ამ გზით კმაყოფილი იყო ყველა: ნაძვის მჭერელიც და ის მეტყვევც, რომელიც ნებართვას იძლეოდა; ეკოპოლიციელი და საცხაო პოლიციელი, რომელიც უკანონო ჭირთის მწვანე შუქს უნთებდა; ქალაქის ნებისმიერი ქუჩის წესრიგის დამცველი, რომელიც ნაძვების გამყიდველებსიგან ფულს იღებდა. მეტ-ნაკლებად კმაყოფილი იყო მყიდველიც.

დამდეგი ახალი წელი ძველი ტრადიციით დაიწყება, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ შსს ეკოპოლიციის მთავარი სამმართველოს უფროსმა ლაერენტ ნაჭყებიაშ თადარიგი ამთავითვე დაიჭირა და ამ თემაზე სასაუბროდ მასმედია სწორედ მაშინ მიიწვია, როცა დედაქალაქში საახალწლო ნაძვის ხეები ჯერაც არ ჩანს.

თამარ კასიძეაძე

თადარიგი პრეზიდენტმაც ადრევე დაიჭირა და ჯერ კიდევ 21 ივნისს "ნინა საახალწლო დღეებში წიწვოვანი ჯიშის ხეებისა და სხვა წიწვოვანი საფარის უკანონოდ ჭირისა და მისი რეალიზაციის აღკვეთა-აცილების მიზნით" გამოსცა სპეციალური

ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული პრობლემის - მძიმე კრიმინოგენული სიტუაციის გამო, აჭარის წარმომადგენლობაში სასაუბროდ, ადამიანის უფლებების დამცველები - ომბუდსმენის აპარატის უფროსი და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები შეიკრიბნენ. მიუხედავად მოწვევისა, შეხვედრას ძალივანი უწყებების წარმომადგენლები არ დასწრებიან.

ინგა ალაშვიძე

“ქვეყანაში მძიმე კრიმინალური სიტუაციაა. გახშირებულია ადამიანის გატაცებები, ადამიანის გატაცების არც ერთი ფაქტი არ გავსნილა. დამნაშავეები არ ისჯებიან, ზოგიერთი კანონდამცველის განცხადებები, რომ საქმეები გასწნილია, მხოლოდ ქულების ჩაწერას ისახავს მიზნად. შსს-ს სტატისტიკა არასწორია, შსს-ში დანაშაულის რეგისტრაცია არ ხდება. პოლიციელებს დამნაშავეები ოთახებში ჰყავთ გადამაღული და შინაური მოლაპარაკებებით წყდება საქმეები. შემდგარი გარიგების შემდეგ, რა თქმა უნდა, დანაშაული აღარ რეგისტრირდება. ასეთმა პრაქტიკამ მასიური ხასიათი მიიღო.” –ასეთი მწვავე განცხადება გააკეთა შეკრებაზე ომბუდსმენის აპარატის უფროსმა თემურ ლომსაძემ და პოლიციას უმოქმედობაში დასდო ბრალი. პოლიციის არაპროფესიონალიზმის შესახებ არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებიც საუბრობდნენ. “სიტუაცია მძიმეა, მას ამომგებს ისიც, რომ დანაშაულის ზუსტი რეგისტრაცია არ ხდება. უფრო ზუსტად, დანაშაული გახსნის შემდეგ რეგისტრირდება, რათა უარყოფითი მაღანისი არ შეიქმნას. სხვისი არ ვიცი, მაგრამ მე ოპტიმიზმის საფუძველს ვერ ვხედავ,” – განაცხადა ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის პრეზიდენტმა თინათინ ხიდაშელმა.
“საკუთარი მავალთი შემიძლია ზემოქმედების დასტურად გა-მოვიყენო. მომპარეს მანქანა, რის

„სიტუაცია მძიმეა, ქვეყანას ქურდები ბართავს..“

შეხვედრა აჭარის წარმომადგენლობაში

ადამიანის უფლებები დაარღვია, არ დასჯილა, – განაცხადა გელა ნიკოლეიშვილა.

როგორც აღმოჩნდა, არაპროფესიონალის და მოძალადის იმიჯდამევიდრებული პოლიციელებისადმი მოსახლეობას ნდობა თითქმის არა აქვს და ამიტომ ხშირად არ ამხელენ მომხდარ დანაშაულს, ან პრობლემის მოსაგვარებლად კრიმინალურ სამყაროს მიმართავენ. სხვათა შორის, როგორც კურიოზულადაც არ უნდა მოგეწენოთ, ამ გზას, თურმე, კრიმინალების წინაშე უსუსური სამართალდამცველებიც იყენებენ. პოლიციის ერთ-ერთ მაღალჩინოსანს მო-

სატყუო მერუნეობის სახელმწიფო დეპარტამენტის წარმომადგენლები.

დღევანდელი მონაცემებით კი, ეკოპოლიციამ უკვე გამოავლინა 2578 ძირი უკანონოდ მოჭრილი ნაძვის ხე. რამდენიმე ფაქტზე აღძრულია სისხლის სამართლის საქმე, ეკოპოლიციის ორ უღირს თანამშრომელზე მასალები კი, შემდგომი რეაგირებისთვის, შსს განვრალურ ინსპექციამ გადაუგზავნიათ.

ნაძვის ხეებით უკანონო ვაჭრობაში აზიღეს სოფელ ლიას გამგებელი უბილავეც, რომელმაც თავის თანასოფელუს, გივი ფოფიას, ყალბი ცნობა მისცა, თითქოს მან 200 ძირი ნაძვი საკუთარ ეზოში მოჭრა.

დაბოლოს: სკოლებს, საბავშვო ბაღებსა და სხვა სახელმწიფო დაწესებულებებს ლაერენტი ნაჭყებია საახალწლო საჩუქრის პპირდებდა. მისი თქმით, ეკოპოლიცია მათ იმ ნაძვის ხეებს გადასცემს, რომელიც უკანონო რეალიზატორებს ჩამოერთმევათ.

მოქალაქე ქუთაისის საავტომობილო ქარხნის ყოფილი ხელმძღვარი

პირადი აპარაიდაც
გადარჩენილი ქალის კენესა დილით მეზობლებმა გაიგეს. სახლში შესულ სამართალდამცველებს ვახტანგ ჭუმბურიძე თავის ავტოში მიღებული ჭრილობებით გარდაცვლილი დახვდათ, ნაცემი ცოლი კი საავადმყოფოში გადაიყვანეს.
როგორც წყალტუბოს პოლიციის უფროსმა გელა დარსაძემ ჩვენთან საუბარში აღნიშნა, ვახტანგ ჭუმბურიძე, რამდენიმე წელია, რაც საავტომობილო ქარხანაში აღარ მუშაობდა,

რადუაში, შიძილბა, ამოთხარონ

გუშინ რუსეთის იუსტიციის სამინისტროს წარმომადგენლებმა განაცხადეს, რომ, შესაძლებელია, უკვე მომდევნო კვირას ჩეჩენი საველ მეთაურის სალმან რადუევის გვაბის ექსკუმატია მოხდეს; ოღონდ ამის მიზეზი არც საგამოძიებო მოქმედებები იქნება და არც სიკვდილის მიზეზების დაზუსტება. ხელისუფლებამ, უზრალოდ, გადაწყვიტა, გვაბი ახლობლებს გადასცეს. ამისათვის ახლობლების მოთხოვნაა საჭირო; თუმცა, აქამდე, რადუევის ოჯახის წევრებს მისი ჩეჩნეთში შესულმანური ადამ-ნესებით დაკრძალვის სურვილი ხმაამლბა არ გამოუთქვამთ. რუსეთის მასშედი ვარაუდბს, რომ ეს არც მოხდება, რადგან ციხეზე გარდაცვლლთა გვაბებს, როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს, ახლობლები მათი გარდაცვლბის პირველივე დღეები თიხებენ. მაგალითად, ასე მოიცა, თურმე, იმავე რადუევის საბძობლო მეგობრბს ტურბალ-ლი ატგერევის ოჯახი. რადუევის გვაბს კი იმ სამი დღის მანძილზე, როცა იგი სილიკასქის მორგბე სცენა, არევენ მაკითხა. სასაჯელბსრულების დაწესებულებბში არც რაიმე წერილი მოუღლია გარდაცვლლის ნათესავებისგან. ამიტომაც სამზბბთს, დილით, სახელგანთქმული საველ მეთაური უზმანურდ დაკრძალბა ქალაქის სასაფლბს იმ ნაკვეთზე, რომელიც კოლონიბი გარდაცვლილთბის არის განკუთვნილი. საფლავზე პატიარ დავცა გააკეთეს, რომელზეც მიცვლელუბის ეთიბბა და გარდაცვლბის თარიღი აღნიშნული – ეს იმბსთვის, რომ დაკრძალვის შემდეგ ჩამოსულმა ნათესავებმა საფლავს მიამკნო. ამ სიტუაციბი ყველაზე მინგნელოვან მომენტად იმას მიიჩნევენ, რომ ხელისუფლებმა რადუევის დაკრძალბის გადანყვეტილბმა მიიღო და მისი გვაბი მორგბე მანამდე არ დატოვა, სა-

რადუევის გვაბს ასე ვეღარ მოექცევიან – კანონის ახალი ვერსია არ ვრცელდება მათზე, ვინც ცვლბლებს ბის ძალბი შესვლამდე დაკრძალეს. ის ფაქტი კი, რომ კოლონიბს ხელმძღვანელობა რადუევის გვაბს ჩეჩულბრები ინსტრუქციის მიხედვით მოექცა, ფურნალისებრდ იმბს ვარაუდბს საფუძველს აძლევს, რომ პუტინბს კანონბი შესაძლებლ ცვლბლებბი მაინცდამაინც არ მოსწონს. შესაბამისდ, ფიქრბტენ, რომ ამ კანონპროექტს პრეზიდენტი დუბბი ან ვეტბრადებუბს დააბრუნებ, ან პრეზიდენტბს ოურიდიულ სამმართველბს მოუწევს ბბს დახვეწაზე ზრუნვა. მანამდე კი ბარბევის დასახორბებული გვაბი დღემდე აფრთბბს ლეფერტოვბს მორგბს თანამშრომლებს.

ინფორმაცია
პაკისტანში ამერიკის მოქალაქეები დააკავეს
ქალაქ ლახორში პაკისტანის პოლიციამ ამერიკის ფედერალური სადაზერვო ბიუროს დახმარებით დააპატიმრა ექვთი და მისი ოჯახის რვა წევრი. ყველა მათგანი თალბებთან და "ალ ქაიდას" ბოეიკებთან კავშირბა ეცემბტანილა. პოლიციელთა მტკიცებით, ექვთი ახმედ ხავედ ხავია ბოლი წლებში ძალზე ხშირად სტუმრობდა ავღანეთს. თუმცა, მისი რძლის რუბნა ომარის თქმით, მას არასოდეს ჰქონია საერთო არც თალბებთან და არც "ალ ქაიდასთან". დაპატიმრებულითა შორისაა ახმედ ხავიას ორი ვაჟი. ჯერჯერობით, ტერორისტებთან კავშირში მათთვის ოფიციალურდ ბრალი არ ნაუყვებიათ.
რუსეთ-საქართველოს საზღვარზე კვლავ იარაღი იპოვეს
რუსმა მესაზღვრებმა საქართველო-რუსეთის საზღვრის მახლობლად საბძობლო მასაღის მორიგე სამალავი აღმოაჩინეს. კედარის უღელტეხილის მახლობლად მოწყობილ სამალავში 10 ორასგრამიანი ტრბტლის მუხტი, 12 დეკეტრბდეტონატორი, ხელყუმბარა და "კალანკოის" ავტომბტი ინახებობდა. რუსეთის სასაზღვრო სამმართველოს განმარტბთ, წელს მესაზღვრებმა აღმოაჩინეს და გაანადგურეს იარაღის 61 სამალავი. ამ სამალავებბიდან ამოღებულ იქნა 180 კგ ასაფეთქებელი ნივთიერება, 380 ნაღბი, 210 ხელყუმბარა, დიდი რაოდენობით ტეცვლბსარული იარაღი და საბრბლო მასალა.
ზაკაევის ხედი ახლა ბრიტანელების ხელშია

რუსეთის გენერალურმა პროკურატურამ ლონდონში მყოფი ახმად ზაკაევის რუსეთში ექსტრადიციისთვის აუცილებელი, დამატებითი დოკუმენტბის პაკეტი მოამზადა. გენპროკურორბს მოადგეობს სერგეი ფრიდნისკის ცნობი, ახალი მასალები ზაკაევის პროცესბის ამოცნობას ეძება. ზეენ ეს ბრიტანელი კოლეგების თბენით გაუკეთეთ. მათ დამატებითი მონაცემები იმბს დასადასტურებლად სჭირდებათ, რომ ლონდონში მყოფი ჩეჩენი სეპარატისტბის ემისარი ნამდვილად ის ზაკაევია, რომლბს გადმოცემასაც ჩვენ ვთბხოვთ . კიბხებზე, ზაკაევის ექსტრადიციის რა პერსპექტივა არსებობს- გენპროკურორბს მოადგილე პასუხობს: "იმედი გვაქვს, რომ ბრიტანელი სამმართველდამცველები ობიექტურად მოედგებიან ზაკაევის წინააღმდეგ აღძრული სისხლის სამართლის საქმბს მასალებს და მასხადღვის ემისარი რუსული მართლსაჯულბის წინაშე წარდგება. სწორედ რუსულმა სამსაბრბლომ უნდა განიბიღოს მისი ბრალეულობის საკითხი".

სამოხბო დანაშაული კანადბი

კანადის ერთ-ერთი პროვინციამ ბოროტმოქმედებმა სანტა-კლასუსის ფიგურა გაიტაცა და ახლა გამოსასყდს ითბოვენ. უზარმაზარი, ფიცრისსავნ გაკეთებული სანტა-კლასუსის ფიგურა კერძო სახლბს ზბოს აშშზეუნდება. სახლბს დიასახლბს, რომელიც ქურდობის დროს სამოხბო სამზადისით იყო დაკავებული, სანტა-კლასუსის გაუჩინარებამ დიდი მორბორი დარტყმა მიიყენა. მისი თქმით, ამ სათამბბოს გარეშე მათი ეზო სამინელი შესახედი გახდა. დაზარალებულ ოჯახს გამტაცებლები მალევე დაუკავშირდნენ და თავი "გრინისი კობორაციის" წევრბადე გააცნეს (გრინი, ამერიკული ზღაპრბის თანხმად, სამოხბო კეილით ძაღვბს მონიწააღმდეგე მწვანე ურჩხულია) გამტაცებლებმა გამოსასყიდი მოთხოვნა. ოღონდ საცვარელი სათამბბოს უკან დასაბრბბრდებ დაზარალბული ოჯახბს წევრებმა, ფულბს მაგვირად 700 ქილა კონსერვი უნდა გაიღონ. დაკარგული სანტა-კლასუსის პატრონი ქალბატონი მზად არის ადგილობრივი სკოლის მოსწავლეების დახმარებით კონსერვების საჭირო რაოდენობა შეაგროვოს.
მოკლედ

თბილისი. პოლიციამ წყალტუბოს რაიონში დააკავა ორი ადამიანის მკვლელობისათვის ძებნილი ვლადიმერ მეღუაძე. იგი ოპერაცია "ძებნა 2002"-ის ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებისა დააპატიმრეს.
მელქისე ბრალად ედება 24 ნოემბერს, თბილისში, ლლი ქადემიელბსა და მიხეილ მაისურაბბს მკვლელობა. კავკას-პრესი.

ზუგდიდი. გაღბს რაიონბს სოფელ ჭუმბურიხნის ორი მკვიდრი ზუგდიდბს რესპუბლიკურ საავადმყოფოში მოათავეს.
მძიმედ დამავებულმა ენერ ლავილაკამ და ვალერი ჭილაკამ პოლიციას განუცხადეს, რომ მათ თავს დაესხა ბოეიკთა ჯგუფი და უმოწყალოდ სცემა. დამავებულები მომხდარბს მიზეზებს არ ასახელებენ. კავკას-პრესი.

ზუგდიდი. აფხაზეთბს ავტონომიური რესპუბლიკის სახელმწიფო უშიშროების სამინიციბს თანამშრომელი ნარკოტიკებბი გაჭრობბში ახმწილა. რობაქბბს თქმბთ, მისი მეფულ შეგერა პოლიციის მეორე განყოფილებბს უფროს ზვიად ბერიძეს, მისი საცვარელი გახდა და ნარკოტიკებბი გაჭრობაც დაიწყო.
აღნიშულ ფაქტზე იმერეთბს სამხარეო პოლიციამ მოკვლევა დაიწყო. ინტერ-პრესი.

თბილისი. საერთაშორისო ძებნაში მყოფი უშიშროების ყოფილი მინისტრი ივანე გიორგაძე 2003 წელს დაბრუნდება საქართველო - ამტკიცებს პანტელეიმონ გიორგაძე. მისი თქმით, ივანე გიორგაძის გადაწყვეტილება საშობლოში დაბრუნების შესახებ არ უკავშირდება პრეზიდენტ ვედარეშ მევარდნიას წინადადებას, რომლის მიხედვითაც, უშიშროების ყოფილ მინისტრს შეუძლია საქართველოში ჩამოსვლა და გამოძიებისთვის საკუთარი უდანაშაულობის დამტკიცება. პრაიმ-ნიუსი.

ნოზის სტუდია

სადაც სიტყვა მთავრდება, მუსიკა იწყება

გორგოშიდები კავსადის ქუჩაზე, მეზუთე სართულზე ცხოვრობდნენ და ფორტეპიანო ჰქონდათ. ყოველდღე მეზობლის გოგონა - მანანა ამოდებდა და ორი საათი მეცადინეობდა... უკრავდა, რასაც ნებისმიერი მუსიკალური სკოლის მოსწავლე - ჩერნი, კლემენტი... ასე გრძელდებოდა ორი წელი, ვიდრე დოიჯაშვილებმა ინსტრუმენტი არ შეიძინეს... გორგოშიდები ისე იყვნენ შეჩვეული გოგონას მეცადინეობას, რომ როცა ფორტეპიანოს ხმა არ ესმოდათ, გამალებით აკაკუნებდნენ კედელზე - რატომ არ მეცადინეობს მანანა?! რა თქმა უნდა, მეცადინეობა ეზარებოდა და, რა თქმა უნდა, დედა არ ეშვებოდა. მესამე მუსიკალურის პირველ კლასში, შოპენის "მაზურის" შესრულების შემდეგ, უთხრეს, რომ მის ქალიშვილს დიდი მომავალი ჰქონდა. ქალბატონი თინათინისთვის ეს ნიშანი იყო. ყველაფერს თავი დაანება და მთელი სიცოცხლე შეიღეს, მანანა დოიჯაშვილს მოეძღვნა.

მანა ჭალბანიძე

- ცხოვრობ, როგორც ჯარისკაცი - ყველაფერი განერილია წუთობრივად, მკაცრად.

მოსმენა ყოველთვის მიყვარდა, მაგრამ მუსიკოსი რომ ვარ, ეს დედაჩემის დამსახურებაა. მუსიკოსები ძალზე ორგანიზებულიან ანაწილზე - თანის დროს. ბავშვებს, ვინც ინსტრუმენტს ექვსი, შვიდი, ათი საათი არიან მიჯაჭვულნი, ცხოვრების სულ სხვაგვარი წესი აქვთ. ამას მუსიკოსის ცხოვრება ჰქვია. წარმოუდგენელია, მთელი ღამე დაკრა და მთელი დღე ძილი... ბოქმური ტიპის ხელოვანი არ ვართ... მუსიკოსებს სწორედ ეს გამოარჩევთ - არნახული ორგანიზებულობა და ეს უნარი უდიდესმა შრომამ გამოგვიშვა - ეს ჩვენი პროფესიის "დავალება".

მოუხდავად იმისა, რომ სხვადასხვა ასაკში სხვადასხვა ავტორით იყო გატაცებული, დღემდე მაინც შუბანისა და მცირეტი სიყვარული შეგორჩა.

- რასაც ვუკრავ, იმაზე ვარ შეყვარებული. ეს ნორმაა. რამდენად ნორმალურად გამოძიდობა, ეს სხვისი შესაფასებელია, მაგრამ კომპოზიტორის შეყვარება, მასთან შერწყმა - ძალზე მნიშვნელოვანია. ეს კომპოზიტორთან ერთობლივი შემოქმედებითი პროცესია... თუ საკუთარი თვლით არ დაინახე ნაწარმოები, შემოქმედება არ შედგება...

მუსიკოსებს, ალბათ, ჩვეულებრივად სძინავთ, ოღონდ, ძილშიც დროს აკონტროლებენ. ეს მათი ჩვევაა... თუ ძილში ვერ შეიკრძნეს დროის ფაქტორი, ცხადში, შესრულებისას, ნაწარმოებსაც ვერ გაათვლიან, დარბაზში მსმენელი დაამთქვარებს და... როიალი მაშინვე უნდა დახურო.

- ღამეც კი ნაწარმოებებზე ფიქრობ. მაგრამ დღესაც მიმაჩნია, რომ, გარკვეულწილად, ზარმაც ვარ. ვერ ვიტყვი, რომ ფანატიკურად ვმუშაობდი... ძალზე ბევრი დრო მაქვს დაკარგული. შეიძლება სისულელეებში, შეიძლება არც იყო სისულელე...

ტექნიკა, როგორც ასეთი, ჩემთვის არ არსებობს. ყველაზე რთული დასაკრავი ნაწარმოების წელი ნაწილებია. ეს გამჭვირვალე ფაქტურა და ძალზე რთული, წელი ტემპით დაიპყრო მსმენელი. არ უნდა გაგვაპაროს ნაწარმოების დრო - ეს სამეხსრულოდ სულსაღებში მნიშვნელოვანი პრობლემაა. ნაწარმოები რომანია და მსმენელმაც ის სულში უთქმელად უნდა ანათოს - დარბაზს არც ერთი წუთით არ უნდა მისცე მოღუწების საშუალება.

როგორი შემსრულებელი იყავით - ლირიული, აქტიური, აგრესიული?

- აგრესია საერთოდ არ მახსიათებს. ვერანაირ ზენიტლას ვერ ვიტან. ინსტრუმენტი ცოცხალი არსება... როიალი ცოცხალია და არ შეიძლება, მას დაარტყა.

არანა გერმანელი, ფრანგი და ა.შ. კომპოზიტორები. თქვენთან რომელი უფრო ახლოს დგას?

- როგორ გითხრობ. დებიუსი და რაველი იმპრესიონისტების გარეშე არ იარსებებდნენ. ის ფერწერა, რაც ფრანგული იმპრესიონიზმისთვისაა დამახასიათებელი, მათ ბგერით გაეზოგათ. სწორედ საფრანგეთმა მვა დებიუსი და რაველი - ისევე, როგორც იმპრესიონიზმი. მათ თავისი ქვეყნის საფუძველი აქვთ. დებიუსმა ერთ-ერთ პრელუდიამ მარსელიოზაც კი გამოიყენა... გერმანელი კლასიკოსები - მოცარტი, შაიდნი... თავისი ქვეყნის თვისებებს ატარებ-

ბენ. უამრავი გერმანული ხალხური სიმღერა უდევთ საფუძვლად ბეთ-ჰოვენს, შუბერტს... მუსიკა საერთაშორისო ენაა, მაგრამ მხოლოდ სიტყვა არ არის, უფრო მეტია...

ნაწარმოების შესრულებისას ხომ არ გიჩნდებოდათ რაიმეს დამატების ან გამოკლების სურვილი. შესრულებისას თქვენ ხომ მაინც თანავტორი ხართ?

- ისეთი გენიოსები არიან, რომ ერთი სიცოცხლე არ ეყოფა იმის წვდომას, რაც მათ ნაწარმოებებში ჩადეს.

მსმენელზე რას იტყვით? სად გისმენენ ყველაზე კრიტიკულად?

- თბილისში. აქ არაჩვეულებრივად ნიჭიერი და კრიტიკული მსმენელია. სწორედ ამიტომაცაა თბილისში დაკრა ყველაზე ძნელი. დარბაზი მომენტალურად რეაგირებს საშუალოზე, ცუდზე, ნიჭიერზე. თბილისში ამას განსაკუთრებით გრძნობს დარბაზი. როცა რაღაც ძალიან მოსწონთ, ეს ჰაერში ტრიალებს.

როცა მუსიკით ვერ ამბობთ სათქმელს, რაიმეს ხომ არ იშველიებთ - ან ხატავთ, ან წერთ...

- მუსიკა ჩემთვის ყველაზე მალე დგას. ეს შეიძლება ძალზე მიკერძოებული ნათქვამი იყოს მუსიკოსის მხრიდან, მაგრამ სადაც სიტყვა მთავრდება, იქ მუსიკა იწყება. სიტყვა ყველაფერს აკონტროლებს. მუსიკა ბასტრაქტულია - კანონებისა და დოგმებისგან თავისუფალი. სულ სხვა სამყაროა. რაც ხელოვნებასთანაა დაკავშირებული, ყველაფრით გატაცებული ვარ, მაგრამ ყველაფერი მაინც მუსიკასთანაა დაკავშირებული.

- სად დაგიკრავთ?

- ავსტრალიაში, არგენტინაში, გერმანიაში, ესპანეთში, ავსტრიაში... სხვადასხვა ქვეყნის მსმენელს სხვადასხვაგვარი მომზადება აქვს... თუ ტექნიკურად გამართული ხარ, ამერიკის მსმენელს უცებ დაიპყრობ. ევროპაში კიდევ სხვა კატეგორიაა, სხვა მოთხოვნები აქვთ.

- თუ არ ცვდებ, ცოტა ხანს საზღვარგარეთ ცხოვრობდით...

- თბილისი არასდროს დამიტოვებია, თუ არ ჩავთვლი მოსკოვში სწავლის ორლებიან პერიოდს. ყველაზე დიდხანს სიდნეიში ვიყავი. იქ ერთი-ივანი კონკურსი იყო და კინაღამ გავიგე. ხშირად ყოფილა, რომ პქტიური გასტროლების პერიოდში რვა, ცხრა თვე მიხდებოდა ნასვლა, მაგრამ ყოველთვის ვბრუნდებოდი და ისევ მივდიოდი.

- თქვენი აზრით, ვინ არის დღეს მოღვაწე სამი უდიდესი პიანისტი?

- ჯოხის, ამ კითხვაზე არ გიპასუხოთ. მუსიკოსთა წირ მთელ მსოფლიოში ძალიან ვნერა და, პრაქტიკულად, მეგობრებიც ვართ... თუმცა, ასეთები ცოტანი არ არიან...

- თქვენ კონსერვატორიის რექტორად ავირჩიეს. ვისი იდეა იყო ეს?

- ჩემი - ნამდვილად არა. ეს, ალბათ, იმიტომ მოხდა, რომ ძალზე წარმატებული იყო ჩემი მოღვაწეობა დიდ დარბაზში. უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში ის, პრაქტიკულად, დანგრეული იყო და არ ფუნქციონირებდა. 1997 წელს დარბაზი საერთაშორისო კონკურსით გაიხსნა. ის ექვს თვეში აღდგა (რაც წარმოუდგენლად მოკლე დრო იყო) და დაიწყო საკონცერტო საოვრება... ჩემი რექტორობაც კოლექტივის დიდი სურვილი იყო. დარბაზში საკმაო საშუალო იყო და კონსერვატორიის რექტორობას ნამდვილად არ ვაპირებდი. სულ რეკურსის მზადებაში ვართ. ერთი რომ მთავრდება, მაშინვე მეორეს-

მანანა დოიჯაშვილი

თვის ვიჭერთ თადარიგს - სულ ცოტა, ორი წლით ადრე, ყველა ქვეყანაში გვზავნი პროგრამებს, უნდა შევარჩიოთ ჟიური, გამოვცხებოთ თანხები... ეს რთული და შრომატევადი პროცესია.

- თანხები ახსენეთ. საიდან? ჩვენთან ხომ კულტურა არაპოპულარული დარგია?

- რასაკვირველია, ეს მხოლოდ საბიუჯეტო თანხები არ არის. მადლობის მეტი არაფერი მექმნის მათთვის, ვინც კონკურსებს ფინანსურად ეხმარება. აქ წდობის ფაქტორიცაა. გუშინ მამუკა ხაზარაძემ ისევ დამირეკა. ჩემთან ერთად, მას კიდევ სურს, ახალი პროექტი განახორციელოს - აპირებს რესპუბლიკური კონკურსის შეფობას, რაც, მართლაც, დიდი საქმეა.

- თავად თუ გამოდიხართ კონცერტებზე?

- სულ მალე კამერული მუსიკის კონცერტზე დავეუკრავ. დარბაზი, რა თქმა უნდა, მარტო კონკურსებსა და ფესტივალებს არ მასპინძლობს. რიგი კონცერტებიც ტარდება. რა თქმა უნდა, დარბაზის ხელმძღვანელობა გარკვეულ პოლიტიკას ატარებს - ვეპატივებთ მაღალი რანგის მუსიკოსებს. დარბაზის რენომე დაბალიყვლად გვიჭირავს. გვინდა ჭეშმარიტ პროფესიონალებს, მაღალი კლასიკური მუსიკა, კლასიკური, აკუსტიკური ჯაზი. რა თქმა უნდა, ფოლკლორი, რომელიც ჩვენთან არაჩვეულებრივად უღერს...

- რას უსმენთ?

- უმეტესად - კლასიკას. კარგი ესტრადაც მიყვარს და კლასიკური ჯაზიც.

- რას უწოდებთ "კარგ ესტრადას"?

- ქართულ ესტრადაზე დღეს ცუდი ხარისხის მიმზადებლობაა. ისეა თუ ასე, ადამიანი ფუძეს არ უნდა მოსწყდეს. ასე ღირებული, ნამდვილი და ღრმა შემოქმედება არ შეიქმნება. ქართველ ფოლკლორის, ნიჭიერების არაჩვეულებრივი ტრადიციები აქვს. როცა ამ ფესვებს წყდები და სხვას ბაძვ, შეუძლებელია, რაიმე ნორმალური გააკეთო. "ბითლზებში" ბევრი ინგლისურია; ზანგები ჯაზს ყველაზე კარგად იმიტომ უკრავენ, რომ ეს მათია... ფესვებიდან

მონწყევტა ყოველთვის საზიანოა. ჩვენთან კი, სამწუხაროდ, მიმზადებლობაზე არიან გადასული... ამგვარ ესტრადას დიდ დარბაზში არ დავბატოვებ.

- რა მოთხოვნებს უყენებს რექტორი კონსერვატორიის პედაგოგებს?

- ჩემთვის ყველა საქმეში პროფესიონალიზმია განმსაზღვრელი. პროფესიული დონე კონსერვატორიის პედაგოგს აუცილებლად სჭირდება. თვის, ვინც კონკურსებს ფინანსურად ეხმარება. აქ წდობის ფაქტორიცაა. გუშინ მამუკა ხაზარაძემ ისევ დამირეკა. ჩემთან ერთად, მას კიდევ სურს, ახალი პროექტი განახორციელოს - აპირებს რესპუბლიკური კონკურსის შეფობას, რაც, მართლაც, დიდი საქმეა.

- თავად თუ გამოდიხართ კონცერტებზე?

- სულ მალე კამერული მუსიკის კონცერტზე დავეუკრავ. დარბაზი, რა თქმა უნდა, მარტო კონკურსებსა და ფესტივალებს არ მასპინძლობს. რიგი კონცერტებიც ტარდება. რა თქმა უნდა, დარბაზის ხელმძღვანელობა გარკვეულ პოლიტიკას ატარებს - ვეპატივებთ მაღალი რანგის მუსიკოსებს. დარბაზის რენომე დაბალიყვლად გვიჭირავს. გვინდა ჭეშმარიტ პროფესიონალებს, მაღალი კლასიკური მუსიკა, კლასიკური, აკუსტიკური ჯაზი. რა თქმა უნდა, ფოლკლორი, რომელიც ჩვენთან არაჩვეულებრივად უღერს...

- რას უსმენთ?

- უმეტესად - კლასიკას. კარგი ესტრადაც მიყვარს და კლასიკური ჯაზიც.

- რას უწოდებთ "კარგ ესტრადას"?

- ქართულ ესტრადაზე დღეს ცუდი ხარისხის მიმზადებლობაა. ისეა თუ ასე, ადამიანი ფუძეს არ უნდა მოსწყდეს. ასე ღირებული, ნამდვილი და ღრმა შემოქმედება არ შეიქმნება. ქართველ ფოლკლორის, ნიჭიერების არაჩვეულებრივი ტრადიციები აქვს. როცა ამ ფესვებს წყდები და სხვას ბაძვ, შეუძლებელია, რაიმე ნორმალური გააკეთო. "ბითლზებში" ბევრი ინგლისურია; ზანგები ჯაზს ყველაზე კარგად იმიტომ უკრავენ, რომ ეს მათია... ფესვებიდან

მთელი ჩემი ცხოვრება დაკავშირებულია კონსერვატორიასთან... იმის შემდეგ, რაც დიდი დარბაზის მუშაობაში ჩავები, რექტორის მოვალეობები უფრო გამაღვივდა.

- თქვენი შვილი მუსიკოსი არ არის...

- არც მეუღლე და არც შვილი მუსიკოსები არ არიან. მეუღლე, გიორგი გოთუა, ინჟინერია, შვილი, ლევანი კი - იურისტი. ამაშიც გამიმაართლა, რადგან ჩემი ატანა ადვილი არ არის. ყოველთვის ვამბობ - თუ დედას უნდა ვუზადოდე, რომ მუსიკოსი გახდეს, მეუღლეს უნდა ვუზადოდე, რომ მუსიკოსად დავჩნდი.

- ისე, ცოტა გასაკვირია, რატომ არ აიძულეთ შვილი, დრო არ გეკონდათ?

- როცა ბავშვი ხუთი წელი მუსიკას სწავლობს და კიდევ დამალბა სჭირდება, უნდა მოეშვა. მუსიკოსებს უჭირთ საკუთარ შეილებთან მეცადინეობა. ლევანს მიაჩნდა, რომ მან უკეთ იცის. ეს გაუთავებელი კამათი ჩემთვის სრულიად გაუგებარი და მძიმე ასატანი იყო... მან მითხრა: არასდროს გამოვალ პროფესიონალი მუსიკოსი და თავს ნუ იკლავო... და ვეგმოჩნო.

- ეს თქვენი სისუსტე იყო თუ შვილის სიძლიერე?

- ალბათ, ჩემი სისუსტე. დღეს კი ამ სისუსტეს მსაყვედურობენ.

- როგორც გავიგე, სხვა შემოქმედებითი სასწავლებლების რექტორთა ინტრიგებს ვერ ასცდით. ბრალს გდებენ, რომ თანხების მოპოვებას ახერხებთ...

- ამაში დამნაშავე ვარ? თუ ბრალდებიან, ეს მათი პრობლემაა... ყველა უმაღლეს სასწავლებელს ვუსურვებ, ათასჯერ მეტი მოეპოვებინოთ, ვიდრე კონსერვატორიას აქვს. საერთოდ, კონფლიქტური არა ვარ. მიმაჩნია, რომ ადამიანს იმისთვის აქვს ენა, შეგნება და გონება, რომ მეორე ადამიანთან საერთო ენა გამოხატოს. ისეთი ურთიერთობა დამაყაროს, რომ სარგებელი ჰქონდეს იმ საქმეს, რომელსაც ემსახურება. ეს არის ჩემი კრედიტ, პრინციპი. კეთილგანწყობილი ვარ ყველას მიმართ, ჩემი მტრების მიმართაც კი. ამას სრულიად გულწრფელად გეუბნები.

აქ წდობის ფაქტორია. კონსერვატორიას ენდობიან, რადგან ყველაფერი გამჭვირვალე, აბსოლუტურად ლიაა და თავად სურთ ჩემთან თანამშრომლობა, რადგან ჩადებული თანხის შედეგს ხედავენ. იმ ხალხს, ვინც ფიქრობს, რომ მე მმტრობს, ვუსურვებ, ასეთი პოზიცია ჰქონდეთ და პრობლემები არ ექნებათ.

უფრო კონკრეტულები რომ ვიცოთ, გეტყვით, რისთვის ერჩიან კონსერვატორიის რექტორს: მსოფლიოში აღიარებული მუსიკოსები გამორჩეულ სტუდენტებს მუდმივ სტიპენდიებს უნიშნავენ - სპიჯაკოვი წელიწადში 1000 დოლარს გზავნის და მთლიანად რექტორატს ანდობს გადასაწყვეტად, თუ ვის მისცემენ ამ ფულს; სტანისლავ ნეპაუზის სტიპენდია, გოგი თოფაძის სტიპენდია, კონსერვატორიის აღზრდილის, ამჟამად ისრაელში მოღვაწე სოსო ბარდანაშვილის სტიპენდია (ისიც 1000 დოლარს გზავნის); რექტორის სტიპენდია; პრეზიდენტის სტიპენდია... მუსიკოსები კონსერვატორიას ინსტრუმენტებითაც ეხმარებიან. ქალბატონი მანანა თბილისის კონსერვატორიის აღზრდილი გამოჩენილი მუსიკოსებისთვისაც აპირებს ამის შეთავაზებას. ლიანა ისაკიძე უკვე გამოთქვა სტიპენდიის დანიშვნის სურვილი... და, საერთოდ, დასავლეთის ყველა დიდი შემოქმედებითი დაწესებულების დარად, თბილისის კონსერვატორიაში ფონდი დაარსდება...

- რა არის თქვენი ოცნება, როგორ კონსერვატორიას გინდათ ხედავდეთ თბილისში?

- თბილისის კონსერვატორია მსოფლიოში საუკეთესო უნდა იყოს. აბსოლუტურად ყველა პირობაა ამაღივს. ეს არის მისი ტრადიციები, პროფესორ-მასწავლებლები, უნიჭიერესი ახალგაზრდობა, უამრავი ხალხი, რომელიც კონსერვატორიას ეხმარება... ვერ წარმოიდგენი, როგორი დაინტერესებაა დასავლეთში ჩვენი კონსერვატორიით. ყველას უნდა ჩამოსვლა, მასტერ კლასების გამართვა, უამრავი ხალხია, ვინც დახმარების ხელს გვიწვდის...

დამიჯერეთ, მალე კონსერვატორია ნამდვილად გაიბრწყინებს.

მიტოვებული ქალის განცდაები

სალომე სულაბერიძის დებიუტი “ქარვასლს” პოდიუმზე

სალომე სულაბერიძე მოდელთან ერთად

ჰერა ნაფარიძე

კლუბ “ქარვასლაში” გამართული სენტინენტალური ჩვენების ავტორი იყო ახალგაზრდა დიზაინერი, სამხატვრო აკადემიის პირველკურსელი სალომე სულაბერიძე. კლუბის კედლებზე გაკრული “ქარვასლს” გუმბირნდელი გმირის ლექსებისა და პოდიუმზე დადგმული სანახაობის განწყობის მიუხედავად, სალომეს ახლობელ-მეგობრებმა კლუბში მაინც კარგად მოილხნეს.

ხალისიან დისკოთეკამდე საღამოს ძირითადი ნაწილი გაიმართა. სადებიუტო კოლექციის ჩვენებით ქართულ პოდიუმს ახალი ავტორი, მომავალი დიზაინერი, სალომე სულაბერიძე გამოუჩნდა. მომავალმა დიზაინერმა სადებიუტო ჩვენებაზე, ახლობლებთან და ჟურნალისტებთან ერთად, გამოცდილი დიზაინერებიც წაიწვია. თუმცა, უმცირესი კოლეგის მიმუხერვების შეფასება მხოლოდ ავთო ექვიტინიძემ მოისურვა. მაგრამ, როგორც მოგვიანებით გავრკევეი, ასეთ დეტალებს კოლექციის ავტორისთვის ნაკლები მნიშვნელობა უნდა ჰქონოდა. ახალგაზრდა დიზაინერისთვის მთავარი იყო დებიუტი, რომელმაც “ქარვასლაში” მხიარულად ჩაიარა. და კიდევ, სალომე სულაბერიძემ ეს ყველაფერი ძალიან კონკრეტულს და ძალიან პირადულს მიუძღვნა.

“ვიცე კედლებზე გაკრული ლექსები წაიკითხა, იოლად მიხედებოდა, სცენაზე რაც ხდებოდა. პოდიუმზე იყო მიტოვებული ქალი, რომელიც ცდილობს, გაურკვევლობიდან, სტრესიდან გამოვიდეს. ცხოვრება გრძელდება, გაგრძელდება კიდევ და

მოკლად

ხვალ კონსერვატორიის დიდ საკონცერტო დარბაზში ცნობილი მაცსტროს ნოდარ ანდლულაძის დაბადებიდან 75 წლისთავისადმი მიძღვნილი საღამო გაიმართება. კონცერტში მონაწილეობას მიიღებენ: საქართველოს სახალხო პრემიის ლაურეატი, ტენორი თემურ გუგუშვილი, თვა დანელია და ნინო მაჩაიძე (სოპრანო), კონცერტმასიტრები: ლანა რუსლედავა და ლელა უსენიშვილი. შესრულება დასავლეთ გერმანელი, თუმცა ცუდმა ელექტრომიმარაგების ნაწარმოებები. **(ინტერ-პრესი)**

საქართველოს ხელოვნების მუზეუმის დირექტორმა, ნოდარ ლომოურმა, დაწესებულების ცუდი ელექტრომიმარაგების გამო, საქართველოს სახელმწიფო მინისტრსა და კულტურის სამინისტროს მიმართა. ნოდარ ლომოურის თქმით, მუზეუმს ელექტროენერგია 00.00 საათიდან 07.00 საათამდე ეთიშება, რაც მნიშვნელოვნად ზიანებს შენობის საცავში განთავსებულ 1000-ზე მეტ ძვირფას ექსპონატს. გარდა ამისა, მისი თქმით, უშუქობის პირობებში საცავში დაცვისა და ხანძარსაწინააღმდეგო სისტემები ითიშება და ექსპონატები ფაქტობრივად, დაუცველი რჩება. შექმნილი ვითარების გამო, მუზეუმის ხელმძღვანელობამ მთავრობას თხოვნით არაერთხელ მიმართა, თუმცა დღემდე მდგომარეობა არ გამოსწორებულია. 2000 წელს მსოფლიო ბანკის მიერ გამოყოფილი თანხების მეშვეობით მუზეუმში ყველა პირობა შეიქმნა ძვირფასი ექსპონატების შენახვისა და დაცვისათვის, თუმცა ცუდმა ელექტრომიმარაგებამ, შესაძლოა, ყველაფერი წყალში ჩაყაროს. **(ინტერ-პრესი)**

კალენდარი 21 დეკემბერი

ამერიკელი მუსიკოსი, კომპოზიტორი, არანჟირების ოსტატი, მულტიინსტრუმენტალისტი და ავანგარდული ხელოვნების კოლორიტი –ფრენსის ვინსენტ ზაპა აშშ-ში, ბალტიმორში (მერილენდი), ევროპელი ემიგრანტის (მამა – ბერძენ-არაბი-სიცილიელი, ფიზიკოსი) ოჯახში დაიბადა. ბალტიმორიდან, ოჯახთან ერთად, კალიფორნიაში გადავიდა საცხოვრებლად. თავიდან სან-დიეგოს ერთ-ერთ უმაღლეს სკოლაში სწავლობდა. ადრევე გამოამჟღავნა ინტერესი რიტმ-ენ-ბლუზის, თანამედროვე ჯაზისა და აკადემიური მუსიკალური ავანგარდისადმი (განსაკუთრებით მოსწონდა ედგარ ვარეზი და მისი ხმაურიანი ექსპერიმენტები, ორიგინალური ფეტიქები).

50-იანი წლების დასაწყისში ზაპამ მაშინდელი დასავლეთ გერმანიის ქალაქ დარმშტადტში (ევროპული ავანგარდის ცენტრი) გაიარა თანამედროვე მუსიკის კურსები (აქ ასწავლიდნენ და მოღვაწეობდნენ: პიერ ბულენი, კარლ-ჰაინც შტოკაუზენი, ბერნდ-ალვის ციმერმანი, მაურისიო კაპელი, ლუიჯი ნორო).

ზაპა, მუსიკალური მისწრაფებებისა და რადიკალიზმის გამო, ვერ შეეგუა ოჯახს და სახლიდან წავიდა. თავის სარჩევად საცკეპო ორკესტრებში (სადაც მესიასთან და ზანჯები უკრავდნენ) დაიწყო მუშაობა. მოგვიანებით კი ჩამოაყალიბა საკუთარი ჯგუფები: The Blackouts, The Omens, Captain Glasspack and His Magic Mufflers.

1964 წელს ქალაქ ჰომონაში ჩამოაყალიბა ექსპერიმენტული ჯგუფი Mothers Of Invention, რომელმაც უმოკლეს დროში დიდი საერთაშორისო აღიარება მოიპოვა. პრესამ კი ის აშშ-ს ყველაზე რადიკალურ და სანახარმო კოლექტივად აღიარა. თითქმის შეუძლებელია, განსაზღვროს მუსიკალური სტილი, რომელზეც ფრენც ზაპა მუშაობდა. იყო სტუდენტური მუსიკოს-ავტსაიდერი, პროდიუსერი (ამ სტატუსით იგი დაეხმარა ანდერგრანდ-როკის უამრავ ახალგაზრდა ნოვატორ-ნოვკომ-ფორმისტს). 1973-74 წლებში გაბარა უამრავი ლაივ-სემინები, ჰეპენინგები, რაც მისთვის მომავალი ჩანანერებისთვის ძირითადი მასალა იყო. შექმნა კინოფილმები და კოლბები (რამდენიმე მათგანი იმ დროისათვის ნამდვილი სენსაცია და მუსიკალური წრეების საყვარელი განსჯის საგანი იყო). თანამშრომლობდა თანამედროვე ჯაზის სხვადასხვა წარმომადგენლებთან: მაგალითად, ჟან-ლუკ პონტისთან, მაიკ როტულჯთან, ეინსლი დანბართან. ძალიან ძნელია, ფრენც ზაპას შემოქმედების რაღაც ჩარჩოში ჩატყვა. იგი ერთ-ერთი ყველაზე უცნაური პიროვნება იყო მათ შორის, ვინც კი 60-70-80-იანი წლების თანამედროვე მუსიკას უკავშირდება...

ფრენც ზაპა 1940 წლის 21 დეკემბერს დაიბადა. გარდაიცვალა ასევე აშშ-ში, 1993 წლის 4 დეკემბერს.

ყოველდღე, როგორც უკანასკნელად

შაქია აფრიდონიძე

ჩვენში პოპულარულია აზრი, რომ ქართველები ნიჭიერი, თუმც უღის-ციპლინო ხალხი ვართ (ამ აზრს ეხმარება ალექსანდრე ჯანელიძის მოსწონებული მენიშნაცე: სიზუსტე ქართველთა ნაწლი არ არისო). პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია: ქართველი ხშირად თანახმაა ზარმაცად და უღის-ციპლინოდ ინოვებოდეს (და ამით ერთგვარად კეკლუცობს კიდეც, - თითქოს ყველა ზარმაცი ავტომატურად ნიჭიერსაც ნიშნავდეს), ოღონდ იმ პირობით, რომ საკომპენსაციო ნიჭიერება არაიენ დაუკარგოს. იმას კი უფრო ადვილად ეგუება, რომ უღისციპლინო ნიჭი განუვითარებელი დარჩეს.

ჩვენი ქვეყნის დაბეჩავებული პოლიტიკურ-ეკონომიკური ვითარების შემყურემ, ძნელია, არ აღიარო ეს სამწუხარო რეალობა, მაგრამ, ღვთით, ბედნიერი გამოწაკლისებიც არსებობს. ამ გამოწაკლისებზე დგას ქვეყნიერება და სწორედ მათი წყალობითაა, ჯერ კიდევ რომ სულდგმულობს ჩვენი მრავალჭირხაზული ქვეყანა.

ერთი ასეთი გამოწაკლისი გახლავთ საქართველოს სახალხო არტისტი - **ნოდარ ანდლულაძე**. ამ სახელ-გვარს წინ დართული მსახვრელები საიდენტფიკაციოდ არ სჭირდება: მსგავსი ეპითეტი მას სხვაც არაერთი აქვს. მაგრამ თუ ისინი მაინც ვახსენე, მხოლოდ იმისათვის, რომ ხაზი გამესვა სიტყვა *საბალხოს ტქმშარიტი* - მიზნობრივი მნიშვნელობისათვის.

უკვე განვლილი გზის პირველი მეოთხედი ბატონმა ნოდარმა დაასრულა, როგორც ენათმეცნიერების ამომავალმა (უკეთ - ახალამოსულმა) ვარსკვლავმა, მრძელნოვ ნახევარ საუუუნეში კი იგი ტრადიციულად მოეწვლინა ქართულ საოპერო ხელოვნებას: სცენაზე - პრემიერად, სცენის მიღმა კი - ფანტასტიკურ ჰედაგოვად. ვისაც საშუალება მისცემია, თუნდც ეპიზოდურად მიედევნებინა თავლი ნოდარ ანდლულაძის სამუშაო კვირით სათვის, რომელშიც სადავო და უქმე დღეები გაუმთავრავია, ის ამ წუთებს ვერასდროს ამიძლინს მესხურებთან. თხოიბოდ წელია, რუ პირადედ გავიცანი ბატონი ნოდარი და ამ დროის მოძაქედლებებს მოგახსენებთ.

ანდლულაძისეული გაცეცეოლები დროისა და სივრცის ვერავითარ წარმოებში ვერ ქექვა. ოსტატსა და მსგავსად კონცტრუები და ძირითადი შტრიხები, მზატვრის მსხვილი მონასნახავთ: ყველანი ერთად არიან, ერ-

იდეალუბის ბარეზე კულტურა არ არსებოზს

ნაირა ბალაშვილი

- თქვენი აზრით, რაზეა დამოკიდებული კულტურის აქტივობა, რა არის ყველაზე გამოწვევები (სახელმწიფო და საზოგადოების მხრიდან) ფაქტორი კულტურისთვის, რით შეუძლია მას უპასუხოს ამგვარ გამოწვევებს?**
- როგორ ფიქრობთ, შეიცვალა თუ არა რამე ქართულ კულტურაში ახალი საუუუნისა და ახალი ათასწლეულის მიჯნაზე? იქნებ დაგვიასხელით უკანასკნელი წლების ყველაზე მნიშვნელოვანი კულტურული მოვლენა.**
- ამჟამად რას კითხულობთ, რას უსმენთ, რომელ გამოყვნას ენეივით ან რომელი სპექტაკლი თუ ფილმი ნახეთ ბოლოს?**

1. რა ინვეც კულტურის აქტივობას, ამის თქმა ძალიან ძნელია. ჩვენ ვიცით შემთხვევები, როდესაც პოლიტიკურად და ეკონომიკურად ჩამორჩენილ ქვეყნებში კულტურა და აზროვნება დიდ აღმავლობას განიცდიდა. მაგალითად, მეფიორმეტე საუკუნეში, როდესაც გერმანია პოლიტიკურად დაქაცასული იყო და ეკონომიკურადაც არ ყვავოდა, იქ ერთდროულად, უამრავი გენიოსი მოღვაწეობდა... ამასთან ერთად, საკმაოდ მკაცრი იდეოლოგიური რეჟიმიც არსებობდა. მათთვის დიდი სტიმული საფრანგეთის რევოლუცია იყო. როდესაც იდეოლოგია აღარ არის, იქ კულტურის არსებობაზე ლაპარაკი, თითქმის, არ შეიძლება. კულტურის პრობლემაზე საუბარი, უშირევეს ყოვლისა, მისი დეფინიციით უნდა დავიწყოთ – რა არის კულტურა. დღეს საქართველოში კულტურა გაგებულია, როგორც – ხელოვნება, უმეტესად, სასცენო და თეატრალური ხელოვნება. ყოველ შემთხვევაში, კულტურის სამინისტროს სიმღერა და თეატრი კულტურა ჰგონია. თუკი ამა თუ იმ ხალხის კულტურა რეალურად საუკუფეთა მანძილზე მუშაობდა, ეს, პირველ რიგში, გამოსატული უნდა იყოს მის ყოფით კულტურაში, თუ როგორ ცხოვრობს ეს ხალხი. ეს ყველაფერი აუცილებლად გამოსატული უნდა იყოს ამ ხალხის ღირებულებათა სისტემაში. აქვთ თუ არა მათ ღირებულებათა სისტემა, აქვს თუ არა მაღალი იდეალები. ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორია ამ ხალხის დამოკიდებულება ყველაზე დაუცველი არსებების მიმართ; ეს არის კულტურის ყველაზე უცნაური ნიშანი. კულტურას ახასიათებს პერმანენტობა, ის არის უწყვეტი მოღეენა, ერთი ექმნის მას, მეორე მას ითვისებს და ამ ათვისებულზე საკუთარ კულტურას აგებს. ის გრძელდება და თაობებს ესტავებულია გადაეცემა. საქართველოში ასე არ არის, ჩვენთან უხედი წერტილოვან კულტურას, რაღაც იქნებმა და მერე იღუშება. ყო-

ნოდარ ანდლულაძე

თად სწავლობენ და იზრდებიან. სტუდენტები მონაცვლეობის ფორმალური რეჟიმით როდი მიდიანოდიან. მოქმედებთა თანამიმდევრობის ზღაპრისეული პროპორციულობის პრინციპი (ადრე ნახავთ - ადრე მოხვალ) მუდამ ირდევეა სხვადასხვა კომბინაციით: ადრე ნასული, შეიძლება, გვიან მოვიდეს და პირუკუ, ან სულაც არ წავიდეს და დარჩეს მაცსტროსთან დროებით საცხოვრებლად, ანდა ზაფხულში თან წაჰყვეს აგარაკზე... ისევ სამუშაოდ! არავინ იცის, სად და როგორ დასრულდება წინასწარ ვითომ კარგად დაგეგმილი ზეგალინდელი დღე!

და მაინც, ქაოსზე ლაპარაკი აქ უადგილო იქნებოდა, ვინაიდან ყველაფერი დიდ შინაგან ნესტებს ემორჩილება, რომლის დეტალებიც გაუნაწავოთ თვალისა და ყურისათვის იქნებ მოუხლთებელიც იყოს, მაგრამ ამ შინაგანი დისციპლინის ძალა არასაციკაიზსტისთვისაც და დისტანციოდანაც ამკარად საგრძნობია. ისე ჩანს, რომ ზოგადი კონცტრუები და ძირითადი შტრიხები, მზატვრის მსხვილი მონასნახავთ: ყველანი ერთად არიან, ერ-

21 დეკემბერი, შაბათი, 2002 წელი. №202

24 სექტემბერი

დეგებით დღეს დიდი იშვიათობაა მსოფლიოში.

მათივე ინიციატივით შედგა იმედის მომცემი ახალგაზრდა ქართველი ვოკალისტებისათვის ხელშეწყობისა თუ სხვა სახის თანამშრომლობის ფართო პროგრამა.

საიმედო პერსპექტივა უჩანთ სულ ნორჩებსაც, რომელთაც ბედმა გაუღიბათ: მავსტრომ მათ კონსერვატორიასთან გაუხსნა სკოლა, რომელშიც ნორჩ ხმებს კვალიფიციურად იცავენ და ავითარებენ. სულ ახლახან ამ ბავშვების გასცემი კონცტრტებს დიდი წარმატება ზედათ წილად.

უკანასკნელ წლებში ნოდარ ანდლულაძის მოღვაწეობა ახალ ფაზაში შევიდა. მან მთელს თავის უმდიდრეს ვოკალურ გამოცდილებას ღრმა თეორიული გახრება მისცა და შეიძლება ერთიანი თავსაზრისი ვოკალური ხელოვნების არისა და მისი სულიერი, ზნეობრივი და ესთეტიკური ფუნქციების შესახებ. თავის ამ შეხედულებებს, ცოდნის მრავალი სხვადასხვა დარგის ლტენატურიდან მოყვანილი პარალელებითა და რემინისცენციებით, მომღერალმა თავი მოუყარა საეტაპო ნიგნში **Homo cantor** (1997 წელი). ნიგნისადმი ინტერესი იმდენად დიდი აღმოჩნდა, რომ იგი რუსულადაც ითარგმნა და, იმედია, მალე გამოიცემა. ავტორი გატაცებით გახანგრძობს მუშაობას ამ მიმართულებით და დროდარო გამოიწმთამეტყდავი მოხსენებებით სამეცნიერო სესიებსა თუ საკონცერტო საღამოებზე. ამას წინათ კონსერვატორიაში მან სწორედ ამ სერიიდან წაიკითხა მრავალი ფიქრის აღმმრეელი მოხსენება “ნატურა და კულტურა”. იგი შეეხებოდა ბუნებისა და ხელოვნების ურთიერთობის რთულ საკითხებს.

ცოტაა ითქვას, რომ ნოდარ ანდლულაძე ბევრს შრომობს. ფიქრი საკითხავია, **როგორ** შრომობს იგი. პირადად მე მერყნებდა, რომ ბატონ ნოდარს ყოვამიც და შრომამიც ხარისხი და ღირსება ყველაფრად უღირს. ამ აზრით მას ერიო დღის სასწორზე უძევს მთელი სიცოცხლე, რომელსაც ისე ხარჯავს, თითქოს ზეგალინდელი დიდ არსებობდეს (და სათანადო ბიბლიური მაქსიმაც “ზეგალინდის ზეგლისა” მას არ ეხებოდეს). ამიტომაც, რომ ნოდარ ანდლულაძე თავისი შემოქმედების ნიაში, მარადიული გერმანელ მუსიკატიმოდნეთა აზრით (რომელიც მათ გამოითქვს მაცსტროს კლასის კონცერტების მოსმენის შემდეგ), ამ დონის ვოკალური სკოლა ასეთი სტაბილური შე-

ოფიციალურად კი იგი 13 დეკემბერს დაიბადა, 75 წლის წინათ.

კითხვარი

ნაირა ბალაშვილი

ველივე ეს კი საზოგადოებას ვერ მოიკავს, ის თითქოს ცალკეა - ხალხისგან გამოყოფილი. უკანასკნელმა საუკუნეებმა ნათლად აჩვენეს, რომ კულტურა, თავისთავად, არაფრის განაჩნია არ არის და რომ კულტურა სამკაოდ, კონსერვატული მოვლენაა. მაგალითად, რა დავპრთა გერმანიას, ერთერთ კულტურულ ქვეყანას? მან ფაშიზმის სახით საშინელო კატასტროფა განიცადა. რატომ? თუკი კულტურა არ არის დანეცილებული სამოქალაქო ცნობიერებასთან, ის იწევს რეტროგრადული და ძალიან კონსერვატული როლის შესრულებას. მაგალითად, ჩვენი კულტურის ბევრი გამოჩენილი წარმომადგენელი ხშირად მხარს უჭერს ხან უშიშროების სასმასურს, ხან - რომელ პარტიას და ხან რომელს. თამაშობენ ისინი რეალურად სამოქალაქო საზოგადოების ამენებაში რაიმე მნიშვნელოვან როლს? ან არიან ისინი ნამყვანი იდეების ავტორები? არა, რადგანაც რეალურად ეს არის ძალიან კონსერვატული და რეტროგრადურია, მოწყვეტილი სამოქალაქო ცნობიერებას. ჩვენთან რაც ხდება, ძირითადად, დამნაშავეა არა ხელისუფლება, არც უბრალო ხალხი, არამედ განათლებული საზოგადოება. აქ არ არის ლაპარაკი მნივნობარზე, ლაპარაკია იმ ინტელექტუალზე, რომელიც პასუხს აგებს თავისი ერის წინაშე და არა კორუმპირებული ავტორიტეტის მქონე ინტერესთა, ვიდეე პროზა. ამ პოეზიაში არის ახალი თვალთახედვები, ახალ შეგრძნებები, გადადგმული ნაბიჯები უწევს და მათგან სწავლობს კიდევ, ჩვენმა ხელისუფლებამ ვის მიბაძოს? კულტურაზე აქ ლაპარაკი ზედმეტია, დღევანდელი უბრალო პუბანური და დემოკრატიული ღირებულებების გარეშე მოიახზება. თუ კულტურა ეკოლოგიური ცნობიერების მატა-

რებელი არ არის, ის არ არის კულტურა. საქართველოში არ აღმოჩნდა კულტურის მატარებელი, სულიერი, განათებული საზოგადოება, რომელიც ამავე დროს სასიცოცხლო მნიშვნელობას მიაწიჭებდა სამოქალაქო, დემოკრატიული საზოგადოების აშენებასა და სამართლებრივი სახელმწიფოს ჩამოყალიბებას, რომელიც სულიერად გაუძლებდა ქვეყანას ისე, როგორც ამას ილია ჭავჭავაძე აკეთებდა. ამ ყველაფრის მიზეზი კი, რეალურად, უკულტურობა, კულტურის არარსებობაა. კულტურა არ არის ღირსის შესრულებას. მაგალითად, ჩვენი კულტურის ბევრი გამოჩენილი წარმომადგენელი ხშირად მხარს უჭერს ხან უშიშროების სასმასურს, ხან - რომელ პარტიას და ხან რომელს. თამაშობენ ისინი რეალურად სამოქალაქო საზოგადოების ამენებაში რაიმე მნიშვნელოვან როლს? ან არიან ისინი ნამყვანი იდეების ავტორები? არა, რადგანაც რეალურად ეს არის ძალიან კონსერვატული და რეტროგრადურია, მოწყვეტილი სამოქალაქო ცნობიერებას. ჩვენთან რაც ხდება, ძირითადად, დამნაშავეა არა ხელისუფლება, არც უბრალო ხალხი, არამედ განათლებული საზოგადოება. აქ არ არის ლაპარაკი მნივნობარზე, ლაპარაკია იმ ინტელექტუალზე, რომელიც პასუხს აგებს თავისი ერის წინაშე და არა კორუმპირებული ავტორიტეტის მქონე ინტერესთა, ვიდეე პროზა. ამ პოეზიაში არის ახალი თვალთახედვები, ახალ შეგრძნებები, გადადგმული ნაბიჯები უწევს და მათგან სწავლობს კიდევ, ჩვენმა ხელისუფლებამ ვის მიბაძოს? კულტურაზე აქ ლაპარაკი ზედმეტია, დღევანდელი უბრალო პუბანური და დემოკრატიული ღირებულებების გარეშე მოიახზება. თუ კულტურა ეკოლოგიური ცნობიერების მატა-

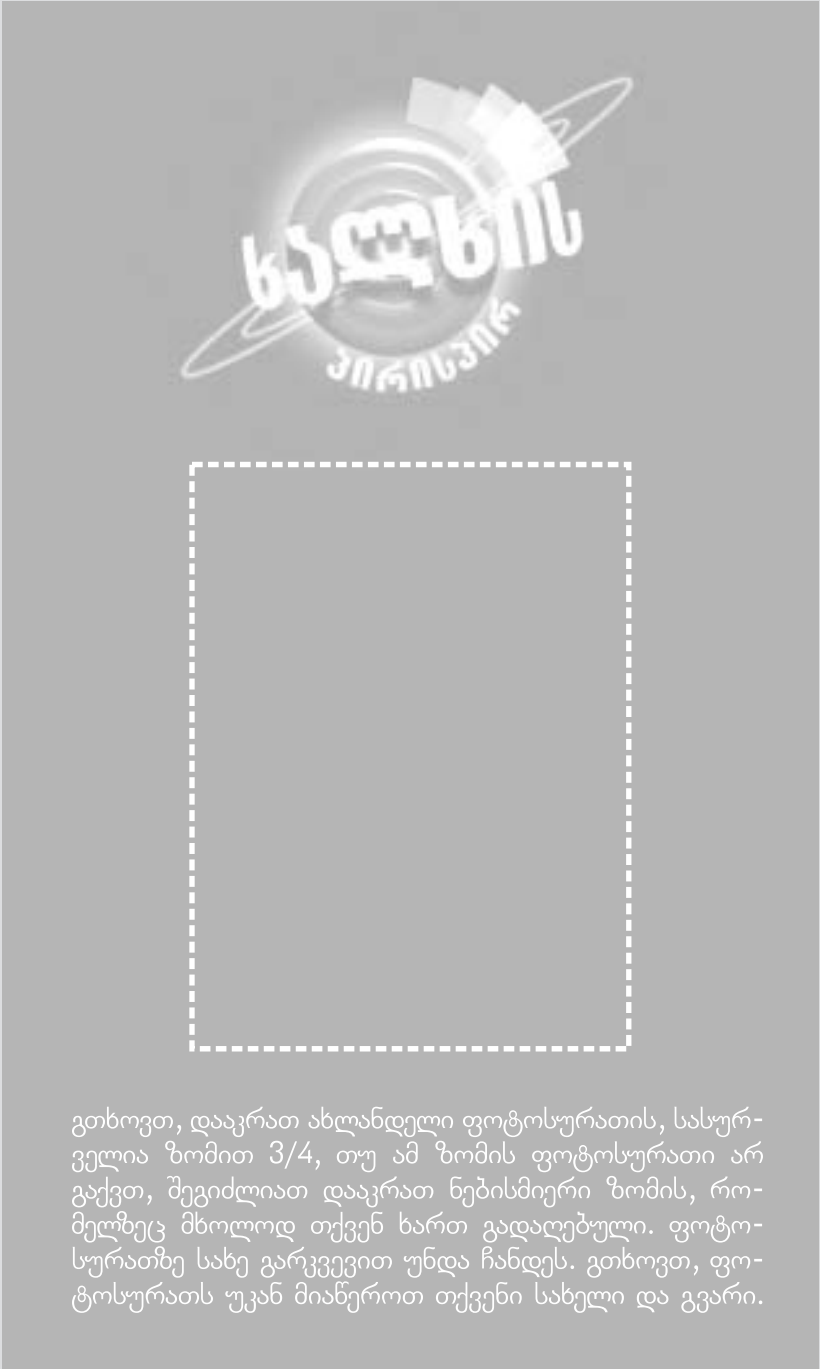
მართლეა, მეტი უბრალოება. თუმცა, ვერ ვიტყვი, რომ ახალი პოეზია, თავისი საერთო დონით, ბესიკ ხარანაულზე მაღლა დგას. ბესიკ ხარანაული ჩემთვის მაინც ყველაზე დიდ პოეტად რჩება. თუმცა, იგი სრულად არამოქალაქობრივი ადამიანია. მე ვიტყვი, რომ მას არ აქვს ელემენტარული მოქალაქეობრივი ორიენტაცია. მას შეუძლია იყოს მწერალთა კავშირის წევრი და ა.შ. თავისი პოეტური დონით ყველაზე დიდი პოეტია, მოქალაქეობრივი პოზიციით კი... რაც შეეხება მნიშვნელოვან კულტურულ მოვლენას, ფაქტია, რომ ის სინამდვილე რაც საქართველოშია, ჩემის აზრით, კულტურის მიერ სათანადოდ ათვისებული არ არის. მაგალითად, ქართული რომანი, ჯერ ერთი, სუსტად იყო განვითარებული და, მეორეც, იგი არასოდეს ყოფილა სოციალურ თემაზე აგებული, არასდროს არ ასახავდა იმ სინამდვილეს რაშიც ვიცავით. ეს რომანი “გარბოდა” ან ისტორიაში, ან აბსტრაქციაში და ა.შ. - განსხვავებით რუსული რომანისაგან. არ მგონია, კულტურის რომელიმე სფეროში რაიმე სერიოზული მუშაობა მიმდინარეობდეს.

თუმცა, შეიძლება კიდევ ხდება, მაგრამ მე არ მომხედვრია თვალში.

3. ბოლოს ვიყავი კარლო კაჭარავას გამოფენაზე. ვკითხულობ ერთი ახალგაზრდა ინდელი ქალის რომანს, “პატარა საგნების ღმერთი”. ბოლო ხანებში მხატვრულ ლიტერატურაზე მეტად, ვკითხულობ ევროპელი ავტორებისა და საზოგადოებრივ ანალიტიკურ ლიტერატურას. აქტიურად ვარ დაკავებული თარგმანებით, სულ მალე “აფრას” მე-10 და მე-11 ნომერი გამოვა, სადაც მთლიანად ჩემი თარგმანთა შესული. რა შეეხება მუსიკას, ჩემთვის შემზრავია დღევანდელი ქართული ესტრადა, მათი მუხედვარე, ცუდად ვხდები. ამიტომ არ ვუყურებ და საერთოდ ვერ ვერკვევი. თუ ჩემი გემოვნება გაინტერესებთ, “ზეპელიონს” და პლანტის, “პინქლოიდის” დიდი მოტრფიალე ვიყავი. მაინტერესებდა ჯგუფი Yes. და კიდევ, ინდოელი წარმოშობის გერმანელ მომღერალს, ლიზა ჟერარდს აქვს ძალიან საინტერესო, უცნაური ინსტრუმენტული ანსამბლი. იშვიათად, რომ ბოლო ხანების (ოცდახუთი ანსამბლი და მომღერალი ყოფილიყო ასეველი რელიგიული სიღრმისა და ტრაგიზმის შემცველი. ეს მუსიკისი ძალიან მოქმედებს ჩემზე. კიდევ ერთი მოტლანდური ანსამბლია, სადაც ძალიან კარგად არის გამოყენებული ძველი მოტლანდიური მელოდიები. “ზეპელინი”, ჩემი აზრით, ძალიან სერიოზული ანსამბლი იყო და თვითონ პლანტი ის ერთადერთი მომღერალია, რომელსაც სახე არ დაუკარგავს, არ გაყიდულა, მას დიდი საიდუმლო მოაქვს. ძალიან მოქმედებს ჩემზე. შეიძლება კიდევ არის სხვა საინტერესო ჯგუფები და, უბრალოდ, ჩემამდე ვერ აღწევს.

შეავსეთ ანკეტა და გამოგვიგზავნეთ

გთხოვთ, შეავსოთ გარკვევით.გლანაი უფასოა.		ანკეტა გამოგვიგზავნეთ ფოსტით ან მოიტანეთ მისამართზე:			
სამაუწყებლო კომპანია "რუსთავი 2" არ არის გალდებული, გადმოვით მიიღოვთ თუ არა მონაწილეობას შოუში "ხალხის პირისპირ". თქვენი შეჩვენის შემთხვევაში, დამასაფრინებლათ გამდავინს კოორდინატორი ან ანკეტის შემცებით თქვენ მონაწილეთი შოუს "ხალხის პირისპირ" ნდებსა და პირობებს.		სამაუწყებლო კომპანია "რუსთავი 2", ტელევიტორინა "ხალხის პირისპირ", ვაჟა-ფშაველას 45, 300077 თბილისი			
კონკურსანტები ტელევიტორინისთვის "ხალხის პირისპირ" შეიჩვენებინან ანკეტის საფუძველზე, ამიტომ გთხოვთ, ყურადღებით შეავსოთ ანკეტა.					
სახელი და გვარი		ოჯახური მღვმონარეობა: დაქორწინებული, დაშორწინებული, გაყრდილი, ძმრძი			
მისამართი:		შვილები: (თუ აააათ)			
საფოსტო ინდამსი:		განათლება: საშუალო, უმაღლესი, ტექნიკური			
სამონტაჟტო ტელეფონის ნომრები:		პროფესია:			
ასაკი:		საფუგაო ადგილი			
დამგმარე კატეგორია: (მიითითეთ კატეგორია, რომელიც კარგად ერკვეით, შეგიძლათ პირაქით ნა-ბიძგით, მამალითაჲ, სოფლადრით კლბი "არსენალი" ან ძვრისის ძველნების დღედაღამები, ან 60-იანი წლების მუსსა, და ა.შ.)		შინაური ცხოველები: (თუ აააათ)			
თქვენი ინტერესები და ჰობი:		შეხვედრინხართ თუ არა, პირადად, ცნოგილ ადამიანს? ვის, სად და როდის?		როგორ გაატარებდით თქვენს ინდალურ დსკვენების დღეს?	
გიყვართ თუ არა მოგზაურობა? (თუ მიმოგზაურით სადრთველს ბადით და სად?)		არჩევანი რომ გქონდეთ, რომელ ცნოგილ ადამიანთან ისურვებდით შეხვედრას, სად ნახვიდოდით მასთან ერთად და რატომ?		როგელი სატელევიზიო გადაცემები მოგწონთ და რატომ?	
არჩევანი რომ გქონდეთ, სად ნახვიდოდით სამოგზაუროდ და რატომ?		რომ შეგეძლოთ მსოლოდ ერთი რამის შეცვლა საქუთარ ბარებნეგას ან ხასიათში, რას შეცვლიდით და რატომ?		როგელია თქვენი საყვარელი მწერალი და საყვარელი ლიტერატურული ნაწარმოები?	
გაქვთ თუ არა მიხანი, რომლის მიღწევაზეც ოცნებოვთ?		რომ შეგეძლოთ მსოლოდ ერთი ნატვრის ასრულება, რას ინატრებდით და რატომ?		როგორი მუსიკა გიტაცვბთ და თავად გაქვთ თუ არა მუსიკალური ნიჭი?	
მიგვიწვევიათ ან გაგვიამებიათ თუ არა ისეთი რამ, რითაც აგაყოვთ?		თქვენი აზრით, რომელ ზღაპრულ პერსონაჟს ჰგავხართ ყველზე ბეტად და რატომ?		რა ჟანრის ფილმები მოგწონთ და რომელია თქვენი საყვარელი ფილმები?	
გაქვთ ან გქონიათ თუ არა რაიმე ბიტსახელი? კონარტულად რა?		ფილმი რომ გადაელოთ თქვენზე, რომელი ცნოგილი მსახიოგი შეასრულებდა თქვენს როლს?		გამოსულხართ თუ არა ტელევიზიით? (თუ კი, რომის და რა აცალაბით?)	
გაქვთ თუ არა უჩვეულო ნიჭი? (მაგალითად, შეგიძლიათ თუ არა სტანით ბაითოქენის "მთავრის სონატის" მსრუდაბა, ან პანინოქით მარაიონელი ფოსტენიის ბაჟაჲ?)		ყველზე უხერხული სიტუაცია თქვენს ცხოვრებაში:		რატომ გინდათ მიიღოთ მონაწილეობა ჩვენს თავაშში?	
უჩვეულო ან სინტერესო რამ თუ გადაგხდინათ თავს? კერძოდ რა?		ყველზე ცუდი საფუგაო თქვენს ცხოვრებაში:		დღეს რომ მოგცან 2000 ლარი, რას გაატეებდით?	

გთხოვთ, დააყრათ ახლანდელი ფოტოსურათის, სასურველია ზომით 3/4, თუ ამ ზომის ფოტოსურათი არ გაქვთ, შეგიძლიათ დააყრათ ნებისმიერი ზომის, რო-მელზეც მხოლოდ თქვენ ხართ გადაღებული. ფოტო-სურათზე საზე გარევევით უნდა ჩანდეს. გთხოვთ, ფო-ტოსურათს უკან მიანეროთ თქვენი სახელი და გვარი.

მოსკოვ-კიევის დაპირისპირება

სიჩოვის ზედი ისევ გაურკვეველია

კიევის “დინამოს” პრეზიდენტმა ივორ სურკისმა ნათლად გააცებინა მოსკოვის “სპარტაკს”, რომ არ მოიძებნება კლუბი, რომელიც დმიტრი სიჩოვში 6 მილიონ დოლარს გადაიხდის.

პაატა თოთაძე

რუსული ტელეკომპანია “ნრგ”-სთვის მიცემულ ინტერვიუში სურკისმა აღნიშნა, რომ “სპარტაკს” ფეხბურთელში საკმაო თანხა და სიჩოვის შემდგომი გაყიდვიდან პროცენტები შესთავაზა. ამასთან, სურკისმა განაცხადა, რომ რუსი ფორვარდის გარეშე “დინამო” არ დასუსტდება. პრეზიდენტის სიტყვებიდან ჩანს, რომ მას, უბრალოდ, უნდა, დაეხმაროს ახალგაზრდა ფეხბურთელს. “როცა ჩვენთან მოვიდა, ძალიან მძიმე მდგომარეობაში იყო. ჩვენ მას ვარჯიშისა და თავის გამოჩენის საშუალება მივეცით. ახლა ის ფსიქოლოგიურად მძიმე მდგომარეობაშია - ფეხის ტრავმა ვარჯიშის საშუალებას არ აძლევს. ვერ გეტყვით, როდემდე გაგრძელდება ასე, მაგრამ ამ ზიჭს რომ სასწრაფოდ უნდა ვუშველით, ამას წყალი არ გაუვსა”, - განაცხადა სურკისმა.
თუ ახალ წლამდე “სპარტაკმა” არ დაიწყო კიეველებთან მოლაპარაკება, საქმეს ზემდგომი ორგანოები გაარჩევენ. თუმცა, “დინამოს” პრეზიდენტის თქმით, არავითარი ვარჩევა არ იქნება და “სპარტაკი” გაცილებით მეტრე თანხას მიიღებს, ვიდრე ამას უკრანული ზრდაცხოვნისათვის.
სურკისმა არც მოსკოვის “სპარტაკის” პრეზიდენტის ჩერგიჩენკოს სიტყვები დატოვა უპასუხოდ. თავის დროზე, ჩერგიჩენკომ გააკეთა განცხადება და სიჩოვის საქმეში კიეველები დაადანაშაულა. “დღესდღეო-

რუმიანთხი დიდი გაფიცვაა

რუმინეთში მოეწყო ფეხბურთელთა არნახული საპროტესტო აქცია, რომლის მიზეზია ფეხბურთის ფედერაციის ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილება - თებერვლის ბოლომდე არ გასცეს სახელფასო დავალიანება. აქციის ორგანიზატორია ადგილობრივი პროკავები რები. მისი ლიდერები მოითხოვენ, საფეხბურთო კლუბების ხელმძღვანელებმა დააკმაყოფილონ ფეხბურთელთა მოთხოვნები და გაისტუმრონ სახელფასო დავალიანება, რომელიც ჯერ კიდევ აგვისტოში გაიცნეს.

ნარსულში ბუქარესტის “დინამოს” ცნობილმა ფეხბურთელმა ალექს რედულესკუმ შურნალისტებთან საუბარში განაცხადა: “რუმინელი ფეხბურთელი გამუდმებით თაღლითობის ობიექტად გრძნობს თავს. მას ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ატყუებენ. ილაზება მისი უფლებები - რუმინეთის ფეხბურთის ფედერაცია ფეხბურთელებს უკანასკნელ მონასავით ექცევა”. პროფკავშირების

დასავლეთმა აღმოსავლეთი გაზარდა

ამიერიდან ოკეანეთის ზონის გამარჯვებული პირდაპირ მოხდება მსოფლიო საფეხბურთო ჩემპიონატზე. ამ საზღურის მოპოვებისთვის, ოკეანეთის წარმომადგენელს არ დასჭირდება მესუთე საშხრეთამერიკულ გუნდთან ჭიდილი, როგორც ეს აქამდე ხდებოდა.

ამ გადაწყვეტილებამ ყველაზე მეტად საშხრეთამერიკელები დააზარადა. აშკარაა: ამ კონტინენტის წარმომადგენლები ოკეანეთის ზონის გუნდებზე კლასით მაღლა დგანან და, შესაბამისად, მსოფლიო ჩემპიონატის საგზურსაც ურთიერთჭიდილში ისინი იგებენ. ოკეანელთა დიდი ხვეწნა-შუდარიისა თუ მუქარის შემდეგ, ფიფა, როგორც იქნა, დათმობაზე წავიდა და მათ, ყოველგვარი გადათამაშების გარეშე, მსოფლიო ჩემპიონატზე თამაშის უფლება მისცა. შეგახსენებთ, რომ 1982 წლის შემდეგ მსოფლიო ჩემპიონატზე

მოკლედ

ფეხბურთი, ინგლისური "მანჩესტერ ონაიტედის" ფეხბურთელები რაიან გიგზი და როი კეროლი კილაოდ ერთმანეთს ნაეკიდნენ კლუბის მიერ ორგანიზებულ სამოპოო საღამოზე. ინგლისური პრესა იუნყება, რომ ინციდენტი მოხდა მანჩესტერის სასტუმროში, სადაც გიგზი და კლუბის მეორე მესაერე კეროლი რაღაცაზე შეკამათდნენ. კონფლიქტი "მანჩესტერის" ფეხბურთელები ჩაერივნენ და ხელნართლად ჩნუბამდე საქმე არ მისულა. ცნობილია ისიც, რომ გიგზმა, რომელმაც ჩხუბი წამოიწყო, კეროლი მუბოძდშია და ფეხბურთელებმა მეგობრული ურთიერთობა შეინარჩუნეს.

ფეხბურთი. მადრიდში მოსკოვის "ლოკომოტივის" მეკარის ოჯინჩინიკოვის თამაში ფიფას შუემწიფევილ არ დარჩენია. იგი მიიწვიეს მსოფლიო ნაკრების შემადგენლობაში, რომელიც 3 იანვარს ქალაქ აბუ-დაბში არაბეთის გაერთიანებული სამეირიების გუნდს მუხედება. ეს იქნება ადრინ აღ-ტალიერის გამოსათხოვარი მატჩი. ის ქვეყნის ყველა დროის საუკეთესო ფეხბურთელად აღიარეს.

ფეხბურთი. არგენტინამ და ჩილემ გამოთქვეს სურვილი, ერთობლივად უმსაინძლონ 2014 წლის მსოფლიოს საფეხბურთო ჩემპიონატს. ასეთი განცხადება გააკეთა ჩილეს პროფესიული ფეხბურთის ეროვნული ასოციაციის პრეზიდენტმა რუინალდო ჩანჩესმა. ეს არის პირველი რეაქცია ფიფას პრეზიდენტის ოხზე ბლატერის განცხადებაზე, რომ, შესაძლია, 2014 წლის მსოფლიო ჩემპიონატს სამხრეთ ამერიკაში გაიმართოს.

ფეხბურთი. ინგლისელ ფეხბურთელთა ცოლები ბაეშეებს აჩენენ... საფეხბურთო კლუბების ინტერესთა გათვალისწინებით. ასე, მაგალითად, ინგლისელი მეკარის რიჩარდ რაიჭის ცოლმა ბაეშეი დროზე ადრე შობა, იმ მიზნით, რომ მის მუფლეს "ლივერპულს" წინააღმდეგ თამაშის საშუალება ჰქონოდა. "ბაეშეი კლუბის ინტერესების გათვალისწინებით უნდა დაბადებულიყო. ამიტომ, ჩემი მუფლის თანხმობით, ექიმებს ვთხოვე, ხელოვნური მშობარობა გამოეწეიო". - განუცხადა ჟურნალისტტებს ბედნიერმა მამამ. დედა-შვილი თავს კარგად გრძნობს.

ფეხბურთი. გაზეთ "უკრაინული ფეხბურთის" ტრადიციული რეფერენდუმის შედეგად, 2002 წლის ქვეყნის საუკეთესო მეკარედ, ზეიდზედ მეორედ, აღიარეს კიევის "დინამოს" კარის დარჩეი ვიტალი რევა. მეორე ადგილზეა დნეპროპეტროვსკის "დნიპროს" გოლანპკირი ნიკოლაი მედინი, მესამეზე - დმიტრი მუსტაკივი (დონეცის "შახტარი"). კიევის "დინამოს" კიდევ ერთი მეკარე, ალექსანდრ შოვკოვსკი, ჟურნალისტთა, ფეხბურთის სპეციალისტთა და გულშემატკივართა გამოკითხვით, მეორე ადგილზე გავიდა.

ფეხბურთი. "ნოუკასი ოუნაიტედი" ნახევარმცველი უგო ვიანა თავის კლუბს მარტამდე ვერ დაეხმარება. მან ვარჯიშზე მხარი დაიხიზა და ოპერაციას საჭიროებს. აღდგენისთვის ვიანას, სულ ცოტა, სამი თვე დასჭირდება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ფეხბურთელთა გამოტოვებს სამ მატჩს მინდობილია ლაზარი, რომელიც თებერვლით განახლებად.

ლიდერს მიაჩნია, რომ "კლუბის ბოსებთან სიტყვიერი შეთანხმებების დრო დამთავრდა და, სხვა კოლეგებთან ერთად, გადავფივართ აქტიურ მოქმედებაზე, რაც ფეხბურთელთა უფლებების დაცვას მოემსახურება".

რედულესკუს პოზიციას იზიარებენ რუმინული ფეხბურთის ისეთი გავლენიანი ფიგურები, როგორებიც არიან ფლორინ პრუენია, იონ ლუპესკუ, საბინ ილიუ და სხვები. ამ მოძრაობას მხარი დაუჭირა პროფკავშირთა ეროვნულმა ბლოკმა, რომელიც, ერთობლივი გამოსვლის შესახებ, გაფიცვის ორგანიზატორებთან მოლაპარაკებას აწარმოებს. გუშინ პროფკავშირებმა ჩაატარეს მიტინგი და ფეხბურთელთა საპროტესტო მარში. მარშმა ფეხბურთის ფედერაციის რეზიდენციასთან და კლუბების ოფისებთან ჩაიარა. "თუ ისინი ამის შემდეგაც ვერაფერს მიხედბიან, ჩვენ საყოველთაო გაფიცვას გამოვაცხადებთ", - განაცხადა რედულესკუმ.

ამ ზონის არც ერთ წარმომადგენელს არ უთამაშია, რაც, ბუნებრივია, ზონაში შემავალი ქვეყნების ფეხბურთის ფედერაციების უკმაყოფილებას იწვევდა. ყველაზე მეტად ავსტრალიელები აქტიურობდნენ. ეს არცაა გასაკვირი, რადგან ამ ქვეყნის გუნდი უშიაერესი საფეხბურთო ტურნირის მიღმა რჩებოდა.

სამხრეთამერიკელთა მსგავსად, დაზარალდა ევროპაც – მან თავისი კუთვნილი ერთი ადგილი უბოძა აზიას, რომელსაც მომავალ ტურნირზე, სულ ცოტა, ოთხი წარმომადგენელი ეყოლება. აზის გარდა, აზიელებს, მესუთე საზღურის მოსაპოვებლად, კონკაკაფის (ჩრდილოეთ ამერიკა) ზონის მეოთხედ გუნდთან ჭიდილის საშუალება ეძლევათ. უცვლელი დარჩა მხოლოდ აფრიკელთა წარმომადგენლობა. შაეი კონტინენტი 2006 წლის ჩემპიონატზე კვლავაც ხუთი გუნდით იასპარეზებს.

ფეხბურთი

კატალონიელეზა ტაქტიკა შიხვალეს

ვან გაალი, შეიძლება, მოხსნან

ჯანა ჟარააშვილი

ლუის ვან გაალი კი ამტკიცებს, ფეხბურთელებს ჩემი სჯერათ, ყველაფერი რიგზეა და ახალი ფეხბურთელების დამატება საჭირო არ არისო, მაგრამ ჰოლანდიელის ოპტიმიზმის, როგორც ჩანს, თვითონ "ბარსელონას" ხელმძღვანელობას აღარ სჯერა და გუნდის გაძლიერებაზე სერიოზული ფიქრი დაიწყო.

"ბარსელონამ" ერთდროულად რამდენიმე ფეხბურთელის დამატებაზე აიღო აქცენტი. უფრო სწორად, თითო რგოლში, თითო ფეხბურთელის დამატება ისურვა. კატალონიელთა ინტერესების სფეროში - ერთი მცველი, ნახევარმცველი (გამთამამეშებლი) და თავდამსხმელი მოექცა.

წინა ზაზის მოთამაშეთა შესაქენად ესპანელებმა ჯერ გერმანიისკენ აიღეს გეზი და დორტმუნდის "ბორუსიას" შეუთვალეს, რომ მისი ორი ფეხბურთელი მარსიო ამოროზითი და ჩემი ტომაშ როსიცითი არიან დაინტერესებულინი. ბარსელონელები გერმანელებს საკმაოდ სოლიდურ თანხასაც სთავაზობდნენ, მაგრამ, როგორც ჩანს, მისამართი შეეშალათ. "ბორუსია" თვითონ აპირებს გაძლიერებას, - ასე უპასუხეს დორტმუნელებმა ესპანელ კოლეგებს.

ამჯერად კატალონიელებმა შეტევის აქცენტი შეცვალეს და ნისილიან ალბიონს მიადგნენ. მათი ინტერე-

"ზაირნი" წმენდას აბრძელავს

მიუნხენის "ბაიერნმა" რეორგანიზაცია დაიწყო. მისი პირველი მსხვერპლი გახდა განელი მცველი პაბლო ტიაში, რომელიც ამიერიდან სხვა კლუბში ითამაშებს. პაბლო ტიაში იანვარში ახალ ურთიერთობას გააფორმებს ბუნდესლიგის კლუბთან, რომელიც მისთვის მეოთხე გერმანული გუნდი იქნება. "ვოლფსბურგი" მზად არის, ტიაშის კონტრაქტი გაუფორმოს. ასე რომ, განელი ფეხბურთელი გაუყვება თავისი ყოფილი თანაგუნდელის მტფფან ფენერბერგის გზას, რომელიც, თავის დროზე, "ვოლფსბურგში" სწორედ მიუნხენის "ბაიერნიდან" გადავიდა.

ვარაუდობენ, რომ ტიაში ახალ კლუბთან კონტრაქტს 2006 წლის ჩათვლით გააფორმებს. შეთანხმების ფინანსური მხარე, ტრადიციულად, არ ხმაურდება. განელმა მცველმა გერმანული ვოიაჟი 10 წლის წინათ, "კიოლინდს" დაიწყო. 2001 წლის მაისში კი "მტუტ-გარტდან" "ბაიერნის" რიგებში აღმოჩნდა. ტიაში ვერ შეეწყო თავის ახალ კლუბს - მიუნხენურ კლუბში სულ რამდენიმე მატჩი ითამაშა.

მეორე ფეხბურთელი, ვისთვისაც "ბაიერნმა" მოიკალა, ინგლისელი ოუენ პარგრეიზია. ახალგაზრდა ინგლისელი ნახევარმცველი ზავარიული კლუბის რეორგანიზაციას კარგად შეეფიისა, რის გამოც "ბაიერნმა" მას ახალი კონტრაქტი გაუფორმა. ოუენისა და გერმანული კლუბის ურთიერთობა კიდევ ორი წლით გასანგრძლივდა. ეს იმის ნიშნავს, რომ "ბაიერნს" ოუენ პარგრეიზზე 2006 წლამდე ექნება უფლებები.

ჯერჯერობით მიუნხენური კლუბი არ აზუსტებს, თუ რა ბედი ეწევათ მის სხვა ფეხბურთელებს, მაგრამ ვარაუდობენ, რომ კლუბის წმენდა ახლო მომავალში კიდევ გაგრძელდება.

პერუსიი ულტიმატუმი წამოიყენა

უკიდურესად მძიმე ფინანსურ მდგომარეობაშია იტალიის 2000 წლის ჩემპიონი რომის "ლაციო" - სახელოვანი კლუბი გაკოტრების ზღვარზეა. გუნდის პრეზიდენტი, სერჯიო კრანიოტი, კრიზისი რომ დაძლიოს, სერიოზულად ფიქრობს აქციათა მსხვილი პაკეტის გაყიდვაზე. შეიძლება ისიც მოხდეს, რომ "ლაციო" ავსტრალიის მსხვილ ტელემაგნატის ხელში აღმოჩნდეს.

ახლაზან გავრცელდა ინფორმაცია, რომ კონცერნ "Cirio"-ს გაკოტრების გამო, რომელიც კრანიოტის მფლობელეობაშია და გუნდის ძირითადი დამფინანსებელი იყო, "ლაციოს" პრეზიდენტმა კლუბის გაყიდვა განიზრახა, მაგრამ უფსკრულში გადაჩეხილი კლუბის შესყიდვის იდეას მაინცდამაინც დიდი ბალისით არავინ ეკიდება. კრანიოტის, ფაქტობრივად, ერთადერთი გამოსავალი რჩება - გაყიდოს თავისი ვარსკვლავები, მაგრამ ეს არასასურველი და, რაც მთავარია, არაპოპულარული იდეაა, რადგან დიდ რისკთან არის დაკავშირებული. გუნდი ჩემპიონატში ლიდერთა შორის იმყოფება და ჩემპიონთა ლიგის საგზურისთვის იბრძვის. ამიტომ მის დანგრევას სერჯიო კრანიოტის არ აპატიებენ.

"ლაციოს" პრეზიდენტის მდგომარეობას ისიც ამძიმებს, რომ გულშემატკივარმა ფეხბურთელების გაყიდვასთან დაკავშირებით თავისი ნეგატიური განწყობილება უკვე გამოხატა. ფანების დასაშოშმინებლად კრანიოტის ბევრი ოფლის ღირა მოუხდა და ისიც განაცხადა, რომ კლუბს აუცილებლად შეინარჩუნებს - არავის გაყიდოს და ფინანსური კრიზისიდანაც გამოიყვანს. ასე რომ, ყველა სიკეთესთან ერთად, კრანიოტი იძულებულია, პირობაც შეასრულოს, მაგრამ შეუიარაღებელი თვალთავე კარგად ჩანს, რომ ძალიან გაუჭირდება.

კლუბის პრეზიდენტს საკუთარი ფეხბურთელები აუჯანყდნენ. ცოტა ხნის წინათ "ლაციოს" მომადგელობა

ჟოან გასპარი (მარცხნივ) ლუის ვან გაალის შეცვლას აპირებს

სის სფერო მერსისაიდული "ლივერპული" და კერძოდ მისი ნორვეგიელი მცველი ბიორნ-არნე რიიყე გახდა. "ბარსას" ხელმძღვანელობამ ინგლისელებს გარიგების სისტემაზე ახალი შეურჩია. კერძოდ, რიისეს სანაცვლოდ ესპანელები "ლივერპულს" ჰოლანდიელ მარკ ოვერმარსსა და 3 მილიონ ევროს სთავაზობენ.

ინგლისელთა ოფიციალური პასუხი ჯერჯერობით უცნობია, მაგრამ "ლივერპულის" ფრანგ მწვრთნელს ჟერარ ულიეს არაერთხელ უთქვამს, რომ ნორვეგიელი მისი გუნდის ერთ-ერთი წამყვანი მოთამაშეა და მის გაშვებას არსად აპირებს. რო-

გორც ჩანს, ვაჭრობა მხოლოდ ახლა იწყება.

ამასობაში "ბარსელონას" პრეზიდენტმა ჟოან გასპარმა თავისი მოქმედების ტაქტიკა კარდინალურად შეცვალა და ტრანსფერებიდან მწვრთნელის შეცვლაზე გადაიტანა აქცენტზე. არაოფიციალური ინფორმაციის თანახმად, კლუბის კრიზისიდან გამოყვანის მისია ჟოან გასპარმა კარლოს ბიანკის დააკისრა. ავტორიტეტული არგენტინელი სპეციალისტი, რომელმაც სამჯერ ლიგერტადორესის თასი (ორჯერ "ბოკა ხუნიორსთან, ერთხელ კი "ველეჟ სარსფილთან" ერთად) და ორჯერ

საკონტინენტთაშორისო თასი მოიგო (თითოჯერ აღნიშნულ გუნდებთან), "ბარსელონას" წინადადებას განიხილავს.

კატალონიური კლუბის ხელმძღვანელობა მიიჩნევს, რომ ლუის ვან გაალს არ ძალუძს შექმნილი მდგომარეობიდან გუნდის გამოყვანა და ამიტომ "მალიორკასთან" შეხვედრის შემდეგ მას, შეიძლება, თანამდებობა დაატოვებინონ. მიუხედავად იმისა, რომ სარწმუნო წყაროების ინფორმაციით, ჟოან გასპარმა დრო ითხოვა თავისი გადამწყვეტილების დასამტკიცებლად, "ბარსელონას" ჰოლანდიელ მწვრთნელს კვირას გაათავისუფლებენ. იმავე დღეს კატალონიური კლუბი სეზონის პოლომდე გააფორმებს კონტრაქტს კარლოს ბიანკისთან. ასეთი გეგმა აქვს ჟოან გასპარს.

რაც შეეხება ბიანკის, მასთან კონტრაქტი შეიძლება კიდევ ერთი სეზონით გაგრძელდეს იმ შემთხვევაში, თუ "ბარსელონა" წელს რომელიმე ტიტულს მოიგებს ან პრემიერადივიზიონში სასურველ ადგილს დაიკავებს (კონკრეტულად ჩემპიონთა ლიგაში გამსვლელ ადგილს). "ბარსელონას" წარმომადგენლებს უკვე რამდენიმე თვეა, რაც ბიანკისთან კონტაქტი აკავშირებთ, რადგან კატალონიამი მიიჩნევენ, რომ შექმნილი სიტუაციაში ბიანკი კატალონიური კლუბისთვის საუკეთესო არჩევანი იქნება.

ოუენ პარგრეივიზი ბრძოლის უნარით გამოირჩევა

"ლაციოს" მეკარე პერუცი ხელფასს ითხოვს

მცველმა, იაპ სტამმა, კლუბის ხელმძღვანელობას ოთხი თვის ხელფასის გასტყურება მოსთხოვა. ჰოლანდიელის მოთხოვნა დააკმაყოფილეს, მაგრამ გუნდის ხელმძღვანელობამ განაცხადა, რომ თუ სტამის მაგალითის სხვებიც მიზაძევენ, კლუბს, მათ დასაირი დატოვება, უბრალოდ, სასიარი არ ეყოფოდა.

თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ "ლა-

ციოს" ხელმძღვანელობას მხედველობიდან გამორჩა ერთი ჭეშმარიტება - გასტყურელს კლუბის ფინანსური კრიზისი ნაკლებად აძლევებს. მას თავისი ხელფასის მიღება სურს. სტამის მაგალითის მაშინვე მოჰყვა გამომხატურება. "ლაციოს" მეკარე ანჯელო პერუციმ გუნდს ხელმძიანეში წაუყვანა - თუ კლუბის ხელმძღვანელობა 7 იანვრამდე მას ოთხი თვის ხელფასს არ გადაუხდის,

(საერთო ჯამში 720 000 ევროს ოდენობით) მაშინ პერუცი თავისუფალი აგენტი გახდება და უფლებას იტოვებს, ნებისმიერ კლუბთან საკონტრაქტო მოლაპარაკება აწარმოოს. პერუცის ულტიმატუმთან დაკავშირებით "ლაციოს" მეფეების რეაქცია, ჯერჯერობით, უცნობია, მაგრამ ნათელია, რომ თუ კრანიოტი ფინანსურ კრიზისს ვერ დაძლევს, "ლაციოს" ძაღლა დაგმურება.

ლაურეატები

წლის საუკეთესო სპორტსმენი

საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი (სეოკ-ი) ყოველწლიურად ატარებს შემჯავებელ სესიას, რომელიც სპორტის ოლიმპიური საზოგებრში მიღწეულ შედეგებს გვამცნობს. ტრადიცია არც ახლა დარღვეულა. გუშინ "შერატონ მეტეხი პალასმა" სეოკ-ის მხრივ შემჯავებელ სესიას უმასპინძლა.

მზა ბარასაშვილი

სესიის მომხსენებლებმა და თანამომხსენებლებმა კიდევ ერთხელ მოგვცეს საშუალება, თავლი გადაგვევლო ქართველ სპორტსმენთა მონაგარისთვის. ამასთან, ბუნებრივია, გაგვაცნეს სამომავლო გეგმებიც, რომელიც ძირითადად ათენის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშებისთვის მზადების პროცესს შეეხებოდა. ის რომ, სეოკ-ი ოლიმპიურ სახეობებზე ამახვილებს ყურადღებას, გასაგებიცაა, თუმცა სეოკ-ში უყურადღებოდ არც არაოლიმპიური სახეობები დარჩენიათ. ამ მხრივ აღსანიშნავია საქართველოს მორაგბეთა,ვაჟ მოჭადრაკეთა და სამბისტთა ნაკრებები, რომლებმაც არანაკლები სიხარული მოგვანიჭეს. რაც შეეხება ოლიმპიური სახეობების წარმომადგენლებს, მათ ევროპისა და მსოფლიო ჩემპიონატებზე 16 მედალი მოიპოვეს. მართალია, ასეთი მაჩვენებელი გასულ წელთან შედარებით ერთი მედლით ნაკლებია, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ სპორტსმენებმა მიმდინარე ოლიმპიურ ციკლშიც შეინარჩუნეს სტაბილურობა. ზამთრის ოლიმპიურ თამაშებზე ქართველ სპორტსმენთა მონაწილეობა და მათი შედეგები შეაფასა სეოკ-ის ვიცე-პრეზიდენტმა გიორგი თოფაძემ. სეოკ-ის პრეზიდენტმა ჯანო ბაგრატიონმა ისაუბრა აღმასკომის მიერ 2002 წელს გაწეულ მუშაობაზე. რაც შეეხება სამომავლო გეგმებს, მასზე სეოკ-ის გენერალურმა მდივანმა ემზარ ზენაიშვილმა გაამახვილა ყუ-

2002 წლის საქართველოს საუკეთესო სპორტსმენები

რადლება. გენერალური მდივნის გა-მოსვლაში ჩვენთვის ბევრი საინტერესო შევიტყვეთ. ახალი წლიდან იწყება მეორე მეტად მნიშვნელოვანი ეტაპი. იმისათვის, რომ ათენის ოლიმპიურ თამაშებზე ვიასპარეზოთ, აუცილებელია ოლიმპიური ლიცენზიების მოპოვება. წინასწარი პროგნოზით გათვალისწინებული 35-40 ლიცენზიიდან გა-ისად სავარაუდოდ 70-80 პროცენტის მოპოვება უნდა შევძლოთ. თუ რამბე-ლა მნიშვნელობა აქვს ოლიმპიურ თა-მაშებზე ქართველ ოლიმპიელთა ეკიპირებას, ვგონებთ, ეს განსჯის საგანი არ უნდა იყოს. სეოკ-მა თადარიგი აქე-დანვე დაიჭირა და საქართველოს დე-ლეგაციის სპორტულ და ცივილურ ეკიპირებაზე ზრუნვასაც შეუდგა. ამასთან დაკავშირებით წარმატებით დასრულდა მოლაპარაკება ამერიკულ "რიბოთან" და იაპონურ "მიზუნოს-

თან". სავარაუდოდ, საქართველოს 100-კაციან დელეგაციას ათენის თამაშებისთვის შემოსავს თუ აღკაზმავს, ან ერთი, ან მეორე ფირმა. არ არის გამო-რიცხული, რომ ამ საქმეში ორივე ფირ-მა ჩაერთოს. მიმდინარეობს მოლაპა-რაკება იტალიურ და ფრანგულ ფირ-მებთანაც. ერთი სიტყვით, სესიაზე კი-დევე ბევრი საინტერესო ითქვა, მაგრამ მათ ჩამოსათვლელად ერთი საგანეთო გვერდიც არ გვეყოფა, თუმცა, ზოგს მაინც გამოეყოფთ. დეკემბრის მიწე-რულს სეულში შედგება შეხვედრა ცნობილი კორეული ფირმის "ჰიუნდაი-ს" ხელმძღვანელობასთან. მოლაპა-რაკების წარმატების შემთხვევაში გა-მორიცხული არაა, ოლიმპიური თამაშებისთვის კორეელებმა ჩვენს დელე-გაციას სპონსორობა გაუწიოს. გარდა ამისა, მიმდინარეობს მუშაობა საქარ-თველოს საელჩოსთან საბერძნეთში,

კალათბურთი

ჩინური სიახ-სხელება

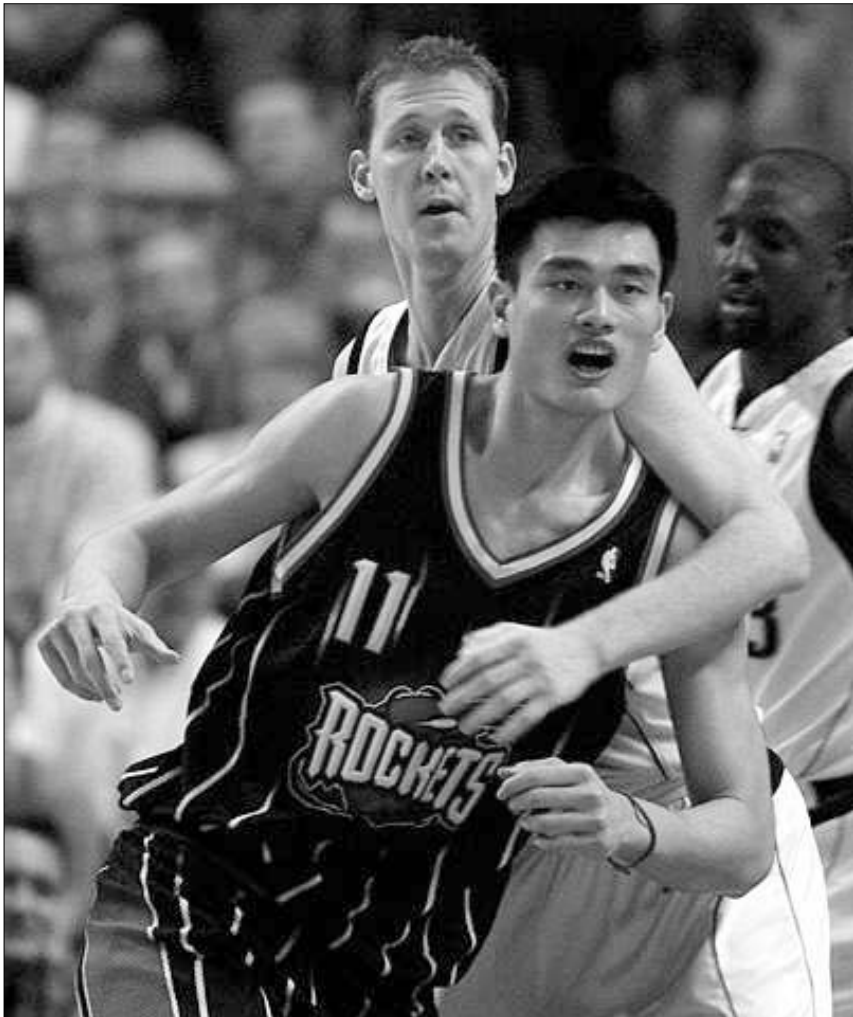
შაკილ ონილს სასტარტო ხუთეულიდან ამოვარდნა ემუქრება

ვინ არის დღეს NBA-ს ყველაზე პოპულარული კალათბურთელი? არ ვიცი, ამ კითხვაზე რა პასუხს გასცემენ კალათბურთის ქართველი გულშემატკივრები, ამერიკელთა აზრით, კი, ეს ნაციონალური საკალათბურთო ასოციაციის დეიტუტატტი, ჩინელი იაო მინგია.

"მას ყველაფერი აქვს საიმისოდ, რომ NBA-ს ვარსკლავად იქცეს. მართა-ლია, ის უკვე მიაჩნიათ ასეთად, მაგრამ შემმარტ ვარსკლავობამდე ჯერ ბევ-რი უკლია. თავის სიმაღლისთან შედა-რებით, საოცრად მოქნილია. ბუნებრი-ვია, ეს მეტოქეებთან ჭიდილში დიდ უპირატესობას აძლევს. ღრმად მზამს, რომ, მისი დახმარებით, "ჰიუსტონი" დიდ წარმატებებს მიაღწევს", - ძნელი მისახვედრი არ არის, რომ ოლაჯუონმა ეს ჩინელ გიგანტ იაო მინზე თქვა.

ვარსკლავად კი მისს, მართლაც, თვლიან. ამაზე ისიც მეტყველებს, რომ ჩინელი კალათბურთელი NBA-ს "ყველა ვარსკლავის მატჩში" მიიღებს მონაწი-ლეობას. თუმცა, მარტო მონაწილეო-ბის მიღება როდია საჭმე. გულშემატკი-ვართა გამოკითხვის შედეგად, სასტარ-ტო ხუთეულში მოსახვედრად, მას სულ მცირედით უგებს შაკილ ონილი. რად-გან გამოკითხვის დამთავრებამდე დი-დი დროა დარჩენილი, გამორიცხული არ არის, მატჩი დაიწყოს და "შაკი" სა-თადარიგოთა სკამზე აღმოჩნდეს.

უკვე კარგა ხანია, იაო მინი მატჩში, სულ ცოტა, 20 ქულას აგროვებს. უპირ-ველესად სწორედ მისი დამსახურებაა, რომ "ჰიუსტონი" დასავლეთ კონფე-რენციის ლიდერბში გაერია. ორი დღის წინ, "ინდიანასთან" მატჩში, მან 29 ქულა მოაგროვა, ათჯერ მოხსნა ბურ-თი ფარიდან, ექვსჯერ კი მეტოქეს და-ოფერა და თავის გუნდს აღმოსავლეთ კონფერენციის ლიდერზე გაამარჯვე-ბინა. "ძალიან სასიამოვნოა, როცა კლუბის ხელმძღვანელები და გულშე-მატკივრები ჩემი თამაშით კმაყოფილი

იაო მინგი

არიან. ეს იმას ნიშნავს, რომ კარგი კა-ლათბურთელი ვარ. მე კი ამერიკაში სწორედ კალათბურთის სათამაშოდ ვარ ჩამოსული. ბევრი უკვე ვარსკლა-ვად მთვლის და ეს ძალიან მახარებს, მაგრამ ჯერ კიდევ ბევრი მაქვს სასწაე-ლი, დასახვენი. თუ გამოვასწორებ იმ ხარვეზებს, რომელიც ჩემს თამაშში შე-

იმიშნება, თავადაც კმაყოფილი ვიქნები და თავს ვარსკლავად ჩავთვლი", - გა-ნუცხადა იაო მინმა ამერიკელ ჟურნა-ლისტებს.

და მინც, ნუთუ ჩინელმა კალათ-ბურთელმა ასე მოკლე დროში მოიპოვა ამერიკელთა იმგვარი სიყვარული, რომ შაკილ ონილს სასტარტო ხუთეულიდან

რათა ოლიმპიადისას ათენში გვეკონ-დეს "ქართული სახლი". საინტერესო იყო ინფორმაცია ოლიმპიური ჩირაღ-დნის თაობაზეც. იმ შემთხვევაში, თუ მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ ოლიმ-პიურმა ცეცხლმა მოიაროს ოლიმპიუ-რი დედაქალაქები, მაშინ სეოკ-ი ყველა ღონეს იხმარს იმისთვის, რომ ეს ის-ტორიულ მანსი გამოიყენოს და ჩი-რადღანმა საქართველოს ტერიტორი-აზეც გაიაროს.

სესიის დასრულების შემდეგ კი სა-ქართველოს საუკეთესო სპორტსმენის დასახელების ჯერიც დადგა. სეოკ-მა წლის საუკეთესო სპორტსმენად, რო-გორც მოსალოდნელი იყო, თავისუფა-ლი სტილით მოჭიდვე ელდარ კურტა-ნიძე დაასახლა, რომელიც მიმდინარე წელს ჯერ ევროპის ვიცე-ჩემპიონი გახდა, შემდეგ კი მსოფლიოს ჩემპიონი. კურტანიძე ამჟამად გერმანიაში იმყო-ფება და მისთვის განკუთვნილი პრიზი მის მეუღლეს გადაეცა. ოლიმპიური ფონდის პრეზიდენტმა ბადრი პატარ-კაციშვილმა, რომელიც ასევე არ ესნ-რებოდა გუშინდელ საღამოს, კურტა-ნიძეს პრემიად 5 ათასი ლარი და ამას-თან, 1500 ლარის ყოველთვიური სტი-პენდიაც დაუნიშნა. სტიპენდიები დაე-ნიშნათ დანარჩენ გამორჩეულ ცხრა საუკეთესო სპორტსმენსაც: გიორგი ასანიძე (ძალოსნობა); ზურაბ ზეიდა-ური (ძიულე); მანუჩარ კვირკველია (ბერძნულ-რომაული); კონსტანტინე კუპატაძე (კრიგი); დავით თოთაშვილი (თავისუფლება); ნინო სალუქვაძე (ტყე-ის სროლა); დავით ქვენიშვილი (ძიუ-ლი); ბადრი ხასიაი (ბერძნულ-რომაუ-ლი); ნესტორ ხერგიაი (ძიულე).

მასპინძლებს უყურადღებოდ არც ჩენი კოლეგები დარჩნათ. ქართუ-ლი სპორტის და ოლიმპიური მორაო-ბის საუკეთესოდ გამუქებისთვის ასეთია შორის სამი ჟურნალისტი გა-მორჩეული არაა, ოლიმპიური თამაშებისთვის კორეელებმა ჩვენს დელე-გაციას სპონსორობა გაუწიოს. გარდა ამისა, მიმდინარეობს მუშაობა საქარ-თველოს საელჩოსთან საბერძნეთში,

ამოვარდნა დაემუქრა? ბევრის აზრით, ეს ნამდვილად ასეა, თუმცა, უფორ მე-ტი თვისის, რომ ეს, უზრაოდ, კომერ-ციული მიზნით კეთდება. NBA ჩინეთში უზომოდ პოპულარულია. იქ მუშაობს საგანგებოდ საკალათბურთო სატელე-ვიზო არხი, რომელიც, რა თქმა უნდა, უშეტესად "ჰიუსტონის" თამაშებს უჩ-ვენებს. ეს კლუბს და NBA-ს ხელმძღვა-ნელობას დიდ შემოსავალს აძლევს, იაო მინის "ყველა ვარსკლავის მატჩში" მო-ნაწილეობით კი არხის მაცურებელთა რიცხვი ერთიორად გაიზრდება, რაც ყველასთვის მოგვბიანი იქნება. "სპორ-ტის ნებისმიერი სახეობა რენტაბელუ-რე უნდა იყოს. სხვაგვარად მას არსებო-ბა გაუჭირდება. საიმისოდ სხვადასხვა მექანიზმი მოსაფიქრებელი. რა არის ცუდი იმაში, რომ ჩინეთში სპეციალუ-რად NBA-ს სატელევიზიო არხი გაიხს-ნა? გარდა იმისა, რომ ეს შემოსავლს მოგვიტანს როგორც ჩვენ, ისე ჩინე-ლებს, გულშემატკივარს ნებისმიერი მატჩის ნახვის საშუალება ექნება. ამ არხის გახსნა ყველასთვის სასარგებ-ლო იყო, თუმცა, ეს იმას არ ნიშნავს, თითქმის იაო იმიტომ მოხდა "ყველა ვარსკლავის მატჩი" მონაწილეობა მო-რის, რომ არხის მაცურებელთა რიცხვი გაზრდილიყო. ამით ჩვენ სპორტის ამ სახეობას მეურაცხეყოფდით და ამერი-კელთა პატივისცემას დავკარგავდით. ეს კი, დამერწმუნეთ, სიკვდილის ტოლ-ფასი იქნებოდა. იაო მინი იმსახურებს "ვარსკლავთა მატჩში" მონაწილეობას დე ამიტომაც მოხდა შემადგენლობა-ში", - განაცხადა NBA-ს ერთ-ერთმა ხელმძღვანელმა, რომელსაც, მთარე-ლი ხმების გასაქარწყლებლად, განცხა-დების გაკეთება მოუხდა.

არავინ იცის, მართალია ეს თუ არა, მაგრამ ერთი რამ უდავოა – ჩინელი კა-ლათბურთელი, მართლაც, მშვენივრად თამაშობს და თუ "ყველა ვარსკლავის მატჩში" ვარსკლავურად ვერ გაირჯე-ბა და დიდ სარგებლობას ვერ მოუტანს გუნდს, არც თამაშს გააუუწყებს.

ჟადრაკი

ქასპაროვ-კარპოვი - დაპირისპირება ბრძალდაზა

ფრე - 1:1 პირველი დღის შემდეგ

ნოუ-იორკში გრძელდება კარპოვ-კასპაროვის დაპირისპირება. თანამედ-როვეობის ორი უდიდესი მოჭადრაკე "ეი-ბი-სი ნიუსის" მედია-კორპორაცი-ის სტუდიაში, მყუდროდ მოწყობილ სა-ჭადრაკო დაფაზე არკვევს ურთიერ-თობას. ასპარეზობა ორდღიანია და დღემი ორი პარტია თამაშდება. თითო პარტიისთვის განკუთვნილია 25 წუთი. მოჭადრაკეებს კი, ყოველი მომდევნო სვლისთვის, ეძლევათ 10 წამი.

პირველი დღის შემდეგ ანგარიში საყბამოა - 1:1. მეტოქეებმა თითოჯერ გაიმარჯვეს. საინტერესო და ყველა სხვა შემთხვევისგან განსხვავებული ის არის, რომ მატჩს არც ერთი გაულმემატ-კივარი არ ესწრება. თამაშის უშუალოდ ნახვის საშუალება ეძლევათ მხოლოდ ჟურნალისტებს და რამდენიმე ათეულ სტუმარს.

თუმცა, გარე სამყარო იზოლაცია-ში მაინც არ აღმოჩნდა. ამერიკულმა კომპანია "ექსლი ტექნოლოჯისმა", რომელმაც მატჩის ორგანიზება ითავა, ინტერნეტის გლობალურ კომიუიტე-რულ ქსელში პირდაპირი რეპორტაჟი მოაწყო.

მსოფლიო საჭადრაკო კლასიფიკა-ციის მიხედვით პირველი და მე-17 მო-ჭადრაკის დაპირისპირება სულ ოთხი პარტიისგან შედგება. მატჩი გახსნა ცნობილმა ამერიკელმა ილუზიონის-ტმა დევიდ ბლეინმა, რომელმაც კენ-ჭისყრის მიხედვით გაარკვია, თუ რო-მელი მოჭადრაკე რა ფერის ფიგურე-ბით დაიწყებდა თამაშს. მატჩში მონა-წილეობისთვის, მისი შედეგის მოუე-დავად, გარი კასპაროვი 200 ათას, ხო-ლო ანატოლი კარპოვი 50 ათას დო-ლარს მიიღებს.

როგზართი

გერმანიის როგზართის ფედერაცია ჟედარაცია ქინაღამ გაქმოტრდა

გერმანიის როგზართის ფედერაცი-ამ დღი უსამოყვება გადაიტანა. ფე-დერაციის ხელმძღვანელებმა მხოლოდ ბოლო მომენტში მოახერხეს, გაკოტრე-ბის საფრთხე თავიდან აეცილებინათ და ქვეყნის ორი უდიდესი ტურნირი შე-ინარჩუნებინათ. ფედერაციამ შეძლო, წარმატებით დაეგვირგვინებინა კრე-დიტორებთან მოლაპარაკება 10 მილი-ონი დოლარის ოდენობის ვალის და-ფარვის შესახებ.

ამ შეთანხმების საფუძველზე, გერ-მანიის როგზართის ფედერაციამ შე-ინარჩუნა უფლება ორი უდიდესი მე-ჯივრება - ბერლინის ქალთა ტურნირი (საპრიზო ღირდით 1.26 მილიონი დო-ლარი) და შპაბურგის ვაჟთა ტურნირი (საპრიზო ფონდით 2.45 მილიონი დო-ლარი) ჩაატაროს.

"ახლა ჩვენ შეგვიძლია, მშვიდად მი-ეუსხედთ სამბოაო ნაძვისებს, - გა-ნაცხადა გერმანიის როგზართის ფედე-რაციის პრეზიდენტმა გეორგ ფონ ვალ-დენფელსმა, - ახლა ჩვენ გვაქვს კარგი

ეკონომიკური პერსპექტივა და დღი მანსი მომავალ წელს სტაბილურობის მისაღწევად".

გერმანელებს ფინანსური პრობლე-მები გაუჩნდათ მას შემდეგ, რაც სპორ-ტული კარიერა დაასრულეს დიდმა გერმანელმა როგზურთელმა ბირის ბეკერმა და მტყევი გრაფმა. საჩოგბურ-თო ტურნირების მიმართ გერმანელი მაყურებლის ინტერესი მკვეთრად დაე-ცა და, შესაბამისად, მეტცირად შემოსა-ვლი ტელეტრანსლაციებიდან.

გერმანიის როგზართის ფედერაცი-ის კრედიტორები - გერმანული ბანკები - 4-მილიონიანი ვალის დაფარვისა დაყა-ბულდნენ და ფედერაციას დამატებითი 4-წლიანი ვადა მისცეს კიდევ 4 მილიო-ნის დასაფარად. ერთი მილიონი დო-ლარით როგზურთელებს გერმანიის სპორტის სხვა ფედერაციები შეეწინენ, ხოლო კიდევ ერთი მილიონის მოგებას გერმანული როგზართის მესვეურები საჩოგბურთო ტურნირების საპრიზო ფონდის შემცირებით ვარაუდობენ.

მოქლად

ველოსპორტი. 2004 წელს მრავალდღიანი ველობოლა "ტურ დე ფრანსი" ბელგიის ქა-ლატ ლიეჟიდან აიღებს სტარტს. "ტურის" დირექციამა ჟან-მარი ლებლანკმა განაცხადა, რომ განაწყვეტილება განაპირობა ამ ქალაქში ველოსპორტისადმი დიდმა ინტერესმა.

■ ■ ■

ოლიმპიზმი. უკრაინის ოლიმპიური კომიტეტის პრეზიდენტი ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი ვიქტორ იანუკოვიჩი გახდა. ასეთი გადაწყვეტილება უკრაინის ოლიმპიური კომიტეტის გენე-რალურ ასამბლეაზე მიიღეს. პრეზიდენტობის თაბმა კანდიდატმა, იანუკოვიჩის სასარგებ-ლოდ, თავისი კანდიდატურა მოხსნა. ახალმა პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ სპორტის განვი-თარების გარეშე ქვეყანას მომავალი არა აქვს. "ჩვენი ქვეყანა მაშინ გაიმართება, როცა ერი ჯანმრთელი იქნება", - განაცხადა იანუკოვიჩმა.

■ ■ ■

ცურვა. 400 მეტრზე კომპლექსურ ცურვაში ორგზის მსოფლიოსა და ოლიმპიურმა ჩემპი-ონმა და ესპ-რკორდმენმა, ამერიკელმა ტომ დოლანმა სპორტული კარიერა დაასრულა. ამის შესახებ ინფორმაცია გავრცელა ამერიკის ცურვის ფედერაციამ. არადა, დოლანი მხო-ლოდ 27 წლისაა, მაგრამ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული პრობლემების გამო იძულებუ-ლი გახდა, აქტიური სპორტისთვის თავი დაენებებინა. სამედიცინო შემწმებამ ჯერ კიდევ ნოემბერში მიუთითა დოლანის ჯანმრთელობის გაუარესების შესახებ, რამაც მოკლრავეს მე-სამე ოლიმპიური ოქოსთვის ბრძოლაზე ხელ ააღდგინა. დოლანის რეკორდ 400 მეტრზე კომპლექსურ ცურვაში 1994 წლის სექტემბრიდან 2002 წლის აგვისტომდე მოქმედებდა. ამ მიღწევების გარდა, დოლანი 2000 წლის ოლიმპიურ თამაშებზე 200 მეტრზე ცურვაში ოლიმპი-ადის ვიცე-ჩემპიონიც გახდა.

■ ■ ■

ფორმულა 1. წარსულში ცნობილი ბრიტანელი პილოტი ნაიჯელ მენსელი, შესაძლოა, ფორმულა 1-ს დაუბრუნდეს. ბუნებრივია, საუბარი არ ეხება მენსელის მიერ რომელიმე გუნ-დის ბოლიდის მართვას - ის მხოლოდ კონსულტანტობით შემოიფარგლება. ჯერჯერობით ცნობილი არ არის, რომელ გუნდში გააგრძელებს მუშაობას მენსელი, თუმცა, ვარაუდობენ, რომ ის "იაგუარიდან" ცოტა ხნის წინათ დათხოვნილი ნიკი ლაუდას ადგილს დაიკავებს.

■ ■ ■

ოლიმპიზმი. ათენის ოლიმპიური თამაშების ორგანიზატორთა განცხადებით, ოლიმპია-დის სპონსორებს საბერძნეთის ხელისუფლება სპეციალური დადგენილებით მნიშვნელოვან საგადასახადო შეღავათებს დაუწყესებს. თამაშების ორგანიზატორთა ვარაუდით, ქვეყნის პარლამენტის გადაწყვეტილება ხელს შეუწყობს სპონსორობა მოზიდვას, რაც თამაშების უმაღლეს დონეზე ჩატარებისთვის აუცილებელია.

■ ■ ■

ბატლონი. გუშინ სლოვენის ქალაქ ოსრბლიში გაიმართა ბატლონისტთა მსოფლიო თასის გათამაშების მესამე ეტაპი. გაიმარჯვა რუსეთის ნაკრებმა, მეორე ადგილზე გავიდნენ გერმანელები, მესამეზე - ფრანგები.

■ ■ ■

ჩოგბურთი. მარტინა ჰინგის ვერ ახერხებს სპორტული ფორმის აღდგენას ფეხზე გაკე-თებულ ოპერაციის შემდეგ. ცოტა ხნის წინათ მან უარი თქვა ავსტრალიის ლია პირველობა-ზე, ახლა კი ტოკიოში Toray Pan Pacific Open-ზე გამგზავრებასაც ვერ ახერხებს. ჩოგბურთე-ლის განცხადებით, ეს იქნება ბოლი ტურნირი, რომელიც ის არ ითამაშებს, თებერვლიდან კი ყველაფერს თავიდან დაიწევბო.

■ ■ ■

ჩოგბურთი. ცნობილმა ამერიკელმა ჩოგბურთელმა, ჯენიფერ კაპრიატომ, გუშინ მზარი იტკივნა. ექიმთა განცხადებით, ვარჯიშისას მიღებული ტრავმა მიმბე არ არის და, თუ რაიმე გა-უთვალისწინებელი არ მოხდა, ჩოგბურთელს ავსტრალიის ლია პირველობაზე თამაშისას პრობლემები არ უნდა შეეცნოს.

გეგმავბიქმეგბაი ..ლაგჰენა ვეჩე"

பொருள்

საკონსტრუქციო დანახაზები

ქოსერავაძის დიდი საონკოლოგიური ჯგუფი
BRAVO MAESTRO! ექვზენა ნოდარ ანდელაძის დაბადებიდან 75 წლისთავს.
მინანდულობენ: თემურ გუგუშვილი, თეა დანელი, ნინო მაჩაიძე
დას: 19:00 სთ; ფასი 4,6,8,10 ლარი

გადაცხადება

რაზოზ გაბრიანიძის თეატრ-სტუდია
ყოველ პარასკევს, შაბათს და კვირას გამიზრთება სპექტაკლი "ჩემი გაზაფხულის შემოდგომა"
დას: 1900. ბილეთები იყიდება თეატრის საღაროში 11 - 16 სთ-მდე. (შავ-თელის ქ. №13). ტელ: 98-65-90, 98-65-93.

თავისუფალი თავიჭირი
 "პროვოკაცია", რეჟ. ავთანდილ ვარსმაგილი
 დას. 1900 სთ, ფასი 3,5 ლარი

თეატრალური სარდაზი
 ნინო ბასილია "თაგვი", რეჟ. ლევან ნულაძე
 დას. 2000 სთ, ფასი 5 ლარი

ახმატელის თავიჭირი
 "ფალიაშვილის ქუჩის ძაღლები", რეჟ. დავით ანდელუაძე
 დას. 1800 სთ, ფასი 2,3 ლარი

საბავშვო დარბაზები

■ **ბალაღრა**
ფოტოგრაფიულთა გამოფენა-კონკრეტი "ქოლა"
TVMS
გურამ თიკაძისადმი მიძღვნილი ფოტოგამოფენა
■ **პარკვალა**
თინა კლიაშვილის სახელსმისი და მისი ნამუშევრების გამოფენა
ფოტო კრებული "ძველი თბილისი", ნინო გურსაშვიის ნამუშევრების გამო-
ფენა
ნინო მეგრელიძის ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა
■ **პროვინცი ბალაღრა**
მანანა თავაძისა და თენგიზ მირზაშვილის გამოფენა
■ **ხალხურაშის საპროპაგანდო ცენტრი**
ქართული მხატვართა ნამუშევრების გამოფენა (ფერწერა, გრაფიკა, ქან-
დაკება)
■ **ბალაღრა „პერსიასი“**
საიუბილეო გამოფენა "ვერსიასი 5 წლისა"
■ **ბალაღრა „ენივერსი“**
"პალერმოს გამოფენა 15 წლის შემდეგ", ფარჩიანი, მატაბელი, ბუღა-
ძე, ჭოლოშვილი
■ **თიანეთში**
საქველმოქმედო გამოფენა

კონკრეტული ნაბიჯი

„აზიზიანი“
მულტიპლიკაციური ფილმი „სპირიტო“
დას: 13:00; 15:00 სთ; ფასი 5 ლარი
„ჩემი დიდი ბერძნული ქორწილი“
დას: 17:00; 19:00 სთ; ფასი 6,7 ლარი
„24 საათი“, როლანდო; მარული სტერონი, კევინ ბეიკონი
დას: 21:00 სთ; ფასი 7 ლარი

„რასიტაპალი“
მულტიპლიკაციური ფილმი „პიტერ პენი“
დას: 15:00; 17:00 სთ; ფასი 5 ლარი
„ფორმულა 51“, რეჯ ბონი იუ
დას: 19:00; 21:30 სთ. ფასი 5, 7 ლარი

„ალისო“
მულტიპლიკაციური ფილმი „პიტერ პენი“
დას: 13:00; 15:00 სთ; ფასი 5 ლარი
„ფორმულა 51“, რეჯ ბონი იუ
დას: 17:00 სთ, ფასი 5 ლარი
„შემთხვევითი მილიონერი“
დას: 19:00; 21:00 სთ; ფასი 5 ლარი

ESM-თბილისის სკოლა-ლიცეუმი
ცხადდება მიღება მოსამზადებელ ჯგუფებში

V-VI-VII-VIII-IX კლასების იმ სწავლავთათვის, რომლებიც სწავლის გაგრძელებას აპირებენ **ESM-თბილისის** სკოლა-ლიცეუმში.

მეცადიენებმა ჩატარდება მათემატიკასა და ფიზიკა ენაში - კვირაში 3-ჯერ 15 საათიდან. სწავლება დაიწყება 15 იანვარს.

განცხადებები მიიღება ყოველდღე 930 -დან 1500 -საათამდე.

მისამართი: ნუგეშისის 223, (მჭარბოვლის ბანკის შენობასთან).
ტელეფონი: 32 97 83 (9.00-15.00) სკოლა-ლიცეუმი, 877 425286.

**ფილარმონიის დიდი
საკონცერტო დარბაზი**

25.26.27.28.29
დეკემბერი

**საქალაქური
კონსერტი**
დასაწყისი 18 საათზე

ჯორჯია ონლაინი

Program 101 farmavita **24** L'Espresso

ცხოვრება პერდიკალურად

გაერთიანება Think-ი

ნორმან ფოსტერი და პარტნიორები

რიჩარდ შეიერის ჯგუფი

თამარ ბაბაძე

ვერტიკალური და ბრუნვადი. უფრო ზუსტად, თავბრუსდამხვევი, გიჟური და ინტენსიური – ეს ნიუ-იორკი იყო, თავისი ყოველდღიური ტემპითა და ადამიანებით.

ნიუ-იორკლებს სჯეროდათ, რომ ასე გაგებული ვერტიკალურობა სიცოცხლეს მოასწავებს, პორიზონტალურობა კი – სიკვდილს, ამ ყოველივეს სიმბოლოდ კი მანპეტენის ცათამბე-

ნები, პირველ რიგში კი, “ტყუპები” წარმოედგინათ.

11 სექტემბერს ტერორისტებმა სწორედ ნიუ-იორკულ ფენომენს შეუტეეს და მისი არქიტექტურაში გამოვლენილი სიმბოლო, სავაჭრო ცენტრის შენობა გაანადგურეს.

დანგრეული ცათამბეჯენების ადგილი დღესაც მოტიტვლებულია. ახლის აღმართვა კი ქალაქის ადმინისტრაციას ძალზე საპასუხისმგებლო საქმედ მიაჩნია. სავაჭრო ცენტრმა ხომ ძველებურად უნდა იტვირთოს ქალაქის “ვერტი-

კალურობის ფუნქცია”.

არქიტექტორები მთელი ამ ხნის განმავლობაში გამალებით ადგენდნენ გეგმებს. თუმცა, ხმამაღალი განსჯის საგანი მხოლოდ ორიოდე დღის წინ გამოქვეყნებული მონახაზები გახდა. ენ. კელევიტი პროექტს ამჯერადაც მანპეტენის ცენტრის განვითარების კორპორაცია აფინანსებდა – სამთავრობო სააგენტო, რომელიც სპეციალურად მანპეტენის აღდგენითი სამუშაოების გასაკონტროლებლად შეიქმნა. კორპორაციამ საზოგადოებას რამდენიმე არქიტექტურული პროექტი გასულ ივლისშიც წარუდგინა. თუმცა, როგორც აშშ-ს წამყვანი გაზეთები ირწმუნებიან, მხოლოდ ახლადგამოქვეყნებულ პროექტებში ჩანს ის ნიუ-იორკულად გაგებული ვერტიკალურობა, რაც ტერორისტებმა 11 სექტემბერს “დაბომბეს”.

მოდით, გავცნოთ რამდენიმე ყველაზე ორიგინალურ პროექტს და გვახსოვდეს, თუ როგორ წარმოუდგენიათ აღდგენილი მანპეტენი მსოფლიოს გამოჩენილ არქიტექტორებს.

რიჩარდ შეიერის ჯგუფი: მათი პროექტი მართლაც უცნაურია, მაგრამ მისგან იმდენი სითბო იღვრება, რომ ნიუ-იორკელებს თავს ამკარად შინ აგრძნობინებს. 90 გრადუსიანი კუთხით აღმართული ხუთი სვეტი, რომლებიც საპატერო ხიდებითაა დასერილი, თითქოს, მკაცრ და სტატიკურ ფორმებს ქმნის. თუმცა, შენობის ფერი (რომელიც მზის შუქზე უფრო ცოცხლდება) და საერთო იერსახე დადებით ემოციებს აღძრავს.

ფოსტერი და პარტნიორები: ცნობილი ბრიტანელი არქიტექტორის, ნორმან ფოსტერის დიზაინი ყველაზე დიდ მოწონებას იმსახურებს. მის პროექტში ცათამბეჯენები სიაშის ტყუპებით გვანან ერთმანეთს. ორი, პროპორციულად დაკლავიანი შენობა ერთმანეთის გვერდი-გვერდ მისწრაფის ცისკენ. ფოსტერს ასეც სურს, რომ მისი “ტყუპები” მსოფლიოში უმაღლეს შენობებად იქცნენ. არქიტექტორის აზრით, ეს პროექტი საკუთარ თავში პერთიანებს მოგონებებსა და ფიქრებს. ცნობისთვის: ამ ეტაპზე ფოსტერი პარალელურად რამდენიმე პროექტზე მუშაობს, მათ შორისაა სინგაპურის უზენაესი სასამართლოს შენობა და ლონდონის ისტ-ენდში დაგეგმილი, რა-ლისთვის განკუთვნილი ვრცელი არენა.

გაერთიანება Think: სპეციალისტების განმარტებით, ეს არქიტექტორები ორ მიმართულებას – რუსულ კონსტრუქტივიზმსა და ლუი კანს უხდიან ხარკს. მათ მიერ წარმოდგენილი “ტყუპები” ორი სპირალურად დახვეული, მატრიცის ფორმის ნაგებობა გახლავთ, რომელიც ასევე მსოფლიოს უმაღლესი შენობის ტიტულისთვის იბრძოლებს. მათი დიზაინი მართლაც საოცრად შთაბეჭდავია. თუმცა, მას თან სიცივე და მართობის გრძნობაც მოაქვს.

არქიტექტორებს ამ სპირალებში შენობების აღმართვა აქვთ ჩაფიქრებული, რომლებიც მთლიანად კულტურულ პროგრამებს: გალერეებს, საკონცერტო დარბაზებს უნდა მიეძღვნას.

როგორც თავადაც დარწმუნდით, წარმოდგენილი პროექტების ავტორები ფანტაზიას არ უჩივიან. ამ და სხვა პროექტებს სპეციალური კომისია გაიწვიოს და დაასკვნის, რამდენად შესაძლებელია მათი განხორციელება. მანამდე კი, დაკარგული ვერტიკალურობისა და საამყო “ტყუპების” მოლოდინში, მანპეტენის ცენტრი კვლავაც მოტიტვებული დარჩება.

მოგავალი “ოსკაროსნები”

გამოცხადდა “ოქროს გლობუსის” ნომინანტთა სია, რომლის უდავო ლიდერი, როგორც მოსალოდნელი იყო, მიუზიკლი “ჩიკაგო” აღმოჩნდა. ფილმის სამივე მთავარი როლის შემსრულებელი: რენე ზელვერგი, კეტრინ ზეტა-ჯონსი და რიჩარდ გირი “ოქროს გლობუსზე” არიან წარდგენილნი, თავად ფილმი კი საუკეთესო მიუზიკლის ან კომედიის ტიტულის მოპოვებისთვის იბრძოლებს. შარშან ამ ნომინაციაში “მულენ რუჟმა” გაიმარჯვა, წელს კი “ჩიკაგო”, ალბათ, “ოსკარის” ფავორიტიც იქნება. ამ ვარაუდს აძლიერებს ის ფაქტიც, რომ “ოქროს გლობუსის” ნომინაციაზე მისი რეჟისორი რობ

ვად ფილმი კი საუკეთესო მიუზიკლის ან კომედიის ტიტულის მოპოვებისთვის იბრძოლებს. შარშან ამ ნომინაციაში “მულენ რუჟმა” გაიმარჯვა, წელს კი “ჩიკაგო”, ალბათ, “ოსკარის” ფავორიტიც იქნება. ამ ვარაუდს აძლიერებს ის ფაქტიც, რომ “ოქროს გლობუსის” ნომინაციაზე მისი რეჟისორი რობ

მარშალი, სცენარის ავტორი ბილ კონდონი და მეორეხარისხოვანი მხახიობები ჯონ რილი და ქუინ ლატიფაც არიან წარდგენილნი.

ოდნავ მკაცრი კრიტიკის მიუხედავად, ნომინანტთა შორის მოხვდა ნიკოლ კიდმანიც, ფილმში The Hours ვირჯინია ვულფის როლის განსახიერებისთვის. აღსანიშნავია, რომ შარშან ნიკოლ კიდმანი “ოქროს გლობუსით” “მულენ რუჟის” წყალობით დაჯილდოვდა. წელს, კიდმანიან ერთად, საუკეთესო დრამატული ტიტულის მოპოვებას ასევე შეეცდებიან: მერილ სტრიპი (The Hours), ჯულიან მური (“ზეციდან შორს”) და სალმა პეიკი (“ფრიდა”).

საუკეთესო დრამატული ფილმის ნომინაციაზე წარდგენილნი არიან: ახალი “ბექდები მბრძანებელი” და მარტინ სკორსეზეს “ნიუ-იორკის ბანდები”. ასევე The Hours, “შმიდტის შესახებ” (ჯეკ ნიკოლსონის მონაწილეობით) და რომან პოლანსკის “პიანისტი”. საუკეთესო მიუზიკლის ან კომედიის ნომინაციაში კი, “ჩიკაგოსთან” ერთად, ასევე წარდგენილნი არიან: “ჩემი დიდი ბერძნული ქორწილი”, დიკენსის ახალი კინოეკრანისა “ნიკოლას ნიკლზი”, About a Boy, პიუ გრანტის მონაწილეობით და Adaptation - ნიკოლას კეივის ბოლო ნამუშევარი.

გაცხადდა “ოქროს გლობუსის” უცხოელი პრეტენდენტების ვინაობაც: საფრანგეთის წარმომადგენს ფილმი “ბალზაკი და პატარა ჩინელი მკურავი”, ბრაზილიას - “ღმერთის ქალაქი”, მექსიკას - “მამა აბაროს დანაშაული”, ჩინეთს - “გმირი”, გერმანიას - “საღლაკი, აფრიკაში”, ესპანეთს კი - “ესაუბრე მას”.

“ოქროს გლობუსის” დაჯილდოების ცერემონიალი 19 იანვარს, ლოს ანჯელესში, სასტუმრო “ბევერლი ჰილტონის” დარბაზში გაიმართება. ამ დღეს პოლიუფდი ორი მიზეზის გამო ელის სულმოუთქმელად. პირველ რიგში, მსახიობებს ის ფაქტი ახარებთ, რომ სულ უფრო ცოტა დრო რჩება “ოსკარის” ზეიმამდე. თანაც, “ოქროს გლობუსის” მფლობელთა გამოვლენა მათ “ოსკარის” ნომინანტთა პროგნოზირებაშიც ეხმარება. მართლაც, როგორც წესი, მარტში დაგეგმილ კინო-აკადემიის ზეიმზე სწორედ “ოქროს გლობუსის” გამარჯვებულები ლიდერობენ.

“ოქროს გლობუსის” ფავორიტი - “ჩიკაგო”

წიგნი, რომელსაც ელოდით!

უკვე ქართულად, 26 დეკემბრიდან

თანამედროვე ზღაპარი პატარა ბიჭუკ, პარიზე, რომელსაც ბოროტმა ჯადოქარმა მშობლები დაუხოცა და მისი მოკვლაც სცადა, მაგრამ კერ შეძლო, ბოროტ ჯადოქარს ძაღა დაეკარგა, პარი კი ჯადოქართა სამყაროში ყველაზე ცნობილი და სახელგანთქმული ადამიანი გახდა. მოგვიანებით მას კიდევ მოუწია ბოროტ ჯადოქართან შეხვედრა...

ეს წიგნი მსოფლიო ბესტიკულერად იქცა და მრავალ ქვეყანაში მდიდარობით ბავშვს შეაყვარა კითხვა. ეს არის ზღაპარი საკუთესა და ბოროტებაზე, ზღაპარი, რომელიც ერთხანად მოსწონთ ბავშვებსაც და მათ მშობლებსაც.

წიგნი ნებისმიერი ასაკის მკითხველისათვის.

ქარი ქოქი

დე

ფილოსოფიური ქვე

გამურ სულაქარის გამომცემლობა

თეიმურ მაჭავარიანი - "ვერისუბანი".

ილია მამუკაშვილი, თეიმურ

წინ - ძველი თბილისსაკენ

საუბრობენ დათო მალრაძე და ირაკლი როსტომაშვილი

ახლახან მთაწმინდა-კრწანისის რაიონის გამგებელი ირაკლი როსტომაშვილი თბილისის მთავარ არქიტექტორად დანიშნეს. დღეს იგი ჩვენი სტუმარია.

დათო მალრაძე: - ბატონო ირაკ-ლი, თქვენ უმძიმესი მემკვიდრეო-ბა გერგობითი მთავარი არქიტექტო-რის პოსტის სახით. ახლა შეიძლება აღმოსავლური რევერანსების დრო არც იყოს, მოლოცვას ვგულის-ხმობ, რადგან სასწრაფოდაა და-საწყები სწორი ორიენტაციით, სწორი გზით მუშაობა. საქმე შეიძ-ლება, გაგრძელდეს, მაგრამ დაწყე-ბა სასწრაფოა. თქვენ უდიდესი პა-სუხისმგებლობა დაგეიხსრათ და რაკი პროფესიონალი არქიტექტო-რი ბრძანდებით, შეიძლება უფრო მძაფრად განიცდით ამ პასუხისმ-გებლობას. დღევანდელი ვითარება ბოლო ათწლეულების განმავლო-ბაში გაბატონებულმა არასწორმა კონცეპტუალურმა მდგომარეობამ განსაზღვრა. მაგრამ მეც, და ჩემი აზრით, ყველა ჩვენი თანამოქალა-ქეც, თანაგრძამულეც და უცხოე-ლიც, ვხედავთ, რომ კიდევ ბევრი რამის გადარჩენა შეიძლება; კიდევ არსებობს ის კუთხეულები, რომლე-ბიც შეიძლება, არამარტო გადარ-ჩეს, არამედ განვითარდეს იმგავ-რად, როგორც იმ ფასეულობას ეკადრება, დღვის ნებალობით რომ მოუღწევია ჩვენამდე.

ირაკლი როსტომაშვილი: - ამ სამ-სახური ნამდვილად ძალიან სერიო-ზული პრობლემებია, რომლებიც ბო-ლო ორი-სამი წლის განმავლობაში არ დაგროვალა. ეს პრობლემები არის გამოთხადილი კომუნიტატური მმართველობის პერიოდისა, არასწო-რი მმართველობის შედეგი. არქიტექ-ტურა, ჩემი აზრით, ხელოვნების სპე-ციალური დარგია, რომელიც, სამ-ეუზაროდ თუ სახედნიეროდ, მნიშე-ნელობა გაუვლიდა ახდენს ადამია-ნებზე, მათ სულიერ მდგომარეობა-ზე. აი, პოეტი ბრძანდებით. თუ თქვე-ნი ლექსი ვინმეს არ მოსწონს, არ წაი-კითხავს და არ განვალდება.

- შეუძლია, რომ თავი არ გაინ-ვალოს.

- (ცუდი არქიტექტორის შექმნილ ცუდ გარემოს კი ვერ ავერიდებით. ცუდი არქიტექტორი გვაძიულებს ვიცხოვროთ (ცუდ სახლში, ცუდ გა-რემოში. ჩემი აზრით, ეს ძალზე სე-რიოზული და მტკივნეული სა-კითხია. არქიტექტურა არ არის მხო-ლოდ საცხოვრებელი სახლი. არქი-ტექტურა გარემოს ორგანიზებაა. ჩემთვის ძნელია უფროს კოლევებზე საუბარი, მაგრამ როგორ ვილაპარა-კო ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში, საცხოვრებელი სახლების მშენებ-ლობის ბუშის პირობებში შექმნილ ვითარებაზე, როგორ ვაკრიტიკო ამ პერიოდის მშენებლობები და არ გა-დანვდები იმ დროს, როცა დაინგრა მეტეხის ხიდი და განადგურდა რიყე. ჩემს თაობას ყოველივის ჰქონდა გარკვეული შესვენებები, რაც და-ფარული არასდროს ყოფილა და პო-ზიციებიც მკვეთრად არ შეცვლილა; მაგრამ ჩემთვის ყოველად გაუგება-ნია, რას ფიქრობდნენ ის არქიტექ-ტორები, ის ადამიანები, ვინც ასაკით ჩვენი ტოლები იყვნენ, როცა შენდ-ბოდა, ვთქვათ, ძველი ცეკვას ჰმობა.

- ცეკა ისეთ გოქამში შენდებო-და, როცა ძირდა პროტესტის გამო-ხატვა, მაგრამ...

- მაგრამ ხომ შეიძლებოდა, არ შეეცაო.

- რასაკვირველია. მეზობეობა სულაც არ იყო იძულებითი, ეს უკ-ვე ნებაყოფლობით იყო. ცეკას შე-ნობამ როგორი დისონანსიც ფორ-მით შეიტანა სოლოლაკის სა-უცხოო განაშენიანებაში, ისეთივე დისონანსი შეიტანა ქვეყნის სული-ერ ცხოვრებაში. ფორმა და შინაარ-სი იდენტურია - ეს იყო ძალადობა კულტურაზე.

- ჩემი სამთქმელი ზედმიწევნით ზუსტად თქვით. არქიტექტურა, - და ალბათ, ხელოვნების ნებისმიერი დარგი, - არის სოციალური დაკვე-თის შემსრულებელი. არქიტექტურა მთელ მსოფლიოში შედგება საზოგა-ოდმსოივი დაკვეთისა. ხომ წარმო-უდგენელია, რომ ვთქვათ, ჩინეთის კედელი ყოფილიყო შვეიცარიამი. ახლა მინდა გაგახსენოთ გრიშაშვი-ლის "ძველი თბილისის ლიტერატუ-რული ბოჰემი", რომელიც ჩემი სამა-გიდო წიგნია. ლამის ოცდაათი წე-ლიწადაა, ისევ და ისევ ვუბრუნდები. ყოველი გადაკითხვისას რაღაც ახალს ვმოულობ. აქ აღწერილია, როგორ ჩამოყალიბდა, ვთქვათ, მეი-დანნი. განჯის გზიდან გადმოდიოდა ვირის ხიდი, თბილისში გზა შემოდი-ოდა აქიდან და არა გორგასლის ქუ-ჩის ან რუსთავის მხრიდან. აქედან შემოპოქონდა ნებისმიერი საქონე-ლი თუ პროდუქტი. მეიდანნი სავაჭ-რო ადგილი გახლდათ და თბილისში საიცარეო წესი იყო დამკვიდრებული. აქ იდგა დიდი სახორი (რაც უკვე გარემოს ქმნის); სახორის ჰქონდა დიდი ჯოხი, რომელზეც ალამი იყო. 12 საათზე, ალამს რომ ასწევდნენ, ეს ნიშანზეა კარი; ის ობიექტები, რომლებსაც ბაღში სტრუქტურა არ აკეთებდა, რადგან მომგებიანი არ

ლები. მანამდე ვაჭრობდნენ თბილი-სის მოქალაქეები. აქ ასეთი წესი იყო. ხომ არ შეიძლებოდა, ვთქვათ, საბჭოთა კავშირის დროს, ამ წესის გავლენით, ვთქვათ, ტალინშიც იგი-ვე გაგვეკეთებინა. მაგრამ იქ თავიან-თი წესები აქვთ, თავიანთი ტრადი-ცია და ეს ტრადიცია ქმნის არქი-ტექტურას. თბილისის არქიტექტუ-რა რომ გავიანზროთ, აქ ძალიან მნიშ-ვნელოვანია მტკერის თემა, სანაპი-როს თემა. მე ძალიან მიჭირს კამათი არასპეციალისტებთან, რადგან ბევ-რი მათგანი გულმოსული გაიძახის, კალაპოტში მშენებლობა როგორ შე-იძლებაო - არ შეიძლება (ცუდი მშე-ნებლობა, თორემ კალაპოტშია აშე-ნებული სიონი და მის გვერდით დგას ქარვასლა. აუცილებელია, შე-ვისწავლოთ ძველი თბილისი და გა-ვარკვეიოთ, მოგვწონს თუ არა იგი. მე მომწონს. თუ თქვენც მოგწონთ, მო-დი, იმ მიმართულებით ვიაროთ - ძველი თბილისისკენ. ამ ქალაქს რომ აშენებდნენ, ფიქრობდნენ, მოდი ისეთი ქალაქი ავაშენოთ, სადაც ცხოვრება გვინდოდა და ასეთი აშე-ნეს. მერე გაკეთდა უზარმაზარი მა-გისტრალები, დაინგრა რიყე... სხვა-თა შორის, იცით, რიყე რატომ დაინ-გრა? - იტბორებაო. ზაფხულში პრა-და რომ დაიტბორა, ვინმეს უფიქრია მისი დანგრევა? ან რიყის ადგილას რაც გაკეთდა, ის არ იტბორება?

- რიყე ისეთ დროს დაინგრა, როცა არანაირი კონცეფცია არ ჰქონდათ დამუშავებული. წინას-წარ არც იცოდნენ, იქ რა უნდა აშე-ნებულიყო.

- ტერიტორიულად რიყე პატარა იყო, მაგრამ ეს გახლდათ უბანი. ეს უბანი დაანგრიეს. ქალაქში ერთი ცოცხალი ქსოვილი მილიანად ამოჭ-რეს. და რა გაკეთდა?

- ზუსტად ის, რაც შეესაბამება დღევანდელი კანცელარისა და მა-შინდელი ცეკას შენობიდან გამო-სულ მსოფლმხედველობას - შუა ქალაქში ჩაიდგა კოჭი, ჯარჯვლი, ფაცხა. ამ საქმის მესვეურებს მშობლიური გარემო ენატრებო-დათ და შეიქმნეს.

- მე არა მგონია, ეგ ვაზრებული ყოფილიყო, შეიძლება, ქვეცნობიერად მივიღწეო... რიყე საკმაოდ სერიოზული ტერიტორიაა, სულ გავიძახით, რომ თბილისი ტურისტისთვის მიზიდავე-ლი უნდა იყოს. ამდენი რესტორანი შენდება... თუ ტურისტისთვის ცხოვ-რობ, კეთილი უნდა ინებო და მომსა-ხურების სფეროც გააუმჯობესო.

- ტურისტისთვის შეიძლება არ ცხოვრობდე, მაგრამ ყოველ შემ-თხვევაში, დახვედრის თავი მაინც უნდა გქონდეს... ახლა რაც შეეხება მთავარ არქიტექტორს. მე პროფე-სიონალი არა ვარ, მაგრამ პროფე-სიონალებთან ამ საკითხზე მზი-რად მისაუბრია და ვიცი, რომ არა-მარტო მთავარი არქიტექტორის, არამედ მთელი არქიტექტურული სამსახურის ამოცანა იყო ქალაქის სივრცის ორგანიზება. ამ გარემო-ცის გათვალისწინებით, ჩემი აზ-რით, ხსენებული სამსახურის მთა-ვარი განსაზავა და მიზანი უნდა იყოს კანკურსის შედეგად გამარ-ჯვებული პროექტების შეფარდება არსებულ კანონმდებლობაში და მათი მორჩენა ან დაწუნება მხო-ლოდ ამ შესაბამისობის მიხედვით.

- საუბრით გეთანხმებით. დღეს არქიტექტურული სამსახური ხანდა-ხან იქცევა ხოლმე უწყებად, რომელ-ღიც პროექტს ითანხმებს ან არ ითანხმებს და თავის ფუნქციას, ჩემი აზრით, სწორად არ ასრულებს. ეს არ არის მისი ფუნქცია. არქიტექტურუ-ლი სამსახური არის მუნიციპალური რგოლი, რომლის ძირითადი მიზანია, მარტივად თუ ვიტყვიოთ, ის არის, რომ ქალაქი გააძიერდეს, რომ ქალაქ-ში მინის ყოველი კვადრატული მეტ-რი რაც შეიძლება, ძვირი ღირდეს. რატომ უფრო საცხოვრებელი ფართი ვაქვში უფრო ძვირი, ვიდრე პერიფე-რიაში? ამის მიზეზი არ არის მხო-ლოდ ის, რომ ვაკე ოპერასთან არ ურსთავდის თეატრთან ან მარჯა-ნიშობლის თეატრთან უფრო ახლია - ამ ობიექტებით რიგითი მოქალაქე წელიწადში ერთხელ სარგებლობს და აქ მისვლა წელიწადში ერთხელ ნებისმიერი უბნიდან უწრობლემოდ შეიძლება. მიზეზი არის სწორედ ის გარემო, რაც განასხვავებს ცენტრა-ლურ რაიონებს გარეუბნებისგან, ის ინფრასტრუქტურა, რომელიც აუმი-ჯობესებს საცხოვრებელ პირობებს; აქ უფრო იოლია ცხოვრება, უფრო კომფორტულია ცხოვრება. გარწმუ-ნებით, აქაც რომ იყოს გავცლებუ-ლი ძაღლები, რომ არ იყოს სკვერები და ა.შ. აქაც კატასტროფულად დაე-ცემოდა ღირებულება. საბოლოოდ, ყოველფე ეს აისახება საცხოვრებე-ლი ფართის ფასზე. ბინამომცადა, რომ ერთი და იგივე ანია გაკეში ათ-ჯერ უფრო ძვირია, ვიდრე გლდანში. მე მგონია, რომ არქიტექტურულმა სამსახურმა სწორედ ამ საკითხების გადანყვეტაზე, საცხოვრებელი გა-რემოს შექმნაზე უნდა იზრუნოს. ეს სწორედ მუნიციპალური ამოცანაა. ეს არის საინჟინრო კომუნიკაციები, ეს არის ბანკები, პოლიკლინიკა, სკო-ლა, საბავშვო კარი, ის ობიექტები, რომლებსაც ბაღში სტრუქტურა არ აკეთებდა, რადგან მომგებიანი არ

დათო მალრაძე და ირაკლი როსტომაშვილი

არის. მომგებიანი ობიექტების შენე-ბის მსურველი ბევრია, გამალებული ტემპით შენდება სილამაზის სალო-ნები თუ რესტორნები. სკოლისა და პოლიტექნიკის აშენება კი მომგები-ანი არ არის, და არც აშენებენ. არა-და, ეს სოციალური დაცვის ობიექ-ტებია, რაც ადამიანს ცხოვრების უოლებია. სახლზე შენდება და მექა-ნიკურად იზრდება მოსახლეობის რაოდენობა. ამიტომ, თუ სამშენებ-ლო ორგანიზაციას უნდა ააშენოს, ვთქვათ, ოცი სახლი, მაშინ მან წი-ლობრივად მონაწილეობა უნდა მიი-ღოს სკოლის მშენებლობაშიც, თუმე-ც ამ მშენებლობის ნორმები და ნე-სები მუნიციპალიტეტმა უნდა გან-საზღვროს. საერთოდ კი, მგონია, რომ მთავარი არქიტექტორის შეცე-ლით ან საკადრო გადაადგილებით არაფერი შეიცვლება; აუცილებელია სამსახურის სტრუქტურის ჩამოყა-ლინება. ჩვენ, სამსახურისა, უნდა მი-ვიღოთ დავალება საზოგადოებისა-გან, უნდა ვიცოდეთ, რას ელოდები-ან ჩვენგან. თუ არქიტექტურული სამსახურისგან ელოდებიან, რომ დახსლება რამე უკანონობა, - დამე-თანხმებით, ეს არ იქნება იშვიათი გამონაკლისი, - რომელმაც სრული დირსონაში შეიტანა, ან კატასტრო-ფის ტოლური გახდა ისტორიული თუ მემორიალური თვალსაზრი-სით, ვფიქრობ, თქვენმა სამსახურ-მა მხარი დაუჭიროს ამის გამოს-წორებას - თუ ლიკვიდაციას უნდა, გაკეთილშობილებას მაინც.

- ამ საკითხზე შემოძლია აპრიორუ-ლად დავაფიქსირო პოზიცია. ჩემი დიდი ხალხი წერტილი იქნება საზოგა-დოების ადგილზე. თუ საზოგადოება მომხრეა, რომ ესა თუ ის ობიექტი და-ინგრეს, ესა თუ ის ობიექტი არ არსე-ლებდეს, თავიდან ბოლომდე მხარს დაუჭერ ამ მოთხოვნას, რადგან ეს საზოგადოება ცხოვრობს თბილისში, ეს საზოგადოება საზრდოობს თბილი-სის გარემოში. გარწმუნებით, თუ დი-ლოთ სახლიდან გამოსული ადამიანი ცუდ ხასიათზე დგება, ეს აისახება ფსიქიკაზე და საბოლოოდ, მიუღ სა-ზოგადოებაზე დაავადების სახით ვრცელდება. რაც შეეხება დანგრევას, საკვებით გეთანხმებით - რაც ცუდია, ის უნდა დაინგრეს, მაგრამ უნდა გა-იჩვენეს, რატომ მოხდა ასეთი რამ. არ შეიძლება, მიუყვარდეთ ვინმე მენამე-რს და დაუწვრილოთ, რადგან სრული-ად გაურკვეველი რამ ხდება. გამო-რიცხულია, ვინმეს უნდოდეს, რომ ფული გადაიხადოს და მთელმა ქალაქ-ში ამაგოს. მენამემც დაიჭირავა არქი-ტექტურები, მოედა ნებართვის ასა-ილება, შეიძლება, ქრთამიც გადაიხა-ვდ, მაგრამ ეს კაცი ალბათ ყველაზე ნაკლებად დაშანაშავე. დანაშაული მოუღდა კაცის იმ სამსაურებს, ვინც ეს ნე-პართეა დასაჯა. დანგრევა უნდა მოხ-დეს რაღაც კომპენსაციის ხარჯზე. თუმცა ზოგი მშენებლობა თავიდან ბოლომდე ულამაზაყოდ უჩანოწა. მაგალითად, არ შეიძლება შენება პარ-კში. ეს დანაშაულია. პარლამენტის მი-ერ 1998 წელს მიღებული კანონის მი-თხედით, პარკებში მინის ნაკვეთის გა-ცემა არ შეიძლება. მორჩა და გათავდა. კანონის არცოდნა არავის არ ათავი-სუფლებს პასუხისმგებლობისგან. სა-ზოგადოებამ მთავარ არქიტექტორს და მის სამსახურს ძალიან გარკვევით უნდა განუსაზღვროს დავალება: ეს ქალაქში აღარ უნდა იდგეს. გარწმუნებით, რომ მე ამის მისაღწევად ვიბრძოდე, მაგრამ მარტო ჩემი საო-მარი არ უნდა იყოს; ეს საზოგადოების პირობებია. მე ამ თემაზე ჩამოვყა-ლობებ სტრატეგიას ან ტაქტიკას, მაგ-რამ საზოგადოების მხარდაჭერა მჭირდება. თთხი წელი გამგებლად ვი-მუშავე და მშენიერად ვიცი ეს პრო-ცესი - სასამართლოს სარჩელი, სხვა-დასხვა ინსტანციამი სიარული, ბო-ლოს, მშენებლობის გაჩერება, რაც შე-იძლება, ნებისმიერ დროს სერიოზულ საფარშიმ სანქციებზე შემოგვლიო-აღდეს. ოღონდ ეს მთავარი არქიტექ-

ბაზი, მაგრამ ფასადის არქიტექტუ-რა მასშტაბით უნდა იყოს ხუთი სხვადასხვა ფასადი, შიგნით კი ერ-თიანი სივრცე იქნება. შიდა სივრცე კერძო პირის მფლობელობაშია, ფა-სადი კი, ჩემი აზრით, საერთო არქი-ტექტურას უნდა ერწყმოდეს. არა მგონია ვინმეს ჰქონდეს ფასადის თავისი წინა-სურვილით გადაკე-ტვის უფლება, გარდა ამისა, თბილისს მთაწმინდის პლატოდან ან ქართლის დღის მიმდებარე ტერიტორიიდან თუ გადმოხედავთ, ქალაქს აღიქვამთ სახურობავებით. თბილისში ძალიან სე-რიოზული თემაა მესუთე ფასადი. ამ თემაზე მინდა მუშაობა. ჩემთვის ძალიან მნიშვნელოვანია ამ პროცეს-ში საზოგადოების ჩართვა და მისგან დაკვეთის მიღება.

- წელან წერევა ახსენეთ. რასაკ-ვირველია არ შეიძლება წერევა თვითმიზანი იყოს ენებზეა, სახელ-მწიფო სტრუქტურისა, გნებავთ, კერძო კომპანიებისა; არც შეიძლე-ბა ვინმე განწყობილი იყოს წერე-ვისთვის. მაგრამ არის ერთი რამ: ამ უწყების არსებობის გზაზე თუ გა-მოჩნდა რამე უკანონობა, - დამე-თანხმებით, ეს არ იქნება იშვიათი გამონაკლისი, - რომელმაც სრული დირსონაში შეიტანა, ან კატასტრო-ფის ტოლური გახდა ისტორიული თუ მემორიალური თვალსაზრი-სით, ვფიქრობ, თქვენმა სამსახურ-მა მხარი დაუჭიროს ამის გამოს-წორებას - თუ ლიკვიდაციას უნდა, გაკეთილშობილებას მაინც.

- ამ საკითხზე შემოძლია აპრიორუ-ლად დავაფიქსირო პოზიცია. ჩემი დიდი ხალხი წერტილი იქნება საზოგა-დოების ადგილზე. თუ საზოგადოება მომხრეა, რომ ესა თუ ის ობიექტი და-ინგრეს, ესა თუ ის ობიექტი არ არსე-ლებდეს, თავიდან ბოლომდე მხარს დაუჭერ ამ მოთხოვნას, რადგან ეს საზოგადოება ცხოვრობს თბილისში, ეს საზოგადოება საზრდოობს თბილი-სის გარემოში. გარწმუნებით, თუ დი-ლოთ სახლიდან გამოსული ადამიანი ცუდ ხასიათზე დგება, ეს აისახება ფსიქიკაზე და საბოლოოდ, მიუღ სა-ზოგადოებაზე დაავადების სახით ვრცელდება. რაც შეეხება დანგრევას, საკვებით გეთანხმებით - რაც ცუდია, ის უნდა დაინგრეს, მაგრამ უნდა გა-იჩვენეს, რატომ მოხდა ასეთი რამ. არ შეიძლება, მიუყვარდეთ ვინმე მენამე-რს და დაუწვრილოთ, რადგან სრული-ად გაურკვეველი რამ ხდება. გამო-რიცხულია, ვინმეს უნდოდეს, რომ ფული გადაიხადოს და მთელმა ქალაქ-ში ამაგოს. მენამემც დაიჭირავა არქი-ტექტურები, მოედა ნებართვის ასა-ილება, შეიძლება, ქრთამიც გადაიხა-ვდ, მაგრამ ეს კაცი ალბათ ყველაზე ნაკლებად დაშანაშავე. დანაშაული მოუღდა კაცის იმ სამსაურებს, ვინც ეს ნე-პართეა დასაჯა. დანგრევა უნდა მოხ-დეს რაღაც კომპენსაციის ხარჯზე. თუმცა ზოგი მშენებლობა თავიდან ბოლომდე ულამაზაყოდ უჩანოწა. მაგალითად, არ შეიძლება შენება პარ-კში. ეს დანაშაულია. პარლამენტის მი-ერ 1998 წელს მიღებული კანონის მი-თხედით, პარკებში მინის ნაკვეთის გა-ცემა არ შეიძლება. მორჩა და გათავდა. კანონის არცოდნა არავის არ ათავი-სუფლებს პასუხისმგებლობისგან. სა-ზოგადოებამ მთავარ არქიტექტორს და მის სამსახურს ძალიან გარკვევით უნდა განუსაზღვროს დავალება: ეს ქალაქში აღარ უნდა იდგეს. გარწმუნებით, რომ მე ამის მისაღწევად ვიბრძოდე, მაგრამ მარტო ჩემი საო-მარი არ უნდა იყოს; ეს საზოგადოების პირობებია. მე ამ თემაზე ჩამოვყა-ლობებ სტრატეგიას ან ტაქტიკას, მაგ-რამ საზოგადოების მხარდაჭერა მჭირდება. თთხი წელი გამგებლად ვი-მუშავე და მშენიერად ვიცი ეს პრო-ცესი - სასამართლოს სარჩელი, სხვა-დასხვა ინსტანციამი სიარული, ბო-ლოს, მშენებლობის გაჩერება, რაც შე-იძლება, ნებისმიერ დროს სერიოზულ საფარშიმ სანქციებზე შემოგვლიო-აღდეს. ოღონდ ეს მთავარი არქიტექ-

ტორის გადასახდელი არ უნდა იყოს, ამას ქალაქის ხაზინა უნდა იხდოდეს. უნდა ვიბრძოლოთ. იქ გამოჩნდება, ვინ რას წარმოადგენს.

- გეთანხმებით. მრავალნაირი შემკვეთი არსებობს ქვეყანაზე. შე-იძლება, კაცი გამაღგდეს და სიო-ნის ეზოში მოუწდეს კორპუსების აშენება...

- არ უნდა მისცე ამის უფლება, არ შეიძლება.

- ვთქვათ, წინამორბედმა მუნი-ციპალიტეტმა ზენოლას ვერ გაუძე-ოთ, გასცა ნებართვა და შენდება ასეთი სახლი. ამის შეჩერება და დანგრევა გაძნელებულია, რადგან ნებართვა არსებობს. ვის ვკისრეზა პასუხისმგებლობა?

- იმ სამსახურს, ვინც გასცა. ვინც აშენებდა, იმან კომპენსაცია უნდა მიიღოს, ოღონდ იმდენი კი არა, რამ-დენსაც მოსურვეებს და დაესიზმრე-ობა, არამედ ზუსტად იმდენი, რაც ხარჯი გასწია. შეიძლება, კიდევ მო-რალური ზარალის გამო მიიღოს რა-ღაც პროცენტები. ბევრი ობიექტი ყოფილა, რომ მეუბნებოდნენ, ამაში 6 მილიონი მაქვს ინვესტირებული, ამა-ში 2 მილიონიო. ვეუბნებოდი, თუ სა-ხელმწიფო არსებობს, თუ ამ სახელმ-წიფოს მოქალაქეები ვართ და ერთი მიმართულებით ვმუშაობთ, ესე იგი გადასახადებიც შესაბამისად უნდა გკონდეთ გადახდილი და ამას გავგარ-კვევ-მეთქი. პასუხისმგებლობა ორმ-ხრივია. თუ ასე არ ხდება, ესე იგი ან ვინმეც სახელმწიფო აბუჩად აიგდო, ან სახელმწიფომ დათვრება და და-ჩაგრა ვინმე. როცა აუღესსანდრეს ბაღში კომპენსაციას 4 მილიონი ისთიბე, უნდა წარმოადგინონ საბუ-თები, რომ ასეთი თანხა აქვით დახარ-ჯული. საერთოდ, ჩემთვის საკვრევე-ლია ამ ბაღთან დაკავშირებული ის-ტორია. მე ხომ იმ რაიონის გამგებე-ლი ვიყავი, მაგრამ გინდ დამიჯერეთ, გინდ არა, თვალით არ მინახავს არც მშენებლობის მესაუბრეთები, არც ის ვიცი, ვინ აშენებს. გამგეობა სრული-ად მონყვეტილი იყო ამ საქმეს.

- ეს მართლა მუერცხეყოფა იყო თბილისში და მთელი ქართველი საზოგადოებისა. ყველას თვალწინ, რუსთაველის გამზირზე, პარლ-მენტის შენობის წინ ძველისძველ ბაღში მშენებლობის მიმდინარეო-ბა გახდა შესაძლებელი.

- გამგებლობის პერიოდში კარ-გი ვინაყვად და შევითვისე, რომ არ შეიძლება გადაჭრით, მეორე მხარის აზრის გაუთვალისწინებლად განს-ჯა. ალბათ გემახსოვრებათ, რომ მანდ ორსართულიანი პატარა სახლი იდგა და ცხოვრობდა ძალზე ღირსე-ული კაცი, არქიტექტორი ლევან კი-ლამე, რომელიც ახლახან გარდაიც-ვალა. სახლი ალბათ XIX საუკუნეში იქნებოდა აშენებული. ეს იცის ყველა ქალაქელმა. ისე, სიტყვამ მოიტანა და მე ამ ტერმინს, "ქალაქელს", ჩავა-ნაცვლებდი "მოქალაქეს". "ქალაქე-ლი" სადღევანძლოს თემა უფრო არის, "მოქალაქე" კი ნებისმიერ ქვე-ყანაში უფრო ზომიერია. ამას იმი-ტომ ვამბობ, რომ ბოლო დროს გახ-შირდა ლაპარაკი იმაზე, ვინ ქალაქე-ლია და ვინ ჩამოსულა...

- ქალაქელი, მოქალაქე - ეს გან-სჯის სხვა თემა. ქალაქელი, ჩემი აზრით, ქალაქურ ყოფას შეზიარე-ბულ, მონაწილე ადამიანს ნიშნავს. სოფელი - სოფლის ყოფის თანა-ზიარს. სშირად სოფლის ყოფა არ არის იდენტური ქალაქის ყოფისა და დისონანსი ექმნებათ იმ ადამია-ნებს, ვინც ამ ქალაქის ყაიდას უგუ-რებულყოფენ, ამ ღირებულებებს არ დაიჭიფვენ. თუმცა გაჩნდა მეო-რე უკიდურესობაც - ქალაქელი წარმოშობით ყოყორობა. მაგრამ ქალაქელობა პროფესია არ არის, ის პასუხისმგებლობაა, მოვალეობაა.

- რასაკვირველია. ეს მოქალაქე-ობრივი ვალია. გეთანხმებით, რომ ქალაქელობა პროფესია არ არის და ქალაქელი შეიძლება იყოს კაცი,

ვინც წელს ჩამოვიდა თბილისში.

- თუკი მსოფლმხედველობა მი-უსადავა აქაურ ცხოვრებას. საზო-გადოება ქმნის თავისი ცხოვრების დაუწერელ კანონებსა და წესებს, მერე ეს წესები იდება არსებულ კა-ნონმდებლობაში, სამართლებრივ სივრცეში. თუმცა, ალექსანდრეს ბაღს რომ მიუვებრუნდეთ, - მას მარტო პარკის ღირებულება არა აქვს, მას უზარმაზარი მემორია-ლური ფასეულობა აქვს. აქ იყო ქართველი არისტოკრატის სასე-ირნო, დასასვენებელი ადგილი, იმ-ართებოდა ყაზახი.

- გეთანხმებით. თუმცა მაგ ად-გილს თავისთავად შენობა ჩემთვის საგანგაშო არ არის. მისაღებია, მანდ რომ იყოს ძველი შენობის მასშტაბის საბილიარდო, ან კლუბის მსგავსი რამ. მიუღებელია, როცა შენდება სახლი, რომლის მფლობელიც ჩემს, თქვენს, მთელი საზოგადოების სა-კუთრებას - ალექსანდრეს ბაღს თა-ვის ეზოდ აიღეკვამს. ჩემთვის მიუღე-ბელია, რომ არსაიდან მოსული ადა-მიანები უცებ ქალაქის საკუთრებას დაეპატრონენ.

- მე ერის ვიტყოდი: არა აქვს მნიშვნელობა, კაცი ჩამოსულია თუ არა. ნუფორიში შეიძლება იყოს ად-გილობრივიც და ჩამოსულიც. მსოფლმხედვლობრივი ტენდენ-ცია შეიძლება ზუსტად გაცნობიერებული და ყოველთვის სამავალი-თი ჰქონდეს ჩამოსულისაც და ადგი-ლობრივისაც. ჩვენში ძალზე მომ-რავლდნენ ადგილობრივი ნუფორი-შები. თუმცა, მოდი, ჩვენი საუბრის მთავარ თემას დავუბრუნდეთ. რა თქმა უნდა, სასურველია, არქიტექ-ტურული დეპარტამენტის ხელმძღ-ვანელი არქიტექტორი იყოს, მაგ-რამ ეს მაინც უბიუროკრატიული აპარატია, რომელმაც გადანყვეტი-ლებები უნდა მიიღოს და სამართ-ლებრივი სივრცე იმგვარად დახვე-ნოს, რომ გადანყვეტილებების მი-ღებისას საჭიჭმანოც ბევრი არა-ფერი იყოს. 2000 წლის აგვისტოში განარებული მოიღო ნორმატიული აქტი - დამტკიცა ქალაქმშენებ-ლობითი რეგლამენტი. ამ დოკუ-მენტით გათვალისწინებული იყო, რომ მაისისთვის მზად უნდა ყოფი-ლიყო თბილისის ცენტრალური ტე-რიტორიის ზონირება. საკრებუ-ლომ შემდგომ ეს ვადა გადანა 2002 წლის მაისიდან 2002 წლის სექტემბრამდე, ახლა ამ ვადამ კი-დევე გადაინაა 2003 წლის სექტემბ-რისთვის. ამ რეგლამენტში ჩადე-ბულია გარდამავალი ეტაპის რე-ზულებები და მტკიცე ნების შემთხ-ვევაში, შეუძლია, დღესვე აამოქ-მდონ. რეგლამენტის აუტოქმე-დედლობა ხელს უწყობს იმ ქაოტურ ვითარებას, რომელიც სასაზღო-ვევს კორუფციას. 2003 წლის სექ-ტემბერში კიდევ როდემდე გადას-წევნე რეგლამენტის მიღებას, არა-ვინ იცის. პრეზიდენტის ხატოვანი თქმებით რომ ვისარებელით, ზო-ნირება ვიგრიბოს ბოლოს სინათ-ლეს გავაგრძელებ, რომელსაც მხო-ლოდ პრეზიდენტი და მისი მხარ-დამჭერები ხედავენ.

რძნთა თბილსი

თავს ვერ მივცემ უფლებას, რომ და-
ვინყო მოყოლა, რას გავაკეთებ. ვე-
რაფერს ვერ ვიტყვი, თუ საყრდენად
არ მექნება გენგეგმა, რომელზეც სა-
ზოგადოება იმსჯელებს, მოეწონება
და განცხადებს, რომ ასეთ ქალაქში
უნდა ცხოვრობა. მე საზოგადოების-
გან დაავალბე უნდა მივიღო.

- ზონირება ალბათ გაკეთდება,
დაიხვეწება. უნდა გაკეთდეს. ეს
ყველა ნორმალურ ქალაქში არის.
დღეს ამგვარი ქაოსი არ იქნებოდა,
არსებული კანონმდებლობა რომ
დაცული ყოფილიყო.

- რას ელოდით, რა შეიძლებოდა,
მომხდარიყო ასეთ სიტუციაში? ეს ვი-
თარება სოციალური ყოფის სურათია.

- ეგ ერთ-ერთი პრობლემაა. მე
ვლაპარაკობ სახელისუფლებო
პრობლემაზე. ხალხმა იმიტომ დი-
ქირავა ხელისუფლება, რომ მოუგ-
ვაროს ის, რაც მოსაგვარებელია.

- მარტო არქიტექტორებზე ლა-
პარაკობთ?

- არა, რასაკვირველია. თქვენ-
თან რომ ვსაუბრობ, იმიტომ ვლა-
პარაკობ არქიტექტურაზე, თორემ
რა თქმა უნდა, იგივე შეიძლება ით-
ქვას მოსახლეობისთვის საჭირო-
როტო ნებისმიერ საკითხზე. მაგ-
რამ სერთი რომ კი აქვს არქიტექტუ-
რას. სოციალიზმის სიმძიმე ახლა
უფრო მკაფიოდ ჩანს მისი შედეგე-
ბის სახით. მაშინაც ჩანდა, მაგრამ
მაშინ პროტესტის გამოხატვის ნაკ-
ლები საშუალება და ნაკლები ასაა-
რუხი იყო. ეს არ არის ხელისუფლე-
ბის დამსახურება. ეს უბრალოდ,
ეყოქამ მოიტანა. გარე სამყარომ
აიძულა, რომ დაშლილიყო ის ჩაკე-
ტილი, რკინის ფარდით დახურული
სივრცე და ამას ნურავინ ნუ მიი-

წერს. უბრალოდ, ეს მოხდა. ახლა
ლოგიკურად გაჩნდა გამოხატვის
ასპარუხი. რაც შეეხება ვაზის თუ
ტრანსპორტის და ამგვარ პრობლე-
მებს, ადამიანს შეიძლება იმედი მა-
ინც ჰქონდეს, რომ ზვალ-ზეგ რა-
ღაც გამოსწორდება. არქიტექტუ-
რას კი ზვალ ველარ გამოასწორებ.

- ანტიკური ნათქვამია: ექიმი თა-
ვის შეცდომას დამარხავს, არქიტექ-
ტორი კი - ვერა. ამამი არის გარკვეუ-
ლი ლოგიკა. დღეს საქართველოში ყვე-
ლაზე კარგად ენერგეტიკა და არქი-
ტექტურა მუშაობს. შეიძლება ჩემი
ნათქვამი უცნაურად მოგჩვენოთ,
მაგრამ როგორც ვიცო, დღეს ჩვენი ათ-
რეგატების მიერ გამოუმუშავებული
ელექტროენერგია 60%-ია იმისა, რაც
იყო აწყობილი კომუნისტურ პერიოდ-
ში. დღეს ასე ვერც ერთი სფერო ვერ
მუშაობს. რაც შეეხება არქიტექტუ-
რას, გადახედოთ, რა შენდებოდა კო-
მუნისტურ პერიოდში - ყოფილი 26 კო-
მისრის მეტროსადგურის უკან აღმარ-
თული "ხრუშჩოკი". ასეთი რამ წარ-
მოგიდგენიათ, რომ დღეს აშენდეს?

- დიახ. აშენდა ეგეთი. არიანკ-
ლებ კატასტროფული განზომილე-
ბისა.

- რომელი?
- გნებათ, ფოთხაინის წინ ჩად-
გმული ორი კორპუსი.
- ეგ საშინელებაა.
- გნებათ, სასტუმრო აბანო-
თუბანში.
- მე ხარისხზე გუუბნებთ.
- მასალებს არ გვულისხმობ.

ესთექტურად მოგახსენებთ.
- ფოთხაინთან აშენებულია კორ-
პუსები მართლაც საშინელებია.
- არაჩვეულებრივი მუსიკალუ-
რი სკოლა დაანგრიეს და ეს სახლე-

ბი ჩადგეს. იქიდან ფოთხაინს ვერც
დაინახავ. ბეთლები აღარ ჩანს, თუ
ამ კორპუსში არ ცხოვრობ.

- ფოთხაინიდან უარესი ხედია.
თუმცა კომუნისტების დროს დაიდგა
"ავრორა" ვაკეში, ენგურპეის სახ-
ლი, ცეკას შენობა. მაინც მგონია,
რომ სიკეთისკენ მივდივართ. გარნ-
მუნებთ, მინახავს აბანოთუბანში ჩა-
სადგმელი თექვსმეტსართულიანი
სახლების პროექტები. მათი ავტორი
დღეს სხვებს ჭკუას ასწავლის.

- შეიძლება, უარესი პროექტე-
ბიც ყოფილიყო, მაგრამ ეგ დღევან-
დელ ვითარებას არ ამართლებს.
წარიყლას გალავანში არაფერი არ
უნდა აშენდეს. წარიყალა ხომ თა-
ვისთავად ძეგლია.

- ცხადია. სხვათა შორის, უკვე
მზად არის აბანოთუბნის - ბარათაშ-
ვილის ხიდიდან ბალნეოლოგიურ
კლინიკამდე - დეტალური დაგეგმა-
რების პროექტი და როგორც კი იგი
ჩვენს სამსახურში შემოვა, მისი გან-
ხილვა უნდა მოეწყოს. მე მგონია,
რომ მასმედიაშაც უნდა გაითვალის-
წინოს: საზოგადოებისთვის ალბათ
უფრო საინტერესო და საყურადღე-
ფო ინფორმაციაა აბანოთუბნის და-
გეგმარება, ვიდრე რომელიმე მინის-
ტრის სიტყვები. ეს წარმავალია, ის -
მარადიული. აბანოთუბანი ჩვენს
შემდეგაც იქნება და შთამომავლობა
მის მიხედვით იმსჯელებს ჩვენს თა-
ობაზე. ყველაზე ობიექტური ისტო-
რია არქიტექტურით იწერება. ეს ჩე-
მი სიტყვები არ არის.

- მე საუროლიც მაქვს და განზ-
რახავც, რომ ჩვენი თანამშრო-
ლობა მთავარ პრინციპებზე იყოს
შეთანხმებული. ის ძეგლები, რომ-
ლებსაც ყველა ნორმალური საზო-

გადოება იცავს, ჩვენთანაც დაცუ-
ლი უნდა იყოს. ამ ძეგლების მფარ-
ველი უნდა იყოს არქიტექტურული
სამსახური ძეგლთა დაცვის დე-
პარტამენტთან ერთად. გარდა ამი-
სა, ამიერიდან მშენებლობების
პროექტები განხილული უნდა
იყოს მხოლოდ კონკურსების წე-
სით, ცივილიზებული მეთოდით;
უნდა გახდეს საზოგადოების განს-
ჯის საგანი. ეს ისტორიულ უბნებს
შეეხება. მე არა მაქვს პრეტენზია
პროფესიონალიზმზე არქიტექტუ-
რის დარგში, მაგრამ ყველა საერ-
თაშორისო კონვენციის მიხედვით,
მოქალაქეებს, განურჩევლად პრო-
ფესიისა, არამარტო უფლება აქვთ
საკუთარი ქალაქის განაშენიანება-
ში მონაწილეობისა, არამედ ეს ევა-
ლებათ კიდევ, თუკი ისინი თავს
მოქალაქეებად მიიჩნევენ და პასუ-
ხისმგებლობას გრძნობენ. ასე
რომ, სანამ არსებული კანონმდე-
ლობა უფრო დაიხვეწება, სანამ
უფრო თანამედროვე, უფრო კვა-
ლიფიციური გახდება, იქნებ, ის კა-
ნონები მაინც დავიცვათ, რაც
გვაქვს; და ამის სადარაჯოზე იდ-
გვს არქიტექტურის დეპარტამენ-
ტი. ეს რომ ადრე მომხდარიყო,
დღეს ასეთი ქაოსი არ გვექნებოდა.

- ჩათვალეთ, რომ გვრე მოხდება.
- ბავშვმაც კი იცის, რომ საქარ-
თელოში მძვინვარებს კორუფცია.
მერია რომ ბედნიერი გამონაკლი-
სი არ არის ამ საერთო ქსელიდან,
ესეც ზუსტად ვიცით. შეიძლება
იყოს ზეწოლის მცდელობებიც. წი-
წანარმეტყველებას არ ვაპირებ,
მაგრამ ზეწოლას არ გამოვირცხავ.
დღეს საზოგადოების თითოეულმა
წევრმა უკეთ ისწავლა თავისი უფ-

ლებების დაცვა, ასე რომ, შეიძლე-
ბა ზეწოლის მექანიზმები შემცირ-
დეს, მაგრამ ამ ფაქტორის გამო-
რიცხვა ნაადრევია.

- ამიტომაც მჭირდება საზოგა-
დოებრივი საბჭო. არ მინდა, მაღალი
მშელონებიდან დამირეკონ და მიბრ-
ძანონ, ესა და ეს ობიექტი უნდა დამ-
ტკიცდესო. მე პასუხისმგებელი ვარ
იმათთან, ვინც დამამტკიცა, დამნიშ-
ნა, მაგრამ პასუხისმგებელი ვარ ჩემს
შთამომავლობასთან.

- იმ საზოგადოებასთან, რო-
მელშიც ცხოვრობთ.

- პირველ რიგში, შთამომავლო-
ბასთან. რა დაამეგეს მომავალმა თა-
ობებმა, წუთუ მათ მხოლოდ წიგნე-
ბით და ფოტოებით უნდა გაიგონ, რა
იყო თბილისი, რა იყო ქალაქი. ჩემთ-
ვის საზოგადოებრივი საბჭო დამცა-
ვი მექანიზმია. მარტო მე არ ავიღებ
პასუხისმგებლობას ასეთ მნიშვნე-
ლოვან საქმეზე. არც მეგულება არა-
ვინ, ვინც ამას გააკეთებს.

- წელან ბრძანეთ, რომ პროექტ-
ში ვერავის ჩაერევიო. შემოქმედ-
ებით პროცესში ჩაურევლობა დე-
მოკრატიისა და თავისუფალი სა-
ზოგადოების ერთ-ერთი ფუნდა-
მენტია, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს,
რომ პროექტი ყველამ თავის ნება-
ზე აწხორციელოს. კანონმდებლო-
ბასთან მისი შესაბამისობა უკვე
თქვენი გადასაწყვეტია.

- ჩემი, როგორც ჩინოვნიკის, და
საზოგადოების.

- რასაკვირველია. საზოგადოე-
ბა აუცილებლად დაცავს ჯანსაღ
ტენდენციებს. მე ვხედავ, რომ სა-
ზოგადოება გაცილებით უფრო
მხნეა, ვიდრე გუშინ იყო, ბევრად
უფრო მცოდნეა, უფრო ჩახედული

თავის უფლებებში. ამას წინათ ერ-
თი პოლემიკა დავამთავრეთ სიტყ-
ვებით: "ფარდა! დაუშვით ფარდა!"
- დასრულდეს ეს უნიჭო საბჭოური
სპექტაკლი და ინერცია; ყოველ-
დღე უნდა ვეცადოთ, რომ დამკ-
ვიდრდეს ახალი, ჩვენთვის ახალი,
თუმცა მსოფლიოში აპრობირებული,
ჯანსაღი ტენდენცია.

- ჩემთვის მისაღებია მხოლოდ ეს
პრინციპი: სანამ პროექტს დაეამტკი-
ცებთ, იყოს კამათი, აზრების გაზიარ-
ება, დავა; როგორც კი პროექტი დამ-
ტკიცდება, მორჩეს ლაპარაკი და მიე-
ცეთ მშენებელს აშენების საშუალება.

- ჩვენ მაქსიმალურად შევეცდე-
ბით, რომ სწორ ტენდენციას დაეუ-
ჭიროთ მხარი. ძალზე მძიმე მემკ-
ვიდრეობა გერგოთ ამ პოსტის სა-
ხით. სიმძიმის თვალსაჩინოებისთ-
ვის ვერაზე, ბარნოვის ქუჩაზე წა-
მოჭიმული "ტყუპებიც" კმარა. ერ-
თიც მთავარი არქიტექტორის არის
- და, მეორეც მომდევნო მთავარი
არქიტექტორის. ერთად დგას - ვარ-
დისფერი და რუხი სახლები ჯანა-
შასა და ბარნოვის გადაკვეთაზე.

- არ ვიცი, ვერ გეტყვით, ვისია.
- პროექტის ავტორს ვგულისხ-
მობ, თორემ მგლობელი ვინ არის,
არც მე არ ვიცი. ესაა ნიშუში - რო-
გორ შეუთანხმეს პოსტი შემოქმე-
დებას. თქვენც, საკუთარ თავსაც
და მთელ საზოგადოებას ვუსურ-
ვებ, რომ სწორ გზაზე სიარული და-
ვინყოთ. მერე ენთუზიაზმი დღი-
თილდე გაძლიერდება.
- კი ბატონო, ცალ ხელში სან-
თელს დავიჭერ, მეორეში მახვილს
და მაქსიმალურად შევეცდები კარგი
საქმეების კეთებას.
- დიდი მადლობა.

სახლი ბერცენზე, ანუ სხვისი ჭირი - დოზეს ჩხირი

"ამაზე მეტად ავარიული სახლებია მისახები და ვერ გავიკეთებია"-ეს
თბილისის მერის პასუხია;სახლის მობინადრეებთან შეხვედრისას. ნათქვამია,
ავარიულზე ავარიულ სახლს რა დალევსო ამ ქვეყანაში, მაგრამ როგორც ამ
სახლის ერთ-ერთი მობინადრე ამბობს : "მე პირველ რიგში ჩემი სახლი უნდა
მადლეგებდეს და მერს კი ყველა ერთნაირად უნდა აინტერესებდეს".

დალი კპრავა

ყოფილი გერცენის, ამჟამად შო-
თა მესხიას "I ა" სახლის მობინად-
რები განცხადებებს წერენ, სახ-
ლის დასათვალიერებლად კომისიე-
ებს ინვევენ, მაგრამ ამაოდ.

საქალაღმეო, რომელიც მობი-
ნადრეებმა ვაითხოვეს, სხვადასხვა
ინტონაციით შედგენილი რამდენი-
მე განცხადების ასლია-ზოგი მომ-
თხოვნია, ზოგი მხოლოდ ახსნა-გან-
მარტებითი და ადრესატის სინდის-
ნამუსზე შეგდებული და ზოგიც გუ-
ლის ამაჩუყებელია.

ეს სახლი პოლიტიკური დივერ-
სიის მსხვერპლია.

სახლი ყოფილი "იმელის" შენო-
ბის გვერდით დგას. ბატონმა მერმა
მობინადრეთა განცხადებით შე-
იტყო, რომ: "1996 წლის 29 აგვის-
ტოს "იმელის" შენობის მიმდებარე
ტერიტორიაზე მომხდარი აფეთქე-
ბის შედეგად სერიოზულად დაზი-
ანდა ჩვენი სახლი: დაიზარა კედ-
ლები, დასკდა მილები სარდაფებში,
მწყობრიდან გაშოვიდა წვიმის
წყლის საჟონი მილები, რის შედეგა-
დაც სახლი შესამწევად ნესტიან-
დება და ჯდება, მატულობს ბზარე-
ბის რაოდენობა".

ნათქვამია, გაჭირვებულ სახლს
ქვა აღმართში მიეწიაო და სახლი
ქუნებაშაც არ დაინდო. ისევ მობი-
ნადრეთა ერთ-ერთი განცხადები-
დან იგებს ქალაქის მერი, რომ: "2002 წლის 25 აპრილის მინისტრამ
სახლის მდგომარეობა კიდევ უფრო
გართულა".

" მზის ამოსვლისას ამ ბზარში,
რვა ადგილზე მზის სხივი შემო-
დის"-გვითხრა ქეთევან კანდელაკ-
მა, როცა მის სამზარეულოს "ვათ-
ვალეირებდით". ბზარიც არის და
ბზარიც, გეუხერხულება, რომ გამს-
კდარ კედლებს ბზარი უწოდო. აქ
იატაკიც დაქანებულია. საერთოდ
ყველა მობინადრე აღნიშნავს, რომ
თვეების განმავლობაში ჭრილის
და წკაპა-წკუპის გაურკვეველი ხმე-
ბი ესმით, რომლის შედეგებს მოგ-
ვიანებით აღმოაჩენენ -ხოლმე:
გზარდილი, ან ახალი ბზარი, ჩამონ-
გრეული ბათქაში.

"კედელი აწვება და აივნის კარი
აღარ იღებს"- ამბობს ზედა სართუ-
ლის მობინადრე, კაპარავა. როდუ-
საც ქუჩიდან აივანს ავხედოთ, გავი-
ფიქრეთ, რომ კიდევ კარგი არ იღე-
ბა, თორემ ტრაგედია გარდაუვა-
ლია.

"იმელის" აფეთქების დროს და-
ზიანებული კომუნიკაციებისგან
პირველი სართული დანესტიანებუ-
ლია : "50 წელია პირველ სართულ-
ზე ვცხოვრობ და ნესტი არ ყოფი-
ლა. ახლა კედლის ახალ-ახალი ნა-
წილი სველდება და თუ წყლის გაყ-
ვანილობა არ არის დაზიანებული,
რალა ახლა გაჩნდა ნესტი?"-
კითხულობს პირველ სართულზე
მობინადრე.

ანდაზა ამბობს, გაბზარულს გა-
ტეხილი სჯობსო და იქნებ მართლა
დაგვეწერია და ახალი სახლი აგვე-
შენებინა, ან ადვილი სახნაცვლოდ
რომელიმე კომპანიამ ბინებით დაგ-
ვაკმაფილიოსო, უფიქრიათ მობი-
ნადრეებს. "ცენტრ-პირიტმა" შეს-
თავაზა მობინადრეებს, რომ დააკ-

სახლი ბერცენზე, ანუ სხვისი ჭირი - დოზეს ჩხირი

ოდენე), ანდა სად ეტეოდნენ ეს გა-
ნუსაზღერელი რაოდენობის ფერა-
დი ქალები (რა თქმა უნდა, თავიანი
მამაკაცებთან ერთად. ამათ მხო-
ლოდ მუქი, რუხი და შავი ცეცავი.
უმეტესობას ტანსაცმლის ნაწილი-
ვით მუდმივად ზურგზე მორგებული
ჰქონდათ თოკით ნაქსოვი სქელი
კურტნები... გვაინტერესებდა, ამ
კურტნებიანად ეძინათ, თუ არა?...)
არაერთხელ გვექონდა მცდელობა,
როგორმე ჩაგვეხედა და გავგეგო,
ბოლო-ბოლო რა ხდება იმ ჯურ-
მულში... ამაზე ქუთისის ქალები ძა-
ლიან კაპასდებოდნენ და გათამაგე-
ბულს საპენტი ჯოხებით დაუნდობ-
ლად უფაუზუნებდნენ... ისე რომ,
ჯურღმულის საიდუმლოება საი-
დუმლობადაც დარჩა...

მლეთის ქუჩასთან გადაკეთის
შემდეგაც პატარა, ერთ-ორ სართუ-
ლიანი სახლები იდგა. აქ ცხოვრობდა
ჩვენი ერთი წლის უფროსი მეგობარი
- გაიოზ ერადე. ორი-სამი სამსართუ-
ლიანი სახლიც იყო... ერთ-ერთში
ცხოვრობდა პროფესორი მიხეილ
ზანდუკელი (ამ კაცს დიდი პატივის-
ცემით იხსენიებდა ხოლმე მამაჩემი...
ვიცოდი, რომ ეს მეცნიერი და ბრძე-
ნი ადამიანი "დაჭერილიც" ყოფი-
ლა?.. რატომ?!. ციხეში ხომ ქურდ-
ბაცაცებს და კაცისმკვლელებს იჭე-
რენ?... ეს საიდუმლოდ რჩებოდა...
ასეთი საიდუმლოებები ბევრი იყო
გარშემო და საიდუმლოებებადვე
რჩებოდა მომავალ "ეპოქებამდე")...

... სამსართულიანი სახლშივე
ცხოვრობდა ერთი ძლიერი, კარგი
სპორტსმენი და კარგად განათლე-
ბული ბიჭი რუდიკ ჯომარჯიძე, რო-
მელმაც მეთერთმეტე კლასში მამა-
მისის ბრაუნინგით მოიკლა თავი...
რატომ? მიზეზი გაურკვეველი იყო...
ესეც საიდუმლოებად დარჩა...

ქუჩის ბოლოსთან აშენდა დიდი,
ოთხსართულიანი აგურის შენობა,
საცხოვრებელი სახლი, ფართე, კე-
თილმონყობილი ბინებით... ეს იყო
პირველი მშენებლობა ჩვენს მესხიე-
რებაში... ომის პერიოდში ხომ არა-
ფერი შენდებოდა... ამ სახლში დაბი-
ნავდა მთავარსარდლის, გენერალ
ლესელიძის ოჯახი. თვითონ, მგონი,
ვერც მოასწრო აქ ცხოვრება... ძველი
ჭრილობების გართულებისაგან გარ-
დაიცვალა... მის განსლიკულ, ლა-
მზათვალეზიან გოგოს უბნის ბიჭები
პატივისცემითა და მონინებით ეყ-
რობოდნენ...

ამავე სახლში დაბინავდა აკადე-
მიკოს სიმონ ჯანაშიას ოჯახიც. მისი
ქალიშვილი რუსიკო ჩემი დის კლას-
ში იყო, გაუთმევილ ლაშა კი ჩვენს
სკოლაში, ოთხი-ხუთი წლით წინ
სწავლობდა...

... კობის ქუჩა მთავრდებოდა (და
მთავრდება) ბარნოვის ქუჩაზე გასე-
ლით. აქვე იყო ჩვენი მე-7 კუთხა სკო-
ლა, რომელზედაც ცალკე უშარავი
ისტორიის მოთხრობა შეიძლება...
მაგრამ სხვა დროს...

სასტუმრო "საქართველოს" მშე-
ნებლობის დაწყებამდე კობის ქუჩა-
ზე ასფალტზე არ გატატუნებოდა, ჩი-
ყის ქვით იყო მოკეპული. იდგა ხი-
სი ბოძები ელექტრონის მავთულებით.
ზედგე იყო ჩამავრებული თუნუქის
ლაშქები ჩვეულებრივი, უბრალო ნა-
თურებით. ეს ნათურები არც ერ-
თხელ არ ანთებულა ომის განმე-
ლობაში...

... დილაობით ჩამოივლიდნენ
წყნელით მემანქნეები. მანოლი მოპ-
კინდათ მაღალი, ჭრული თიხის ქი-
ლებით. ქილები ეწყო ხურჯინებში.
ხურჯინები კი ვირებზე იყო გადაკი-
დებული... დეგებს მემანქნეებიან
გაპქონდათ ჯამები, რომელშიაც ჩა-
უპირქვევდნენ მანონს ქილიდან.
ცარიელია თიხის ქილას უკანვე, ხურ-
ჯინში დგენდნენ.

... რამდენიმე წლის შემდეგ გაგ-
ვიოცა ახალმა ამბავმა: გავიგეთ,
რომ მთავრობას გამოეცია ბრძანე-
ბა, რომლითაც ამიერბრძან იკრძალე-
ბოდა ვირების ქალაქში შემოყვანა...

... ვირების გარდა, კობის ქუჩაზე,
რა თქმა უნდა, დადილდა სხვადასხვა
ტრანსპორტი, მაგრამ, ჯერ ერთი,
ამათი ჩაწინათვლით ძალიან მოკლეა
და მითუმეტეს მიზერულია მათი
გავლის ინტენსივობა... ვირების გარ-
და, დადილდა ცხენის დროგები. ცხე-
ნი და დროგებით გაქონდა ნავგავი.
ცხენის დროგით მოქონდათ ისეთი
ტვრითი, რომელსაც კურტნის მუშა
ვერ მოიკიდებდა... მაგრამ საქმე იმა-
შია, რომ თავად ეს "რამის მოტანა"
იმდენად იშვიათი მოვლენა იყო, რომ
სწრაფად განსაკუთრებულ მო-
მენტს ქმნიდა. ასეთ, "რალაცი" მო-
ტანას უტყვევლად ესწრებოდა მაყუ-
რებელთა არმია და იქვე საქვეყნოდ
ცნობილი ხდებოდა, ვინ, რატომ, საი-
დან, როგორ, რა, რამდენი და რითი
მოიტანა... ასეთი "მოტანა" წლების
განმავლობაში თითზე ჩამოსათვლე-
ლი იყო. სხვა საქმეა, წერდომანი ხა-
რახურის მოთრევა კურტნის მუშის
ზურგით (ჩვენითვის ნაცნობი ჯურღ-
მულთან). რაღა გავაგონებოთ და
ესეც ძალიან იშვიათად ხდებოდა...
ესი და ჰქონდა მოსატანია!...

ახლა დანარჩენ ტრანსპორტზე:
კობის ქუჩაზე კვირამი ერთხელ თუ
გაივლიდა "ემ-ადინი", შიგადაშიგ
(ნუ, ვთქვათ, კვირამი ორჯერ) - "პა-
ლატარატონკა" - სატკორი, ომის
წინადადელი, ფანერის კიბიანი სატ-
კორით მანქანა... ეს იყო და ეს... ამე-
რიკული დახმარების შემოსვლის
შემდეგ გამოჩნდნენ უზარმაზარი
("პალატარატონკასთან" შედარე-
ბით) რკინის "მონსტრები" - სტუდე-
ბეკერები... ესენიც ათასჯამ ერთხელ
თუ ააზანაზრებდნენ კობის ქუჩას...

სტუდე-ბეკერი, 1945 წელს

და მაშინ ყველა ეზოებიდან ასწრე-
დნენ ბავშვების გუნდები გამოცე-
ნას... ... ძირითადად ტრანსპორტი
მელიქიშვილზე დადიოდა. აქ გადიო-
და მთავარი სატრანსპორტი... რო-
გორც - ტრამვაის (მარშრუტი №5) ხა-
ზი, რომელიც უნივერსიტეტის გავ-
ლით ვაკის ნახევრად სოფელ და-
ხასხლებში გადიოდა და მერე წრეზე
ბრუნდებოდა მაშინდელი სასოფლო-
სამეურნეო ინსტიტუტთან (ახლა აქ
მე-9 საავადმყოფოა)...

ტრამვაისთან, ჩვენითვის, ლანი-
რაკებისთვის სარისკო საქმეები იყო
დავკაშირებული... ეს იყო შეტრია-
ჩამოსტრებში შეჯახება... ლაყედ
იოვლეობდა ის ბიჭი, ვინც უკუჩა-
მოსტრებას ვერა ფლობდა. ხოლო
ვინც ახტომა-ჩამოსტრებას საერთოდ
ვერ ახერხებდა, იმაზე ლაპარაკიც
ალარ ღირდა... უკუჩამოსტრების შემე-
დგე იწყებოდა რანგებად კლასიფი-
ცირება - იმის მიხედვით, ტრამვაის-
გან განვითარებულ რა სიჩქარეზე
ხდებოდა ეს უკუჩამოსტრება... ..იყე-
ნები ამაში "ოსტატებიც" და "ჩემპიონ-
ებიც", მაგრამ იყვნენ მსხვერპლად
შეწირულნიც... ცნობილი იყო სამი
მუაზე გადაჭრილი ბიჭი... ცნობილი
იყო გაცილებით მეტი დასახირობე-
ლი. ყაზბეგის ქუჩაზე ცხოვრობდა
ჩვენითვის ყველასათვის კარგად ნაც-
ნობი დასახირობელი - მკლავმოჭ-
რილი გიზო ხაჭაპურიძე, ჩვენზე ორი
წლით უფროსი, დაკუნთული, მუდამ
კოპებშეკრული ბიჭი. გაუცნობიერე-
ბელ რიდას და პატივისცემას იწვევ-
და (მოჭრილი მკლავისა და ალბათ
შეკრული კოპების გამოც). ამ პატი-
ვისცემის შედეგი იყო ალბათ, რომ
ბიჭების "დარტყმებში" (ე.ი. ჩხუბებ-
ში) არბიტრის როლი დაიმკვიდრა...

დანიშნულ "დარტყმებზე" (ასე
ვთქვით, მუშქით დულეზე) ის გა-
რდადებოდა განსაკუთრებულ მო-
მენტს ქმნიდა. ასეთ, "რალაცი" მო-
ტანას უტყვევლად ესწრებოდა მაყუ-
რებელთა არმია და იქვე საქვეყნოდ
ცნობილი ხდებოდა, ვინ, რატომ, საი-
დან, როგორ, რა, რამდენი და რითი
მოიტანა... ასეთი "მოტანა" წლების
განმავლობაში თითზე ჩამოსათვლე-
ლი იყო. სხვა საქმეა, წერდომანი ხა-
რახურის მოთრევა კურტნის მუშის
ზურგით (ჩვენითვის ნაცნობი ჯურღ-
მულთან). რაღა გავაგონებოთ და
ესეც ძალიან იშვიათად ხდებოდა...
ესი და ჰქონდა მოსატანია!...

სხვა დათქმული სიგნალით აფრთხი-
ლდნენ მოთამაშეებს... კამათლის
თამაში სერიოზულ თანხებთან იყო
დაკავშირებული და ამიტომ გვიკ-
ვირდა გიზოს მონაწილეობა... რო-
გორ მოუშვეს უფროსებმა?... სად მო-
ულობს სათამაშო ფულს?...

... თორემ ისე, წერილად, ხურდა-
ზე ჩვენი ვთამაშობდით რალაცებს.
იყო ერთი ასეთი თამაში: ხურდა ფუ-
ლი კედელზე ისე უნდა მიგერტყა,
რომ ძირს ცარცით დახაზულ სქემა-
ში, გარკვეულ ხარისხებში ჩამსტა-
რიყო... ამ თამაშში მე და მურმანმა
ისეთი "მუღამი დავამსცენი", რომ
თითქმის სულ ვიგებდით (ვთამაშობ-
დით წველად). დაგროვილი ხურდა
ფული მშობლებს, ან მასწავლებელს
რომ დანახა, დაიწყებოდა გამოძიე-
ბა და დიდ უსიამოვნებებში გავებმე-
ბოდით, რადგან ფულზე თამაში, თუ
გინდაც კაპიულებზე, ბავშვის მანიკერ-
და საშუა მიდრეკილება ითვლებო-
და. ...მე და მურმანი მოგებული ხურ-
დის გროვებით მივდიოდით "საქე-
ფოდ" ლადიძის წლებში და ესვამ-
დით მიყვლიდით ყველანაირ წყალს:
ნალები, გარდის, ყოფოს, შოკოლა-
დის, ლიმონის და ა.შ. ვიჭყპებოდით
უთონყალოდ...

ბინები ძირითადად ნავთქურე-
ბით ("კერასინკებით") თებოდა (შე-
შის ლუმელები მდარებით ფუფუნე-
ბად ითვლებოდა), ზედგე მზადდებო-
და სადღიო და დულდებოდა ჩაიდან.
ნავთის წერტი ყაზბეგისა და მელი-
ქიშვილის ქუჩების აშეამად აღარარ-
შეკრული კუთხის სახლის სარდაფში
იყო და აქ მუდმივად რიგები იდგა.
რიგები ძირითადად ბავშვები და მო-
უხედი იდგნენ... რიგის დიდ ნაწილს
ცარცით ნომერდანეროლი თუნუქის
ბიღონები (პლასტმასისა მაშინ ჯერ
რამი მოჭიატე მუქს, უკაცუნებდნენ
და მკაცრად აფრთხილებდნენ... ამას
ერქვა "მუქმენილება" და ПВО-ს
(противовоздушная оборона) ნე-
სებს ემორჩილებოდა. ეს სამხედრო
ლონისძიება იყო... ჰოდა, როცა პირ-
იყო და სისხლის სამართლის დანაშა-
ულად ითვლებოდა. ამიტომ თამაში
ფარულად, საიდუმლო ადგილებში
ტარდებოდა. გუშაგებად აყენებდნენ
პატარა ბიჭებს ("ატანდაზე" დგომა),
რომლებიც მილიციის ან საცქვე-
ხალხის გამოჩენაზე სტყენით, ან

1945-ში, ომის დამთავრების შემე-
დეგ მელიქიშვილზე ტრამვაის ხაზის
რეკონსტრუქცია დაიწყო და სამუ-
შაოდ გერმანელი ტყვეების ბრიგა-
დები მორეკეს... ქვაფენილი რომ
მძიმე მშალეზე ყოფილა დაგებული
(რეკონსტრუქცია წნორედ ამ შპა-
ლების შეცვლაში მდგომარეობდა)...
ეს ფაქტი აქამდე ჩვენი თვალისაგან
ქვაფენილით იყო დაფარული და მის
არსებობაზე არაფერი ვიცოდით...
გერმანელი ტყვეები უკვე ნანახი
გვეყვდა რამდენიმე ადგილეს და ის
პირველი გაოცება-შეცხადება:
"ვაჰ!.. ესენი არიან ის პირისხილიანი
მტერ-ფაშისტებზე" (მანამდე მათ ხომ
მხოლოდ აგიტანახტებით ვიცნობ-
დით, სადაც გამხეცებული, დაჯლა-
ნული სახეები ჰქონდათ, თავზე რქი-
ანი "კასკები" ეხურათ და ხელებში
სისხლიანი ნაჯახები და სხვა სა-
ზიზღარი იარაღები ეჭირათ) - აღარ
ვხედიდგე... რიგის დიდ ნაწილს
ცარცით ნომერდანეროლი თუნუქის
ბიღონები (პლასტმასისა მაშინ ჯერ
რამი მოჭიატე მუქს, უკაცუნებდნენ
და მკაცრად აფრთხილებდნენ... ამას
ერქვა "მუქმენილება" და ПВО-ს
(противовоздушная оборона) ნე-
სებს ემორჩილებოდა. ეს სამხედრო
ლონისძიება იყო... ჰოდა, როცა პირ-
იყო და სისხლის სამართლის დანაშა-
ულად ითვლებოდა. ამიტომ თამაში
ფარულად, საიდუმლო ადგილებში
ტარდებოდა. გუშაგებად აყენებდნენ
პატარა ბიჭებს ("ატანდაზე" დგომა),
რომლებიც მილიციის ან საცქვე-
ხალხის გამოჩენაზე სტყენით, ან

მანაც იღრიჭებოდნენ, ვითომ ილი-
მოდნენ...

იმ გაჭირვების წლებში ხალხი
რას არ ჩალონობდა... გაჩნდა, ასე
ვთქვათ, "შინა რენვის" სახეობები:
აკეთებდნენ ხის ქოშებს, ჭრატებს,
თავის ხაფანგებსაც კი... იყო "რენ-
ვის" სახეობა, რომელშიაც ჩვენი ბავ-
შვებიც ვიყავით ჩართული... ამისი
ავან-ჩაგანი იყო მეზობელ ეზოში
მცხოვრები ანიკო ბაბო, კოხტა, კა-
ფანდარა, ლურჯთვალეზი და თეთრ-
თმიანი მოხუცი ქალი... მთელ ქუჩა-
ზე განთქმული იყო თავისი ექიმბა-
შობით, რითი და როგორ მურნა-
რავებოდა ხოლმე, არ ვიცი, მაგრამ ყვე-
ლა მისი მადლიერი იყო (პირდად მე
ერთხელ მონაშლისაგან გადამარ-
ჩინა ნიორწყალით)... გაშოსვლებს დასკვნით
"ნომრით" ამთავრებდა, რომელიც
ჩვენი გასაკუთრებულად მოგვინდა
და რომელსაც მოთმინებით ვვლო-
დით: ნაშობხიდა ხოლმე კაპას უკა-
ნალზე, ნაიუზებოდა, ხელს ღუმაზე
ირტყამდა და ყვიროდა:
"კაცებო!.. კაიუტაში ერთი ადგი-
ლი დარჩა!.. აბა, დავაი, გამოქანდით,
ვინ მასანრებს!.. შამამიდვერით!..."

... დროის ეს თორმეტწლიანი მო-
ნაკვეთი კობის ქუჩაზე ცხოვრობდა,
ძალიან მცირეა ქუჩისა და მით უმე-
ტეს ქალაქის ისტორიისათვის... მაგ-
რამ ბავშვისათვის მთელი ეპოქაა...
ჩემთვისაც მთელი ეპოქა იყო, რომე-
ლიც მარჯანიშვილის ქუჩაზე გადა-
სახლებით დამთავრდა და მერე და-
იწყო სხვა ეპოქები, არა კობის ქუჩა-
სეული ცხოვრების ეპოქები...
ახლა მინდა, მკითხველებს ვთხო-
ვო, ერთი რამე გაითვალისწინონ...
რომ კობის ქუჩის ეს, ჩემეული სურა-
თა ძალიან შემოსაზღვრულია დრო-
ში, სიტუაციებსა და გავგება - ანუ
ძალიან სუბიექტურია... ამიტომ ნუ
ჩათვლით აქ მოთხრობილს სრულ და
ერთადერთ შემხარტებად კობის
ქუჩის ცხოვრების შესახებ... დროის
ამავე მონაკვეთი, ამავე ქუჩაზე
ცხოვრობდა ბევრი სხვადასხვაიარ-
ი, სხვადასხვა ასაკის ადამიანი და
ყოველ მათგანს ასეულივე დოკუმენ-
ტრობის შემცველი საკუთარი ჭეშ-
მარიტება გააჩნდა უტყვევლად... ჩვენი
ხომ არ ვიცით, რას მოჰყვებოდა, რო-
გორ დაახასიათებდა კობის ქუჩის
ცხოვრებას დროის ზუსტად ამავე
მონაკვეთში ანიკო ბაბო?... ანდა ვასო
ევნაშვილი?... ანდა მიხეილ ზან-
დუკელი?... ან გივი ღლონტერიძე?...
ან გერასიმე კვაჭაშვიძე?... თამარა
ლომთაძე?... ან ის ქურთის დედაკა-
ციები?... მე ისიც კი არ ვიცი, როგორ
ეხატებოდა ეს ყველაფერი ჩემს სა-
კუთარ მამას... ყველა გაიხსენებდა
და დაადასტურებდა ალბათ წყნეთე-
ლი მემანქნეებისა და მათი ვირების
არსებობას, მაგრამ ამ უტყუარ ფაქ-
ტსაც ალბათ ყველასათვის თავისი,
განსხვავებული ინტერპრეტაცია ექ-
ნებოდა... რა ვქნათ?... როგორ და-
ვადგინოთ სრულიად უტყვევლი და
ასპროცენტიანი ჭეშმარიტება?... არ
ვიცი?... მე მხოლოდ ჩემგან აღქმული
და ჩემს ცნობიერებაში ჩაბეჭდილი
გაგზიარეთ...

მოსრილებდა დაღმართში... სიხა-
რულით გაბადრული სახით, მეგობ-
რული ხელის ქნევით, ისე მოხდენი-
ლად და ისეთი სისწრაფით ჩაგვიქ-
როლებდა ხოლმე, რომ ალტაცებისა-
გან პირდაღებულები თვალს ვერა
ვნყვევდით, სანამ მელიქიშვილზე,
ტრამვაის გაჩერებასთან არ დამეზ-
რუტებოდა...

...ამ ზამთრის "ოლიმპიადების"
ნამდვილი გმირი გახდა ჩემი კლასე-
ლი და ძმობილი კოსტა ქავთარია...
გმირი გახდა იმით, რომ ხისგან გა-
მოჭრა ციგურები!.. ნამდვილი ციგუ-
რები რეალობაში ნანახიც არა
გვექონდა მაშინ... ამ ციგურებით დაქ-
როდა დაღმართებში და ლადო მეს-
ხიშვილზე არანაკლებ ალტაცებას
იწვევდა...

...დადიოდნენ სხვადასხვა ჯურის
მათხოვრები... მაგრამ ყველასათვის
ცნობილი, "ჩვენი" იყო ბიჭო გოგია -
დაგლეჯილ ფარაჯაში გახვეული,
წვერებგაბარჯული მოხუცი... ეზო-
ში შემოდიოდა ხმამაღალი სიმღე-
რით:

"ოტანტური, მანჯურია,
გიტრელის საქმე ჩაჯ...ია!..."
"გიტრელის" - პიტლერის მაგი-
ერ...

რეპერტუარის შემდეგი ნომერი:
"გიტრელი და შოშია ისხდნენ
ფულურშია.

გამოფრინდა შოშია, ჩაჰკრა კინე-
რიოშია:

ახალგაზრდა ჯეივლებსა, რატომ
ჰხოცამ ოშშია?!"

ამტკიცებდა, რომ ორივე სიმღე-
რა მისივე შეთხზული იყო... მუდამ
ზედ ეკიდა პურის ხმელი ნატეხებით
სავსე დიდი ფუთები... დადიოდა,
მლეროდა, თხოულობდა და ისეც და
ისეც პურის ნატეხებს აძლევდნენ...
როდის უნდა შეეჭამა ამდენი პური?...
სულ ორი კბილი ჰქონდა - ერთი ზე-
მო, მეორე ქვემო ყაზზე, თან სხვა-
დასხვა მზარეს. ნატეხებს წყალში
ალბობდა და ისე ჭამდა... როდის უნ-
და მოესწრო ამდენი პურის შეჭმა?...
პურის ნატეხები კი სულ ემატებოდა
და ემატებოდა ფუთებში... არც არ-
სად ტოვებდა შესანახად... ალბათ არ
გააჩნდა "საიმედო" შესანახი...

...იყო კიდევ გივი მარგო. ეს არ
მათხოვრობდა. რითი ცხოვრობდა,
არ ვიცი... ქუჩაში გამოდიოდა, როცა
საკუთარი პოზიციის დაფიქსირების,
მასებისათვის შეტყობინების დაყო-
კებელი სურვილი იპყრობდა (დაახ-
ლოებით კვირაში ერთხელ)... დაბა-
ლი, ჩასკენილი, დიდ, ოთხუთხედ-
თავიანი ქალი იყო... მისი საჯარო გა-
მოსვლების ძირითადი თემა იყო მა-
მაკაცების მოდემის გაბახება-გა-
თახსირება, მოთხრა და მინასთან
გასწორება, დასაბუთება ამ მოდემის
უმაქნისობის, სიმაბლის, სიბინძუ-
რისა და უსაზღვრო ბოროტგამზ-
რახველობისა (შეიძლება ჩაითვა-
ლოს ფენინისტური მოძრაობის წი-
ნამორბედ-ფუქიშამყრულად საქარ-
თოვლობისა (შეიძლება დასკვნითი
"ნომრით" ამთავრებდა, რომელიც
ჩვენი გასაკუთრებულად მოგვინდა
და რომელსაც მოთმინებით ვვლო-
დით: ნაშობხიდა ხოლმე კაპას უკა-
ნალზე, ნაიუზებოდა, ხელს ღუმაზე
ირტყამდა და ყვიროდა:
"კაცებო!.. კაიუტაში ერთი ადგი-
ლი დარჩა!.. აბა, დავაი, გამოქანდით,
ვინ მასანრებს!.. შამამიდვერით!..."

... დროის ეს თორმეტწლიანი მო-
ნაკვეთი კობის ქუჩაზე ცხოვრობდა,
ძალიან მცირეა ქუჩისა და მით უმე-
ტეს ქალაქის ისტორიისათვის... მაგ-
რამ ბავშვისათვის მთელი ეპოქაა...
ჩემთვისაც მთელი ეპოქა იყო, რომე-
ლიც მარჯანიშვილის ქუჩაზე გადა-
სახლებით დამთავრდა და მერე და-
იწყო სხვა ეპოქები, არა კობის ქუჩა-
სეული ცხოვრების ეპოქები...
ახლა მინდა, მკითხველებს ვთხო-
ვო, ერთი რამე გაითვალისწინონ...
რომ კობის ქუჩის ეს, ჩემეული სურა-
თა ძალიან შემოსაზღვრულია დრო-
ში, სიტუაციებსა და გავგება - ანუ
ძალიან სუბიექტურია... ამიტომ ნუ
ჩათვლით აქ მოთხრობილს სრულ და
ერთადერთ შემხარტებად კობის
ქუჩის ცხოვრების შესახებ... დროის
ამავე მონაკვეთი, ამავე ქუჩაზე
ცხოვრობდა ბევრი სხვადასხვაიარ-
ი, სხვადასხვა ასაკის ადამიანი და
ყოველ მათგანს ასეულივე დოკუმენ-
ტრობის შემცველი საკუთარი ჭეშ-
მარიტება გააჩნდა უტყვევლად... ჩვენი
ხომ არ ვიცით, რას მოჰყვებოდა, რო-
გორ დაახასიათებდა კობის ქუჩის
ცხოვრებას დროის ზუსტად ამავე
მონაკვეთში ანიკო ბაბო?... ანდა ვასო
ევნაშვილი?... ანდა მიხეილ ზან-
დუკელი?... ან გივი ღლონტერიძე?...
ან გერასიმე კვაჭაშვიძე?... თამარა
ლომთაძე?... ან ის ქურთის დედაკა-
ციები?... მე ისიც კი არ ვიცი, როგორ
ეხატებოდა ეს ყველაფერი ჩემს სა-
კუთარ მამას... ყველა გაიხსენებდა
და დაადასტურებდა ალბათ წყნეთე-
ლი მემანქნეებისა და მათი ვირების
არსებობას, მაგრამ ამ უტყუარ ფაქ-
ტსაც ალბათ ყველასათვის თავისი,
განსხვავებული ინტერპრეტაცია ექ-
ნებოდა... რა ვქნათ?... როგორ და-
ვადგინოთ სრულიად უტყვევლი და
ასპროცენტიანი ჭეშმარიტება?... არ
ვიცი?... მე მხოლოდ ჩემგან აღქმული
და ჩემს ცნობიერებაში ჩაბეჭდილი
გაგზიარეთ...

გახანებული აზრია

ალექსანდრე ჭავჭავაძის სალონი

მარიკა ნულაძე

ყოველი ადამიანი თავის ცხოვრების წესიდან გამომდინარე, ასრულებს თავის ფუნქციას ან საზოგადოების, ან მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარი ოჯახის მიმართ. ალექსანდრე ჭავჭავაძეს არასოდეს უცხოვრია მხოლოდ და მხოლოდ ოჯახისათვის. იგი ქართველთა შორის იყო ის საუკეთესოთაგანი, რომელიც თავის მოვალეობას უფრო მეტად ზედავდა, ვიდრე ოჯახის კეთილდღეობის მოპოვებაა. სწორედ ამით აიხსნება მისი ცხოვრების ის რთული პერიპეტეიები, რომელიც მან გაიარა. გარსევან ჭავჭავაძის ვაჟს, იმპერატრიცა ეკატერინე II-ის ნათლულს, საესებით შეეძლო წარმატებულად ეცხოვრა და კეთილდღეობით დამტკბარიყო, მაგრამ მისთვის საკმარისი არ აღმოჩნდა მარტო საკუთარი კეთილდღეობა...

"ალექსანდრე ჭავჭავაძის სახლის კარები ყოველთვის ღია იყო ნათესავების, მეგობრების, ნაცნობების და სტუმართა უთვალავი რიცხვისათვის". - წერდა ანდრეი ფადეევი, ე.ი. მისი სახლი ყოველდღიურად იყო უამრავი ხალხის თავშესაფარი ადგილი: "ჭავჭავაძის სადარბაზო ოთახი არასოდეს არ იცვლებოდა სტუმრებისგან. ყოველდღე გათენებდნენ მათთან გროვდებოდნენ ქართველი ნათესავები ორივე სექსისა, მერე კი სამსახურის გათავებისთანავე მოდიოდნენ რუსები.

ძალიან ხშირად მაგიდას ოჯახის წევრების გარდა მიუხსნებოდნენ ოცამდე მოულოდნელი სტუმარი. თავადი ალექსანდრე გარსევანის ძე ძველი სტუმართმოყვარეობის წესს არ ღალატობდა, არავითარ შემთხვევაში არ გაუშვებდა ხოლმე სადილობამდე შემოსულ სტუმარს". ხალხს უხაროდა მასთან ხშირი სტუმრობა და მასპინძელიც სათანადოდ ზედბოდა მათ. აქ ალბათ მიმდინარეობდა აზრთა ურთიერთგაზიარება, ამა თუ იმ საკითხზე საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბება, ან მომწიფება... საინტერესო ატმოსფერო იყო ყველასთვის, უცხოისა თუ ახლობლისთვის. ალბათ სწორედ ამიტომ ყველა, ვინც ჩამოვიდოდა პეტერბურგიდან, ან სხვა მხარედან, იგი მაშინვე ხდებოდა სტუმარი თავადის სადარბაზო ოთახისა". ეს სადარბაზო ოთახი განსაკუთრებულად, სხვებისაგან გამოირჩეულად იყო განყოფილი. უჩვეულო იყო იგი ერთი შეხედვითაც. იგივე ფადეევი აღწერს: "ეს სადარბაზო აჭედილი იყო ანტიური შპალერიდან, რომელზედაც ეხატა მითოლოგიიდან აღებული სცენები. ამბობდნენ, რომ ეს შპალერი ეკატერინე II-ემ აჩუქა ალექსანდრე გარსევანის ძე ჭავჭავაძის მამას.

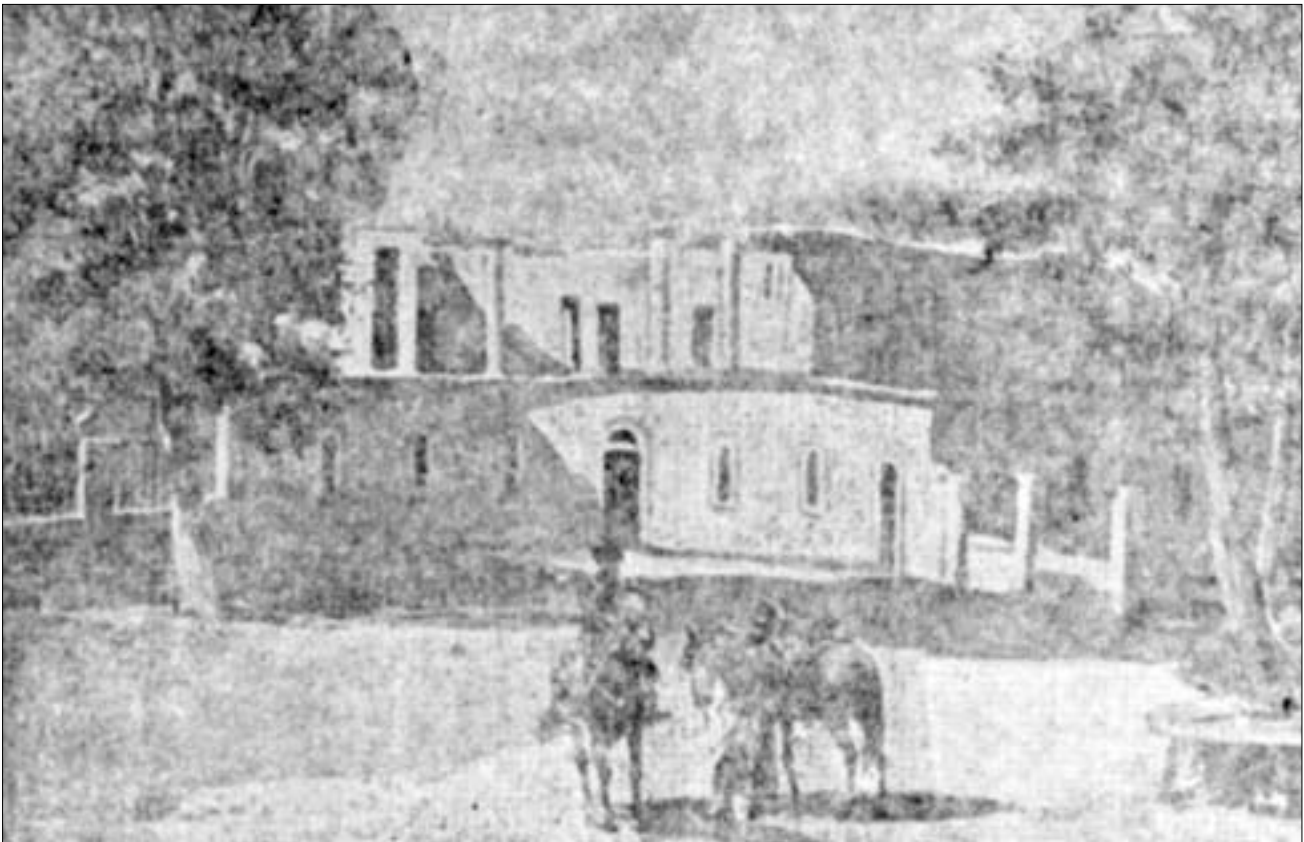
სადარბაზოს და მის გვერდზე მდგარ ოთახს ამშვენებდნენ უძვირ-

ფასესი იმხანად თბილისში ერთად ერთი, ფანჯრებში ჩასმული სარკიანი შუშები". როგორც ჩანს, ალექსანდრე ჭავჭავაძის ოჯახი უცხოთათვის იყო საჩვენებელი და პირველი შემხვედრი ქართველთაგან; ის ოჯახი, რომლითაც იწყებოდა საქართველოს გაცნობა. რატომ?! რა ხიბლი ჰქონდა ასეთი?! რითი იყო იგი გამოირჩეული სხვებისაგან?! ნუთუ მხოლოდ სადარბაზო ოთახის შპალერით და სარკეებიანი მინებით?! საქართველოში ყოველ პერიოდში არსებობდა ოჯახები, რომელთაგანაც იწყებოდა საქართველოსთან დაახლოება. მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში კი ასეთი ოჯახი სწორედ ალექსანდრე ჭავჭავაძის იყო. რას ნახულობდნენ სტუმრები აქ?! რას ეზიარებოდნენ?!

გრიგოლ დადიანი გადმოგვცემს: "ალექსანდრე მშვენიერად უკრავდა ჩანგურზე, თვითონ ჩანგურს უკრავდა და ქალებს გარშემო შემოისხამდა და თავის ლექსებს ამღერებდა". ლექსები კი იყო იმ ტკივილებზე, სიზარულზე, მწუხარებაზე, რომელსაც პოეტი ყოველთვის თან ატარებდა. უკრავდა და აძლიერებდა ჩანგურზე - ქართულ ნაციონალურ ინსტრუმენტზე და გადმოსცემდა მოაზროვნე ქართველის გულისტკივილს... ყველაფერი კი უჩვეულო შპალერებიან და უჩვეულო მინებიან სახლში ხდებოდა... აქ ერთად იყო ევროპული ცივილიზაცია და ქართული ნაციონალური სული, და მონიხავე ადამიანის აზრი...

ალექსანდრე ჭავჭავაძისთან არა მარტო "ჩანგურზე" უკრავდნენ, არამედ ფორტეპიანოზეც. სხვათა შორის, ეს ერთ-ერთი პირველი ფორტეპიანოთაგანი თბილისში სწორედ მის სახლში დაიდგა, რომელიც ალექსანდრეს ბიძამ, სახელოვანმა მწერალმა გიორგი ავალიშვილმა უძღვნა. მისი ქალიშვილები: ნინო და ეკატერინე, საუცხოოდ უკრავდნენ და მღეროდნენ ფორტეპიანოზე. ე.ი. ალექსანდრე ჭავჭავაძის ოჯახში არა მარტო ქართულ ხელოვნებას და მასთან ერთად ქართველთა მოაზროვნე ნაწილის სატკივარს ეცნობოდნენ, არამედ ევროპულ კულტურასაც ეზიარებოდნენ ხოლმე. განსაკუთრებით გამოირჩეოდა ნინო ჭავჭავაძე-გრიბოედოვისა, რომელმაც ბევრი სიმღერა თავისი ქმრისგან ალექსანდრე გრიბოედოვისგან ისწავლა. კ. ბოროზდინი წერდა: "ნინა ალექსანდრეს ასულმა ბევრი სიმღერა იცოდა თავისი ქმრის საკუთარი კომპოზიციით.

იგი სიამოვნებით უკრავდა ხოლმე მუსიკის მოყვარულთა შორის, განსაკუთრებით კარგი იყო ერთი სონატა შესრულებული გულწრფელი მშვენიერებით.

წინანდალი

მან იცოდა, რომ ეს სონატა იყო ჩემი საყვარელი და ფორტეპიანოსთან დაჯდომისას არასოდეს მეუბნებოდა უარს, დავმტკბარიყავი მისი მოსმენით. სამწუხაროა, რომ ეს სიმღერები დარჩნენ ჩაუწერავი". ასევე ჩინებულად უკრავდა და მღეროდა ეკატერინე ჭავჭავაძეც, რომლის მესრულებამ არაჩვეულებრივ პოეტს ნიკოლოზ ბარათაშვილს არაერთი საუკეთესო ლექსი დაანერიწა...

ალექსანდრე ჭავჭავაძის სახლში ასევე ჩინებულად უკრავდა 40-წლიანი ალექსანდრე ჭავჭავაძე. ის იხეით გატაცებით მიმდინარეობდა, რომ ფადეევის ჩანაწერის მიხედვით, არაქართველებიც კი ცეკვავდნენ ქართულ ცეკვებს: "ალექსანდრე ივანეს ძე ჩერნიშევი ჭავჭავაძეებთან საღამოებზე ახალგაზრდული გატაცებით ცეკვავდა ლეკურს სიღამაზითა და გრძელი თმებით ცნობილ მართა სოლოღაშვილთან".

აღსანიშნავია, რომ პირველი ქართული სახლი თბილისში, სადაც რუსულმა და ევროპულმა ცეკვებმა იწყეს გავრცელება, ალექსანდრე ჭავჭავაძის ბინა იყო. მისი ასულები - ნინო და ეკატერინე აქაც ლიდერობდნენ - ჩინებულად ცეკვავდნენ ქართულ ცეკვებთან ერთად რუსულ და ევროპულ საცეკვაოებსაც: მაზურკას, ვალსს, პოლონებს, კადრილს და სხვა.

ასე რომ, ალექსანდრე ჭავჭავაძის ოჯახს განმანათლებლური ფუნქციაც

ჰქონდა. თუ ყველაფერ ზევით ნათქვამს და მოყვანილ დოკუმენტს დავუმატებთ იმ ფაქტსაც, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილმა თავისი საუკეთესო პოემა "ბედი ქართლისა" პირველად სწორედ ალექსანდრე ჭავჭავაძის სახლში წაიკითხა, მაშინ უფრო გასაგები გახდება, თუ რა როლი იკისრა ამ მშვენიერმა ქართველმა საზოგადოების წინაშე... თუმცა სურათი სრული არ იქნება, თუ არ აღვნიშნავთ კიდევ ერთ მომენტს - უკვე გადასახლებიდან დაბრუნებული ალექსანდრე ჭავჭავაძე 40-წლიან წლებში თავის სახლში მართავს შინაურ წარმოდგენებსაც: "შემდგარა პატარა სცენისმოყვარულთა წრე, სადაც სულ წარჩინებულთა ქალ-ვაჟები ყოფილან მსახიობებად. ხელმძღვანელობდა თვით ალექსანდრე ჭავჭავაძე. მას სწორედ ამ ხანებში უთარგმნია კორნელის ტრაგედია "სინა". განუზავდა ლეკურს სიღამაზითა და გრძელი თმებით ცნობილ მართა სოლოღაშვილთან".

წინანდალი: ავგუსტო - ალ. ჭავჭავაძე, სინა - გრიგოლ დადიანი, მაქსიმე - დიმიტრი ყიფიანი. ერთ-ერთ როლში დაკავებული ყოფილა ნიკოლოზ ბარათაშვილიც".

როგორც ჩანს, გადასახლებიდან დაბრუნებულმა ალექსანდრე ჭავჭავაძემ თეატრალური წარმოდგენის მნიშვნელობა და საჭიროება დაინახა და სწორედ ამისთვის შეკრობა სცენისმოყვარეთა წრე.

ამგვარად, ალექსანდრე ჭავჭავაძის სახლში გამართულ საღამოებს და

წარმოდგენებს თავისი განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდათ. ეს იყო ქართული სულის მატარებელი და ამავე დროს ევროპულ კულტურასაც ნაზიარები მოაზროვნე ქართველის მიერ ქართული საზოგადოებისთვის გაკეთებული შეხვედრები. უცხოელებისთვის კი ქართული ნაციონალური, ეროვნული ღირსების წარმომჩენი; ადამიანი, რომელშიც გაერთიანებული იყო ეროვნული სატკივარი და ევროპული კულტურა; ადამიანი, რომელიც ღირსეულად წარმოადგენდა საქართველოს სახეს; ადამიანი, რომელიც თავისი ნააზრევით და ნამოქმედარით ქართული საზოგადოებრივი აზრის შემქმნელიც იყო. "დაგუბებულ წყალში" არსებულ ქართველთა შორის ღირსეული ერის შვილი...

მაგრამ დადა 1846 წლის 6 ნოემბერი და მოხდა კატასტროფა... კატასტროფა არამარტო ჭავჭავაძეების ოჯახისათვის, არამედ სრულიად ქართულთათვის:

"ალექსანდრე ჭავჭავაძე იმ დილას, საათის ათზე, გაემზადა ვორონცოვთან წასასვლელად. რაღაც დღეობა იყო და მისალოცავად წასვლა ურჩია მისმა მეუღლემ.

მშვენიერი ყარაბაღული ცხენი შეება მის "ადინაქქანს" ქუჩერმა და ალექსანდრე დამევა პარადის ფორმით მორთული ჭავჭავაძის ქუჩით.

როცა ის დაუახლოვდა გოლოვინის პროსპექტს, უეცრეე ერთმა დედაკაცმა სახლიდან საშინაი წყალი გამოიტა-

ნა და ქუჩაზე გადაღვარა. სწორედ იმ დროს როდესაც იმას გაუწნორდა ალექსანდრეს ეტლი.

ცხენი დაფრთხა, წაართვა თავი ქუჩერს. შემინებულმა ქუჩერმა მოსძახა ალექსანდრეს: "კნიაზო, მე ამის დაჭერა არ შემძლია, თავს უშველო". - ალექსანდრემ იფიქრა ქუჩრის მიშველება, წამოინია და რომ უნდა სწვლომოდა ალერს, მისი გრძელი შინელის მარჯვენა კალთა მოჰყვა ბორბალს და ზედ დაეხვია. ფეხზე წამომდგარი ალექსანდრე ძირს გადმოავდო".

ალექსანდრე ჭავჭავაძემ რამდენიმე საათი იცოცხლა.

იგი დაკრძალეს შუამთის მონასტერში.

ასე დამთავრდა სიცოცხლე ადამიანისა, რომელიც არ ეუბუებოდა სირთულეებს და ბოლომდე შეუპოვრად იბრძოდა მდგომარეობის გამოსასწორებლად. თუმცა კი ლიტერატურის ისტორიაში შესულია, როგორც პესიმისტი რომანტიკოსი. მიუხედავად ამისა, ცხოვრებაში იგი და მისი ოჯახი წარმოადგენდა საუკეთესო ქართველთა ნიმუშს, რომელთათვისაც მთავარი საკუთარი კეთილდღეობა არ ყოფილა. ამის დასტურია ალექსანდრე ჭავჭავაძის ცხოვრების წესი, მისი სიცოცხლის უკანასკნელი სურათიც და ისიც, რომ უფროსების გარდაცვალების შემდეგ, ოჯახის და სალონის წინამძღოლობა ნინო ჭავჭავაძემ ითავა. ამაზე მიუთითებს საქართველოს სახელმწიფო ლიტერატურულ მუზეუმში დაცული ალექსანდრე ჰაველს ძე ნიკოლძის დღიურში არსებული ჩანაწერი:

"1850 წელი. 9 იანვარი. სადილი ჭავჭავაძეებთან 6 სთ-ზე. სადილის შემდეგ ქართული ენის გაკვეთილი. საღამოს სადღესასწაულო წარმოდგენა "Утро белого человека", "Тяжба" გოგოლისა და ქართული პიესა. წარმოდგენა ღამის 11 სთ-ზე დასრულდა".

როგორც ვხედავთ, სალონი ალ. ჭავჭავაძის გარდაცვალების შემდეგაც არსებობს, მაგრამ აღარ ჩანს დამწერეთა ის აღფრთოვანება, რომელიც მის სიცოცხლეში იყო. ერთი კი არის, რომ სწორედ მათ სახლში ხდება თეატრალური წარმოდგენის, როგორც ხალხზე ზემოქმედების უძლიერესი იარაღის შესახებ აზრის მომწიფება. ნელ-ნელა ყველაფერი ქართული თეატრის შემქნისაკენ მიდის. მაგრამ ეს გადაწყვეტილება უკვე არა ალექსანდრე ჭავჭავაძის სახლში - სალონში იქნება მიღებული, არამედ გამოუწნორებული "მოქართულე" მანდილოსნის მანანა ორბელიანის სალონში. ამაზე კი სხვა დროს.

რამიკატიონი

დათო მადრაძე

მტვრიან კედლებში მზუფთავი გამა დამცხვარი ვნების არის ნიშანი, სველი რიყაჟით სტრიქონებს ვნამავ, რომ ჩახლენილი ხმით აფიშანი

უსეც უხმობდეს მგზავრებს წვიმაში, ირგვლივ ქოლგებზე წვიმის ქოთქოთი... ცოცხლდება წამი წვიმის წინაშე მიტოვებული სახელოსნოთი.

ჭერს გაყოლილი ნაპრალის შოვით სუსტი სინათლე ჟონავს მეტწილად, წასვლია თვალთ ეპოქის ქსოვილს და აბლაბუდად ჩამოქნინილა.

წვეთავდა მტრედის გალუმპულ ფრთიდან მტკვრის ნაპირების ნოტიო ნისლი და მადათოვის კუნძულზე მწიფდა ლამაზმანების ლოყები სისხლით.

ახლა ნიავი ბრუნდება უკან ზღვადაკარგული გემის აფრიდან, ლაქად ვანვეთუ შენდობა რუკას რაც ნუფორიშმა უკვე დაბრიდა.

მას მერე ქარი გაქნძილ აფრას ვინ იცის საით მიაქანავებს... გაკრულმა ხელმა გაკანრა აბრა: მორჩა სპექტაკლი, - **Дайте знаменце!**

დარჩა მძიმე და დამდარი ჰავა, დაკეტილ სივრცეს რეკავს შტატივი... მხედრის გარეშე ვერსაით წავა მიტოვებული როსინანტივით

ღირსება ჰყვება, როგორ მიაგო ჩაფილ დროებას მცირე პატივი, ძენკვეზ კირჩხიბის ჩანს ზოდიქო, რაც იფარავდა ოსტატს ხატივით.

მიახლოვდება როგორც მირაჟი ვარსკვლავიანი ღამე ნათევი, და მეც მოცხვრიზე სველი რიყრაჟი – ჩამავალი მზის აპერატივი

გაუღებია ფოტო სეპიას, მავსტრო ფერავს ხერხით მარტივით, მამლის ნისკარტით აუკრეფია რაც გაბნეულა ანდამატივით.

შემორჩა სადგურს ძველი ვაგონი, გარდასულ მგზავრთა ელჩის პატივით, ანუ მტვრიანი ფოტოალბომი, - კარგი დროების რეჩიტატივით.

ბიძინა ავალიშვილი და გალაკტიონ ტაბიძე

ტიფლისი, ბრანტის საბრაფო

საშობაო საკითხავი

ლევან ხორაშვილის ფოტო

აკა მორჩილაძე

აკა მორჩილაძე	2	თამარი ფხაკაძე	7	იმრა კერტაძი	10	ჰაროლდ ბლუმი	15
ჯაალ დგებუაძე	4	ირაკლი ალექსანდრია	8	არნო ბრანტბერგი	12	უზბეკთა ეკო	16
ანდრო ბუაჩიძე	5	ელა გოგიაშვილი	9	სინთია ოჯიკი	13		

ტიფლისი, ბრანტის საბრაფო საშობაო საკითხავი

აკა მორჩილაძე

ქალბატონი ენ ოლსონი დაიარება ამერიკის პატარა ქალაქებში და ძველ სასაფლაოებს აღწერს.

შეიძლება მთელი ამერიკის პატარა ქალაქებს ვერ გასწვდეს, რადგან ამერიკა ძალიან დიდია და ძნელი წარმოსადგენია, რომ ერთი, თუნდაც თავგადაკლული ქალი ამხელა ქვეყნის პატარა ქალაქების მოზრდილ ოდენობას გასწვდეს, მაგრამ ერთ შტატში რომ შინაურულად გრძნობს თავს, ნამდვილია.

მისის ოლსონი მარტო არ არის. მას ქმარი, მისტერ ოლსონი ეხმარება. მისტერ ოლსონს ტერი ჰქვია. ენისა და ტერის საქმიანობა მცირე ნაწილია იმ უზარმაზარი საინტერესო საიტისა, რომელიც მოიცავს ნებისმიერი ამერიკული ქალაქის ძველ სასაფლაოთა, სააღაპე წიგნთა, საქორწინო დავთარსა და სხვა ასეთ საქმეთა შეძლებისდაგვარად სრულ აღწერილობას. საიტი ნებისმიერ ამერიკელს დაუდგენს წარმომავლობას, წინაპართა ცხოვრების დროებასა და ადგილმდებარეობას და ათას სხვა ამნაირ წარსულში დატოტვილ რამეებს.

არ ვიცი, სხვას რას საქმიანობენ ცხოვრებაში ბატონი და ქალბატონი ოლსონები, რომლებიც ერთი არცთუ ყველაზე განთქმული შტატის პატარა ქალაქების კიდე-კიდე დადიან და საფლავის ქვებიდან გვარ-სახელებსა და თარიღებს ინერენ, მაგრამ ეს ინტერნეტში მოხვედრილი ხელობა ერთგვარ სევდას რომ შეიცავს, ნაღვია.

სევდისას კიდევ მოგახსენებთ.

ჩემი ძმაბიჭი ამ თვის ბოლოს ამერიკაში მიემგზავრება, როგორც მგონია, სამუდამოდ, თვითონ კი ამბობს, რომ მხოლოდ რამდენიმე თვით. საერთოდ, როცა მიემგზავრებიან ხოლმე, მგონია, რომ სამუდამოდ. ძველ ზღაპრებში რომაა, წასული ბევრი მინახავს, დაბრუნებული არავინო. თუმცა, ეს სხვა საკითხია და თუ ჩაუღრმავდი, სევდა განზე დაგრჩება და ბრაზი და ერთი-მეორე დაგრევს ხელს. ძმაბიჭი კი მიემგზავრება, ქურთუკი იყიდა იქაური სიციფების გასაძლუბად და სიგარეტსაც იმარაგებს, იქ რომ მთელი გროშები ნუგბარი პაპიროსების ნევამი არ წაუვიდეს. მივათვალ-მოვათვალიერებო, ავხედ-დავხედავო, ამდენს ლანძღავენ და აქებენ და ბოლოს და ბოლოს ხომ უნდა გაიგო რაღაცაო. თანაც იქ ცარიელ-ტარიელზე კი არ მიდის, რომელ კაროლინაში აღარ მახსოვს და მეგობარი ჰყავს, იქაური მოქალაქე, ძველი წასული ბიჭია. თუმცა, რაღა ბიჭი, ბიჭი, რომ მიდიოდა, მაშინ იყო.

ამას ნულარ გამოვედევნებით და სულ სხვა თხრობას მივყვით სევდისათვის.

ორი წლის წინათ, ამ ჩემს ძმაბიჭთან რომ მივედი, სინკლერ ლუისის წიგნით ხელში დამიხვდა. იმ ზამთარს ბევრს კითხულობდა ძველ დიდოსტატთა რომანებს. საერთოდ, სახლში ბევრი ჰქონდა ტომეულები, ყველაფერი, რაც ძველი მწერლებისა გამოუციათ კომუნიტების დროში. დიდებული გამოცემებია, მე თუ მკითხავთ. ხრუშჩოვის დროში უკეთესი არაფერი გაუკეთებიათ. დავიფიცებ, რომ იმ ზამთარს ჩემი ძმაბიჭის გარდა, მთელს თბილისში არავინ კითხულობდა სინკლერ ლუისის რომანებს. სინკლერ ლუისი ხომ ძალიან მაგარია, ოღონდ ისეთი მაგარი, რომ მიივიწყებენ ხოლმე: მოსაწყენიაო და კიდევ რას არ იტყვიან. აღარ კითხულობენ, მოკლედ. თუმცა, თავს ვერ დავდებ, რომ სტალინის სიკვდილიდან დღემდე სინკლერ ლუისის თუნდაც ორი რომანი თბილისში ათ კაცზე მეტს წაეკითხო. ეს კი არა და, სამწუხარო უფრო სხვაა: თვით სინკლერ ლუისის მიერ აღწერილი ამერიკაც აღარ არსებობს. დაახლოებით ისე,

როგორც აღარ არსებობს დიდი ამერიკული კინო თავის ბოლი ვაილდერებით და ჰოვარდ ჰოუქსებით. აი, ისევეა გამჭრალი. ჰოდა, თბილისში რომ კაცი ზის ზამთარში და სინკლერ ლუისის რომანს კითხულობს, უნდა იფიქრო, რომ თუ ამერიკაში წავა, უკან აღარაფრით დაბრუნდება.

ახლა კი აღარ მახსოვს, რომელი რომანი იყო. ყოველ შემთხვევაში, არც ერთი იმათგანი, მე რომ წამეკითხა. თუ არა ვცდები, “დოდსფორტი” უნდა ყოფილიყო. ახლა გამახსენდა სრულიად შემთხვევით. ჰოდა, ამ ჩემმა ძმაბიჭმა ხალისით მომახსენა, ამ რომანში მავანი გმირი გაზეთს კითხულობს და უცებ იტყვის: აი, ტიფლისში, ვაშინგტონის შტატი, ძალიან დიდი თოვლი მოსულა. მოსულა და მოსულა. ვინაც ოდნავ მაინც იცის ამერიკა, იმან იცის, რომ თუ ქალაქს ალბუერკი, სასკაჩევანი ან ლოს ანჯელესი, ან სან-ანტონიო არ ჰქვია, იმას ჰქვია ან ნიუ-იორკი, ან ვაშინგტონი, ან ნიუ ორლეანი, ანაც პირდაპირ ჟენევა, მოსკოვი, ლონდონი, ოდე-სა, პარიზი და ასეთი რამეები. ამას შეიტყობს ნებისმიერი ჩვენებური ბავშვი, თუკი გარისკავს და “ტომ სოიერის თავგადასავლის” პირველ გვერდებს გადაფურცლავს. წიგნის ერთადერთი სქოლიო გვამცნობს, რომ სანკტ-პეტერბურგი, რომელშიც ტომი იზრდებოდა, არ უნდა აგერიოს ნამდვილ სანკტ-პეტერბურგში, რომელიც რუსეთში დააარსა პეტრე პირველმა; უბრალოდ, ამერიკელებს წესად ჰქონდათ ახლად დაარსებული ქალაქებისთვის განთქმულ ქალაქთა სახელები დაენათლებინათ.

ეს ამბავი ორი წლის წინათ იყო და არც გამახსენდებოდა, ჩემს ძმაბიჭს ამერიკაში წასვლა რომ არ გადაეწყვიტა. ისე კი, დიხაც გამეხარდა, რომ იქ ქალაქი ტიფლისი აღმოჩნდა. ხო იცო ქართველის ამბავი, ავეთუ არაო.

ძალიან სევდიანი ამბავია, თითქმის ისეთივე, როგორი იერიც დასდებია თავად სინკლერ ლუისს იმ ძველ ფოტოებზე. შუადღით ამ ჩემს ძმაბიჭს შევუარე და შინ არ დამიხვდა, ერთხანს ვიყურყურე მის ოთახში და სულ იოლად გამახსენდა, რომ ამერიკაში ტიფლისიც არსებობს. ასეა, ამერიკაში ყველაფერი არსებობს და ტიფლისიც გამოერია. ძმაბიჭი დაბრუნებას არ აპირებდა და მოვბრუნდი სამსახურში, სადაც საქმე აღარაფერი მქონდა

და დიდხანს ვერც დავჯდებოდი, რადგან წინა დღით ელექტროლუმელი ამიფეთქდა და ოთახშიაც გვარიანად ციოდა. თანაც, ამ ოხერ დღეს დილიდანვე თოვლი არ წამოვიდა? მე პირადად, დეკემბერში თოვლი ამ ქალაქში არ მახსოვს, თუმცა ბიჭებმა შემარცხვინეს, ორი წლის წინათაც ასე წამოთოვავო.

თოვლი თქვენ იმ ტიფლისში გენახათ, მე რომ ვიცი. ამის შემდეგ ბევრი აღარ მიფიქრია და მიუფუჯე “გუგლს”, “ალტა-ვისტასა” და “იაჰუს”, ჩარჩოში “ტიფლისი” ავკრიფე და უნდა ვაღიარო, რომ შევცდი. ჩვენი მშობლიური ქალაქი “ტიფლისად” ასე ზის უფრო საინტერესოდაა ცნობილი, ვიდრე “თბილისად”. “თბილისი” მერეღა მოვიძიე, როცა გავგიჟდი და გადავირიე, თუ რამდენი რამ სცოდნიათ “ტიფლისზე”, “თბილისისა” კი აი, რაც არი ამ დეკემბრის დღეს გარეთ, ზუსტად ის გამოვიდა. ეს “ტიფლისი” იწყება და არა თავდება. ვინ აღარ ყოფილა დაბადებული აქა, ჰა თუ ებრაელი, ქართველი, სომეხი, თათარი და სხვაც. რუსთა ნამდვილად განთქმული უბედური გენერალი ბრუსილოვიც კი აქ დაბადებულა. საქმიანობისას ხომ ნულარ იკითხავთ - იმნაირი სიჭრელე და სინამდვილე ხალხისა, რომ ყველაზე გაცვეთილ ამბად გურჯიევის ხსენება ჩანს. აი, ასეთი ამბავი დამიხვდა, როცა მივქარე და “ტიფლისი” ვთხოვე www-სა. ამის გზადაგზა გაცნობამ და აღტაცებამ კი წაიღო ორი საათი მაინც და მერეღა გამოვარკვიე, რომ ეს ჩემი ტიფლისი სულაც არ მინდოდა და მსოფლიო ქსელის საწყობებში ამერიკის ტიფლისს დავეძებდი.

ქსელმა ცხადია არ გამწირა: სადღაც მეათე თუ მეთერთმეტე გვერდზე გაკრთა ამგვარი სიტყვათწყობა: “ტიფლისი, გრანტის საგრაფო, ვაშინგტონი”. დავკარისარი საჭირო ადგილს და ჩემს წინაშე გადაიშალა მთელი ამერიკის რაგინდარა ტოპონიმებით გამოვსებული საიტი. ყოველ ტოპონიმს ქვეშ ხაზი აქვს და ასოები ლურჯი ფერისაა, ანუ დაჰკარ და გამოსწიე უფრა, შეიტყვე საჭირო ამბავი. აქავ უნდა გამოვტყდე, რომ იმ სინკლერ ლუისიდან შტატის სახელი არ მახსოვდა, ტენესის ვანეობოდი და მხოლოდ მერეღა ვუთხარ ტიფლისი, რამაც შედეგიც გამოიღო.

მე ასე წარმომედგინა, რომ ტიფლისი იქნებოდა ერთი ფართე გზის პირად მდებარე პანანია ქალაქი, როგორებიც ათა-

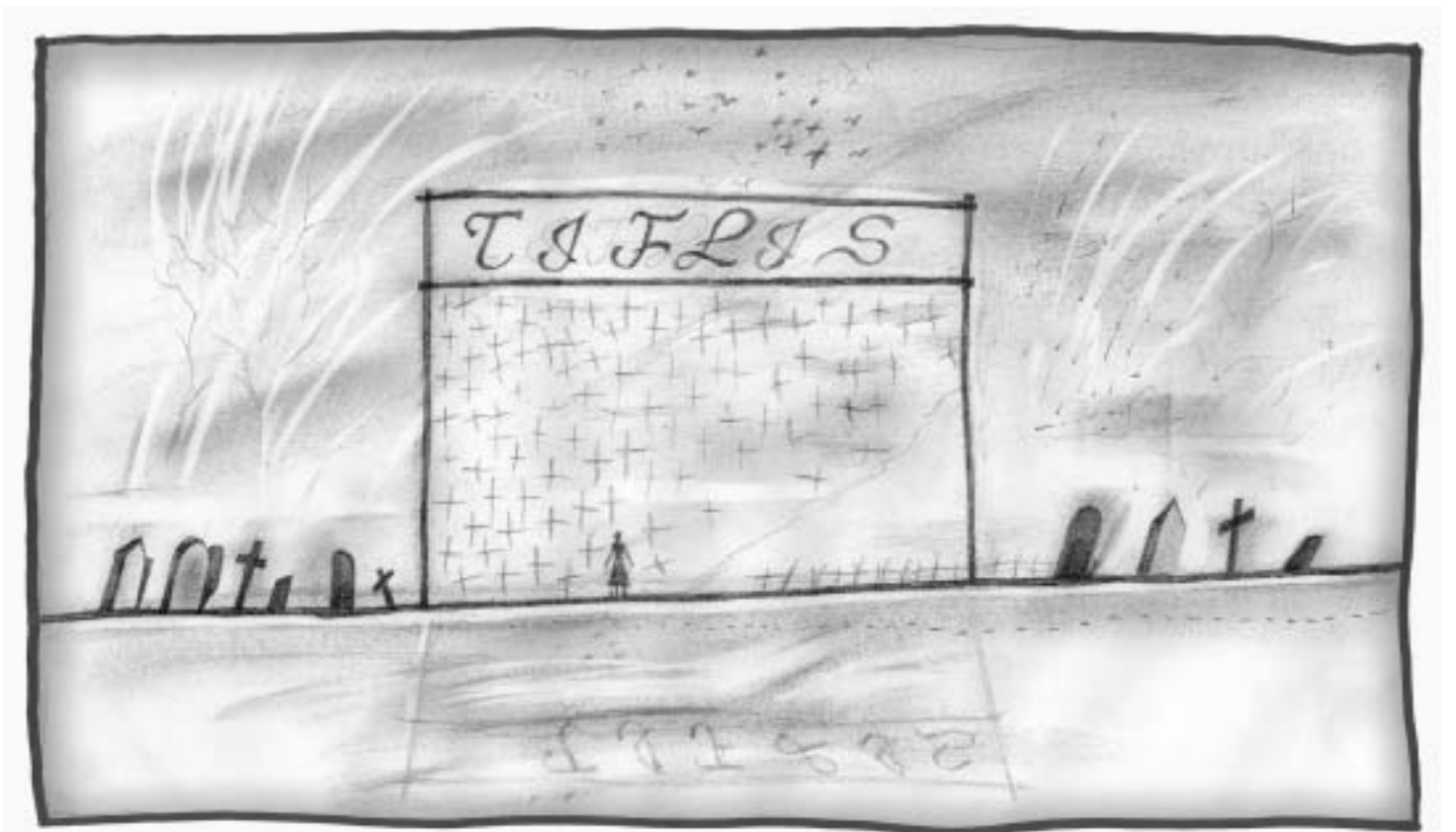
სებია ამერიკაში, მაგრამ მალევე დავაწყვე, რომ ამ საიტში ტოპონიმთა დასახელებები არა მხოლოდ ლურჯადაა შეღებილი, არამედ შავადაც. ამ შავებს კი, რაც არ უნდა უწკაპუნო, ველარაფერს შეიტყობ. ბევრი რომ არ მენვალა, ვუთხარ F8 და “ტიფლისი”.

რა გასაკვირია, რომ ტიფლისი შავით ნაწერი აღმოჩნდა. ჩვენი ბედის ამბავი ხომ მოგეხსენებათ. ანუ, მხოლოდ სახელი გეყოფა, რომ ამერიკაშიაც გახმინდო.

რალა უნდა მექნა, ტიფლისის არსებობა შევიტყვე და ხომ არ გავჩერდებოდი?

ავდექ და დავიწყე ძიება ვაშინგტონის შტატისა, რომლიდანაც არა ერთი საქართველო გამოიჭრება. სულაც არ ვიტარახებ: მე ჩავითვლები ამ შტატის მთავარ სპეციალისტად მთელს ტრანსკავკასიაში, ვინაიდან, უკვე ვიცი ამ შტატში სად რომელი ინდიელთა რეზერვაციაა, ზუსტად ვიცი და სად რა სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებია გადაშლილი, იმასაც იოლად მოგახსენებთ. ვაშინგტონი გახლავთ ქვეყნის ჩრდილო-დასავლეთში და მთავარ ქალაქად უდგას სიეტლი. საკუთრივ სიეტლი მე არაფერში მჭირდებოდა და იმაზე, რაც ვიცოდი, ახლაც ის ვიცი: ნავსადგური გახლავთ და ჰყავს კალათბურთის გუნდი “სუპერსონიკსი”, სადაც ორიოდ წლის წინათ თამაშობდა ვლადიმერ სტიფანია. ვაშინგტონის შტატი გახლავთ უფრო გლეხური ამერიკის ალაგი, არცთუ სასიამოვნო ამინდებით. აქვე გამოვტყდები, რომ მის ქალაქთა სრულ სიაში არ მოიხსენიება ტიფლისი. ყოველი ძველი და ახალი რუკა ამ შტატისა ნანახი მაქვს. მაგრამ მე, ვითარცა გულანთებული გულშემატიკვარი ტიფლისისა, ვასკენი, რომ ტიფლისი იმდენად პატარა და მივარდნილი ადგილია, რომ იმას არც ერთ უფასო რუკაზე არ გახარჯავენ. ამიტომ, მეტი სინვრილისათვის ვინვე გრანტის საგრაფოსაკენ, რომელიც სულაც არ არის მონიავე საგრაფო ვაშინგტონის შტატში. პირდაპირ მოგახსენებთ, რომ გრანტის საგრაფოს მოსახლეობა 1995 წლის აღწერით სულ 64,500 მცხოვრებია. არ ვიცი, რამდენი ადამიანი ცხოვრობს მთაწმინდაზე.

მაგრამ, სანამ ამას შევითყობდი, აღმოვაჩინე, რომ “გრანტის საგრაფოს” ძიებისას აუცილებლად უნდა მოიხსენიო ვაშინგტონის შტატი. ასეთია გულუბრყვილო და ჰაიპარა კაცის ბედი. გრანტის საგრაფო ამერიკის ლამის ყველა შტატში

მოიპოვება. თითო გრანტის საგრაფო ყველგანაა თავისი ისტორიით და მთელი აზრით, ვაშინგტონის მეზობელ ორეგონშიც კი. დიახაც, აგრე უყვარდათ ამერიკელებს თავიანთი გენერალი და პრეზიდენტი ულის გრანტი, რომ ყველგან მისი სახელობა დაამკვიდრეს. ვაშინგტონის შტატის გრანტის საგრაფო კი ასევე ვერ დაიკვეხნის მთელი ამერიკის გრანტის საგრაფოთა შორის პირველობით. თუ კარგად გამოვიკვლევთ, აღმოვაჩენთ, რომ ის არის ყველაზე ახალგაზრდა გრანტის საგრაფო მთელს ამერიკაში. შტატის ლეგისლატურას მხოლოდ 1904 წლის 24 თებერვალს მოუზომავეს ეს მიწა საგრაფოდ და დიდი ამერიკელის სახელიც მიუნიჭებია.

გრანტის საგრაფო გლეხთა მიწაა, იქ ყოველი ხილი და ბოსტნეული მოჰყავთ; აქ დათვლილია 19,400 ხარი და 10,400 ძროხა, ცხენი და პონი კი 3, 772 ერთეული. გრანტ ქაუნთი ერთიციდა ქალაქების და ტბების მიწაცაა. ტბების და ქალაქების სახელები ხშირად ერთმანეთს ემთხვევა: ფოთლის ტბა, მოსეს ტბა (ეს უკანასკნელი ალბათ ყველაზე დიდი ტბაა და ქალაქიც დიდია), საპნის ტბა. სხვაფრივ კი ქალაქებს ჰქვიათ ტრინიდადი, ვარდენი და სმირნა. ამიტომ, გასაკვირიც არ არის, რომ ტიფლისიც იყოს. და არის ტიფლისი. არის! მოიხსენიება! ოლონდ კი ამის მეტი არაფერი. არის და არც არის, მეტი სევდა რაღა გინდა?

ეგებ არც არის?
თუმცა, როგორ არ არის? არის. წერია არისო და სინკლერ ლუისიც გვეუბნება. ახლა ცოტა რომ ამოვისუნთქოთ, ერთი შემონახული ამბისაც გითხრათ: ინდონეზიაში, კუნძულ ბალის ტერაქტი რომ მოხდა, ინტერნეტში ამ ბალის ამბებს დავეძებდი.

ბევრს საინტერესო რამეს გადავანყდი და ამათ შორის საიტ iudo.com-ს, რომელსაც ერთი ასეთი სამსახურიცა აქვს: ჩაწერ სამყაროს ორ ქალაქს ორ სხვადასხვა ჩარჩოში და მანქანა კი ამათ შორის მანძილს გამოგიტვლის. მეც მივედი და ვუთხარ: “თბილისი, ჯორჯია, ტიფლისი, აშშ” და მომახსენა: ამ ტიფლისიდან იმ ტიფლისამდე 6 239 მილია, ანუ 5 422 საზღვაო მილი, ანუ 10 041 კილომეტრი. არსებობს, როგორ არ არსებობს, გრძედები და განედებიც წერია, ოლონდ კი ხელსაწყო ვერ მოვიგდე ისეთი, რომ რუკას დავადო და გავზომო. არაფერი ვიცი ამ ზომების. ტიფლისი, გრანტის საგრაფო, ვაშინგტონის შტატი, აშშ მდებარეობს ჩრ.გრ. 47 0: 04 1:10 11-სა და დას.გან. 119 0:03 1:27 11-ის გადაკვეთაზე. კვეთე და იყავი. დანამდვილებით არსადა ჩანს.

იგივესამსახურით დავადგინე: მოუზეს ლეიქიდან (მოსეს ტბიდან) ტიფლისამდე 18 კილომეტრია, მოუზეს ლეიქიდან 15 კილომეტრზე არის ქალაქი ვარდენი, თუ უარდენი, სადაც 1600 კაცი თუ ცხოვრობს. აქედან ტიფლისამდე მხოლოდ 11 კილომეტრია, ანუ თხუთმეტ წუთში იქა ხარ. მაგრამ არ არის. ტიფლისი არის და არ არის, ჩვენი ქართული ბედისა რა ვთქვი.

ჩემს წინაშე გადაშლილია გრანტის საგრაფოს რამდენიმე რუკა. ამათ შორის დაწერილებითიც და საუკეთესოც, ყველაზე ძველიც: იმ 1904 წლისა, როცა საგრაფო დააარსდა. აგერ, სამხრეთ-დასავლეთი მოუზეს ლეიქი და სულ ახლოს ვარდენი. ტიფლისი არ არის. ქალაქი არ არის. არც ხევია, არც სხვა რამ. არც ძველი რკინიგზა, არც რაიმე. ყველგან ნახსენებია და არსად არ არის. გამქრალა. ყოფილა და წასულა, ქუდიც არ დაუხურავს. ჩვენი სანყალი, პატარა და კოხტა ტიფლისი, ამერიკული პროვინციის ქალაქი, რუკიდან ამოშალეს. მოდი და დამითვალე, რამდენი დეკალიტრი სევდა დამიგროვდება. იმაზე მეტი, რამდენსაც გრანტის საგრაფოს მენველი ძროხები გამოიმუშავენ წლიურად.

სახელი იყო და გაჰქრა. მხოლოდ სიტყვა დარჩა ნაირგვარ ელექტროგვერ-

დებზე. ამ სიტყვას ჩვენებურად აქვს ძალიან დიდი აზრი და იმის ქვეშ მთელი ცხოვრება იგულისხმება. ახლა არ მოვეცევი, რას ნიშნავს ჩვენთვის “ტიფლისი”. ამერიკისთვის კი ეს ცარიელა, დარჩენილი სიტყვაა, არაფერია, ცარიელა ადგილია. იქაურულად ეს სახელი ნიშნავს იმას, რაც არ არის. მთელს იმოდენა ამერიკაში ორად-ორი ადამიანია, რომელსაც ახსოვს ეს სიტყვა-სახელი. ერთი სწუხს ამ “ტიფლისის” გამო, მეორე კი სევდიანობს.

ერთ-ერთ გრანტულ საიტში, საგრაფოს ქალაქთა ჩამონათვალის გასწვრივ სწერია სიტყვები “მოსახლეობა” და “უმოსახლო”. ტიფლისის გასწვრივ ეს შემზარავი “უმოსახლო” ჩაუბეჭდავთ. ალბათ, რუკიდანაც ამიტომ გამქრალა, თორემ სახელად ჯერ კიდევ დარჩენილია.

ყოფილა, იქ რაღაც ყოფილა. იქ ხალხს უცხოვრია. და ვინ იცის, ახლა ნანგრევებია. ისე დანგრეულა, რომ ასი წლისაც არ მოყრილა. პატარა ქალაქი. ტიფლისი. ის პანანუნა, ერთი ბენო. ამერიკელები ეძიებენ თავიანთ წარსულს. ეძიებენ წინაპრებს. ეძიებენ თავიანთ დიდპაპა-ბებიათა სხვა შთამომავლებს, გარე-ბიძაშვილ-მამიდაშვილებს, ეძიებენ სამი, ოთხი, ხუთი თაობის შემდეგ. განიცდიან, რომ არაფერი იციან სისხლისა და ხორცისა. და ისინი წერენ ყველგან, სადამდეც კი მისწვდებიან კალმით, თუ ნაბეჭდით. და არის ასეთი ნაღვლიანი საიტი, ისევე და ისევე გრანტის საგრაფოში, სადაც ადამიანები ეძიებენ ნათესავებს, იკვლევენ გენეალოგიური ხის უცნობ შტოებს.

ამ სიტყვი ჩაუწერია სამი წლის წინათ (კვლავაც თებერვალში, რომელიც სასიკვდილო თვეა ჩვენი “ტიფლისისა”) ქალბატონს ლინდა **მ. რიკეტსს** მოკლე, მაგრამ ტევადი შეტყობინება: “ჩემს დიდ ბაბუას და ბებიას ერქვათ პიტერ და ელიზაბეთ (ლიზი) დირკსები. მათ ფერმა ჰქონდათ ვ(უ)არდენის ახლოს. იქაურობა უნდა ყოფილიყო ტიფლისი. ბევრი შვილები ჰყავდათ, იმათ შორის კი ბებიაჩემი მერი, რომელიც ცოლად გაჰყვა ლესლი პარკერს...”

1977 წელს, კოსმოსიდან გადაღებულ სურათზე ჩანს უკიდევანო მინდვრები, ნახნავეები და ერთიციდა ქალაქი ვ(უ)არდენი. თბილისი კი არ არის და საერთოდ, საიდან ვიცით, რომ თბილისი ქალაქი იყო? არსად წერია, რომ ასეთი ქალაქი არსებობდა. ადგილი, კი ბატონო. ალბათ იყო ასეთი ადგილი. ქალბატონი **რიკეტსიც** ამას ამბობს, იქაურობა უნდა ყოფილიყო ტიფლისი. ფერმა, თუ რაღაც ამგვარიო. რა ფერმა, კაცო, ქალაქი მქონდა და ფერმაც აღარ შემრჩა. “იქაურობა” შემრჩა.

აბა, სინკლერ ლუისი რომ ამბობს, ტიფლისში თოვლიაო? იმ დღეს, იმ მისმა გმირმა რომ გაზეთი გაშალა, რამდენ ამერიკულ ალაგას იქნებოდა თოვლი? ბევრგან, სერ. და რაღა ეს ტიფლისი მოუვიდა თავში ცხონებულ დიდ მწერალს? ქალაქად ჰყავს ნაგულისხმევი, აშკარაა, იმიტომ, რომ იქ ბევრ ქალაქს ერთნაირი სახელი აქვს და ამიტომ დაურთავენ ხოლმე შტატის სახელსაც. ტიფლისი კი სხვაგან არსად არის ამერიკაში, მაგრამ მაინც, წყალნაღებულის და ხავსის ამბავია.

მოკლედ, ეს ტიფლისი არ არსებობს. მაგრამ ყველაზე საინტერესო ისაა, რომ ერთხანს არსებობდა და ტიფლისი დაარქვეს. ქალაქს თუ არა, რაღაც ადგილს ხომ მაინც დაარქვეს და საქმეც ესაა, ვინ გადაწყვიტა, რომ ტიფლისი დაარქმეოდა. მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში ამერიკაში პარტყაპურტყით არსდებოდა ქალაქები და თბილისის კი ტიფლისი რუსებმა თუ დაარქვეს, რომლებსაც თავის მხრივ გერმანელთაგან გაეგონებოდათ ეს სახელი. ამ აზრის გამო თავს ვერ დავდებ, მაგრამ უცხოელები უფრო ხშირად ტიფლისის ეძახიან ჩვენს ქალაქს და გერმანიაში კი საერთოდაც ტიფლისი ჰქვია.

ამ ბუნდოვან შეხედულებას თუ წავაბამთ იმას, რომ ვ(უ)არდენში, გრანტის საგრაფოში გერმანელებს დიახაც უცხოვრიათ, მე მგონია, რომ ეს სახელი მათგან წამოტივტივდებოდა. “ტიფლისი” სხვას ვის უნდა გახსენებოდა?

აი, ახლა კი მოვიდა მისის ენ ოლსონის დრო. მის ნაღვან-მოძიებულ საფლავთა შორის ეპ, რამდენი გერმანული საფლავია ჩანიშნული.

“მე არასოდეს მინახავს ასეთი სევდიანი სასაფლაო. ეს არის ყველაზე სევდიანი სასაფლაო, რომელიც კი ოდესმე მინახავს. ძალიან პატარა საფლავის ქვებია, მხოლოდ სახელებით და გვარებით და დაბადების და გარდაცვალების თარიღებით. ზოგს ესეც არა აქვს. ბევრგან სახელები გადაშლილია. ეს არის, რაც დარჩა!” - წერს მისის ოლსონი და იცით სად არის ეს სევდიანი სასაფლაო?

ტიფლისი, გრანტის საგრაფო, ვაშინგტონის შტატი.

სასაფლაოლა დარჩენილა. ისიც, ისეთი სევდიანი, რომ შტატის სასაფლაოთა მთავარი სპეციალისტიც კი დაუთრგუნავს.

ოცდაერთი საფლავია. ამ ოცდაერთიდან ცამეტი კაცია, რვა ქალი. ამ ოცდაერთიდან მხოლოდ ხუთი ჩანს ისეთი ამერიკელი, გერმანული წარმომავლობისა რომ არ იყოს. პრინციპში, ტიფლისში სამი

გერმანული ოჯახი მარხია და ერთიც შოტლანდიური. მეტად მძიმეა ჩვილთა საფლავების გამო ცქერა. გერპარ და ელენ ფოგტ ენცებს ბევრი შვილი გარდაცვლიათ. უკანასკნელად ტიფლისის სასაფლაოზე დაუმარხავთ პეტერ ენცი. ეს ყოფილა 1940 წელს და ცხონებული 45 წლისა ყოფილა. ის ალბათ ერთადერთი ზრდასრული შვილი იყო ენცების ოჯახისა. 1940 - ბოლო თარიღია ტიფლისისათვის. იმის მერე იქ აღარაფერი ჩანს. ფერმერები იყვნენ, უდავოა.

ქალაქს ვეძებდით, ხოლო სასაფლაო კი დაგვიხვდა. არ არი ბაჩვენო რამე. მიტოვებული სასაფლაო ვიპოვეთ, ქალბატონ და ბატონ ოლსონების გარჯით.

სევდის ამბავია. სხვის არაფრის.

აქავე მაქვს ქალბატონ რიკეტსის ელექტრომისამართიც: Ricketts@uswest.net. ოლონდ კი წერილის მიწერა გადავიფიქრე. ერთი, რომ სამი წლის წინანდელი მისამართია და მეორეც, მხოლოდ ის თუ იცის, რომ ბებიაიმის დაბადებულა ადგილას, რომელიც მგონი იყო ტიფლისი.

დასასრულ, ერთიც რომ ამოვიოხროთ ტიფლისის გამო, იქ დაკრძალულთა სიასაც ჩამოვწერ. ვის გაახსენდება ჩვენს მეტს?:

არლტი, პენრი - დ. 1905 წ. - გ. 1905 წ. ჩვილი.
არლტი, პერმან - დ. 1908 წ. - გ. 1908 წ. ჩვილი.
არლტი, უილიამ - უთარილო.
ბარგენი, იაკობ - უთარილო.
ბერგმანი, დანიელ - დ. 1902 წ. - გ. 1905 წ.
ემერ, მისის - უთარილო.
ენცი, ენდრიუ - დ. 1892 წ. - გ. 1905 წ.
ენცი, კრისტინა - დ. 1912 წ. - გ. 1912 წ. ჩვილი.
ენცი, გერპარდ - დ. 1867 წ. - გ. 1917 წ.
ენცი, ელენ ფოგტ - დ. 1868 წ. - გ. 1904 წ.
ენცი, იაკობ - დ. 1902 წ. - გ. 1902 წ. ჩვილი.
ენცი, პეტერ - დ. 1895 წ. - გ. 1940 წ.
ფრანცი, ალისა ლინდა - დ. 1914 წ. - გ. 1915 წ.
მაკკორმიკი, ბილი - უთარილო.
მაკკორმიკი, ჩარლზი - უთარილო.
მაკკორმიკი, სარა - უთარილო.
მუსელმანი, კრის - უთარილო.
რენიკი, მერი - დ. 1846 წ. - გ. 1914 წ.
შმილატი, კატერინე - უთარილო.
შმიდტი, ჯორჯ - უთარილო, ჩვილი.
შტოლცი, სარა - უთარილო.

P.S. ისიც მინდა ვთქვა, რომ სინკლერ ლუისი დიდი მწერალია. დიდი მწერლის ერთ-ერთი ჯადო ის არის, რომ მისი ჩაწერილი უბრალო სიტყვაც კი უცებ ერთ ამბავს გამოიწვევს. ჩემი ძმაბიჭი ალბათ მაინც არ დაბრუნდება ამერიკიდან. ისეთი ქვეყანაა, რომ მიდიან და რჩებიან. ტიფლისი კი არის და არც არის. ისევე, როგორც თბილისი. ოლონდ იქ უფრო გამოკვეთილია ყველაფერი.

უღმერთო ფსალმუნები

უიღმანი, ნიჰა, ელიადა

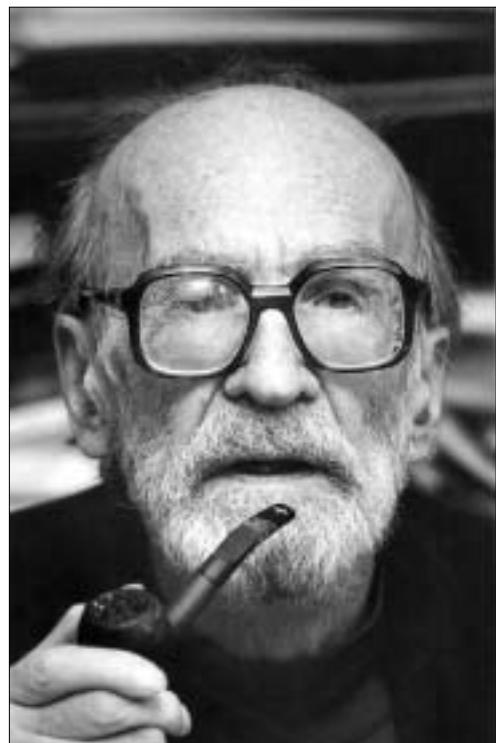
ზაალ მგებნაძე

“არილის” ბოლო, მე-5 ნომერმა მირჩა ელიადე მოულოდნელი წახნაგით გაგვაცნო: ეს მსოფლიო სახელის რელიგიათა ისტორიკოსი, თურმე, უნიჭიერესი პოეტიც ყოფილა; ოღონდ, ეს როდია მოულოდნელი, - ძლიერი პოეტური ნიჭი მის სამეცნიერო შრომებშიც იოლად შეგვეძლო ამოგვეცნო. 21 წლის მირჩას მასშტაბური “მამაცობის აპოლოგიაში” სხვა რამ გვაოცებს: ავტორის ხმის ბიბლიური ჟღერადობა უეჭველად გვიმჟღავნებს, რომ პოეტის ნილაბქვეშ შემალულია... წინასწარმეტყველი ან, თუ გნებავთ, მოციქული.

ამ პუბლიკაციამ გამახსენა “არილის” ორი სხვა შესანიშნავი ნომერი, მიძღვნილი ფრიდრიხ ნიცშესა და უოლტ უიტმენისადმი (2000 წ. №18 და 2001 წ. №6): მხოლოდ აქ გამოქვეყნებულ მასალებზე დაკვირვებაც კი ცხადყოფს, რომ ამ სამი მოაზროვნის უეიდურესი პიროვნული და მსოფლმხედველობრივი განსხვავებულობის მიუხედავად, ჩვენს წინაშეა სამი მოციქული ერთი და იმავე “რელიგიისა”.

რა შინაარსისაა ეს “რელიგია”, ესოდენ განსხვავებულ მსოფლმხედველობებს, ადამიანურ არსებათა მომავლის ესოდენ განსხვავებულ ხედვას თანაბრად რომ ჰგუობს, ამ საკითხს ოდნავ ქვემოთ შევხები, მანამდე კი რამდენიმე სიტყვა უნდა ითქვას იმაზე, თუ რა გვაძლევს საფუძველს უიტმენის, ნიცშესა და ელიადეს შემთხვევაში სწორედ რაღაც ახალი “რელიგია” ვივარაუდოთ? - ამას განაპირობებს, უწინარეს ყოვლისა, მათი გამიზნულად “წინასწარმეტყველური” ინტონაცია - ორიენტირება იმ ტექსტებზე, რომლებსაც კაცობრიობა მთელი ისტორიის განმავლობაში ღვთივშთაგონებულად მიიჩნევდა (ქრისტიანული მსოფლიოსათვის ეს არის, ცხადია, ბიბლია).

ბიბლიის ყოვლისმომცველი გავლენა უიტმენზე აღუნიშნავს თითქმის ყველას, თავყანისმცემელსაც და მოწინააღმდეგესაც, ვისაც კი მის პოეზიაზე რაიმე დაუწერია (ერთი ნიმუში: უიტმენის “ლექსებში გამუდმებით იპარება ბიბლიური გამოთქმები და აზრთა ბიბლიური მიმოქცევა. მისი თხზულებების ზოგიერთი ადგილი იმდენად ჰგავს ბიბლიურ ტექსტს, რომ პირდაპირ გიკვირს, რა ზომი სიღრმითა აქვს შეთვისებული ეს გარდასული პოეტური ფორმა” (კ. ჰამსუნი). ამის მიზეზს რ. როლანი პოეტის კვაკერ წინაპრებში ხედავს, ხ.ლ. ბორხესი კი - ინგლისური ენის ბიბლიით გაჯერებულობაში. უჩვეულოა, ორსავე ამ ფაქტორს თავისი როლი უნდა შეესრულებინა, მაგრამ ჩვენთვის აქ სხვა რამ არის

უფრო საყურადღებო: უიტმენთან ბიბლიის ინტონაციები (და, საერთოდ, პოეტური არსენალი) ისე დიამეტრულად საპირისპირო მსოფლალქმის გადმოსაცემად არის გამოყენებული, რომ, ძნელია, წმიდა ტექსტებზე ორიენტაციაში ვერ ამოიკითხო სურვილი თავისი არსით რელიგიური ზემოქმედება მოახდინოს მკითხველებზე, ძველი ნაცადი ფორმების მეშვეობით შექმნას... ახალი წმიდა წერილი.

რაც შეეხება ნიცშეს, მისი “სამოციქულო” პუბრისი კიდევ უფრო ამკარაა და შეუფარავი. ქრისტიანობის მიქინვარე მტრად გაზრდილი “პატარა პასტორის” ახალ უღმერთო “რელიგიაზე”, ბიბლიისადმი მის წინააღმდეგობრივ დამოკიდებულებაზე, - სიძულვილის წილ დაფარულ მგზნებარე სიყვარულზე, - იმდენია ნათქვამი, რომ აქ მხოლოდ კითხვის ფორმით გამოთქმული ფრთხილი ვარაუდით შემოვიფარგლები: ხომ არ აირჩია ამ გენიალურმა შეშლილმა ნილაბ ზარატუსტრას დავიწყებული და ევროპელთათვის არაფრისმთქმელი (აზრობრივად და ემოციურად ცარიელი) სახელი უწინარეს ყოვლისა იმ მიზნით, რომ დაემაღლა თავისი ნამდვილი alter ego (რომელიც სურდა მის ღმერთთან ერთად მოეკლა) - წინასწარმეტყველი იერემია?

მირჩა ელიადე შთაგონების წყაროებიდან პირდაპირ მხოლოდ “ქებათა ქებაზე” მიგვანიშნებს (“მთრთოლვარე ყელი ვნებააშლილ სულამითისა”), თუმცა მის რეჩიტატივში “ხუთნიგნეულის” ღმერთთან მოსაუბრე ავტორის ინტონაცია ცაიჟღერებს ხოლმე და დიდ მეუღაბნოეთა ხმაც (ოღონდ, ზომავადასული და ცოტა არ იყოს გულუბრყვილო ჩივილი ქალის ბუნების “იწროებაზე” იმასაც გვიმჟღავნებს, რომ 21 წლის ჭაბუკისთვის მთლად ორგანული არ უნდა იყოს მისი ამკარად ლიტერა-

ტურული წარმოშობის ასკეტიზმი, რომელიც ჯერ კიდევ მყარ მსოფლმხედველობრივ პოზიციად არ გადაქცეულა). სხვა, უფრო ახლო გავლენებიც აშკარაა - უიტმენი, ნიცშე, იბსენი. ახალგაზრდა ავტორი არაფერს გვიმალავს, არ შიშობს, ვაითუ, ამის გამო ეპიგონად შევირაცხო. ვფიქრობ, უწინარეს ყოვლისა იმის გამო, რომ თავისი არსით ეს სწორედ რელიგიური ტექსტია და არა “ხელოვნების ნაწარმოები”: ახალი (მართალი?) რელიგიის მოციქულისა თუ მისიონერის თვალში ხომ არანაირი ფასი არა აქვს ორიგინალურობას. მისი მიზანია ხალხს მოუტანოს ჭეშმარიტება და თავის “კონფესიას” შემატოს “ნეოფიტები”.

ახლა კი, ალბათ, დროა, მოკლედ დავახასიათოთ იმ ახალი “აღმსარებლობის” არსი. თუ პოზიტიური განსაზღვრიდან ამოვალთ, მას შეიძლება ეწოდოს “განდმრთობილი ადამიანის რელიგია”. თუმცა, ნეგატიური განსაზღვრა მეტს გვეტყვის მის ბუნებაზე: ჩვენს წინაშეა “მკვდარი ღმერთის რელიგია”.

ნიცშეს შესახებ დაწვრილებით საუბარი არც აქ ღირს: მისი შეშლილი ღალადისი - “ღმერთი მოკვდა!” - XX საუკუნის სეკულარიზებულმა ცივილიზაციამ თავის საყდარში “მრწამსის” ადგილას გამოკიდა. აღვნიშნავ მხოლოდ, რომ ნიცშესადმი მიძღვნილ სტატიებში (“უკანასკნელი ადამიანი”, “არილი”, 2000 №18) მე თვითონ დავასახელე ამ ძახილის ერთ-ერთ შესაძლო წყაროდ კლასიკური ფილოლოგიის ერუდიტი, კერძოდ კი ცნობილი - “დიდი პანი მოკვდა!” ეს აზრი დაზუსტებას მოითხოვს. მთავარი ამ შემთხვევაში ცოდნა კი არ არის, არამედ მისი ინტერპრეტაცია. ანტიკური “დიდი პანი მოკვდა!”-ს ექო ხმინებს ფრანსუა რაბლესთანაც (“პანტაგრუელის” IV წიგნის XXVIII თავში), რომლის მეტყველი ან-

ტიკლერიკალიზმი სახიფათოდ უახლოვდებოდა ანტირელიგიურობის ზღვარს. ოღონდ, იქ ეს გამონათქვამი, რაბლეს მსოფლმხედველობის ადამიანისთვის მოულოდნელი სერიოზულობით და სენტიმენტალიზმითაც კი, მაცხოვრის ჯვარცმასთან არის დაკავშირებული. “დიდი პანის” სიკვდილის გააზრება აბსოლუტის სიკვდილად ტოტალური უღმერთობის ეპოქის დადგომის მაუწყებელია.

ავადმყოფობით ტანჯული ნიცშესგან განსხვავებით, უიტმენი, რომელიც სულიერი სიჯანსაღის განსახიერებად რჩებოდა მაშინაც, როცა დაავადებამ სხეული სრულიად დაუძაბუნა, ღმერთის სიკვდილზე არაფერს ამბობს (ასეთი კომმარი, ალბათ, არც დაესიზმრებოდა). მის “ჰომეროსულ კატალოგებში” - ყველასა და ყველაფრის უსასრულო ჩამონათვალში - დროდადრო სხვადასხვა ეპოქისა და ხალხის ღვთაებათა სახელებიც ჩნდება, და მაშინ ისინი გვაოცებენ წარმოდგენილი ბუტაფორულობით, რომელიც განსაკუთრებით კონტრასტულად სწორედ უიტმენის ვიტალური ძალის ფონზე ჟღერს, რომელიც უბრალო დასახელებითაც კი ყოველივეს სიცოცხლის სულით ავსებს. უიტმენი მეტაფიზიკასაც ახსენებს და ღმერთებსაც (ლექსებიც აქვს ამ სახელწოდებით - “მთელი მეტაფიზიკის არსი” და “ღმერთები”) და ყველაზე მკაფიოდ სწორედ აქ ჩანს, რომ მისთვის არც მეტაფიზიკა არსებობს (ეს მხოლოდ კაცთაშორის სიყვარული ყოფილა, სხვა არაფერი) და არც ღმერთი... იქნებ, უიტმენისთვის აბსოლუტი არც მომკვდარა, მაგრამ ის როგორღაც... თავისით გაქრა. ფიზიკურ-ეთიკური სამყაროს გარეთ აღარაფერია დარჩენილი. მეტაფიზიკურ სივრცეში სრულ სიცარიელეს დაუსადგურებია. და პოეტი ღალადისით მიმართავს ყოველივეს, - ადამიანს, სიკვდილს, დროსა

და სივრცეს, მზეს და ვარსკვლავებს, საკაცობრიო იდეალებს, - შეავსონ ეს ცარიელი ადგილი.

ნიცშეს სურდა აბსოლუტის გამოთავისუფლებულ ტახტზე (“საყდარზე”) “ზეკაცი” დაებრძანებინა; უიტმენს - ყველაფერი არსებული და, როგორც გვირგვინი ყოველივესი, “ადამიანი-იდეალი”. ელიადეს “მამაცობის აპოლოგიაში” ამ “ჰუმანიტარული ერესის” მთავარი პერსონაჟის კიდევ ერთ სახესხვაობას ვხვდებით - “ძლიერ პიროვნებას”. იგი ძველ მეუღაბნოეთა მსგავსად გაურბის ადამიანთა საზოგადოებას (იბსენის, კერძოდ “ბრანდის”, დაუფარავ გავლენას აქ არ შევეჩხები), ოღონდ ამოცანა აქვს დიამეტრულად საპირისპირო. თუ ძველი დროის მესვეტეებისა და მღვინელების განდევნობის მიზანი იყო, რაც შეიძლება სრულად დაემორჩილებინათ საკუთარი ნება უზენაესისთვის, ელიადეს განდევნის სურვილია თავის “შმაგ ნებას” დაუმორჩილოს სხვა ადამიანები, “თბილ ოთახებში გამომწყვდეულ ჯუჯებად” რომ მიაჩნია, იბატონოს ყოველივეზე და, მაშასადამე, თვითონ დაიკავოს უზენაესის ადგილი, იქცეს აბსოლუტად...

ადამიანის გონებისა და ნების ყოვლისშემძლეობის ილუზიიდან შობილი ეს დიდი ამბოხება აბსოლუტის წინააღმდეგ საზარელი მარცხით დამთავრდა: ადამიანური გონება არავინ დაჩინილი ადამიანი კი - უფრო დაბეჩავებული, ადვილმონყვლადი და უბედური. ამის შესანიშნავ ილუსტრაციას მკითხველი იპოვნის ჟან ბოდრიარის ლექციაში “ქალაქი და სიძულვილი”, რომლის ერთი წლის წინ დაბეჭდილი ქართული თარგმანი (“არილი”, 2001, №16) ჩვენში “ინტელექტუალური დუღილის” ერთგვარ კატალიზატორად იქცა.

ანდრო ბუაჩიძე

ფანჯარა

როგორ დაცარიელდა ჩვენი სანოლი ოთახი,
 სულ სხვანაირმა სიჩუმემ დაისადგურა აქ,
 და არა მარტო აქ,
 არამედ მთელ ბინაში, ამ უბადრუკ “ხრუშჩოვკაში”
 და განსაკუთრებით სანოლ ოთახში,
 ამ უვინროეს ოთხკედელში,
 სადაც მე თითქმის მთელი ცხოვრება გავატარე.
 ამ ოთახის მტვერითა ვარ გამოზრდილი,
 ამ ოთახის ნიჟარისებურ სიმყუდროვეში ვფიქრობდი, ვწერდი.
 და არ მეგონა ოდესმე ბუტაფორიად თუ იქცეოდა აქაურობა.
 აქ მეძინა სკოლის მოსწავლეს,
 აქ ვხდებოდი ავად და ველოდი გამოკეთებას,
 აქ ვისინჯავდი სიცხეს,
 აქ მეჯდნენ სასთუმალთან პირზე ღიმღლადაფენილი,
 იმედისმომცემი ექიმები,
 რომლებიც მოდიოდნენ ჩვენს ბინაში გამოძახებით.
 ფაქტობრივად ეს ოთახი კი არ იყო,
 ეს იყო სამყარო, სადაც ყოფნა შეიძლებოდა.
 სადაც სინდისის ქენჯნას ვიშუშებდი,
 სადაც ვაფიქსირებდი ჩემს არსებობას,
 სადაც სარკიდან ჩემი თავი მიყურებდა,
 სადაც მტვრის კორიანტები ბრუნავდა ჰაერში,
 სადაც ისმოდა მეზობლის ერთოთახიანიდან ნაღვლიანი გამები
 და სადაც დამთავრდა ყველაფერი.

რა უმოწყალოდ ვივინყებთ ხოლმე ჩვენსავე თავს
 სხვადასხვა დროში და სხვადასხვა ჭერქვეშ ნაცხოვრებნი,
 მეც დამავინწყდა ჩემი თავი, ჩემი ცხოვრებაც
 ამ პატარა ოთახის შიგნით,
 არყოფნა ხომ საკუთარი თავის დავინწყებაა,
 მამ ნაწილობრივ აღარც მე ვარ უკვე ცოცხალი,
 რადგან არ მახსოვს ამ ოთახში რას ვაკეთებდი.
 რაღა დამრჩა? ძველი ნივთები და შპალერზე მქრქალი ლაქები.
 დანარჩენი დამვინწყებია.
 რაღა დამრჩა? მზის ათინათი გამთბარ კედელზე,
 სხვა აღარ მახსოვს.
 რაღა დამრჩა? ჩემოდნები და ერთი სანოლი,
 ხო, ტანსაცმლის კარადა კიდეც,
 ნიგნები სანერ მაგიდაზე.
 მეტი არ მახსოვს
 და მთავარი, რაღა თქმა უნდა,
 რომელსაც ძალისძალადაც კი ვერ დავივინწყებ -
 ფანჯარა.

ოხ, ეს ფანჯარა, რომლიდანაც ჩანდა მასივი,
 “დინამოს” ბაზა და ფეხბურთის მწვანე მიწიერი,
 გრძელი ალვების ხეივანი, სკვერის ნარჩენი,
 ზედ ფანჯარაზე მოზღვნილი გრძელი ნაძვები
 და ქვეშ გაშლილი ფარდაგები - ფოთლების გროვა.
 ოხ, ეს ფანჯარა, უსუსური ერთი ფურცელი,
 გახევებული პეიზაჟი, ნიშა ცხოვრების,
 ჩარჩო, რომელსაც მე ვერასდროს ვერ გავექცევი,
 ჩემი მზერა რომ სამუდამოდ გამომანწყვდია,
 თითქოს ცხოვრება მე ასეთი დამამახსოვრდა,
 როგორც ვნახე ამ ფანჯრიდან
 და შთავიბეჭდე.
 ღმერთო, რამდენი რამე ჩანდა ამ ფანჯარაში,
 სახურავები, და ფოთლების ნაწიბურებიც
 მთელი ცხოვრება რომ მეცქირა მე ამ ფანჯრიდან
 მზერას ყველაფერს ვერასოდეს ვერ შევავლებდი.
 აკი ვუცქერდი კიდეც დიდხანს,
 მაგრამ რა ვნახე?
 რა გამოვლდიტე ფანჯრის ჩარჩოს?
 რა ნამოვილე?
 შორს ძალიან შორს
 მტკვარგალმა და იმის იქითაც
 ნაძალადევის კორპუსების მაღალ სახლებზე
 ჩამავალი მზე ირეკლებოდა.
 მტკვარგალმა კი მატარებლები მიქროდნენ სწრაფად.
 ნაშუალამევს, სისხამ დილით მათი დგანდგარი
 გამოვლიძებულს ჩამესმოდა გაუთავებლად...

როგორ დაცარიელდა ჩვენი სანოლი ოთახი,
 სულ სხვანაირმა სიჩუმემ დაისადგურა აქ,
 თითქოს დამთავრდა აქ ყოფნა და სხვა რამ დაიწყო,
 რა დაიწყო?
 ან რა დამთავრდა?
 პეიზაჟი ხომ არ მთავრდება?
 სახლისუკანა ფანჯრების ძირში
 უდაბურება ისადგურებს ხომ იცით მუდამ.
 ვიწრო ეზოში ყრია ფოთლები

და სხვა უბრალო ნამუსრევი,
 გადავლილი ცხოვრების მსგავსი.
 რას აღარ ნახავ,
 ფეხსაცმელებს, ფანჯრიდან რომ გადმოუძახეს
 და სიგარეტის ნანვავების ახორხლილ გორებს.
 კიდეც რა? ბავშვის სათამაშო, შარვლის ნაფლეთი,
 თმის ნაგლეჯები და კატების ნაჩუმათევი,
 დამთავრდა.
 მაგრამ იქნებ, იქნებ აქვე
 რაღაც იწყება,
 და თუ არა და,
 ყველაფერი რად მახსენდება?
 რად მახსენდება დიღმის მასივის ელექტროკვანძი -
 სამოციანი წლების ლანდშაფტი;
 მინდვრებში ბალახს ძოვდნენ ცხენები
 და მინდორი უკიდევანო
 მაგონებდა ცარიელ და თვალუნვდენ სტეპებს.
 როგორი დარდი მოწვეთავდა ლაჟვარდებიდან!
 როგორი სევდა ეფინებოდა ალვებს და მინდვრებს.
 როგორ ქრებოდა ეს ლანდშაფტი ნათურასავით.
 ლამდებოდა და ჭილყვავებით იხუნძლებოდა ალვისხეები.
 ჭილყვავები მოფრინდნენ-მეთქი, ვიმეორებდი
 და ვეძებდი რუსულ პეიზაჟს,
 რომელსაც ზუსტად ასევე ერქვა...
 დამთავრდა.

როგორ დაცარიელდა ჩვენი სანოლი ოთახი
 სულ სხვანაირმა სიჩუმემ დაისადგურა აქ,
 მე ახლაც ვდგავარ ფანჯარასთან და ვიყურები
 ზურგშექცეული “ხრუშჩოვკისაკენ”,
 შემოდგომა მაინც მოვიდა.
 და მიდის უკვე.
 შეიცვალა პეიზაჟი.
 მატარებლის ხმა აღარ ისმის სანაპიროდან.
 თითქოს სხვა ხმებმა გადაფარეს.
 ნაძალადევის კორპუსებსაც ჩრდილი მიადგა.
 ვერც ფეხბურთელებს ველარ ვხედავ მწვანე მიწიორზე
 აჭრელეული მათსურებით.
 და, რა თქმა უნდა, მსაჯის სასტვენის
 ხმაც აღარ ისმის.
 დამთავრდა მატჩი.
 ჩვენი ფანჯრიდან მოჩანს ახლა უწინდებურად
 გაყვითლებული ხეივანი ალვისხეების
 და კიდეც ერთიც:
 გზისპირას მდგარი რკინის დიდი
 ნაგვის ყუთები.
 ყუთებში ჯოხით იქექება ტომრებიანი
 უპოვარი, სანყალი კაცი.
 ზამთრისათვის სარჩოს აგროვებს.
 ცოტა ხანს კიდეც დავაყოვნებ.
 ჩამოვჯდები.
 მერე ოთახს თვალს მიმოვაგლებ.
 რაღა დამრჩა? ჩემოდნები და ერთი სანოლი.
 ხო, ტანსაცმლის კარადა კიდეც.
 ნიგნები სანერ მაგიდაზე.
 მეტი არ მახსოვს.
 და მთავარი, რაღა თქმა უნდა,
 რომელსაც ძალისძალადაც კი ვერ დავივინწყებ -
 თვითონ ფანჯარა.

გაბრძნაშვილი გი-6 გვერდზე

* * *

როგორ შეძელი ყოფილიყავი
ჩამქრალი, როგორც კვარი,
როცა უბრალო ყოფიერება
სავსეა რგოლით მთვარის.

სავსეა წვიმით, ხშირი წვეთებით,
მოხეტიალე ნისლით,
სავსეა შუბლზე გადაგლესილი
უცნობი კაცის სისხლით.

ან ისე წასვლა როგორ შეძელი,
“ნახვამდის” რომ არ გეთქვა,
ჩვენ ხომ სულ ერთხელ და უკითხავად
ასე მოვედით - ერთგან.

ისევ ირხევა იმ საკიდარზე
ჩამოკიდული პალტო -
იმისი, ვინც სულ მართო იყო და,
დარჩა ასევე მართო.

როგორ შეძელი ასე უბრალოდ,
ასე უჩუმრად... ასე...
ქცეულიყავი ღამეებივით
სიცარიელით სავსე.

ახლა რას მერჩი, რა გავაკეთო
საით მეჭიროს თვალი,
უცნობი კაცი მოდის ქუჩაში
ხელისცეცებით, მთვრალი.

* * *

სადღაც აგდია ჩემი ლექსები -
ტრიალ მასივში, ქარში, წვიმაში,
ტრასასთან, სადაც დგანან მწყემსები
და ცხვრის ფარაა და მე ვწვრილებ

ნერვებაშლილი... ჩემი ლექსები,
სამხედრო გზასთან ცხვრების ბაზარი...
ცხოვრება თვალის ერთი შესწრებით
მთავრდება... კვიპაროსი - საზარი...

მინდოდა ყრია ძველი ფურცლები,
სადაც კორპუსებს დასთრევს ჩრდილები,
როგორ ტოკავენ ჩამონთხეულნი
და ერთმანეთში ხელგაჩრილები.

ჩემი ლექსები... ყველგან... კიბეზე
ლექსები, როგორც სისხლის წვეთები
საფეხურებზე... ნეტავ ვინ ეძებს,
ვის დაკარგვია, წვიმა გრძელდება...

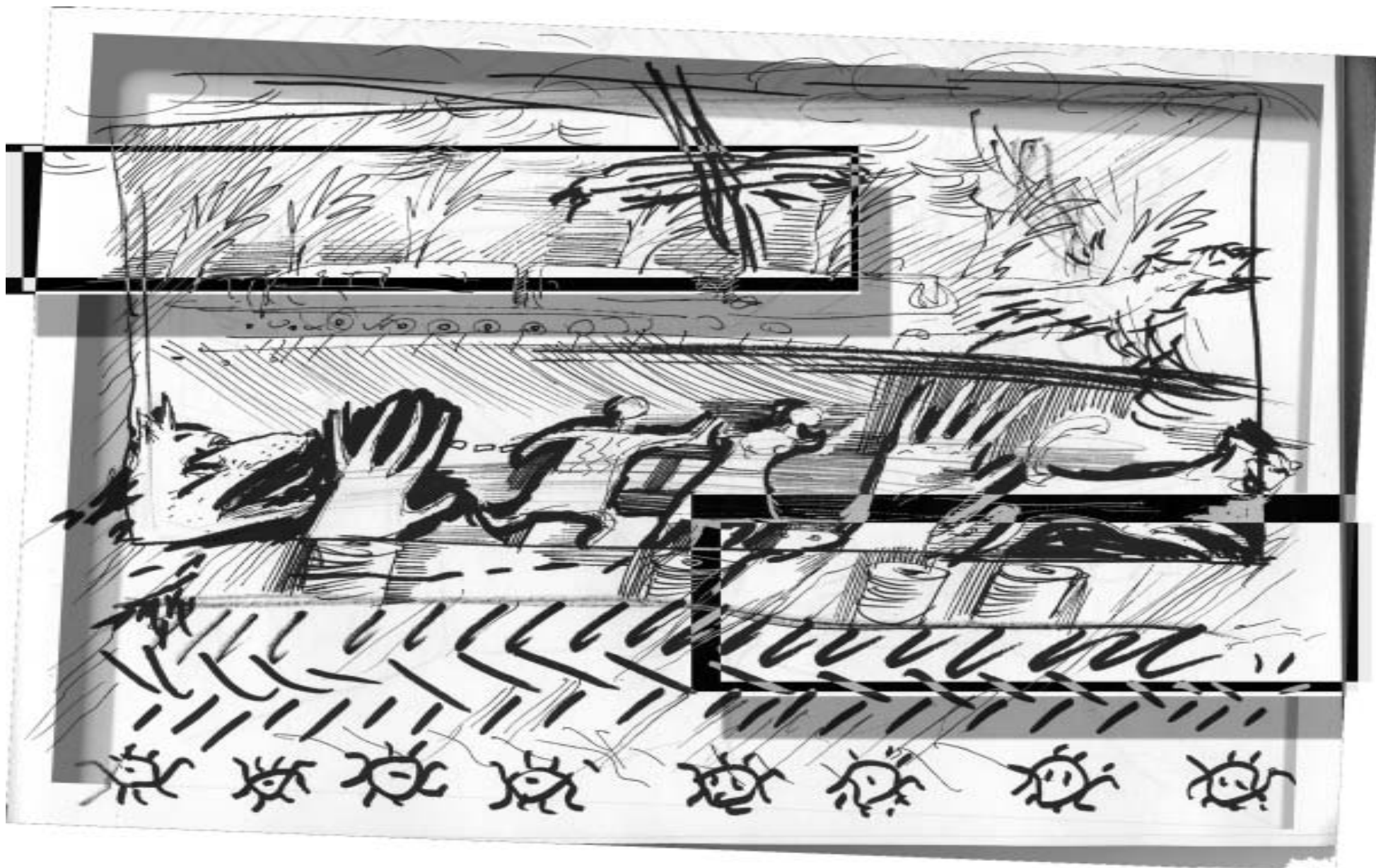
და ქარს ედება მკრთალი ფურცლები,
აღმა ფრიალებს სველი ლექსები,
და არ მეგონა თუ გავუძლებდი,
რადგან ყოველთვის თავს მამბებდნენ

გაგიჟებამდე. და მეც ვგიჟდები,
და მეც ვანთივარ ანდა ვეგზნები,
როგორც ცხოვრების მკრთალი ნიშნები,
სუყველგან ყრია ჩემი ლექსები.

ქარი. მასივი. ცხვრების ბაზარი,
სალამო წვება ჩამქრალ ტრასაზე,
კვიპაროსია იქვე საზარი
და შეღამება ხელს ასავსავებს...

* * *

როცა სამყარო სავსეა ქარით,
ჩვენს მეთორმეტე გადახრილ სართულს
უამინდობის ატყვია ბზარი
და გულსაკლავად აწვიმს და ათოვს.
ჩვენ მეთორმეტე სართულზე ვცხოვრობთ
და როცა წვიმის ტყლაშუნობს შოლტი
ფანჯრის მინებზე. პატარა სოროს
თავზე ატყდება უაზრო შფოთი.
სახლი ირხევა, ქანაობს ჭალი
სააქაოში. და გაშლილ აფრას
დიდი სახლისას წვიმისკენ წახრილს
მიეზიდება სიმძიმე დაბლა...
ჩვენ მეთორმეტე სართულზე ვცხოვრობთ
ჩვენ აქ ვთამაშობთ, გვძინავს, ჩვენ ვიცით,
ეს არცთუ ისე პატარა სორო
სივრცეში ტოვებს ტირილს და სიცილს.
ჩვენ მეთორმეტე სართულზე ვცხოვრობთ
და ჩვენს თოჯინებს, სურათებს, ალმებს.
წვიმა და ქარი მხოლოდ და მხოლოდ
ნაგრძელებულ ხელს წვალეებით ავლებს.
ჩვენ აქ ვთამაშობს, გვძინავს, ჩვენ ვიცით,
რომ ნუცუბიძის საცოდავ პლატოს
ზუსტად ამ მჭიდრო ფანჯრების გასწვრივ
ანვიმს და ათოვს, აწვიმს და ათოვს...

ვინ უდარაჯებს დარაჯებს?

თამარი ფხაკაძე

მოკლეთა, აეს დროა რაა, სა-
დამოსკენაა ცოტათი უკვე და,
აგე იქა, დაღმართის თავში, წყა-
როსთანა ვზივართ სუყველა:
მეე, თაზოო, უჟმურაი, დოლა-
რაა, რავი, ნაზოს ბიჭები ორი-
ვეი, შამფურა და ისა, ელიკოს
გერი როა, ჰოო და, აეგრე, სალა-
მოსპირია, მაგრამ ცხელა, ცხე-
ლა რო, არ გაისადღისება...

ვზივართ, ხვატი აგვდის. ეხ-
ლა, ემოდენა ორი წყალი შენცა
ხედავ, გვერდზე ჩამოგვდის.
ქსანი გინდაა, მტკვარი გინდა,
შედი და გაიგრილე, დალოცვი-
ლო, მაგრამა, გვეზარება ეგეცა.
ეგრე ვყრივართ, დასიცხულ კა-
მეჩებევითა. აზრი არ გვიტოკამს
თავში და რაღაცეებს მივედ-მო-
ვედებით ისე, უნდილათ. დოლა-
რასა ანეგდოტების მოყოლის
თავი რო აღარ ექნება, რაღაცა
ამბავია იქა... ეგრე, უჯიგროთა
თქვაა ერთი-ორი და გაცილების
თავი არა გვაქ. აქითა, უჟმურა-
სა, გაუშტერებია თვალი და მი-
ჩერებია გზაას...

გაეხედოთ, ბადო მოდის ქვე-
იდანა. ჯინსის შარვალი აცვია
ახალი, კაი თეთრი საროჩკაი,
თმა გაუკეთებია ქალაქში, მოკ-
ლეთა, მოდი აქა და მნახეო, ეგე-
თია.

ამოვიდა ჩვენამდის. სახეზე
ანერია, კარგ გუნებაზე ვაარო.

- რასა ყრიხართ რიყის ქვები-
ვითა! ცოტათი შეტოკდით მაინ-
ცა, დახოცილები არ ეგონოთ
შორიდან კაცსა!

თითქო, იმი სიტყვაზეო, შე-
ვინძერ-შემოვინძერით, ხმა ამო-
ვიღეთ, სიცოცხლე დაგვემჩნია.
ბადო კიდე, ამბობს:

- ფულში მაქ ჯიბეში, არაფერი
ექნათო?

- რამდენი გაქ? - წამოყო მი-
ქინდრული თავი დოლარამა.

- რამდენი და ბევრი! აჰა და
გავიხაროთო!..

დააძრო ჯიბიდანა ფული,
ამოაფრიალა და ვააჰ, ბიჭოო,
იმწუთასვე არ მოვედით ცხოვ-
რების მულამზე?!

ააბა და, დაიწყო აზრებმა
ტოკვა ემ დაშტერებულ თავებ-
ში. ჰაი, ესა ვქნათ, ჰაი, ისა
ვექნათ... ვის ფაცხაში მოუნდა
დროსტარებაი, ვის - ბოიებში,
ვის - ციკნის ყიდვადი, მდინარის
პირზე მწვადების წვია...

ბადო გაბადრული დგას, უხა-
რია ეს ჩვენი გამოხალისება. მე-
რე ეგრე თქვა, თქვენ აქ რამე მო-
იფიქრეთ, ერთ აზრზე დადებით,
მე კიდე, მაგასობაში აბაზანას
მივიღებო. დააეშვა მტკვრისკე-
ნა. ჩაიბრახინა. მიაყარა რიყზე
ის ჯინსი და საროჩკა და შეცურ-
და წყალში.

ვუყურებთ ზეიდანა. ეხლა,
ბანაობის მულამზეც მოვდი-
ვართ...

დავეშვით ჯოგვითა. მიყვა-
რეთ ჩვენც ტანისამოსი რიყზე
და ავადგაფუნეთ წყალი... ერთი
უჟმურა დარჩა ზეითა.

- ჩამო, ჩამო ბიჭო! - ვუძახით
აქიდან.

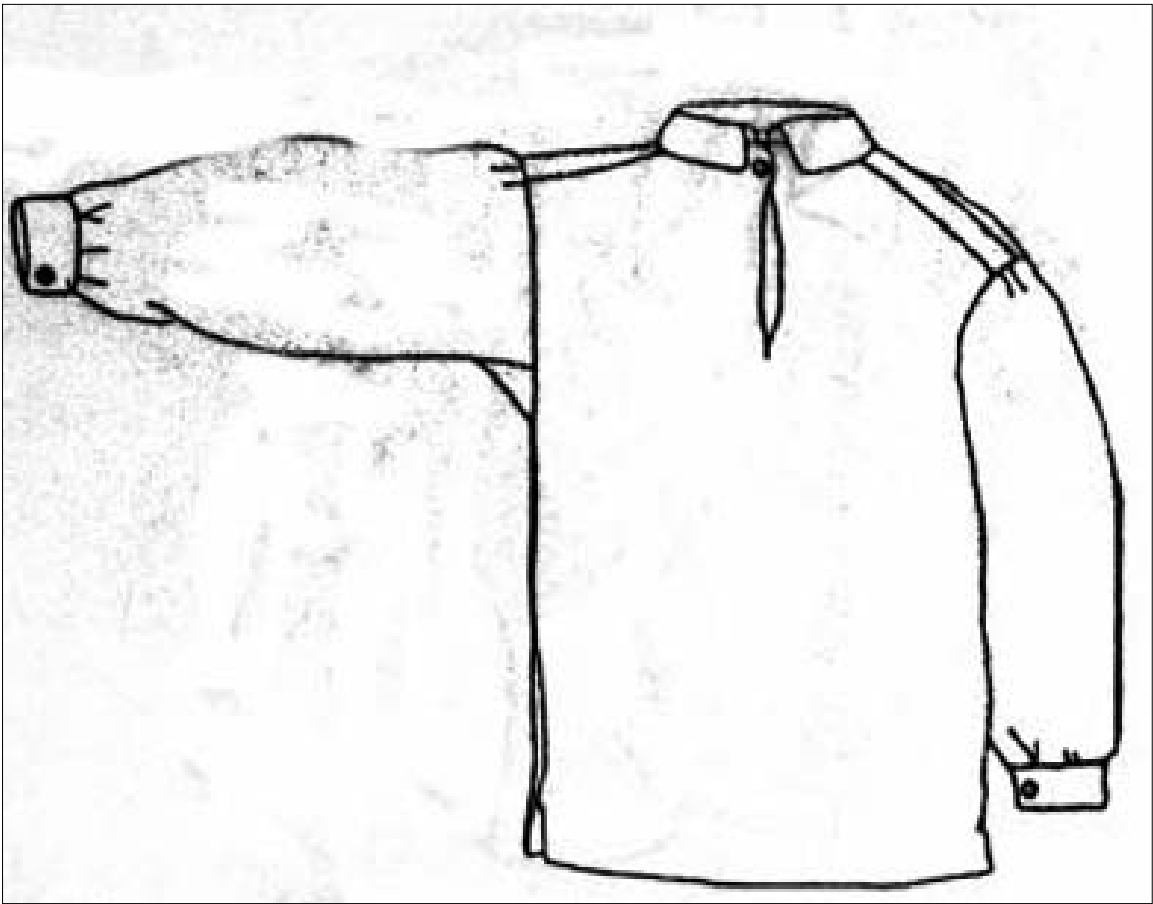
უჟმურა რათა ჰქვია, - ზიის,
მარაქაში არ ერევა.

- გაანებეთ, ბიჭო თავი, - იძა-
ხის შამფურაი, - ისა ააქ მაგასა
დღეს... აი... ის როა...

- ვეჰეჰეჰე... - ვიცინით ვე-
ლურებივითა.

ბადო შუა მტკვარში გასულა.
იმას ვინ მიენევა ცურვამი...

ამოვედით გაგრილებულები,

გალალებულები, მადაზეაც მო-
სულები. გაგვიდის ფრუტუნ-
ფრუტუნი. ვინ ცალ ფეხზე ხტის
და იბრაგუნებს ხელისგულს
ყურზე, ვინ ცხელ რიყეზე გდია
ტარანივითა...

ბადოც გამოვიდა წელიდან.
დაჯდა რიყეზე. შემოიცვა სველ
ტანზე ის თეთრი საროჩკაი...

- ვაჰ, მე რო არა გყავდეთ, რა
გეშველებოდათ, ჰა? ბიჭო, ეხლა
დინახეთ ეს წყალი? მე რო არ
ამომეწლო, სულელები უნდა დაგე-
ლაფათ სიცხითა? - იცინის, მოუ-
ჩანს ქათქათა კბილები.

- ბიჭო, მამუკ, მოიფიქრეთ
რამე? - მეუბნება მე.

- რას მოვიფიქრებდით, თან
მოგყეთ, ცხვრის ფარასავითა...

აგრილდა. ჩაეცვით ტანზე
და ავედით ისევე ზეითკენა, ბირ-
ჟაზე. უჟმურა იქავე ზიის. გვე-
ლოდება.

- ბიჭო, რო დამჯდარხარ აქა
სოლომონ ბრძენივითა, მოიფიქ-
რე რამე? - გაჰკრა მუჯლუგუნი
ბადომა.

- ციკანი დავკლათ. მწვადები
შევენათ. ხინკალიც გავაკეთებ-
ნოთ ვინმესა...

- ვისა?

- რა ვი... გინდა ნაზოსაა, გინ-
და შამფურას ცოლსაა...

- ცოლები არა, ისა! - გაანყ-
ვეტინა ბადომა, - უქალებო ქეი-
ფია, ძმაო, კაცური! თაზო სა-
დაა... თაზოზე კარგ ხინკალსა
რომელი ქალი გაგიკეთებს,
თქვი...

მოკლედ, დაფაცურდით ყო-
ჩაღათა. წამისუმაღ გავაჩინეთ
ყველაფერი. ციკანი, ფქვილი,
სახინკლე არაყი... საზამთრო...
ყველაფერი, თავის მუსიკებითა.
აბა, ნავიდა წალამი და ცეცხლის
ტკაცანი, კარდალა და ხინკლის
ტყაპა-ტყუპი...

ვაჰ, ბიჭოო... აბა, იმას ერქვა
დროსტარება!.. შუქი გვააქ გა-
დატანილი მავთულებითა, გაგ-
ვიდის გნიასი და ვარხალალო...

უამისოდ სადა ყოფილა და
ბადო ამბობს, ჭიქა უჭირავს
ხელში სავსე:

- ბიჭებო, ვისაც ცხელი ხინ-
კალი და კაი ჭაჭა უყვარდა, იმის
წინ იყვესო...

წამოვედქით ყველანი ფეხზე.

- მიაგებოს.
- იმათ წინ იყვეს...
- ხსოვნა იყვეს უდროოდ წა-
სულელებისა.

გავისხენეთ სუყველა. ერთი
მაინცა, ჯერ წელიც არ შესრუ-
ლებოდა, ჩვენუბნელი იყო, კაი
ბიჭი, კაი ვაჟკაცი, მტკვარზე და-
იხრო საწყალი, გული გაუსკ-
და... ვეფხო ერქვა.

- ხსოვნა იყოს ჩვენი ვეფხო-
სი, - თქვა ბადომ და გადაჰკრა.
დავლიეთ ჩვენცა. დავსხედით.
ჯიგარი აგვენვა ყველას რაღაც-
ნაირათა. გულელები დაგვიმძიმდა.

- ეეჰ... ვეფხომა, ბიჭებო, თა-
ვის მტკვარში მაინც დალია სუ-
ლი... ეგა, იცით როგორაა? აი,

საყვარელი ცოლის კალთაზე რო
დაღვეს კაცი სულსა...

- ეგრეა, ეგრეა...

- ბრალი იმისი, ცხრამთას
იქით რო ებარება მინასა...
უცხოებაში.

- მაა... მაა...

- აბა, ჯემალა რო ნავიდა სა-
ცოდავი, სადღაცას, ამერიკაში.

- მაა, კაცო... საწყალი...

- რო რეკავდნენ იქიდანა,
კვდებო და... ეჰ... იმის ძმამა მე-
რე მანქანა გაყიდა და ნავიდა...
მინა წაუყო აქისა და ქსნის წყა-
ლი ბოთლითა...

- ეხ...

დავლონდით ყველანი.

ამასობაში, კაი გვიანი ღამე
ჩამომდგარიყო. ვზივართ ასე,
მდინარის პირას, ყაჩაღებივითა.
გვინთია ცეცხლი. ვამიშხინებთ
მწვადებსა. მოდის და მოდის
ცხელ-ცხელი ხინკალი, მოპილ-
პილბული... ხოშიანი.

- ჰაა, ეხლა! აქა ვაართ ჯერა!

- დავცაბა ბადომ, - ცოცხლები
ვართ და სიცოცხლე გვიხარია.
დაასხი, ბიჭო, რას გაშტერე-
ბულხარ!

გავაგრძელეთ ქეიფი. ერთი
არ აჯაგრულა არავინა... ერთი
წვეტიანი სიტყვა არა თქმულა
რამე...

ამისა ვთქვით, იმისა, იმისა,
ამისა... ბუჩქი აღარ დაგვიტოვე-
ბია უღლეგრძელებელი.

შუალამე დაგვადგა თავზე.
სავსე მთვარე ანათებს, რაღაც
გინდა ნათურა და რამე! აქეთ
მტკვარი ლაპლაპებს, იქით -

ქსანი. ცეცხლი მინაკვერჩხლე-
ბულა. ჩვენც, ცოტა მოვუკელით
გნიასა. ეს დოლარა ყვება და
ყვება ანეგდოტებსა. გაეხსნა
გულის პირი. ეს ნაზოს ბიჭები ხო
მღერია, ხმები ააქეთ ორთავე-
სა. ჩვენცა, დავაბლავლებთ იქა-
აქ... შამფურა და თაზო დატრია-
ლებენ მწვადებსა. ჩიტის რძე არ
გვაკლია. ელიკოს გერსა, დაუჭე-
რია ჭიქაი და როგორც იცის, ამ-
ბობს და ამბობს და ამბობს...

- მაღალ ღმერთსა ვფიცავარ,
უქრთამოსა... რო აი, ... კაცი რო
თეთრ კბილს მიჩვენებს და... აი,
თეთრ კბილს რო მიჩვენებს და
გული შავი ააქ... აი, ეგეთსა...
ეგეთ კაცსა...

- უკბილო ნახე შენცა, უკბი-
ლო! რა გულს იხეთქავ! - ელა-
მათ უცინის თაზოი.

- ჰოოდა, შეუღია კარი ქმარ-
სა და რასა ხედავს! ეს მაგისი
ცოლი, ძმაოო... - ყვება და ყვება
დოლარა ანეგდოტებსა.

ძაღლები ყეფენ ზეით, სო-
ფელში. ღავლავენ. ღამის
ოთხი საათია, ასე. წამოდგა ბა-
დო და ამბობს:

- თაზო, დაყარე ერთი მაგ
ღრმა საინზე ბლომათ ხინკალი,
ჯიგარო...

დააყარა თაზომაც, მოაპილ-
პილა. დადგა.

- ესა ეხლა, ვეფხოს უნდა წა-
ვულო მე, ჩემი ხელითა, - თქვა
ბადომ, - ეგრევე, ცხელ-ცხელი.

დაგვეყინა ძარღვებში სისხ-
ლი. ოხრიშვილი ვიყო, ერთბაშთ
გამოვფხიზლდი.

- რას ამბობ, ბიჭო! სასაფლა-
ოზე... ამ შუალამითა...

- ჰოო. სასაფლაოზე, ამ შუა-
ლამითა, - გამომეორა ბადომ, -
რა არი რო? ი ბიჭი სულ იქაა და
არ ემინიან!

დოლარამა კიდეც:

- რას ამბობ, ეე მაგასა, ჩემო
ძმაო, სტოტისიწ დოლარიან ნიძ-
ლავზე ვერ ვიზამ.

უჟმურამა კიდეც:

- ბადო, გული ცუდს მეუბნე-
ბა, ჯიგარო, აქვე დარჩი, ცუდად
ნუ ატყდები...

- გაჩე ძმაო, ნიძლავი ხო
არაა, მართლა.. - ვეუბნები.

- გინდაც და, ნიძლავი იყოს!
სადაა ისა... გოჩა სადაა...

ნაზოს ბიჭს ეუბნება, უმც-
როსს:

- აირბინე შენა, ერთი-ორი
დიდი ლურსმანი, ერთი პატარა
ფიცარი, ასე, ამხელა და ერთი-
ცა, სარები რო გაქვთ მიწყობილი
კაკალთანა... ჩამომირბენიე...
იქავე გიყრიათ ყველაფერი, იცი
სადაცა...

ნავიდა გოჩა უნდილათ. ვერც
უარი უთხრა.

- ფიცრები და ლურსმნები
რალათ გინდა, ბიჭო, - ეკითხება
უჟმურა.

- პირუტყვივით, მიწაზე ხო
არ დავუდგა ალმასივით ბიჭსა
სასმელ-საჭმელი!

ჰაა და, გაჩნდა ლურსმანიცა,
ფიცარიცა, ფეხიცა... მარტყა
რიყის ქვა ერთი-ორჯერ და ხელ-
დახელ გაამზადა ჩასარჭობი მა-
გიდა, ერთფეხა.

ვფიქრობთ მაინცა რო, გადა-
იფიქრებს, ვერ გაართმევს თავ-
სა, ვერ დაიჭერს ამდენ რამეს
ერთად... გეგონოს შენა! საათი-
ვით აანყო საქმე. ამოიჩარა ეს
მაგიდა ილლიაში, არყიანი ბოთ-
ლი შარვალში გაირჭო, დაიჭირა
ხელში ხინკლიანი თეფში და მი-
დის!

- გონზე მოდი, ბადო, ძმაო -
ვეუბნები, - ეგეთ რამეებთანა
თამაში ხიფათია, გაიგე შენა?

- არცა ვთამაშობ, ნაღდს ვა-
კეთებო, - მიპასუხა.

ვდგევართ დაზაფრულები.
მოგვიტრიალდა და გვეუბნება:

- თქვენა აქა, ქეიფი არ გააჩე-
როთ, მე იმ ბიჭსა ამეებს ავუტან
და დავბრუნდები. ცეცხლი არ
ჩააქროთ, მწვადი და ხინკალი არ
გამოილიოთ, დილა თავზე უნდა
დავითენოთო.

ნავიდა და ნავიდა. ეგ იყო.

ჩვენა აქეთ, ვითომ ქეიფის
გაგრძელებას ვჩაღიწობთ. არა-
ფერი გამოგვდის. ზაფრა გვააქ
დაცემული, ოჯახკეტიანი.

საათი გავიდა. ორი საათიცა.
არა ჩანს ბიჭი. დავტოვეთ უჟმუ-
რა ცეცხლთანა და ნავიზლახნე-
ნით. ფეხები უკანა გვრჩება. მი-
ვუყვებით სასაფლაოსკენა დი-
ლა-ბნელში. თან წინ მივშტერე-
ბივართ, აბა თუ მოდის ბადო, აბა
თუ წინ შემოგვეყრება.

- ბიჭო, მამუკ, იქნებ იქიდანა
სახლში ნავიდა, ჰა? - მეუბნება
ხმადაბლა შამფურა, - იქნება,
წევებს ლოგინში, ძინავს თავისთ-
ვინა, ბიჭო... ჩვენა კიდეც...

- რა ვი, აბა... ეგრე არა თქვა,
დავბრუნდებო? დილა თავზე
უნდა დავითენოთო?

მივდივართ. ნამიან ბალახში
შარვლის ბოლოები დაგველუმ-
პა. ჟრჟოლამ აგვიტანა.

- იქნება, იქავე ჩაეძინა? - ამ-
ბობს დოლარა.

- სადა, ბიჭო...

- ვეფხოს საფლაზე...

მივდივართ.

შორიდანვე დავინახეთ
ვეფხოს საფლავი და ბადოს
თეთრი საროჩკა... ავუჩქარეთ
ფეხსა.

ეეეე... რასა ხედავთ!

შუბლითაა ჩამხოზილი ბადო
საფლაზე. წინაა წაქცეული. ეგ-
რე გდია, წაჩოქილი.

გადმოვებრუნეთ... მკედარია
ბიჭი!

შუბლი მინითა აქვს ანეპილი.
თვალეში კიდევა, ღია თვალე-
ში, იმოდენა შიში უდგას, იმოდე-
ნა შიში უდგას, ჯიგარი დაგენვე-
ბა ცოდვითა...

- ვაიმე, ვაიმე... ვაიმე დედაა,

ვინ უდარაჯებს დარაჯებს?

მამუკიძე გვარამია

- ჩურჩულთ იტყვის და იტყვის ხელს შუბლში დოლარა. რაღაა საჩურჩულო...

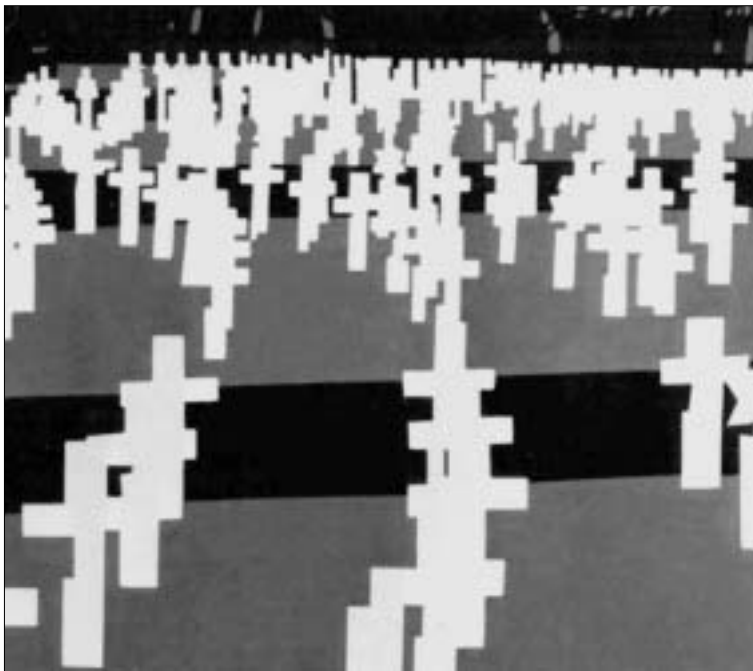
ვართ გამშრალ-უგრძნობელები... მერე, წაიშინა შამფურამაც თავში მუშტები. ვხვდებით, უკვე ნელა და ნელა რო, აღარაფერი ეშველება ამ საქმესა... აღარაფერი. აღარაა ბიჭი. ბადოოო. ბადოო... ვაიმე, ბიჭო... რა გვიყავი ესაა... რა ვუთხრათ თქვენებსა, ბიჭო... რა ვუთხრათ, ამის ღმერთი აღარ იქნა, ამისი... - ვგევართ დასაბმელ გიჟებსა. ვტირით, ზოგი ხმითა და ზოგი უხმოთა, ზოგი ცრემლითა და ზოგი უცრემლოთა...

ასი წლისა რო მოვიყარო, სახელი რო აღარ მახსოვდეს ჩემი, ის არ დამავიწყდება... ის შავი დილა. რიჟრაჟია ოდნავი და საფლავის ქვები პრიალებენ

აქეთ-იქითა... ძალი ცმუის სადღაცა... ქვედაუბნისკენა... ვეფხო გვიცინის საფლავის ქვის სურათიდან. თითქოს რო, რა იყო, ბიჭო, რამ გადაგრიათ, ყველანი აქ არ უნდა მოხვიდეთ, ვინ როდისო? ეს... ეს ბადოს თეთრი საროჩკა კიდევა... ქათქათებს შავ მინაზე... სულეთის ბაირალი-ვითა... და იქაა ბიჭი... იქავე, ჩვენ წინა, ჩვენთანა და ჰა! არაა თან, გესმის შენა? შორსაა უკვე... არც ვიცით, სადა...

ეჰ... გათენდა ის ვერანა და ატყდა სოფელში ცოდვისტირილი... მთელი კვირა... მთელი კვირა... მოსაგონრათაც ძნელია. ავნიეთ მერე და ავიტანეთ სასაფლაოზე... ისევ იქავე... ახლო-შივე ვეფხოსთანა...

მარა, რა მომხდარიყო იმ ღამით, რო იცოდე... იმ გაგიჟებულზე რას მივხვდებოდით რამესა და მერე... მერე კი დავალაგეთ

საქმე... რა მოსვლია, რო იცოდე იმ უბედურსა.

ის თეთრი საროჩკაი, გახსნილი არა ჰქონდა? ჰოდა, რო ჩაუმუხლია ვეფხოს საფლავზე, ჩაუცია მაგიდაი მინაში და ბნელში საროჩკაც ზედ მიუტანებია. მაშ! სარით იყო გაგლეჯილი საროჩკის კიდეი. ჩაურჭია, ჩაურჭია მაგიდაი მაგრათა, დაუდევს ზედა ხინკლიანი თევში და ბოთლი. რა იცის, რო საროჩკაც ჩაეჭედა მინაში... რო წამოინევდა ასადგომათა და, დაქაჩავდა ბნელში რაღაცაი. ეგონა კაცსა, უბედურებაა ჩემს თავს, მკვდარი მექაჩება საფლავიდანაო და... გაუსკდა კიდეცა, გული! შიში რო არ იცოდა რა არი...

ესე იყო...

გუშინაც ვუხსენეთ სული. ოცდაოთხი წლისა გახდა გუშინა და...

წიგნოსაცავი, ტრამვაი და ქარის წისქვილები

ირაკლი ალექსანდრია

სასუფეველზე უფრო ზღაპარი გვენატრება

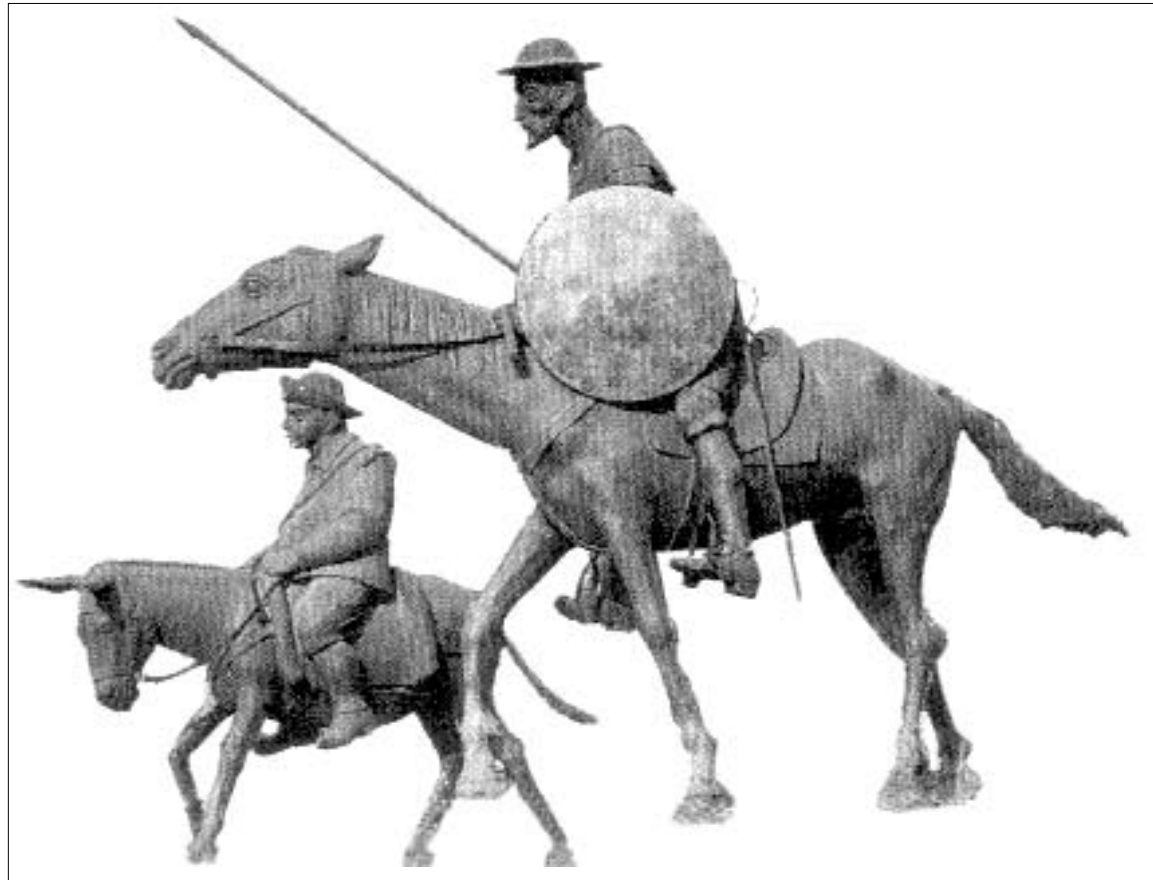
დ. თუმანიშვილი

უზარმაზარ დრაკონზე ჯადოქარი მოფრინდა და წიგნოსაცავში შეაღწია. შემდეგ ოთახებში კვამლი გავრცელდა და წიგნები გაქრა. თავშესაქცევი ამბები ამადის გალელისა და რინალდ მონტალვანელის, მუჰამადის ოქროს კერპის გამტაცებლისა, სერვანტესის "გალათეა", პალმერინ ინგლისელის თავგადასავალი და სხვა არაერთი კრებული. ამ ისტორიას "დონ კიხოსის" VII თავში ამოიკითხავ.

ერთი სადარბაზო მეგულებოდა ოქროს უბანში, ერთ მოხუც კნეინას რომ ეკავა. ძველმანების დუქანსა და ტკბილეულობის სარდაფს შორის. მათ წინ, დახლზე გამოფენილი გოგრებითა და ძველი წიგნებით. იქ დავიდებოდა.

შიდა ეზოს თალზე გაბზარულ კარიატიდებს შენიშნავდი. სადარბაზოსთან, ცისფერთვალეა უსაქმურს, აკორდეონზე ჩამოქდარს. იქვე კიდეც რამდენიმე დაეხეტებოდა, გრძელი დანებით. ხვეული კიბით სარეცხის ხაფანგებს აუუქცევდი გვერდს და სხვენში ავდიოდი, სადაც ფანჯარაზე შემოდგომული ყვავილები, ხის გლობუსი და გაცვეთილი წიგნების სკივრი მხვდებოდა. ერთხელაც, ვცადე ესეი დამენერა ბორხესზე. იმას ვფიქრობდი, ეს სახელოვანი მთხრობელი, რუსული სათამაშოს ყაიდაზე, ერთმანეთში მოთავსებულ, ერთ ზარდახშაში მომექცია და ამავე დროს დონ კიხოსისთვის შემედარებია. ეს რამდენიმე კვირაა თამბაქოს ბოლქვებს დავალწიე თავი, ასე რომ, უქმად მყოფი ყალონი მელნით გავავსე, ფოსტიდან წამოღებული კალამი მოვიმარჯვე და წერას შევუდექი. ზემოთ მოყვანილი აბზაცით დავინწყე. მერე ასე ვაგრძელებ.

წიგნებს შორის, ჯადოქარს რომ გაუტაცებია, ფლორენციაში შეთხზული ერთი ამბავიც მოხვედრილა. იმ განწყობით დაწერილი, რასაც სან მარტინოს

მოედანზე ყვებოდნენ, ჩამომდგარი ქუჩის მთხრობელნი, კანტასტორიები. გამვლელებს რომ ართობენ, თქმულებებით გველუშებთა განმგმირავ მხედრებზე. ამ საოცარ მოედანზე ყველა იმ ისტორიას მოისმენ, რომელთაც გულუბრყვილო ლამანჩელი რაინდის გონება წარიტაცა. პოემები, უეცრად, ყველაზე საინტერესო სტროფზე წყდება და მსმენელს სთხოვენ მეორე დღეს მობრძანებას. შაჰრაზადასა და მოხეტიალე მუჰადისების ფანდს მიმართავენ, ვინც ალადინის ლამპარის სიზმრებითა და მუსლიმური ესქატოლოგიის ბოლქვებით ატყვევებდნენ მსმენელს. ბრძენ ვარსკვლავთმრიცხველებს, მაღინურ ბალიშზე წამოწოლილ სულთანსა და ცნობის მოყვარე ქუჩის უსაქმურებს. ჯოჯოხეთის მცველ, ანგელოზ მალიქზე ყვებოდნენ, და ხე ზაკუმზე, რომელიც ჯოჯოხეთის სულ ქვედა, მეშვიდე საფეხურზე იზრდება. ყვავილების ნაცვლად შეითნის თავები ასხია. იქვეა

მდულარე კუპრი და ულრმესი ჭა.

ამ ისტორიებით მონუსხული ერთ-ერთი მსმენელი ბორხესია. ცხოვრება წიგნოსაცავის სარდაფში რომ გაუტარებია. მასზე საუბრისას, პირველი, ალბათ, სარკეები და წიგნები წარმოგიდება, ებრაელი ბუკინისტები, თავბრუდამხვევი ესეები და სიზმრების ანთოლოგია. თაროებზე შემოწყობილი კაფკას "დაღვრემილი და ზრდადი ლაბირინთი", დე კუინისის ოპიუმის ხილვები და სვედენბორგის ჰალუცინაციები. კიდეც ლიტერატურული ანარეკლებით დასახლებული გარეუბნები: ჩემის რწმენით, საუკეთესო რაც ალუნერია, რამეთუ მათ ბავშვის ტრაბახი და სევდა შემოუნახავთ. უფრო დაფასებულად და მწერლის რაობის გამომხატველად კი, ზრდასრული ბორხესის მწიგნობრული გამოწავონი ითვლება, სიზმრების მითოლოგია. მისი სამყაროს მოხდენილად წარმოსადგენად, ბიბლიოთეკისკენ მიმავალ ტრამვაის გაგახსენებთ. მასში, ჯადოსნური ისტო-

რიებით და სიზმრებით თავგზაბნეული ბრმა მთხრობელია, ხელში დანტეს ფანტაზიების ტომით. გარშემო გადაშლილა კორალესი და ბახო, ზემო ბატერია, ბოკა, ჩაკარიტას სასაფლაო; წიგნების ნამსხვრევებისგან და არეული წარმოსახვისგან შექმნილი ფანტასტიკური სამყარო, მაგიური ფარნების ამღვრეული სინათლით. გასვრილი სარკმლიდან, იქნებ ვარდისფერ ალმასენთან ჩამომდგარი ორიოლიერობიკი შენიშნო, ფართოპირიანი დანებითა და ყურში გარჭობილი წითელი მიხაკით.

ეს რაც შეეხება ბორხესს. და რა ხდებოდა ამ დროს კასტილიის ფერდობებზე. კედლის ლუმელთან ვთბებოდი და ამას ვფიქრობდი. ფანჯარასთან ჩარჩო და ძველი სპილენძის სასწორია ჩამოკიდებული. რაკილა წიგნების კითხვით თავგზაბნეული, ორი ადამიანის შედარება გადამიწყევტია, სასწორის ერთ თასში ბორხესი და მისი ტრამვაი მოვათავსე, მეორეში დონ კიხო-

ტი და როსინანტი. მათთან ერთად მათი წიგნები. ბორხესის წიგნოსაცავს უმეტესად დაავადებულ ადამიანთა კომარები დაეცია, და იქნებ ამან იყო, თასი ლუმელისკენ რომ ჩამოსწია, დონ კიხოსის წიგნებში კი რაინდებს კეთილშობილებასა და ქვრივობოლთა დაცვას უქებდნენ. ამან მოხიბლა და გადააწყვეტინა გმირობებისა და საოცრებათა საძიებლად გამართულიყო.

დონ კიხოსმა მონტელისა და ტობოსის სივრცეები თავისი ფანტაზიების, გოლიათების, ჯადოქრების და ჯადოსნური გამოქვაბულების სამყაროდ აქცია. სამიკიტნოები სასახლეებად წარმოედგინა. ჭუჭყიანი გარენრები, მარკიზებად და ფერიათადარ დუენიებად. ისინი კი ტალახითა და უშვერი სიცილით უმასპინძლებოდნენ. ამ საოცარი ისტორიიდან, მეხსიერებამ ვირზე შემომჯდარი სანჩო პანსა, მზეთუნახავი დულისინა და ქარის წისქვილები შემოინახა. მაგრამ უყურადღებოდ დაუტოვებია წიგნის ყველაზე საოცარი, ბოლო თავი. არც ბორხესს მიუტყვევია მისთვის ყურადღება. მართებული იქნება ვიფიქროთ, რომ მან ვერ აღიქვა აგზნებულ წარმოსახვასთან განშორების შესაძლებლობა. კეთილშობილი რაინდი მას ბოლომდე წიგნებისა და ზმანებათა სამყაროში ხეტიალისას დაამახსოვრდა. საკუთარი თავიც სწორედ რომ ასეთ რაინდთან გაუიგივებია, რაკილა ღრმად მოხუცებულს და გატანჯულს უთქვამს, მთავარი რაც გარდამხდომია, მაჩემის წიგნოსაცავმა დაიტია, იქიდან არასდროს გამოვსულვარ, როგორც არასოდეს გამოსულა თავისი ბიბლიოთეკიდან ალონსო კიხანო.

ბოლო თავში კი ლამანჩელი რაინდის ფერისცვალებაა აღწერილი. ალონსო კეთილად ქცეული დონ კიხოტი თავისი ილუზიებისა და სიზმრების სამყაროს გამობს, შემდეგ მღვდელთან განმარტოვდება აღსარებისთვის და სინანულში მიიცვლება. ჩვენში აგზნებულმა წარმოსახვამ კი მხოლოდ გამხდარ ცხენზე ამხედრებული იდალგო და ქარის წისქვილებად ქცეული გოლიათები შემოინახა.

ელა გორიაშვილი

ქათქათა, გასაფრთხილებელი

გიზგიზა ცეცხლს შეექცეოდნენ.
 ნაპერწკალი დააფრინდა
 ქათქათა სუფრას - გასაფრთხილებელს.
 სხვა ვერაფერი მოახერხა ელდაცემულმა -
 ხელი გაჰკრა.
 ნაპერწკალმა ხომ მოასწრო და
 დანვა და დანვა,
 ხელმა კიდევ უარესი ქნა -
 მურის ლაქაც დაუსართა
 იმ ქათქათას - გასაფრთხილებელს.
 უცნაურია -
 ნამცეცა ნამწვი, ძლივსშესამჩნევია,
 რამხელა კუდს მოიქნევს ხოლმე,
 თუ დაეხები.
 მერე ამ ლაქამ დასცა ზარი -
 ამოეშლიო! -
 უფრო დაატყო,
 კიდევ-განი გაუფართოვა,
 დაამკვეთრა
 იმ ქათქათას - გასაფრთხილებელს.
 ... ნეტავ არაფრის გადარჩენას არა ცდილიყო;
 ბევრი-ბევრი - სული შეებერა,
 ერთხელ და ფრთხილად.
 ნეტავ არაფრის გადარჩენას არა ცდილიყო,
 თითები თუნდაც ერთმანეთზე გადაემტვრია!
 ... სუფთად მაინც ამომწვარიყო
 ის ქათქათა, გასაფრთხილებელი...

როგორ შემკრთალხარ...

მოგიტანია ის ძველი სიტყვა
 და სინანულით მძიმე ბეჭები;
 მოდი, ღიაა...
 და მეც შინა ვარ -
 არარსებულზე ლექსის მბეჭველი.
 რას ვიფიქრებდი, ბეჩავი ლექსი
 ერთ ხეს გრიგალად გადაუვლიდა...
 როგორ შემკრთალხარ, მარად ძვირფასო,
 სად წამსვლელი ვარ ჩემი გულიდან.
 მოდი, შინა ვარ -
 დარდის გორგლიდან
 არარსებულზე ლექსის მბეჭველი.
 სად წავიდოდი,
 ან სადღა წავალ -
 გაცემულია მწვანე ბეჭედი.

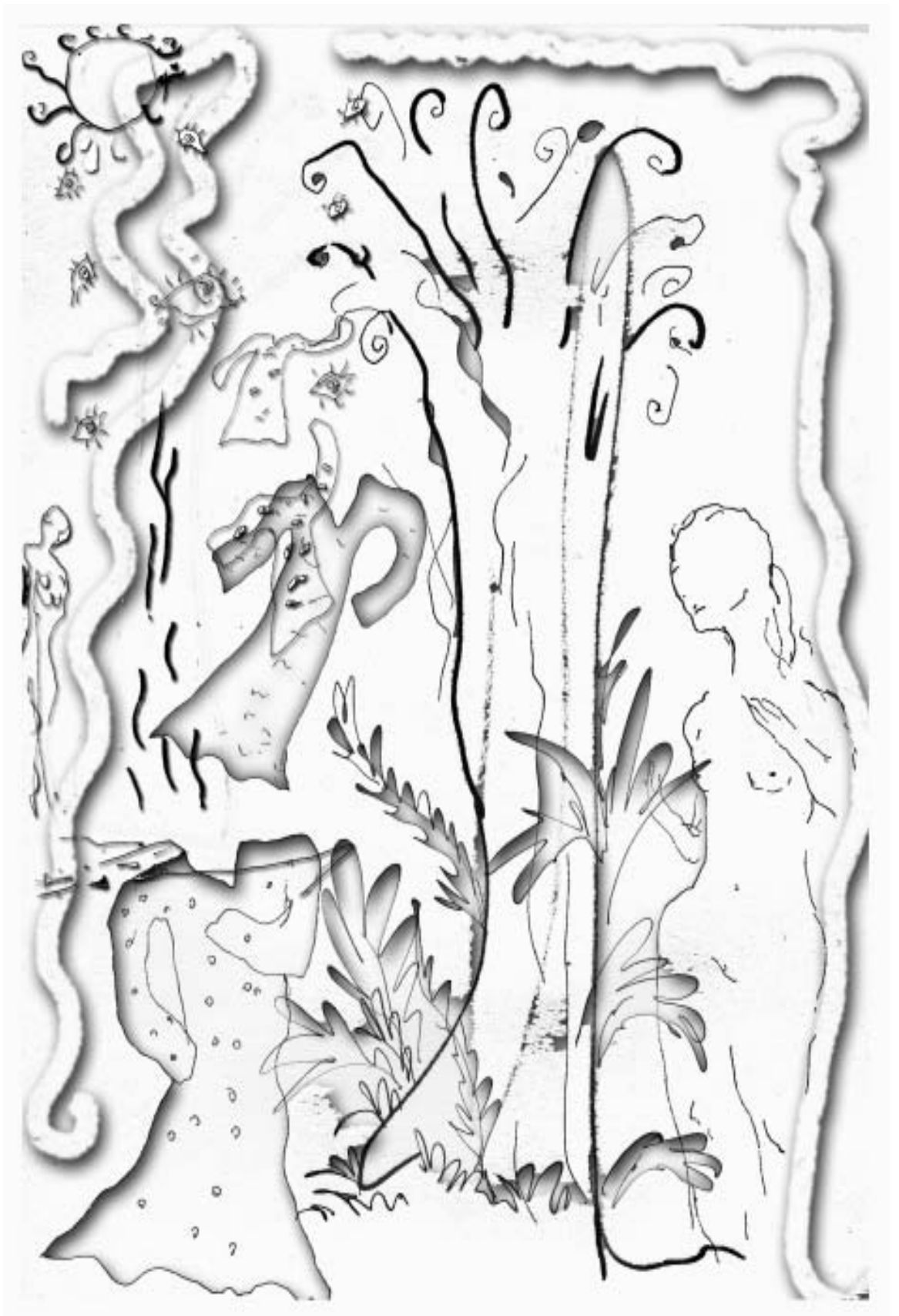
ბზარი

გაიხედავ -
 გარეშემო
 მწვანე ზნე და მწვანე ვნება;
 ყუნწში წვენი მიჩუმჩუმებს
 და სინედლის ნეტარება.
 რომ გგონია -
 ჯერ სად არი
 ფოთოლცვენის ჩუმი სნება,
 ... ტყეს საკუთარ სიმწვანეში
 უკვე ეჭვი ეპარება.
 თვალი როგორ უნდა მისწვდეს
 საიდუმლოს ესევეთარს:
 ფესვებიდან მოდის ეჭვი,
 ფოთოლცვენაც - ფესვებიდან.
 თვალი როგორ უნდა მისწვდეს...
 შეხედავ და - ზამთარია!
 ჯერ შორია,
 ჯერ სად არი,
 ჯერ თოვლები გვაფარია...
 რომ გგონია -
 რა დაამხოვს,
 ჯერ რა ძალა დააჩოქებს,
 ჯერ სად არი...
 გაზაფხული
 ჯერ ვერ ჩადგამს მწვანე ქოხებს,
 ... ყინვას უკვე შიგანს უჭამს
 ერთი ბზარი - მემამბოხე.
 მარადისის გვამში მჯდარი
 ერთადერთი უკვდავება -
 ყოველივეს ბზარავს ბზარი,
 უხილავი ეჭვის ნება...
 ჩამოჰყვება ბოლო ფოთოლს
 და პირველ კვირტს ამოჰყვება.

* * *

N-ს

გაცოცხლდი, გეხვეწები,
 გაცოცხლდი.
 ნუ გჯერა, რომ დაიყვავილეს
 შენმა თვალებმა,
 ნუ გჯერა,
 რომ მკვდარი ხარ.
 იტირე...
 ცრემლს ნუ გაიშრობ,
 ცრემლი სიცოცხლეა,
 იტირე.
 იტირე შენი უცნობი შვილი,
 სამზეოზე
 სისხლის წვეთად გაელევებული.
 კაცს აპატიე
 (კაცი იყო, ვინც განყენინა),
 პოეტი კი იტირე მხოლოდ...
 (იმას ძალა
 სტრიქონიდან სტრიქონამდეც
 საძებარი აქვს)
 დაყარე დარდის ნარჩენები
 შენი თვალების სუფთა ლანგარზე,
 ვით დასხეპილი იასამნები;
 ჩამოურიგე პატიება,
 ვისაც რამდენი ერგება შენგან,
 და,
 მღვდლისაგან გულნატკენი,
 პირფერისსანერად შემართულ ხელს
 ძირს ნუ დაუშვებ.

ევრიკა!

ნოზალის პრაიმიტ დაჯილდოების სერაიმონიაზე წარმოქმნილი სიტყვა

იმრა კარტაში

უნდა დავინყო უცნაური, მაგრამ გულწრფელი აღსარებით: თვითმფრინავში ასვლისა და სტოკჰოლმში გამოსამგზავრებლად გამზადებისთანავე გამიჩნდა შეგრძნება, თითქოს დაჟინებით ვუთვალთვალდები საკუთარ თავს. თვით ამ საგანგებო სიტუაციაშიც, როდესაც საერთო ყურადღების ცენტრში ვიმყოფები, უფრო გულგრილ დამკვირვებელს წარმოვადგენ, ვიდრე - ცნობილ მწერალს, რომლის წიგნმაც ახლა მოულოდნელი პოპულარობა მოიპოვა მთელ მსოფლიოში. ვიმედოვნებ, რომ თქვენ წინაშე სიტყვით გამოსვლისას მოვახერხებ ჩემი ორი "მეს" გაერთიანებას.

ამასთან, მაწუხებს შეუთანხმებლობა, ერთი მხრივ, ამ მაღალ ჯილდოსა და, მეორე მხრივ, ჩემს ცხოვრებასა და საქმიანობას შორის. შესაძლოა, ზედმეტად დიდხანს ვიცხოვრე დიქტატურის პირობებში, მტრულ, უცხო ინტელექტუალურ გარემოში, რომელიც აბრკოლებდა ინდივიდუალური მხატვრული ცნობიერების განვითარებას. თვით ამგვარი რამის ვარაუდმაც კი შეიძლება გამოიწვიოს შემოქმედებითი უძლურება. გარდა ამისა, ყოველი მხრიდან მესმოდა, რომ ჩემი "თემა" არც აქტუალური იყო და არც - საინტერესო. ამ მიზეზით და კიდევ იმიტომ, რომ მომიხდა ზემოაღნიშნული თვალსაზრისის გათვალისწინება, მწერლობას ყოველთვის ძალზე პირადულ, კერძო საქმედ მივიჩნევდი.

ეს საქმე აუცილებლად როდი გამორიცხავს სერიოზულობას - თუმცა სერიოზულობა შეუსაბამო რამაა იქ, სადაც მხოლოდ სიცრუე აღიქმება სერიოზულად. მაგალითად, თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ სამყარო ჩვენგან დამოუკიდებლად არსებული ობიექტური რეალობაა, აქსიომატურ ფილოსოფიურ ჭეშმარიტებად მიიჩნეოდა. მაგრამ 1955 წლის გაზაფხულის ერთ მშვენიერ დღეს ანაზღად გავიცნობიერე, რომ არსებობს მხოლოდ ერთი რეალობა - ჩემი "მე", ჩემი საკუთარი ცხოვრება, ეს სათუთი საუნჯე, რომელიც ხელჰყევს მტრულმა ძალებმა.

საჭირო იყო მისი გამოთავისუფლება "ისტორიის", ამ საზარელი მოლოხის ზეგავლენიდან. ჩემი ცხოვრება ხომ მხოლოდ ჩემია და ის საკუთარი ნება-სურვილის მიხედვით უნდა განვავო.

ყოველივე ამან მკვეთრად დამაპირისპირა იმ სამყაროსთან, რომელიც ობიექტური არ გახლდათ, მაგრამ, უეჭველად, რეალობას წარმოადგენდა. მხედველობაში მაქვს კომუნისტური უნგრეთი, "აყვავებული და გაფურჩქნული" სოციალიზმი. თუ სამყარო ჩვენგან დამოუკიდებლად არსებული ობიექტური რეალობაა, მაშინ ადამიანები მხოლოდ ობიექტებია და მათი ცხოვრება შედგება მარტოოდენ ურთიერთდაუკავშირებელი შემთხვევითი ეპიზოდებისგან, რომლებსაც ისინი ვერაფერს მოუხერხებენ. ალბათ, უაზროა ფრაგმენტების აღქმა მწყობრი მთლიანობის სახით; ზოგიერთი მათგანი იმდენად ობიექტურია, რომ სუბიექტურ "მეს" მათ გამო პასუხისმგებლობა ვერ დაეკისრება.

ერთი წლის შემდეგ, 1956 წელს, იფეთქა უნგრეთის რევოლუციამ. გარკვეულ მომენტში ქვეყანამ მიაღწია სუბიექტურობას, თუმცა, საბჭოთა ტანკებმა მაშინვე აღადგინეს ობიექტურობა.

ეს სიტყვათა თამაში როდია. გავიხსენოთ, რა მოუვიდა ენას მეოცე საუკუნეში. თანამედროვე მწერლების გამოგნებული აღმოჩენის თანახმად, ენას აღარ ძალუძს იმ კონცეპტებისა და პროცესების გამოხატვა, რომლებიც მასში ოდესღაც არაორაზროვნად და მკაფიოდ აისახებოდა. გავიხსენოთ კაფკა ან ორუელი, რომელთა ხელში ძველი ენა, უბრალოდ, დაიშალა. ის თითქოს ცეცხლში ჩააგდეს, რათა მის დაფერფლილ ნაშთში თავი ეჩინა ახალსა და უცნობ სტრუქტურებს.

მაგრამ სჯობს, მივუბრუნდე საკუთარ სფეროს - ლიტერატურას. არსებობს რამდენიმე საკითხი, რომელთა გადაწყვეტას ჩემს მდგომარეობაში ვერავინ მოახერხებდა. ჟან-პოლ სარტრმა წიგნიც კი მიუძღვნა საკითხს: ვისთვის ვწერთ? ეს საინტერესო კითხვაა, მაგრამ, ამასთან, სახიფათოც. ვნახოთ, რა საშიშროება

ახლავს მას. თუ მწერალს სურს, ზეგავლენა მოახდინოს ამა თუ იმ სოციალური კლასის ან ჯგუფის წარმომადგენლებზე, მან უნდა შეამოწმოს თავისი სტილის შეუსაბამისობა დასახულ მიზანთან. შემოქმედს მალე ეჭვები შეიპყრობს, რადგან ის ვერასოდეს დაადგენს, რა სურთ და რეალურად რა მოსწონთ მის მკითხველებს. მწერალი ვერ შეძლებს თითოეული მათგანის გამოკითხვას და კიდევ რომ შეძლოს, აქედან არაფერი გამოვა. ის უნდა დაეყრდნოს საკუთარ წარმოდგენას საგარეო მკითხველების შესახებ და ამ გზით განსაზღვროს თავისი ძალისხმევის შესაძლო შედეგები. მაშ, ვისთვის წერს მწერალი? პასუხი აშკარაა: ის წერს საკუთარი თავისთვის.

ამ დასკვნის გამოტანა არ გამჭირვებია, რადგან არ მყავდა არც ერთი მკითხველი და სურვილიც არ მქონია, ვინმეზე ზეგავლენა მომეხდინა. წერა რაიმე საგანგებო მიზეზით არ დამიწყია და რასაც ვწერდი, არავისთვის არ იყო განკუთვნილი. ჩემს ერთადერთ მიზანს წარმოადგენდა ენისა და ფორმის სიზუსტე, და სხვა არაფერი. ამის გაცნობიერებას მეტად არსებითი მნიშვნელობა ჰქონდა იმ უცნაურსა და მძიმე პერიოდში, როდესაც ლიტერატურა "ანგაჟირებული" იყო და მას სახელმწიფო აკონტროლებდა.

უფრო ძნელია პასუხის გაცემა მეორე, სრულიად კანონიერ, თუმცა შედარებით რთულ კითხვაზე: რატომ ვწერთ? აქაც ბედმა გამიღიმა - არასოდეს მიფიქრია, რომ არსებობდა რაიმე არჩევანის შესაძლებლობა. მსგავსი ინციდენტი აღწერე ჩემს რომანში "ბედის გარეშე". ერთხელ, რომელიც დაწესებულების ცარიელ დერეფანში მდგარს, მეორე, გადაშენებული დერეფნიდან მომესმა ფეხის ნაბიჯების ხმა. უცნაურმა მღელვარებამ მომიცვა. ხმაური თანდათან ძლიერდებოდა და თუმცა ეს აშკარად ერთი, უჩინარი კაცის ნაბიჯების ხმა გახლდათ, მომეჩვენა, რომ ათასობით ადამიანის ფეხის ხმა მესმოდა, თითქოს უზარმაზარი პროცესია ფეხების ბრაგა-ბრუგით მიდიოდა დერეფანში. იმავე წუთს მივხვდი, როდენ მომავადობელები მარშით მიმავალი ბრბოს ნაბიჯების ხმა. ჩავნვდი თვითუარყოფის ექსტაზს, ბრბოში განზავების გამაბრუებელ სიამოვნებას - იმას, რასაც ნიციშე (რამდენადმე განსხვავებულ კონტექსტში) დიონისურ ტკობას უწოდებდა. რაღაც ფიზიკური ძალა მიბიძგებდა უხილავი კოლონებისკენ. უკან დავიხიე და კედელს ავეკარი, რათა თავი დამეცვა ამ მომწუსხველი, მაცდური ძალი-საგან.

ეს მძაფრი მომენტი ზუსტად ისე აღწერე, როგორც - განვიცადე. მის წყაროს წარმოადგენდა გარეშე ძალა და არა ჩემი საკუთარი იმპულსები. მსგავსი რამ ნაცნობია ყოველი ხელოვანისთვის. უწინ ამას შთაგონებას უწოდებდნენ, მაგრამ ეს განცდა

უფრო ეგზისტენციალურ თვითაღმოჩენას ნააცავს. მან ზემოქმედება იქონია არა ჩემს ხელოვნებაზე, არამედ - ჩემს ცხოვრებაზე. მძაფრი მარტოობის შეგრძნება გამიჩნდა და, როგორც უკვე ვთქვი, მოვინდომე თავის დაღწევა მომწუსხველი ბრბოსგან, გამაუპიროვნებელი ისტორიისგან. ჩემდა გასაკვირად, იმ ათი წლის განმავლობაში, რაც ნაცისტური საკონცენტრაციო ბანაკიდან დავბრუნდი და სტალინური ტერორიც განვიცადე, ჩემი მეხსიერებიდან თითქმის ყოველივე წაშლილიყო, რამდენიმე ბუნდოვანი შთაბეჭდილების გარდა.

აშკარაა, რომ ამგვარ ფანტასტიურ მომენტებს წინ უძღვის ხანგრძლივი პრეისტორია. ზიგმუნდ ფროიდი მათ განდევნილი ტრავმული განცდით ახსნიდა და, ალბათ, არ შეცდებოდა. თვით მეც უპირატესობას ვანიჭებ რაციონალურ მიდგომას, გავურბი მისტიციზმსა და ყოველგვარ ირაციონალურ ახსნა-განმარტებას. ამდენად, როდესაც ვმსჯელობ ეგრეთ წოდებული "ხილვის" შესახებ, ვგულისხმობ რეალურ (ზეზუნებრიობის საფარველით შენიღბულ) მოვლენას, თანდათან მომნიშვნელოვან აზრის მძლავრ ამოსკდომას. სწორედ ამ შეგრძნებას გამოხატავს ოდინდელი წამოძახილი, "ევრიკა" - "ვიპოვე!" მაგრამ - რა?

ერთხელ აღვნიშნე, რომ ეგრეთ წოდებული სოციალიზმი ჩემთვის იყო ისეთივე პატარა ნამცხვარი, როგორმაც პრუსტს გაუღვიძა მოგონება გარდასულ წელთა შესახებ. ამიტომ 1956 წელს, აჯანყების ჩაქრობის შემდეგ, გადავწყვიტე, უნგრეთში

დავრჩენილიყავი და დავკვირვებოდი (უკვე არა როგორც ჭაბუკი, არამედ - როგორც მონიფული ადამიანი) დიქტატურის ფუნქციონირებას. მთელი ნაცია აიძულეს, უარეყო საკუთარი იდეალები. მალე გამოიკვეთა ტენდენცია პერიგებისკენ და მივხვდი, რომ იმედი ბოროტების იარაღია, ხოლო კანტის კატეგორიული იმპერატივი სხვა არაფერია, თუ არა თვითგადარჩენის ინსტინქტის მორჩილი მსახური.

შეუძლია თუ არა ვინმეს, წარმოიდგინოს მეტი თავისუფლება, ვიდრე ის, რომლითაც სარგებლობდა მწერალი უკვე გადაქანცული, დაცემის გზაზე მდგარი დიქტატურის დროს? 1960-იან წლებში დიქტატურამ უნგრეთში მიაღწია კონსოლიდაციის მდგომარეობას, რომლისთვისაც შეიძლებოდა გვეწოდებინა საზოგადოებრივი კონსენსუსი. მოგვიანებით დასავლეთმა მას დაცინვით უწოდა "გულიანის კომუნიზმი". მაგრამ უნგრეთის ვარიანტი იქცა კომუნიზმის იმ ფორმად, რომელიც მისაღები იყო დასავლეთისთვის. ამ კონსენსუსის ბინძურ უფსკრულში ადამიანი იწყებდა ბრძოლას ან ეძებდა გზას შინაგანი თავისუფლებისკენ. მწერლის ხარჯები, არსებითად, ძალზე უმნიშვნელოა. პროფესიული საქმიანობისთვის მას მხოლოდ ქალაქი და ფანქარი სჭირდება. გულისრევასა და დეპრესიას ვგრძნობდი ყოველ დილას, როდესაც ვხედავდი სამყაროს, რომლის აღწერაც მსურდა. ჩემს თემას წარმოადგენდა ერთი ტიპის ტოტალიტარიზმის ლოგიკით დათრგუნული ადამიანის ცხოვრება სხვა ტოტალიტარულ სისტემაში, რამაც მიბიძგა იგავური ენის გამო-

ყენებისკენ. ახლა, როდესაც პირუთვნელად ვაფასებ იმდროინდელ სიტუაციას, უნდა ვაღიარო, რომ დასავლეთში, თავისუფალ საზოგადოებაში, ვერ შევძლებდი იმ რომანის დაწერას, რომელსაც “ბედის გარეშე” ვუწოდებ. ესაა სწორედ ის ნაწარმოები, რომელიც შევდეთის აკადემიამ პრემიით დააჯილდოვა.

არა, ალბათ, სულ სხვა მიზანს დავისახავდი. კერძოდ, არ შევეცდებოდი ჭეშმარიტების წვდომას, მაგრამ, შესაძლოა, გავიცნობიერებდი მის სხვა სახეობას. წიგნებისა და იდეების თავისუფალ ბაზარზე წარვადგენდი უფრო ეფექტურ ბელეტრისტიკას. მაგალითად, დავარღვევდი ქრონოლოგიას და აღვწერდი მხოლოდ ყველაზე შთამბეჭდავ ეპიზოდებს. მაგრამ ჩემი რომანის გმირი საკუთარ დროს როდი ატარებს საკონცენტრაციო ბანაკებში. არც მისი დრო, არც მისი ენა, არც თვით მისი პიროვნება რეალურად მისი არაა. ის არ იხსენებს; ის არსებობს. ამდენად, გმირი მოქცეულია დროის ლინეარული მდინარების ხაფანგში და თავს ვერ აღწევს მტანჯველ დეტალებს. დიადი და ტრაგიკული მომენტების ეფექტური სერიის ნაცვლად, მან უნდა განიცადოს ყველაფერი. ეს კი დამთრგუნველი და საკმაოდ ერთფეროვანია, თვით ცხოვრების მსგავსად.

ამ მეთოდს საოცარ შედეგებად მივყავართ. ლინეარულობის კარნახით, ყოველი სიტუაცია მთლიანად უნდა შეივსოს. უფლება არა მაქვს, ვთქვათ, გამოვყოვო დროის ოცი წუთი, თუნდაც იმიტომ, რომ ეს წუთები წარმომიდგას საზარელი შავი ხვრელის სახით. მხედველობაში მაქვს ოცი წუთი, რომელიც გავატარე ბირკენაუს გამანადგურებელი ბანაკის სამგზავრო ბანაკზე - სწორედ ეს დრო სჭირდებოდა ადამიანებს მატარებლიდან იმ ოფიცრამდე მისასვლელად, რომელსაც ისინი უნდა გადაერჩია. მეტ-ნაკლებად მკაფიოდ მახსოვდა ის ოცი წუთი, მაგრამ რომანი მოითხოვდა, რომ შემემოწმებინა ჩემი მეხსიერების სიზუსტე. ცოცხლად დარჩენილი ურიცხვი ადამიანის ანგარიშები, მოხსენებები და აღსარებები წავიკითხე. თითოეულ მათგანში ნათქვამი იყო, რომ ყოველივე სწრაფად და შეუმჩნევლად ხდებოდა. ვაგონებში მყოფთ ესმოდათ ყვირილი და ძაღლების ყეფა. ქალები და მამაკაცები ცალ-ცალკე მიდიოდნენ ოფიცერთან. ის სწრაფად ათვალიერებდა მათ, ხელის აწევით რაღაცას ანიშნებდა და სანამ ტყვეები მიხვდებოდნენ ამ შესტის მნიშვნელობას, უკვე ტუსალის ტანისამოსი ეცვათ.

მე სხვაგვარად მახსენდებოდა ეს ოცი წუთი. სარწმუნო წყაროების გადაკითხვისას პირველად გავცანი ტადეუშ ბოროვსკის ულმობელ, შემზარავ დოკუმენტურ პროზას, მათ შორის - ნარკვევს, სათაურით “ესაა გზა გაზის კამერისკენ, ქალბატონებო და ბატონები”. მოგვიანებით ვნახე ბირკენაუში მოხვედრილ ადამიანთა ფოტოსურათები, რომლებიც ესესელებმა გადაიღეს, ხოლო ამერიკელმა ჯარისკაცებმა დახაუს ყაზარმებში იპოვეს. მათ უკიდურესი განც-

ვიფრებით ვათვალიერებდი. ვიხილე მშვენიერი მოლიმარი ქალები და ბრიალათვალეებიანი ჭაბუკები, რომლებსაც საუკეთესო მიზნები აღაფრთოვანებდათ. ახლა მივხვდი, როგორ და რატომ გაქრა მათი მეხსიერებიდან უმოქმედობისა და უიმედობის ის დამამცირებელი ოცი წუთი. და როდესაც გამახსენდა, რომ დღეების, კვირების, წლების შემდგომ ყოველივე განმეორდა, ჩავწვი საშინელების მექანიზმს. გავიცნობიერე, როგორაა შესაძლებელი ადამიანის ქცევა მკვლელად.

ამგვარად, ნაბიჯ-ნაბიჯ გავყევი ძიების სწორხაზოვან ბილიკს. ეს იყო, თუ გნებავთ, ჩემი ევრისტიკული მეთოდი. მალე აღმოვაჩინე, რომ, საბოლოო ანგარიშში, არ მაინტერესებდა, ვისთვის და რატომ ვწერდი. მანუხებდა მხოლოდ ერთი პრობლემა: რა მაკავშირებდა ლიტერატურასთან? ეჭვი არ შემპარვია, რომ საბოლოოდ გავემიჯნე ლიტერატურასა და იდეალებს. ამ სადემარკაციო ხაზის სახელწოდება (ისევე, როგორც ბევრი სხვა რამისა) აუშვიცია. უნდა ვაღიაროთ, რომ აუშვიცმა, გარკვეული გაგებით მაინც, საბოლოო წერტილი დაუსვა ლიტერატურას. შეიძლება მხოლოდ შეიქმნას “შავი” რომანი აუშვიცის შესახებ, ან - მაპატიეთ ეს გამოთქმა, - იაფფასიანი სერიალი, რომელიც იწყება აუშვიცში და ჯერ არ დამთავრებულა. აქ ვგულისხმობ, რომ აუშვიცის შემდეგ ისეთი არაფერი მომხდარა, რაც შეცვლიდა ან უარყოფდა აუშვიცს. ჩემს ნაწერებში ადამიანთა მასობრივი ხოცვა-ჟლეტა არასოდესაა წარმოდგენილი წარსულ დროში.

ჩემ შესახებ ხშირად უთქვამთ - ქათინაურის ან კრიტიკული შენიშვნის სახით - რომ ერთი თემის ერთგული გახლავართ: ეს თემა ადამიანთა განადგურება - “ჰოლოკოსტი”. დიახ, ასეა. რატომ არ უნდა დავუმეა, რომ ბიბლიოთეკათა თაროებზე საგანგებო ადგილი მეკუთვნის? რომელი თანამედროვე მწერალი არიდებს თავს “ჰოლოკოსტის” თემას? ათწლეულების განმავლობაში სწორედ ის დომინირებდა თანამედროვე ევროპულ ხელოვნებაში. გავხედავ და ვიტყვი, რომ არ ვიცნობ არც ერთ ფასეულ ნაწარმოებს, რომელიც არ ასახავს მას. ამასთან, არასოდეს განმიხილავს ჰოლოკოსტის პრობლემათა კომპლექსი, როგორც გადაუჭრელი კონფლიქტი გერმანელებსა და ებრაელებს შორის. არასოდეს მიფიქრია, რომ ეს იყო ებრაელთა დევნის უკანასკნელი ეტაპი, რომელიც ლოგიკურად გამომდინარეობს მათი ადრინდელი განსაცდელიდან. არასოდეს მეგონა, რომ ჰოლოკოსტი იყო ერთგვარადი მცდარი ნაბიჯი, ფართომასშტაბიანი “პოგრომი”, ან წინაპირობა ისრაელის სახელმწიფოს შესაქმნელად. აუშვიცში აღმოვაჩინე, რომ ესაა კაცობრიობის დიადი ავანტიურის საბოლოო პუნქტი, სადაც ჩააღწია ევროპელმა მოგზაურმა ორასწლიანი მორალური და კულტურული ისტორიის შემდეგ.

ერთადერთი, რაზეც უნდა დავფიქრდეთ, ესაა ჩვენი მომავალი. აუშვიცის პრობლემა და-

ხურული როდია. ის არ შეუნახავთ ისტორიის შესაბამის უჯრაში. აუშვიცი არც დაღუპულ მილიონთა მემორიალური მონუმენტია, და თუნდაც ასე იყოს, მერე რა? აუშვიცთან დაკავშირებული რეალური პრობლემა ისაა, რომ აუშვიცი განხორციელდა, და ამ ფაქტს ვერაფერი წაშლის. ეს ძალზე სამწუხარო სიტუაცია უნგრელმა კათოლიკე პოეტმა, იანოშ პილინსკიმ დაახასიათა, როგორც “სკანდალი”. პილინსკი გულისხმობდა, რომ აუშვიცს საფუძველი ჩაეყარა ქრისტიანულ კულტურულ გარემოში, რასაც მეტაფიზიკურად მოაზროვნე ადამიანები ვერასოდეს შეურიგდებიან.

ძველი წინასწარმეტყველები აცხადებდნენ ღმერთის სიკვდილის შესახებ. აუშვიცის შემდეგ უფრო მძაფრ მარტოობას განვიცდით, ეს უეჭველია. ჩვენ თვითონ უნდა შევექმნათ საკუთარი ფასეულობები იმ დაჟინებული, თუმცა უხილავი ეთიკური ძალისხმევის მეშვეობით, რომელიც უზრუნველყოფს მათ ცხოველქმედებას და, შესაძლოა, ისინი ახალი ევროპული კულტურის საფუძვლადაც აქციოს. ჩემი აზრით, შევდეთის აკადემიის გადამწყვეტილება იმაზე მიუთითებს, რომ ევროპას კვლავ სჭირდება აუშვიცის მოწმეები. ეს გადამწყვეტილება ააშკარავებს აკადემიის წევრთა სიმტკიცესა და გამბედაობას, რამაც მიბიძგა, სტოკჰოლმში ჩამოვსულიყავი, თუმცა, მათ, ალბათ, იცოდნენ, რასაც მოისმენდნენ ჩემგან. აკადემიის გადამწყვეტილების მიზეზი სრულიად გასაგებია - არსებობს გადარჩენის ერთადერთი გზა და ესაა შემოქმედებითი უნარის შენარჩუნება, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ამოსავალი პუნქტი აუშვიცია. განა შეიძლება, ხედვის ამ სიცხადემ ნაყოფი არ გამოიღოს? ყველა დიადი მიგნების საფუძველს, მაშინაც კი, როდესაც ისინი აღმოცენდებიან შემზარავი ტრაგედიებიდან, წარმოადგენს უდიდესი ევროპული ფასეულობა - თავისუფლების წყურვილი, რომელიც გვაიძულებს, გავიცნობიერთ ჩვენი არსებობის პოზიტიური ფაქტით და, შესაბამისად, ამასთან დაკავშირებული პასუხისმგებლობაც.

საგანგებო ბედნიერებას მანიჭებს ამ ამბების გამოხატვა ჩემს მშობლიურ ენაზე, უნგრულზე. დავიბადე ბუდაპეშტში, ებრაულ ოჯახში. დედაჩემი წარმოშობით ტრანსილვანიის ქალაქ კოლოშვარიდან იყო, ხოლო მამის წინაპრები ცხოვრობდნენ ბალატონის ტბის სამხრეთ-დასავლეთ სანაპიროზე. ჩემი ოჯახის წევრები ჯერ კიდევ ანთებენ სანთლებს პარასკეობით, მაგრამ გვარები უნგრულ ყაიდაზე გადაიკეთეს. მათ იუდაიზმი საკუთარ რელიგიად მიაჩნიათ, ხოლო უნგრეთი - სამშობლოდ. დედაჩემის მშობლები ჰოლოკოსტის დროს დაიღუპნენ, ხოლო მამაჩემის მშობლების ცხოვრება გაანადგურა მატეაშ რაკოცის კომუნისტურმა ხელისუფლებამ, რომელმაც ბუდაპეშტის მკვიდრი ებრაელები ქვეყნის ჩრდილოეთ რეგიონებში გადაასახლა. ვფიქრობ, ოჯახის ეს მოკლე ისტორია გამოსატავს და განასახიერებს ამ ქვეყნის მიმდინარე

იმრე კერტეში მეელესთან ერთად

“სამშობიარო ტკივილებს”. ამასთან, ის მასწავლის, რომ უბედურებას მარტოოდენ სიმწარე როდი მოაქვს, მას საგანგებო მორალური პოტენციალიც გააჩნია. ჩემთვის ებრაელობა კვლავ წარმოადგენს პირველსა და უმთავრეს მორალურ პრობლემას. თუ ჰოლოკოსტმა ამ დროისათვის შექმნა კულტურა (რაც მან უეჭველად განახორციელა), მის მიზანს უნდა შეადგენდეს სულიერი განახლება - კათარზისი. ეს აზრი შთამაგონებდა მთელი ჩემი შემოქმედებითი საქმიანობის განმავლობაში.

თუმცა ჩემი სიტყვის დასასრულს მივუახლოვდი, მაგრამ უნდა ვაღიარო, რომ ჯერ კიდევ ვერ მივაგენი მყარ ბალანსს ჩემს ცხოვრებას, ჩემს თხზულებებსა და ნობელის პრემიას შორის. ამჟამად ვგრძნობ მადლიერებას - მადლიერებას სიყვარულის გამო, რომელმაც მიხსნა და ახლაც მამხნევებს. ჩემს დღევანდელ “წარმატებაში”, თუ შეიძლება ასე ითქვას, შეიმჩნევა დამაბნეველი, აბსურდული მომენტები ანუ ისეთი რამ, რაც, ერთი შეხედვით, დაკავშირებულია მიღმურ სამყაროსთან, მეტაფიზიკასთან - სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, თვითმორტყუებასთან, იმ ღრმა მიმართებების რღვევასთან, რომლებიც გვაკავშირებს დაღუპულ მილიონებთან. ადვილი როდია, იყო გამონაკლისი, მაგრამ თუ გამონაკლისად ყოფნა გვინერია, უნდა შევეურიგდეთ აბსურდულ შემთხვევითობებს, უმოწყალო ძალების, მხეცური ტირანის მსხვერპლად რომ გვაქცევს ხოლმე.

როდესაც ამ სიტყვას ვამზადებდი, საგანგებო რამ შემემთხვა: ბუხენვალდის მემორიალური ცენტრის დირექტორის, დოქტორ კნიგესგან ფოსტით მივიღე დიდი ყავისფერი გზავნილი, რომელსაც ახლდა მომცრო კონვერტი მილოცვის ბარათით. ამ ბარათში აღნიშნული იყო, რა

დოკუმენტს შეიცავდა გზავნილი. ამგვარად, თუ არ მექნებოდა მისი წაკითხვის სურვილი, იმას არც გავეცნობოდი. გზავნილი შეიცავდა იმ პატაკის ორიგინალის ასლს, რომელიც დათარიღებული იყო 1945 წლის 18 თებერვლით. გარდაცვლილთა სვეტში წავიკითხე № 64, 921 ტყვის, 1927 წელს დაბადებული მუშის, იმრე კერტეშის გარდაცვალების შესახებ. ორი ყალბი ფაქტი - ჩემი დაბადების თარიღი და პროფესია - შეტანილ იქნა ოფიციალურ სიაში, როდესაც ბუხენვალდში მიმიყვანეს. საკუთარ ასაკს ორი წელი დავუმატე, რათა მოზრდილთა სიაში შევეტანეთ და ვთქვი, მუშა (და არა სტუდენტი) ვარ-მეთქი, რომ “სასარგებლო” ტუსად ჩავეთვალიერებ.

მოკლედ, ერთხელ უკვე მოეკვდი, ამიტომ შემიძლია, ვიცოცხლო. ალბათ, ეს ჩემი ჭეშმარიტი ისტორიაა. თუ ასეა, მე (ხელახლა დაბადებული) უძძღვნი ამ სიტყვას იმ მილიონებს, რომლებიც დაიხოცნენ და, აგრეთვე, იმათ, ვისაც ახსოვს დაღუპულები. მაგრამ რადგან ლიტერატურის შესახებ ვსაუბრობ, უნდა ითქვას, რომ ლიტერატურის ერთ-ერთი ჟანრი, თქვენი აკადემიის თვალსაზრისით, მოწმის ჩვენებაა. ვიმედოვნებ, რომ ჩემი თხზულება ემსახურება მომავალს და - რასაც გულწრფელად ვნატობ - შეიძლება, ეხმაურება კიდევ მას. ყოველთვის, როდესაც ვფიქრობ აუშვიცის დამღუპველი ზემოქმედების შესახებ, იმედებს ვამყარებ ცოცხალთა შეუპოვრობასა და შემოქმედებით პოტენციალზე. ამგვარად, აუშვიცის გახსენებისას, პარადოქსულად, ვფიქრობ არა წარსულზე, არამედ - მომავალზე.

7 დეკემბერი. 2002 წელი

ინგლისურიდან თარგმნა
თამარ ლომიძე

ბორი

ნელს, ზაფხულში, ნიდერლანდული ენისა და კულტურის ცენტრის – ეს ოფიციალურად, სინამდვილეში კი ინგრიდ დებრავესა და ვატო წერეთლის - მოწვევით, საქართველოს ახალგაზრდა, მაგრამ არა პერსპექტიული, არამედ უკვე ცნობილი ნიდერლანდელი მწერალი, არნონ გრუნბერგი ეწვია. იენისში მისი ვიზიტის შესახებ უკვე გაიმბეთ, მაშინვე გამოქვეყნდა მისი ინტერვიუც. მინ დაბრუნებულმა გრუნბერგმა საქართველოს შესახებ რამდენიმე მოთხრობა დაწერა, რომელთაგანაც ერთ-ერთი, “გორი”, ჩვენს დღევანდელ ნომერშია წარმოდგენილი.

არნონ გრუნბერგი

არნონ გრუნბერგი

თბილისის დასავლეთით ქალაქი გორი მდებარეობს, სადაც სტალინი დაიბადა და სადაც ახლა სტალინის მუზეუმი დგას. ამას პროგრამაც ადასტურებს: “ორშაბათი, გორი, სტალინის მშობლიური ქალაქი.”

საგზაო მოძრაობა საქართველოში რუსულ რულებს წააგავს. უსაფრთხოების ქამრის ტარება რეკომენდირებული არაა. პოლიცია ქამრიან მძღოლებს საეჭვო საქციელის გამო აჩერებს. კითხვაზე, თუ რატომ ატარებს ასე სწრაფად, მძღოლი პასუხობს:

- იმიტომ, რომ ამ დილას ყავა არ დამიღვია.

სტალინის მუზეუმი ორშაბათ დღეს დაკეტილი ჩანს. ჩემს ქართველ მასპინძელს, ვატოს, ვერაფერი აჩერებს, ის მორიგეს დაყოლიებას ცდილობს, რომლის უნიფორმას ეტყობა, საბჭოთა კავშირის ოქროს ხანის დროინდელი რომაა.

- რას ეუბნება? - ვეკითხები ვატოს ცოლს, ინგრიდს.

- მე მგონი, მენზე ეუბნება მორიგეს, სტალინის ბიოგრაფიას წერსო, რომელშიც ყველა იმ მცდარი აზრის გამოსწორებას აპირებ, ბელადზე რომაა გავრცელებული.

მორიგე გვეუბნება, მუზეუმის დირექტორს დაურეკეთო.

შეგვიძლია იქვე მდებარე ინტურისტიდან დავრეკოთ, ერთ დროს გორის ყველაზე ფეშენებელური სასტუმრო რომ იყო.

- პირდაპირ დაუჯერებელია, - ვეუბნები ვატოს.

- საქართველოში, - მპასუხობს ის, - იარაღი უნდა გქონდეს. ანდა დიპლომატი უნდა იყო.

ჩვენ იარაღი არ გვაქვს, ჩვენ დიპლომატიები ვართ.

ინტურისტი დანგრევის პირას არის მისული, როგორც თითქმის ყველაფერი გორში, გარდა სტალინის მუზეუმისა.

სასტუმროს ფოიეს იატაკს აქა-იქ მეტლახის ფილები აკლია, სტუმრებს ნაუღიათ სახლში თავიანთი იატაკის შესავსებად.

მიმღების მაგიდა ძველ ფორტეპიანოს ჰგავს. ყურადღებით ვაკვირდები და ვხვდები, რომ სიტყვა “ჰგავს” სრულიად უადგილოა. ძველ ფორტეპიანოს მეორე სიცოცხლე უპოვია საწერი მაგიდის სახით.

მიმღების მარჯვნივ მომცრო საპარიკმახეროა, რომელიც სამუდამოდ დაკეტილს ჰგავს. თუმცა ისევ აწყვია ერთი-ორი მაკრატელი, დანა და საპარსი ქაფი. თითქოს პარიკმახერს კონტრრევოლუციონერები დასცემიან შუა საქმიანობისას.

აქაც ვტყუვდები ანგარიშში. ათიოდე წუთის შემდეგ საპარიკმახერო ილება და პარიკმახერი ნახევრად სიბნელეში (სინათლე არ ჰყოფნის ოთახს) ხნიერი მამაკაცის გაპარსვას იწყებს. ისინი ხმას არ იღებენ.

მუზეუმის დირექტორს ჯერ კიდევ ვერ ვუკავშირდებით, სამაგიეროდ სასტუმროს დირექტორი გამოგვეცხადა და საუკეთესო ოთახის ჩვენება სურს.

ჩვენ მეორე სართულზე ავ-

დივართ. იქაც უამრავი ბზარი, ამოვარდნილი მეტლახი, კედლები, ყოველნამს ჩამოქცევას რომ აპირებენ.

ასე ორმოცდაათიოდე წლის დამლაგებელი გოგო ჩვენს დანახვაზე ერთ-ერთ ოთახში შერბის შეშინებული, მწვანე სათლით ხელში.

ქალბატონი დირექტორი ერთი კარს გვიღებს.

- ჩვენი საუკეთესო ოთახი, - მითარგმნის ვატო.

ჩვენ ოთახში მიმოვდივართ. საწოლის გადასაფარებელი გატკიცინებულია, მაგრამ დირექტორი კიდევ უფრო ატკიცინებს მას.

საცხოვრებელ ნაწილში თასი დგას, რომელზეც ხილი შეგიძლია დააწყო. წარმოვიდგენ, როგორ მიახვრეტდნენ იქ პარტუმაკს ვაშლის კბეჩისას, რომელმაც ალბათ იდეალებს უღალატა.

გასვლისას კარს ვეღარ კეტავს დირექტორი.

შემდეგ: მხსნელად მოვლენილი ტელეფონის ზარი. სტალინის მუზეუმის დირექტორი სულით და გულით ეპატიჟება სტალინის პატივსაცემ ბიოგრაფს.

ნასვლამდე ჯერ ყავას ვსვამთ ერთ-ერთ კაფეში. კაფე, ცოტა არ იყოს, შიშს იწვევს თავისი თანამედროვე იერიით, რომელსაც წგრევის დაღი არ ატყვია. იქ საქორწინო ტორტებსაც აცხობენ.

ეს ყველაფერი თურმე ცნობილ ქართველ მოკრივეს ეკუთვნის, თავისი ჯილდოები საქორწინო ტორტების დამზადებაში რომ დაუბანდებია.

სტალინის მუზეუმის წინ სახლი დგას, რომელშიც ის დაიბადა. იგი ერთგვარ მავზოლეუმადაა გადაკეთებული. ალბათ ამისთვის მთელი უბანი ანგრის. მაგრამ აქ ანგრევა აშენებას ნიშნავს და პირიქით.

მე ფატალიზმი ვიხილე ადამიანის სახით. ალკოჰოლისა და ცხვრის ხორცის სუნი: დამლაგებელი გოგო, ოთახებს რომ ასუფთავებს, რომლებშიც ალარავინ ცხოვრობს, და იმ დღეს რომ ელოდება, როცა დახვრეტილი პარტუმუშაკები საფლავებიდან აღსდგებიან.

ვატო ამბობს:

- ქართველს ლაპარაკი უფრო უყვარს, ვიდრე კეთება.

ქალბატონი დირექტორი ხელგაშლით გვეგებება თავის მუზეუმში. მე სტალინის ბიოგრაფიად მომაქვს თავი.

ჩვენ გიდის მოსვლას ველოდებით, მანამდე კი ბელადის სიყმანვილის სურათებს ვათვალიერებთ.

- ლამაზ ლექსებს წერდა სტალინი, - მეუბნება ვატო.

კარგ დიქტატორს, როგორც

ნესი, მდიდარი ფანტაზია უნდა ჰქონდეს. დემოკრატები არიან, ფანტაზია რომ არ გააჩნიათ, თუმცა ამასაც აქვს თავისი დადებითი მხარე.

ჩვენი ქალბატონი გიდი ოთხმოცს უკაკუნებს. მარჯვენა ხელში დიდი ძველებური გასასახლებელი უჭირავს, მარცხენაში საჩვენებელი ჯოხი. ის მონაზვნის მთაბეჭდილებას სტოვებს, თუმცა ვინაა მისი ღმერთი, ბევრ ფიქრს არ საჭიროებს.

ჩვენ ვათვალიერებთ რუკებს, რომლებზეც სტალინის გადასახლებები წითელი ისრებითაა მითითებული, მის აღმასვლას, მის შვილებს, მის პირველ საწერ მაგიდას, უცხოელი სახელმწიფო ლიდერების საჩუქრებს, მის სასიკვდილო ნიღაბს.

სტალინის მთამომავლები ისევ ცოცხლები არიან საქართველოში.

- კარგი ადამიანები არიან, - ამბობს გიდი.

მინდა ვკითხო, რამდენი ხანია, რაც აქ გიდად მუშაობს, მაგრამ უკვე გვტოვებს. ალბათ რამდენიმე ათწლეული. ის სტალინით ცოცხლობს და სუნთქავს.

მუზეუმში არსად ჩანს ბერიას, იმდროინდელი სუკის შეფის სურათი. არადა ეს მუზეუმი ხომ ბერიამ აჩუქა სტალინს. ბერია ისე ამოფხიკეს, როგორც უხეირო ლექსი.

მერე კი ცალკე მდგარი ვაგონი, ბაღში, გარეთ, რომლითაც სტალინი მგზავრობდა ხოლმე. ჩინებულადაა შენახული. ცხოვრებაც კი შეიძლება შიგ. კრების ჩასატარებელი ოთახი, საძილე ოთახი, უფრო მოკრძალებული საძილე ოთახები პირადი მცველებისთვის.

შემდეგ კი კითხვები: მე როდის გავხდები ლიდერი? როდის გამეფდება ჩემი ფანტაზია?

მძლოლი თავისი რუსული ავტომანქანის წინ გველოდება მზეში.

ჩვენ გამოქვაბულებისკენ მივემგზავრებით, სადაც წარმართული კულტურის ნაშთებია შემორჩენილი. იქაურ გიდს, სტალინის მუზეუმის გიდისგან განსხვავებით, ღმერთი არ ჰყავს. ის წყნარად მიაბიჯებს კლდეებზე. ალბათ ნახევარს თავადვე იგონებს, რასაც წარმართულ კულტურებზე გვიყვება.

კლდეების თავზე რამდენიმე საუკუნის ეკლესია დგას. ეკლესიას მომცრო ბაღი აკრავს, და კიდევ სუვენირების მაღაზია. ჩვენ ვხედავთ, როგორ ისაქმებს ბაღაშში ეკლესიის მოხუცი ქალი, დარცხვენისებო გზას ვაგრძელებთ.

კითხვა გვიჩნდება, ნუთუ საკუთარი ეკლესიის კედლებთან მოსაქმება წმინდა ადგილის ნა-

ბილწვა არაა, მაგრამ ვასკვნით, რომ ესეც ადამიანისასა ფატალიზმის ჩარჩოებში ჯდება.

უკან დასაბრუნებელი გზები სულ უფრო უარესდება.

მძლოლს ცხვრის ყიდვა სურს, რადგან აქ, ქალაქგარეთ გაცილებით იაფია, ვიდრე ქალაქში. დედამისი ერთი წლის წინ გარდაიცვალა და გლოვის ვადის დასასრული დიდი წვეულებით უნდა აღინიშნოს.

მართალია, ევრეთნოდებულ საგზაო მაგისტრალზე მივდივართ, ხშირად ლოდინი გვინევს, სანამ მწყემსები ძროხის, თხისა და ცხვრის ჯოგებს გადაატარებენ.

მძლოლი ცხვრის ფასს კითხულობს.

- არ იყიდება, - პასუხობს მწყემსი.

- რატომ არ იყიდება? - ეკითხება მძლოლი.

- რას მარგია ფული? - ეუბნება მწყემსი და გზას აგრძელებს, - ფული არ მჭირდება მე.

ჩვენ გაცილებით ვუყურებთ კაცს, რომელიც შრომითი სამოთხის უკანასკნელ ნაშთებს წარმოადგენს. მას ცხვრისა და თხის ფარა მიჰყვება, ძროხები წინ მიდის.

წამით სურვილი მებადება, მანქანიდან გადმოვიდე და თხებსა და ცხვრებს შევერიო. ჩემი იქ ყოფნა ალბათ არ შეაშფოთებდა თხებს.

ჩვენ გზას ვაგრძელებთ, დროდადრო სტალინის ძეგლი გაივლებს.

ერთი სახლის წინ მამაკაცი ზის ორ ქალიშვილთან ერთად. უფროსი ქალიშვილი ცოლადაც ერგება მას.

წინ ყუთი უდევთ, შიგ ათიოდე კიტრით. ეს გადაჭარბებული შეფასებაა. შვიდი უფრო ახლოს დგას სიმართლესთან.

- ვაჭრობენ, - ამბობს ვატო.

ისინი წინ იმზირებიან, როგორც ის თხები და ცხვრები. ცოცხალი ნატურმორტი. შეიძლება შეხედულებებიც აქვთ, მაგრამ ამას მათ სახეზე ვერ ამოიკითხავ.

სამაგიეროდ მე მაქვს შეხედულებები. მე ორ ქალიშვილს ვხედავ, რომლებიც რაღაცაში გამოდგებოდნენ.

და კითხვებიც მაქვს მე. ის შვიდი კიტრი, ერთი დღის ვაჭრობაა ეს, ერთი კვირის, ერთი თვის? მთელი სიცოცხლის?

7 ივნისი 2002 წ., NRC Handelsblad

ნიდერლანდურიდან თარგმნა დავით ლოლიჯაშვილმა

ნიდერლანდური ენისა და კულტურის ცენტრი, ილია ჭავჭავაძის სახელობის ენისა და კულტურის უნივერსიტეტი.

პატარა შედეგები

სინთია ოზიკი

ამ რამდენიმე ხნის წინ, როცა ისააკ ბაშევის ზინგერი პირველად წარდგა ინგლისურენოვანი აუდიოორიის წინაშე, მას ჰკითხეს, მართლაც სჯეროდა თუ არა შეიძინის - ეშმაკების და დემონების, სულებისა და მოჩვენებების. მისი სხარტი პასუხი იმავდროულად თავის დაძვრენაც იყო - ის ხანგრძლივად და არტიკულად ჩაფიქრდა და ბრძანა: “ჰოც და არაც”. მაგანს ეს შეიძლება მიეღო იმ ეშმაკის საყვედურად, რომელიც რაღაცას გვიმალავს - უფრო ზუსტად, ეშმაკუნისა, შედარებით უწყინარი ცელქობებით რომ იქცევს თავს: აი, თუნდაც დარბაზში მსხდომებისთვის თმების გაწენვით.

გადის წლები; ამ პერიოდში ავტორს არაერთი სულისშემძვრელი მოთხრობა დაუგროვდა; ზინგერს უკვე დიდი ნობელის აჩრდილი დასტრიალებს და ეს კითხვა კვლავაც გულმოდგინედ ახსენებს თავს. პასუხი ახლა უკვე დაუყოვნებელი და პირდაპირია: “დიახ, მე მჯერა იდუმალი ძალების არსებობისა.” ეს აღარა ჰგავს ცელქი ეშმაკუნას სიტყვებს. მეორეა რა, რომ ასე პატივცემული ავტორიტეტები ლაპარაკობენ, ისეთები, წარბშეუხრელი მზადყოფნით რომ წამოიწყებენ “კრიზისულ პერიოდზე” მსჯელობას; ეს იმის მანიშნებელიცაა, რომ იგი შეგნებულად დაჰყვა რაღაც შიმისმომგვრელი, შავბნელი ძალით ატეხილ ქარიშხალს.

ვერ გეტყვით, ლიტერატურის სფეროში მიღებულმა ნობელის პრემიის ბრწყინვალეობამ იმოქმედა თუ არა ზინგერის და მოკიდებულებაზე ამ უმთავრესი საკითხისადმი. და მაინც, ეს კითხვა კვლავაც რჩება საკვანძო პუნქტად, თუმცა შესაძლოა ის არც ისე უწყინარი იყოს, როგორც ეს ერთი შეხედვით მოგ-

ვჩვენებს. რამდენად უნდა გვჯეროდეს, რომ ზინგერს მართლაც სწამს იმქვეყნიური თუ ზებუნებრივი ძალებისა? შეიძლება კი ვინამოთ ამბავთა მთხზველნი გულწრფელობა, როცა ის გვიყვება თავის თავსა და საკუთარ წარმომავლობაზე? და განა გროტესკული წარმოსახვა, რომელიც მიზნად ისახავს ზღაპრული ფანტაზიების სისცემად იმისა, ყოველთვის არ ცდილობს ითამაშოს მსმენელის გულწრფელ მოლოდინზე? და რა უნდა ვიფიქროთ იმ ადამიანის “გოლბინურ” ეშმაკობებზე, რომელიც საკუთარი არსის გამოსახატავად იღებს თავისი დედის სახელს - ბაშევის (ე. ი. ბათშეა, Bathsheba)? ისინი, ვინც ზინგერს იდიშზე კითხულობენ, მას უბრალოდ მოიხსენიებენ როგორც “ბაშევის”. რა არის ეს, სენტიმენტალური ფსევდონიმი? მას შეიძლება ყველაფერი დავაბრალოთ ნოსტალგიური წარმოსახვის გარდა. “ბაშევისი”-ს ფსევდონიმად აღება ხომ არ უნდა ნიშნავდეს იმას, რომ კაცს ქალობა სდომებია? ან იქნებ ამით იმის თქმა სურს, რომ ყველა კაცში ქალი იმალება? იქნებ ზინგერი ამით ცდილობდა საკუთარი განცდებით გაეცოცხლებინა ერთ-ერთი ყველაზე უხამსი და საზოგადოებრივი ლიტერატურული სიუჟეტი - მეფე დავითის ვერაგული ზრახვები პირველი ბათშეა-ს მიმართ? ან იქნებ ის ოცნებობდა დედის სახელის აღებით მიეზიდა მისი სულის ცხოველმოქმედი ძალები? თავად მისი ზღაპრების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ჩვენ უბრალოდ ვალდებულნი ვართ არ გამოვრიცხოთ არც ერთი ამ ვარაუდთან და კიდევ ისიც, რისი მოფიქრებაც წარმოსახვის სიმწიფის გამო ვეღარ შევძელით.

შესაბამისად, კრებულის ამ 47 მოთხრობიდან თითქმის ყველა წარმოადგენს სპირალიზით ჩახვეულ ამბავს ერთმანეთის მსგავსი ფაბულებით, გარდასახ-

ვებით, ჩანაფიქრებით, სიუჟეტური სვლებითა თუ ტრანსმუტაციით. დავითისა და ბათშეას ამბავს მხოლოდ ზინგერისნაირი მდიდარი ფანტაზიის მქონე მწერალი თუ გასწვდებოდა, თუმცა ალბათ მართლაც დემონი უნდა ყოფილიყავი, ურია ჰიტიტს რომ გამკლავებოდი. გარეგნულად კაცად ქცეული ქალის ისტორია ზინგერმა ფაქტიურად უკვე აღწერა მოთხრობაში “იენტლი, ბიჭი იეშივა”, ლირსშესანიშნავ იგავში მეცნიერებაზე გადაგებული გოგონას შესახებ. “მკედარ მევილინე”-ში უხამსი გეცლი ქალში დიბუკის სახით ჩასახლებულა და დახვეწილ ლიბე იენტლს აიძულებს ლოთივით სვას და იგინოს. რაც შეეხება ექსცენტრული და გაზვიადებულიად ამბოციური სახელებისა თუ ტიტულების თემას, გავიხსენებთ ზიდელ კონს, ეგზეგეტ რაშის შთამომავალს, რომელიც აპირებს გახდეს პაპი ზაიდლუს პირველი ან თუნდაც მასწავლებლის თანამემამულე ალხონის, ერთ ვინმე მდაბიოს, მოთხრობაში “ტაიბელი და მისი დემონი”, თავს წარმატებით რომ ასალებს გარყვნილ ურმიზაჰად, ასმოდეუსის, დემონთა მეფის არალვილ ძმისწულად.

ერთი მხრივ, ზინგერი წარმოგიდგება როგორც ცულლუტი, ხუმარა, “ლოკი”, ცელქი ეშმაკი. მისი ჩვეული თემებია ავხორცობა, სიხარბე, ამპარტავნება, უსასოება, უგნურება, ქვეცნობიერის გამოგნებელი სიურპრიზები, ცეცხლოვანი ვნებები, მანიშნულაციები დროითა თუ ადგილით. მის მოთხრობებში ვერ შეხვდებით ვერც “ეპიფანიებს” და ვერც ღვთისმოსაობით აღბეჭდილ ფინალს; ვერც ენობრივ ზღუდეებს და ვერც ჰემინგუეისეულ თვითუარყოფას. ისინი გულუხვად მოემსახურებიან მხოლოდ უგნურ ცნობისმოყვარეობას, ჭორიკნის ინტერესს, გაიგოს რა მოხდება შემდეგ. ზინგერის მოთხრობების სიუჟეტები ყველასთვის გასაგებია არა მათი “ძველმოღურობის” გამო - მათგან უმეტესობა სავსებით ორიგინალურია და იშვიათად თუ შეხვდებით აქ ნასესხებ მოტივებს, - არამედ იმიტომ, რომ იტყვენ უბედურებების, შეცდომების, გამოუვალ მდგომარეობათა, ტკივილის, ბედის უკუღმართობის, კატასტროფებისა და ვაგების მთელ ადამიანურ სამყაროს. ამქვეყნად ყველაფერი ხდება; ცხოვრება ჩაგვსაფრებია და ყოველ ფეხის ნაბიჯზე ხაფანგებს გვიგებს; ადამიანის ბედს ვერავინ ვერ იწინასწარმეტყველებს. ცხოვრებისეულ მოულოდნელობებისა და მეტამორფოზების კალეიდოსკოპური რიგი უსასრულოა და ხშირად გამოგნებელიც. ამ ერთ კრებულში უამრავ შედეგს მოუყრია თავი: ეს არის წარმოსახვითა უკიდევანო ოკეანე.

სწორედ იმიტომაც, რომ ქვენა გრძნობათა მხილებისას ის არად დაგიდევთ ეტიკეტს და ცდილობს თვალი გაუსწოროს პირობითობათა მიღმა დაფარულ შიშის უძირო ქვესკნელს, ზინგერს არ ცნობდნენ ის მწერლები, რომლებიც ასევე იდიშზე ქმნიდნენ თავის ნაწარმოებებს - მათ აღიზიანებდათ ზინგერის მოთხრობების ერთი შეხედვით წარმართული შინაარსი, ცრუმორწმუნე სოფლები, გნოს-

ტიკური რისხვით აღბეჭდილი მისი თავზეხელაღებული გამოხედომები. გარემოს ებრაული შეგრძნების ის მორალური საწყისი, რომელიც ასხივოსნებდა იდიშზე შექმნილი ლიტერატურის ზოგად ბუნებას, ყოველთვის ემყარებოდა თალმუდის ეთიკურ იდეალებს: ოჯახის ერთგულებას, პატიოსნებას სათვისტომოს მიმართ, “დერექ ერეცს” - საკუთარი და სხვების ღირსების პატივისცემას - საზოგადოებისადმი კორექტული დამოკიდებულებისა და შეუბღალავი წესიერების უმკაცრეს კრიტერიუმს, მესიანისტური სრულყოფის საწინააღმდეგო მიზანს. ზინგერთან ეს ყველაფერი ან უგულვებელყოფილია, ან უყურადღებოდაა მიტოვებული, ან დაცინვის საგანდაა ქცეული; ისეთი შთაბეჭდილება იქმნება, თითქოს ის შეგნებულად ცდილობდა ტრადიციული ებრაული კეთილგონიერებისა და მგრძნობიარობის შეურაცხყოფას. შედეგად კი იდიშურ ლიტერატურულ წრეებში მისდამი ისეთივე დამოკიდებულება შეინიშნება, როგორც “ისრაელის მოლაღატის” (ეს მისი ერთ-ერთი მოთხრობის სათაურია) მიმართ.

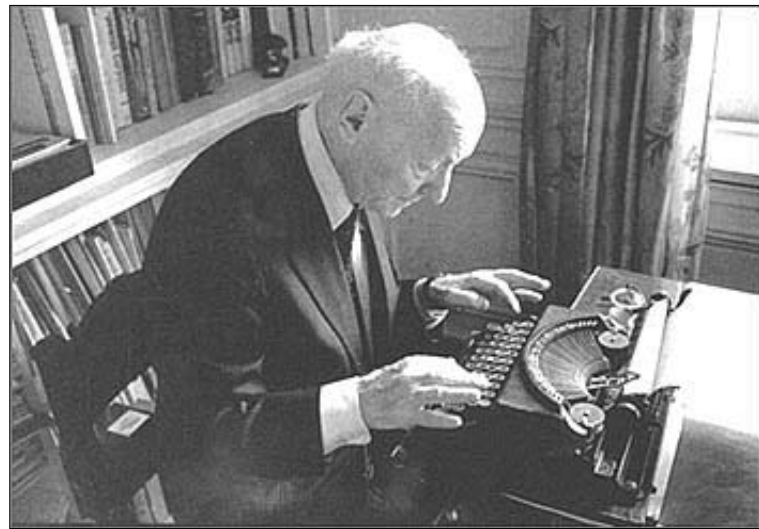
კაცმა რომ თქვას, ის არაფერს და არავის არ ღალატობს, და მით უმეტეს - ებრაულ იდეალიზმს. მისი ეშმაკებისა და დემონების ისტორიები მხოლოდ ერთ რამეზე მიანიშნებს: რომ თავისთავად, ადამიანის ბუნება სულიერი სინამდისკენ ისწრაფვის; რომ ადამიანს, საბოლოო ჯამში, სინაფელე და სიამაცე უფრო იზიდავს. ზინგერი აქ უკვე სულ სხვა მხარით წარმოგიდგება, და ეს მხარე მისთვის უფრო მნიშვნელოვანია. “გოლბინური” ანცოზა საბოლოოდ ამით უნდა დასრულებულიყო; ზინგერი ვიოლისტი ხდება. ჩვენ მისგან ვიცავთ, რომ იყო კარგი - ეს ბუნებრივია და რომ ეშმაკი უბიძგებს ადამიანს გადაუხვიოს მართალი გზიდან. და მხოლოდ მაშინ, როცა სცენაზე ჩნდება ლილითი, ან სამაელი, ან კეტეე მრიი, ან ასმოდეუსის შვილები, ზეიმობს მანკიერება და სიმდაბლე. სწორედ არაადამიანური, მტრული ძალები აგებენ პასუხს სხვადასხვა ბოროტებასა თუ უბედურებაზე. და რა თქმა უნდა, საჭიროა ვინამოთ ამ ეშმაკთა არსებობა. ისინი შესაძლოა მათი ბატის ფეხებითაც ამოვიცნოთ, ისეთით, მათ თავადს, სატანას რომ აქვს, მაგრამ საოცრად მინიერია ცდუნების მათი მოუქნელი, სამარცხვინო, შემპარავი მცდელობები. და მიუხედავად მათთან ამ დასანანი სიახლოვისა, ზინგერის დემონე-

ბი ჩვენთვის მაინც დარჩებიან დაუპატიჟებელ და აბეზარ სტუმრებად - ისინი არასდროს არ ყოფილან ჩვენი სულის ორგანული და სასურველი ნაწილი. ისინი უნდა გავაიგოთ “ფსიქოლოგიასთან”; და ისტორიასთან; და კიდევ შიშთან; უპირველეს ყოვლისა კი ჩვენივე დაუძლეველ ნებასთან. თუკი მას სჯერა მათი არსებობის, ჩვენც, მართალია, უხალისოდ, მაგრამ გულის სიღრმეში ხომ ამასვე ვფიქრობთ.

ზინგერის დემონების გასაგებად ჩვენ უნდა გავაცნობიეროთ ერთი რამ: კერძოდ ის, რომ იგი არის დაკარგული სამყაროს მემკვიდრე, რომ სწორედ მან შემოგვინახა უკვე გამქრალი სოციოლოგია. ზინგერი არის ხელოვანი და ტრანსცენდენტური შემოქმედი და არა არქივარიუსი. მისი მოთხრობები - თუმცა კი უხვადაა მათში ღვთიით კურთხეული კულტურის ფაქტები, ადათ-წესები, მისი გლუვი სრულყოფილება, განსაკუთრებით კი იეშივას შთამბეჭდავი სამყარო და მისი უკიდევანო მოძღვრება - არავითარ შევთხვევაში არ უნდა იქნან აღქმული დოკუმენტებად. რეალურად არსებულ პატარა ებრაულ ქალაქებს ის მხოლოდ და მხოლოდ ცეცხლოვანი მოვლენების ფონად იყენებს: მართლაც, მხოლოდ ახირებულ ზმანებაში თუ შეიძლება გადავყროდით “Henne Fire”-ს, ცოცხალ მუგუზალს, რომელიც ბოლმით იწვის და ბოლოსდაბოლოს, მარტო თავისი მძვინვარებისგან “ნახშირის ნატეხად” იქცევა! აქ, მართალია, დანახვებითაა აღწერილი ყოველი ზღუდრული თუ პერსონაჟთა სახის ნაკეთები (ზინგერისეული პორტრეტები შესანიშნავადაა დეტალიზებული), მაგრამ მისი იგავები და ამბები იმდენადევა დაკავშირებული რეალურ ადგილებთან თუ რეალურ პირებთან, რამდენადაც ეზოპეს მხეცები რეალურ ცხოველებთან.

ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ ზინგერი თავის მოთხრობებში არ გლოვობს პოლონეთის იმ პატარა ებრაულ ქალაქებს, რომლებიც, თითქმის ყველა მათ მაცხოვრებლიანად, გაანადგურეს ნაცისტური გეჰენის თავადებმა და მსახურებმა. წიგნში შეხვდებით ამ მოვლენებისადმი მიძღვნილ შესანიშნავ მემორიალს, “უკანასკნელი დემონის” სულისშემძვრელ ჩვენებას, რომელიც იწყება ევროპის კატეგორიული დადანაშაულებით: “მე, დემონი, ვადასტურებ, რომ აქ აღარ

გაგრძელდება 80-14 გვირდვია

ისააკ ბაშევის ზინგერი

პატარა შედეგები

მაცნეობა გვარდნიდან

დარჩენ დემონები. რა შუაშია დემონები, როცა ადამიანი თავადაა დემონი?” ბოლოს კი ამბობს:

“მე ვნახე ეს ყველაფერი... პოლონეთის საშინელები; იქ აღარ დარჩენ არც ებრაელები და აღარც დემონები, ქალები აღარ აქცევენ წყალს ზამთრის ნაბუნობის ღამეს, აღარ გაურბიან წყვილი რიცხვების დასახელებას, გამთენიისას აღარ აკაკუნებენ სინაგოგის წინაკარზე, აღარ გვაფრთხილებენ, სანამ ნარეცხ წყალს გადმოგვასხამდნენ თავზე; რაბინი წამებით მოკლეს პარასკევს, ნისანის თვეში; სათვისტო მომხმარებელს, წმინდა წიგნები ცეცხლს მისცეს, სასაფლაო შეურაცხვეს; წიგნი სამყაროს შემქმნისა შემქმნელს დაუბრუნდა... აღარც ცოდვები, აღარც ცდუნებები! ... მესია არ მივიდა ებრაელებთან, ებრაელებიც ადგნენ და თავად ეახლნენ მას. დემონები აღარავის სჭირდება.”

ეს სინაზე უბრალო ხალხის, მათი ცრურწმენების, უგზურების, მიაშიტობისა თუ შეცოდებების მიმართ იდიშური ლიტერატურის კლასიკური მახასიათებელია; ისევე, როგორც ზინგერის პირადი პასიული მემკვიდრეობის უმთავრესი მოტივი სიყვარული და პატივისცემაა ყოველივე მიწიერის მიმართ. “პატარა მენაღებები” ის ტყავისა და სადგისის დახმარებით ხოტბას ასხამს მეხუთე მცნებას; მისი “სულელი გიმფელის” გმირს, სანყალ ხაბაზს, ყველა გამუდმებით ატყუებს და ის კი მანც ჯიუტად ნეტარებს ასეთი ყოფით; მისი შესანიშნავი მოთხრობა “მოკლე პარასკევი” პატივს მიაგებს უშვილო მოხუც წყვილს, რომლებიც, გაჭირვებისა და სიღარიბის მიუხედავად, ახერხებენ გარდასახონ თავიანთი მიაშიტი ღვთისმოშიშობა სიკეთესა და სათნოებაში. უმანკოებითაა გასხივოსნებული შშულ-ლაიბელეს აბსოლუტური ბედნიერება, რომელსაც ის ლოცვაში ჰპოვებს და შოშეს შაბათის სატრაპეზო რიტუალი; ზინგერი ისეთი სიზუსტით აღწერს მის მენიუს, “წინილის წვნიანი ატრიით და ცხიმის პატარა რგოლებით... ოქროს დუკატებს რომ ჰგვანან,” თითქოს წვნიანიც ზეგარდმო მადლით იყოს ცხებული. უბედური შემთხვევის შედეგად - თოვლი დაფარავს მათ პატარა სახლს და ისინიც უშპერობით გაიგუდებიან - მოსიყვარულე წყვილი ერთად ხვდება სამოთხეში. როცა დემონები წყნარად არიან, ადამიანთა ვნებებს მხოლოდ სიკეთე და სიხარული მოაქვთ. (ზინგერი, მართალია, არაფერს ამბობს იმაზე, თუ ვინ მოუვლინა მათ წმინდა და ამავე დროს მომაკვდენებელი თოვლი, ღმერთმა თუ სამაელმა.)

ზინგერთან დემონები იშვიათად მშვიდდებიან, “მოკლე პარასკევის” გასხივოსნებული სინყყარე მხოლოდ გამონაკლისია. საერთოდ კი მძვინვარე ამპარტავენება მართავს ყველაფერს და ადამიანთა ბედს სასტიკი დემონები განაგებენ. “უხილავში” წარმატებული და პატივცემული ქმარი ეშმაკის ჩაგონებით გარბის ახალგაზრდა მოახლესთან ერთად; საბოლოოდ კი სრულიად გაღატაკდება და, ფაქტურად მათხოვარი, ისევ თავისი მეორედ გათხოვილი ყო-

ფილი ცოლის საპატრონო ხდება. “კრაკოველი ჯენტლმენი” მთელ ქალაქს გარყვნილი ოქროს საშუალებით; ბოლოს აღმოჩნდება, რომ ის კეტევ მრარი ყოფილა, თვით სატანა. “კრემევის განადგურებაში” მეცნიერი, რომელიც ფარული საბათელი და სატანის თავყვანისმცემელია, აიძულებს თავის ცოლს, ჩაიდინოს ადიულტერი საზიზღარ მეეტლესთან. სხვა მოთხრობაში, ზღვარს გადასული ინტელექტუალური ვნებები ანადგურებს გენიოსს. დახვეწილ ახალგაზრდა ქალს ეშმაკი ურჩევს შეიცვალოს სარწმუნოება, მივიდეს მღვდელთან (და არა რაბინთან) და განუდგეს თავის სათვისტოს; დემონი ესაუბრება ქალს მისივე ბებუის ხმით, რომელიც, თავის მხრივ, საბათელის ქალიშვილია. რაბინს “რალაყ ახალი და შემადრწუნებელი აპკვიატები”: რისხვა ღვთის მიმართ,” და მთელ თავის ძალისხმევას იმას ახმარს, რომ როგორმე ათეისტად იქცეს. როგორც კი საქმეში ეშმაკი ერევა, სრულიად იცვლება და უკუღმართდება ადამიანის ბუნება და მისი ვნებები, ის ეშმაკი, რომელიც ხაფანგს უგებს, აცდუნებს, ქრთამავს და თავგზას უბნევს საბრალო ხალხს.

მძიმე გამოცდების, გარდასახვებისა და მოულოდნელი

განცდების ეს სამყარო, საბოლოო ჯამში, ისევე ბუნებრივად დამაჯერებელია, როგორც თვით ლოგიკა. ის არაა ვინმეს ფარტაზიის ნაყოფი. ჩვენ სწორედ ამ რეალურ სამყაროს ვიცნობთ, სადაც უკვე ვიცით, რომ ტანჯვა გველის ჩვენივე აღმაფრენის საზღაურად, სადაც სწორედ ის გარემოებები გვანადგურებენ, რომელთაგან თავი ყოველთვის დაცული გვეგონა. ამ რეალურ სამყაროში ტანჯვა ჩვეულებრივი მოვლენაა და მხოლოდ ერთეულები ელირსებიან პატივებს. და მაინც, შესაძლოა უწმინდურ ძალთა რეალურობა ზინგერისთვის კვლავაც ადასტურებს მხსნელი ღვთაებრივი საწყისის არსებობას, რომლის მხურვალე ნათებაც განდევნის დემონებს. “დიახ, მე მჯერა იდეალური ძალების არსებობისა.”

მაგრამ ამ კრებულის ყველა მოთხრობა არაა აღმოცენებული ასეთი რეალური სამყაროდან. “ისტ ბროდვეელი კაბალისტის” მისტიკური წარმატება მხოლოდ და მხოლოდ შთამბეჭდავი გამოინაკლისია, თორემ ამერიკულ თემაზე დანერგული მისი მოთხრობები, საერთოდ, საკმაოდ უფერულია. როცა მოქმედება ევროპულ გარემოში მიმდინარეობს, მისი გამიზნულად მოკრძალებული ქმნილებებიც კი - რო-

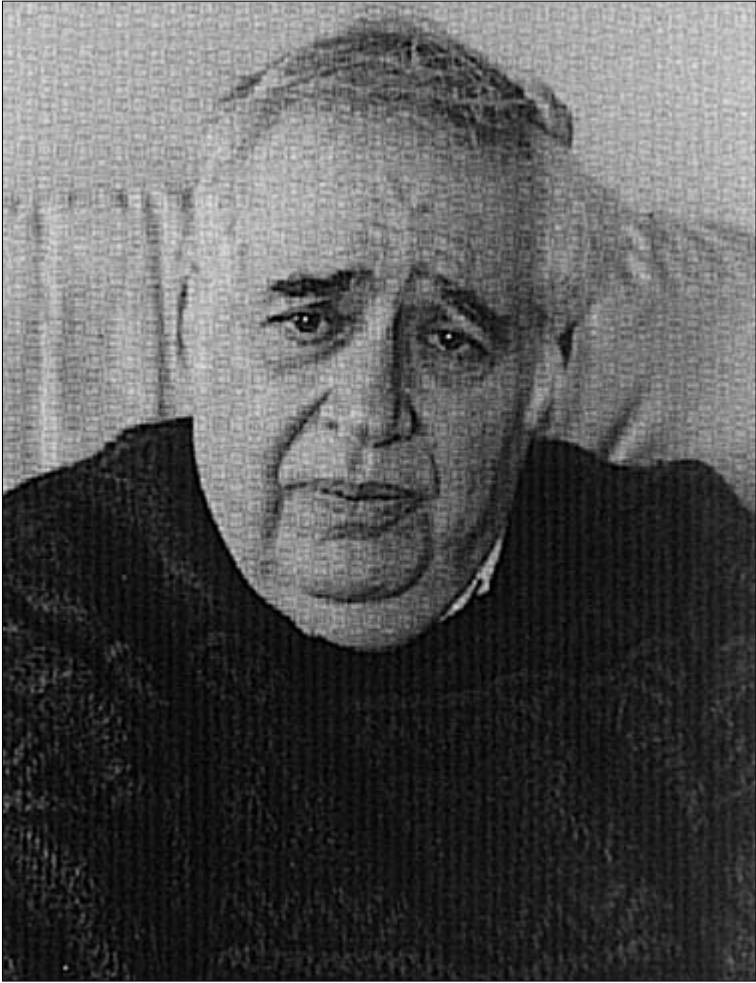
გორიცაა, მაგალითად, მომაჯადოებელი “ვანვიდ კავა” თავისი შესანიშნავი დასაწყისით: “ნობელის პრემიას რომ იძლეოდნენ ცოტა წერაში, ვანვიდ კავა აუცილებლად მიიღებდა მას” - საოცრად სისხლსავსე და დინამიურია. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ თავისი ზოგიერთი მოთხრობისთვის მოქმედების ადგილის ამერიკაში გადატანა მწერალმა სწორედ იმ პერიოდში დაინახა, როცა სრულიად ამოეწურა ებრაელთა ევროპული დასახლებების მეტად ნაყოფიერი თემა; თუმცა შესაძლოა ამ ჩავარდნის მიზეზი თავად ამერიკა იყოს, რომლისთვისაც არაა დამახასიათებელი იემივას სათვისტომოს გამოკვეთილი განუმეორებლობა და ევროპული სიმჭიდროვე, და რომლისთვისაც უცხოა ამ სათვისტომოს, როგორც მატერიალიზებული ღვთის ნების ემანაციის იდეა. ან იქნებ ეს იმიტომაც ხდება, რომ ამ ამერიკულ მოთხრობათა უმეტესობაში მოქმედება ვითარდება თავად ზინგერის, როგორც მწერლისა და გამოჩენილი ადამიანის ან სხვა მისი მსგავსი პერსონების ირგვლივ. თითქოს ის, ამ ყველაფრის წარმმართველი დემონი და ცენტრალური ფიგურა, თავად იზიდავს ასეთ წარუმატებლობებსაც. დემონი კი, სრულ-

ყოფილი ეფექტისთვის - როგორც ეს არაერთხელ დაადასტურა ზინგერის გენიამ - “დიბოკის” მსგავსად, აუცილებლად “გარედან” უნდა შემოიჭრას სცენაზე; ამ ამერიკულ მოთხრობებში კი, სადაც აღწერილია ცნობილი მწერლის უჩვეულო თავგადასავლები, მოქმედება უმეტესწილად არც სცილდება მის შინაგან სამყაროს.

“რჩეულ მოთხრობებს” აქა-იქ ახლავს ავტორისეული კომენტარები, თვალშისაცემად ფრაგმენტული და ზედაპირული; მკითხველმა ეშმაკების უფრო შეიძლება იწამოს, ვიდრე ამ კომენტარებისა. როგორც ირკვევა, ზინგერი შემფოთებულია იმ საფრთხით, რასაც მხატვრულ ლიტერატურას უქმნის “მესიჯებით მეტისმეტი გატაცება”. საშუალება რომ მქონდეს, სიამოვნებით ჩამოვთვლიდი ამ მოთხრობების ყველა მთარგმნელს, სოლ ბელოუს, ისააკ როზენფელდს, დოროთეა შტრაუსს, იოსიფ ზინგერს თუ მირა გინზბურგს, ასევე შედარებით ნაკლებად ცნობილ რუთ შახნერ ფინკელს, ეველინ ტორტონ ბეკს, ლორი კოლვინს, ჰერბერტ ლოტმანს, როზანა გერბერს, ელიზაბეთ შუბს და ყველა დანარჩენს. თავისთავად ძალზე საინტერესოა, რომ მას ამდენი მთარგმნელი ჰყავს და თანაც მათი რიცხვი სულ უფრო იზრდება. როგორც ჩანს, ზინგერს ჯერ ვერ უპოვია თავისი სკოტ მონკრიფი. მიუხედავად ამისა, მისი მოთხრობების ჟღერადობა ისეთი თანაბარი და ჰარმონიულია, თითქოს ყველა ერთი და იმავე ადამიანს ეთარგმნოს; ეჭვგარეშეა, ამაში უდიდესი წვლილი თავად ზინგერს მიუძღვის. მთელი ამ ხნის განმავლობაში არ ცხრება სკანდალური ჭორები ზინგერისა და მის მთარგმნელთა ურთიერთობებზე; ამბობენ, რომ ის მათ სანახევროდ თანამშრომლების, სანახევროდ ყმების მდგომარეობაში ამყოფებს, რომ ალბულო ვალდებულებებით დაკაბალეულნი, იძულებულნი ხდებიან დათანხმდნენ მათხოვრულ ჰონორარებს, რომ ზოგი უკმაყოფილო რჩება და ზოგიც - გაოგნებული, მაგრამ ყველა მათგანი გარდასახა ზინგერთან ახლო ნაცნობობამ. ერთი ამბობს, რომ კარგი იქნებოდა, თუკი ზინგერი თავად აღწერდა ამ ჯოჯოხეთური თანამშრომლობის ამბავს, ჩასვამდა მას “Zamosc”-ში და მოთხრობას დაარქმევდა “რაბინ ბეშევისის თანამეგობრებს”. ნებისმიერ შემთხვევაში, მისი თანამეგობრები საეჭვოა ჩასწვდენ ზინგერის მობოლიური ნისი იმ ძნელად გადმოხსნადი ებრაული ერუდიციითა და ფილიგრანული ნიუანსებით გაჯერებულ (როგორც ერთხელ ამიხსნა ებრაულის, იდიშისა და ინგლისურის შესანიშნავად მცოდნე ერთმა თელ-ავიველმა პოეტმა) სილრმეებს, რომლისაც ჩვენ, ინგლისურენოვან მკითხველებს, იწი-ბინჩიც არ გაგვეგება და რომლის გაგების სიამოვნებასაც სამუდამოდ ვართ მოკლებულნი. მაგრამ ვართ კი მოკლებულნი? შესაძლოა, ასეც იყოს. სიტყვა რომ ამ გავაგრძელო, “რჩეული მოთხრობები” ამერიკელი ოსტატის “სამყაროს წიგნი”.

ინგლისურიდან თარგმნა
ასმათ ლეკიაშვილმა

ისააკ ბაშვიის ზინგერის იერემიადა

ჰაროლდ ბლუმი

“The Penitent” (“მომნანიებელი”) - ინგლისურად ასე ითარგმნა სათაური მოკლე რომანისა, რომელსაც იდიშზე “Der Baal Tshuve” ჰქვია. ფიქრობთ, უფრო უპირანი იქნებოდა სახელწოდება “გარდასახვათა ოსტატი” - ის ზუსტად შეესატყვისება როგორც ამ ქმნილების არსს, ასევე - მის ავტორს, რომელიც განაფუთა მეტამორფოზებში. საკითხავია, რამდენად საჭირო იყო თარგმნა ნაწარმოებისა, რომლის ხარვეზებს ვერ აწონასწორებს ესთეტიკური ღირსებები ან ჰუმანისტური სულისკვეთება? ზინგერის საუკეთესო ნიგნი გახლდათ “რჩეული მოთხრობები”, რომელსაც 1978 წელს ნობელის პრემია მიენიჭა. რაც შეეხება “მომნანიებელს”, ის სხვა არაფერია, თუ არა თანამედროვე სამყაროს სვიფტიანური დიატრიბის წარუმატებელი ცდა. მასში თავს იჩენს თვალსაწიერის შეზღუდულობა, რომელიც ახასიათებს მთელ თანამედროვე ებრაულ კულტურას. “რჩეულ მოთხრობებში” ზინგერის უპირატესობას წარმოადგენს ნარატიული ფანტაზიის სიჭარბე, ხოლო “მომნანიებელში” თითქმის არაფერი ხდება და ნარატიული ფუნქცია ეკისრება მარტოოდენ მოთხრობის, ჯოზეფ შაპიროს მონოლოგს. მკითხველისთვის შაპიროს წარსადგენად ზინგერი მიმართავს იმ ხერხს, რომელსაც ხშირად იყენებს თავის ამერიკულ ნაწარმოებებში - ცნობილ მწერალს იერუსალიმის დასავლეთის ანუ გოდების კედელთან გაესაუბრება ალტაცებული მკითხველი: “ღვთის ნებით ყოველივე ოცდაოთხ საათში განხორციელდა”.

შაპირო მომნანიებელია, რომელიც მიუბრუნდა ორთოდოქსულ ებრაულ სარწმუნოებას. ის პოლონეთიდან ამერიკაში გადასახლდა 1939 წელს, სტალინური რუსეთის გავლით. ამერიკაში მან შეიძინა უამრავი ქონება; მისი ქორწინება უიღბლოდ დამთავრდა, სიყვარული კი - მარცხით; გმირს გული გაუტყდა ყველა მოდურ იდეოლოგიაზე. ის ვეგეტარიანელი გახდა და თავის ადგილსამყოფლად შეარჩია მია შერიმი - იერუსალიმის ის რაიონი, სადაც ცხოვრობს უკიდურესად ორთოდოქსულად განწყობილი ებრაული მოსახლეობა.

სამწუხაროდ, მკითხველს (ისევე როგორც - ავტორს) არავითარ ინტერესს არ აღუძრავს შაპიროს პიროვნება. შაპირო მარტოდენ ხმა: პესიმისტური, დაძაბული, მღელვარებით აღსავსე, მონუსხული ზიზნარევი ვნებით. ეს ხმა ემთხვევა ზინგერის საკუთარ ხმას და, შესაბამისად, ნიგნი აღიქმება, როგორც ზინგერის ტირადა. თავისთავად, ტირადა გავრცელებული ლიტერატურული ფორმაა, რომელიც გვხვდება ბევრ საუცხოო თანამედროვე ქმნილებაში, დაწყებული ბერნარდ შოუს პიესით “ადამიანი და ზეადამიანი”, და დამთავრებული ნათანაელ უესტის სუროგატული “მისს ლოუნლი-ჰართით”. “მომნანიებლის” ნაკლოვანებების საფუძველია არა ნაწარმოების ჟანრი, არამედ - მისი ხორცშესხმის თავისებურებები. ზინგერის იერემიადაში არ შეიმჩნევა არანაირი სიახლე, მახვილგონიერება და თვითმყოფადობა. ამასთან, რომანი შთამბეჭდავია, თუმცა ეს შთამბეჭდაობა ავტორის ძალისხმევის შედეგი როდია, უბრალოდ, ბევრი ჩვენგანი - ებრაელიცა და არაებრაელიც - მიმართავს ძიებას

ზნეობრივი საფუძვლისა, რომლის გაცნობიერება სიმყარეს ანიჭებს ჩვენს არსებობას.

აი, შაპიროსეული დიატრიბის ტიპური პასაჟი: “არ არსებობს ზნეობა რელიგიის გარეშე. თქვენ აუცილებლად ემსახურებით ამა თუ იმ კერპს. ყველაზე დიდი სატყუარა ამქვეყნად ჰუმანიზმია, რომელიც ერთ კერპს კი არ ემსახურება, არამედ - ყველას. ჰუმანისტები იყვნენ მუსოლინიც, ჰიტლერიც, სტალინიც”. ეს სენტენციები ექსტრავაგანტურიცაა და აბსურდულიც, მაგრამ ასეთია ყველაფერი, რასაც ამტკიცებს ზინგერი/შაპირო. მორალის შესახებ გამოთქმულ თვალსაზრისთა უბრალო ჩამოთვლაც კი გვარწმუნებს, რომ “მომნანიებელი” უნებლიე სატირაა საკუთარ თავზე. აბსოლუტურად დამოხილია: ყველა ქალი, ორთოდოქს ებრაელთა გარდა; ყველა “წითელი” ებრაელი; ლიბერალიზმი, ამერიკის სამართლებრივი სისტემა; ამერიკული გაზეთები; “სულელური ნიგნების, უხამსი პიესებისა და ფილმების ქება-დიდება”; ისტორიის პროფესორები. ზოგჯერ ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, თითქოს ზინგერი მიმართავს სოლ ბელოუს მეორეხარისხოვანი პერსონაჟების პაროდირებას.

აი ნიმუში ზინგერ/შაპიროს მონოლოგისა, რომელიც ბელოუსთან სატირული ხასიათისა იქნებოდა: “მერწმუნეთ, ზნეობრივი, წესიერი ქალი მეტ სექსუალურ სიამოვნებას მიანიჭებს მამაკაცს, ვიდრე - ყველა რაფინირებული მეძავი ერთად. თანამედროვე ქალთან ყოფნისას მამაკაცი ფიზიკურ კონტაქტს ამყარებს მის ყველა წინანდელ საყვარელთან (ამიტომაც, რომ ამჟამად მომრავლდნენ ჰომოსექსუალები). მამაკაცი ხომ მუდმივად ეჯიბრება მათ, რადგან იცის, რომ ამჟამინდელი სატრფო გამუდმებით იგონებს ძველ მიჯნურებს. ესაა აგრეთვე მიზეზი იმპოტენციისა, რომელიც უამრავ ჩვენგანს აწუხებს”.

კიდევ უფრო პაროდული ხასიათისაა კრეაციონიზმის დასაცავად გამოიზნული არგუმენტები: “ღარვინს და კარლ მარქსს როდი აღმოუჩენიათ სამყაროს შექმნის საიდუმლო. იმ თეორიათაგან, რომლებიც ცდილობენ, ჩასვდნენ სამყაროს შექმნის არსს, “დაბადების” კომენტარები ყველაზე გონივრულია. აბსურდულია მსჯელობა პირველსაწყისი წყვილის ან დიდი აფეთქების შესახებ. ადამიანს, რომელიც კუნძულზე საათს იპოვის და იტყვის, რომ ის თვითონ გააკეთა, ან რომ საათი განვითარდა ევოლუციის შედეგად, გიჟად მიიჩნევენ. მაგრამ განა სამყარო ნაკლებ რთულია, ვიდრე საათი?” სანამ გადაწყვეტდეთ, რომ ზინგერი, უბრალოდ, ბიბლიის კომენტატორად იქცა, გავიხსენოთ, რომ ორთოდოქსული იუდაიზმი ახლა ემყარება არა იმდენად თვით ბიბლიას, რამდენადაც - მის კერძო ინტერპრეტაციებს. ასევე იქცევა შაპიროც: “მოგვიანებით მივხე-

დი, რატომაც, რომ მორწმუნეებრაელები არასოდეს ცდილობდნენ, დეტალურად შეესწავლათ ბიბლია. შემზარავი ბიბლიური ამბები არ შეესატყვისება ებრაული დიასპორის სულისკვეთებას. რაბინი ისააკ ლურია და ბაალ შემტოვი უფრო მახლობელი და გასაგებია ჩვენთვის, ვიდრე იესო ნავეს ძე და მეფე დავითი. იესოს და მეფე დავითს, როგორც ბიბლიურ პერსონაჟებს, კომენტირება სჭირდება, მაგრამ რაბინი ისააკ ლურია და ბაალ შემტოვი ჩვენთვის უამისოდაც გასაგებია... ბიბლიის წინააღმდეგი როდი ვარ, ღმერთმა დამიფაროს. ბიბლია წმიდათა წმიდაა, მაგრამ ებრაულმა რელიგიამ განვითარება განიცადა. ამქვეყნად ყოველივე ჩანასახიდან იწყება და დროთა განმავლობაში ვითარდება. მკვახე ვაშლს ისეთივე გემო არა აქვს, როგორც - მწიფეს. სახლის საძირკველი სასტუმრო ოთახივით დახვეწილი როდია”.

ნიშნავს თუ არა აქ “ებრაული რელიგია” “იუდაიზმს”? ზინგერის “ებრაელობა” უეჭველია, მაგრამ სურს თუ არა მოხრობელს, მონანიების შედეგად იქცეს “ებრაელ” პერსონაჟად, ისევე, როგორც ზინგერი წარმოადგენს ებრაელ მწერალს? თანამედროვე კაბალის ფუძემდებელმა, ისააკ ლურია (XVI ს.) და ჰასიდუზმის მამამთავარმა ბაალ შემტოვმა (XVIII ს.) დასაბამი მისცეს მისტიკურ-ექსტატიურ ტენდენციებს თანამედროვე ებრაულ რელიგიაში, მაგრამ თვით ლურია და ბაალ შემტოვი ძალზე ბანალურ, ორთოდოქსულად განწყობილ მოაზროვნეებად წარმოგვიდგებიან ზინგერის მხატვრულ სამყაროსთან შედარებით.

ჩვენი აზრით, ზინგერის მსოფლალქმა ემყარება ან გარდაცვლილი გერშომ შოლემის ფუნდამენტურ ნაშრომებს ებრაული მისტიციზმის, მესიანური ერესისა და გნოსტიკური დემონოლოგიის პრობლემების შესახებ. ახლა შეიძლება განვსაზღვროთ “მომნანიებლის” მკაცრი მორალიზატორი. ზინგერი ირონიულად მიმართავს მესიანური რჯულგანდგომილობის სკოლების მიერ მითითებული ნიმუშების მხილებას. ამ განდგომილ პიროვნებათა შორის ყველაზე სახელგანთქმული გახლდათ საბათაი ზევი, რომელმაც XVII საუკუნეში მაჰმადიანობა მიიღო. ზინგერი, ერთგვარად, საბათაი ზევი, რომელიც იქცა არა მაჰმადიანად, არამედ - ორთოდოქს ფანატიკოსად. მისი, როგორც მწერლის, ყველაზე დამახასიათებელი ატრიბუტები - აკვიატებული სექსუალური იდეები და დემონური იმპულსები - ერწყმის თანამედროვე იუდაიზმის ყველაზე ატავისტურ თვისებებს.

ზინგერ/შაპიროს დიატრიბათა სამიზნეებს შორის შეიძლება აღმოჩენილიყო ფსიქოანალიზი. ამასთან, ზინგერი თავს არიდებს უშუალო კონფორმაციას რელიგიათა (მათ შორის - იუდაიზმის) ფრიოდისტულ კრი-

ტიკასთან. მწერალი საგანგებოდ უგულვებელჰყოფს ფრიოდსაც და საკუთარ, ყველაზე მძლავრ იმპულსებსაც, რაც განაპირობებს მისი ნიგნის რიტორიკულ ღირსებებს და, ამასთან, კონცეპტუალურ სისუსტეს. “მომნანიებლის” ერთადერთი საინტერესო მომენტია ისრაელში გადაფრენა, როდესაც ჯოზეფ შაპირო აღარ ფიქრობს თავის მომავალზე და აღწერს რეაქტიულ თვითმფრინავში სასიყვარულო ურთიერთობის გაბმის სიძნელეებს:

“ფიზიკურად შეუძლებელია, შესცოდო თვითმფრინავში. მგზავრები განუწყვეტილად დიან საპირფარეოებში, სტიუარდესებს არ სძინავს, წყვილად არღვევს ნათურების მბუჭტავი შუქი. ამ ქალის მიმართ ზიზნარეულ ლტოლვას ვგრძნობდი. თუმცა თანამედროვე ქალი ყოველთვის მზადაა გარყვნილების ყველა სახეობისთვის, მაგრამ მისი მოდური სამოსი ხელს უშლის მამრს, მიაღწიოს საწადელს. სხეულის მოხდენილობის დემონსტრირების სურვილი უფრო ძლიერიც კია, ვიდრე შეცოდებისკენ მისწრაფება. ამიტომ დიდხანს ვჯახირობდი”.

აგზნებული იმით, რასაც ფრიოდი, ალბათ, უნოდებდა თვითმფრინავის შეზღუდული სივრცისა და ქალის მოძრაობათა შემოჭველი ტანსაცმლით განპირობებულ “სტიმულთა ნამახალისებელ ზემოქმედებას”, უბედური შაპირო ხელმძღვანელობს რელიგიური მორალის არგუმენტებით. აქ უეჭველად თავს იჩენს “ძველი” ზინგერის ნაძალადევი იუმორი, მაგრამ თხრობაში მაშინვე ერევა “ახალი” ზინგერი, თავისი ლალი მხიარულებით:

“უეცრად ჩამიარა კაცმა, რომელსაც რაბინის ქუდი ეხურა, სახეს კი ფართო ქერა წვერი და გრძელი კიკინები უმშვენებდა. პიჯაკქვემ ფორებიანი რიტუალური სამოსი ეცვა... იმავე მომენტში მივხვდი, რომ კიკინებისა და რიტუალური ტანსაცმლის გარეშე ვერავინ იქნება ჭეშმარიტი იუდეველი. ჯარისკაცს, რომელიც ემსახურება იმპერატორს, შესაბამისი უნიფორმა უნდა ეცვას და იგივე მართებს ჯარისკაცს, რომელიც ღმერთს ემსახურება. იმ ღამეს ამგვარი სამოსი რომ მცმოდა, ცდუნებას თავს ავარიდებდი”.

ამგვარად, ზინგერ/შაპირო ეთანხმება ფრიოდს, თუმცა აშკარაა, რომ მწერალი არ იცნობს ფსიქოანალიზის ფუძემდებლის კონცეფციას. შევაჯეროთ ზინგერის პოზიციასთან შესაბამისი პასაჟი ფრიოდის ცნობილი ნაშრომიდან “Civilization and its Discontents”: “სიამოვნებისგან თავის შეკავება აქ საკმარისი არაა, რადგან სურვილი ჯიუტობს და არ ძალუძს, დაემალოს სუბერ-ევოს. რეალური ქმედებისგან თავის შეკავების მიუხედავად, დანაშაულებრიობის შეგრძნება მაინც განიცდება. გარედან მოსალოდნელ საშიშროებას

ისააკ ბაშვიის ზინგარის იერემიადა

მათხატობა ბაშვიიდან

- სიყვარულის დაკარგვასა და სასჯელს - ენაცვლება მტანჯველი განცდები, დანაშაულის შეგრძნების გამძაფრება”.

თალმუდური უნიფორმა იქცევა მხოლოდ ზინგერ/შაპიროს წარმოდგენად საკუთარი დამსჯელი სუპერ-ეგოს შესახებ. ეს უკანასკნელი გამოვლინებაა იმის, რასაც ფროიდი უწოდებდა “ფიზიკურ ეგოს” ან “მე“-ს მიერ წარმოსახული საგნის ინტროექ-

ციას. რომანში ძალდაუტანებელი იუმორი კვლავ იჩენს თავს, როდესაც მკითხველი იგონებს პირველ შთაბეჭდილებას ახალგაზრდა ქალის შესახებ - ის იხსენებს ქალის “ჯავშანს” და თავის ხანგრძლივ ჯახირს: “დავჯექი და მალე ახალგაზრდა ქალი გვერდით დამისკუბდა. აჰა! ეშმაკმა საცთური მომიმზადა. სატანა არასოდეს იღლება, არასოდეს იხვეს უკან. ნამიკითხავს, რომ სატანა თვით მომაკვდავ ადამიანსაც კი აცდუნებს ათე-

იზმითა და ღვთის გმობით. ამ შეხედულებაში, ალბათ, მეტი სიბრძნეა, ვიდრე ფროიდის, ადლერის, იუნგის ფოლიანტებში”.

როგორ მოახერხა ზინგერმა ასე “დეგრადირება”? არა მგონია, რომ ამ შემთხვევაში საქმე გვექონდეს პრაქტიკულად საყოველთაო დეგრადირებისა და დაცემის მხოლოდ მორიგ შემთხვევასთან. ზინგერი, ისევე, როგორც დახვეწილი, მაგრამ გესლიანი სინტია ოზიკი, წარმომადგენელია იმისა, რასაც შეიძლება

ვუწოდოთ ახალი ორთოდოქსული ებრაული ლიტერატურა. ეს პოზიცია, როგორც “ანტიიუდაიზმი” ან “კერპთაყვანისმცემლობა”, წარმოადგენს გამოვლინებას განხეთქილებისა ტრადიციასა და თანამედროვე ებრაელ ინტელექტუალთა შორის.

ზინგერის მაგალითზე შეიძლება განვმარტოთ ბზარი, რომელიც შეიტანეს თანამედროვე ებრაულ კულტურაში ფროიდმა და კაფკამ, ამ კულტურის ქეშმარიტმა წარმომადგენლებმა. მისს ოზი-

კი ხოტბა-დიდებას ასხამს ზინგერს - მორალისტს, რომლის აზრით, “სიკეთე ბუნებრივი რამაა, ხოლო ბოროტება გზას გვიბნევს”. შესაძლოა, “მომნანიებელი” იმსახურებს ამ სიტყვებს, მაგრამ თუ ზინგერი თავისი მანერის ერთგული დარჩება, მას უეჭველად გაიხსენებენ, როგორც ნეოორთოდოქსული აზროვნების წარმომადგენელს, და არა როგორც საინტერესო პროზის ოსტატს.

ინგლისურიდან თარგმნა
თამარ ლომიძე

თარგმანი

სარკინიგზო მოგზაურობა ინტერნეტში

REUTERS

უმაღლესი ეპოქა

ვინ აღარ ღვარა ცრემლი იმის გამო, რომ მატარებელმა მოკლა ტყე-ტყე ხანგრძლივი ხეტილისა და მტერიან შარავზეზე ცხენით მგზავრობის პოეზია. მაგრამ, აი, კლასიკოსებმა, - ტოლსტოიდან ვიდრე სანდრა-რამდე და ბიუტორამდე, მონტალეს ჩათვლით, - შეძლეს გადმოეცათ მატარებლების, ხშირ შემთხვევაში შიშისმოგვრელი პოეზია. ბოლოს და ბოლოს, რა მნიშვნელობა აქვს გადაადგილების საშუალებას? - კოსმიურ ხომალდშიც შეიძლება ეძლეოდო ოცნებებს, ან კიდევ გულს გინურადღეს სიყვარული თუ ნოსტალგია, შიში თუ მოუთმენლობა. მეორე მხრივ, პრუსტი კითხულობდა ნერვალის ლექსებს, შემდეგ კი აღწერდა, თუ როგორ ახერხებს მესხიერებაში სხვადასხვა სურნელთა გაცოცხლებას, უბრალოდ, ილ-დე-ფრანსის სარკინიგზო განრიგის გადაკითხვისას.

გუშინდელ დღემდე ერთი პრობლემა მანუხებდა - ვერაფრით ვერ მოგძებნე ინტერნეტში საიტი, რომელიც მეტყოდა, რომელ მატარებელში ჩავმჯდარიყავი. ეს სრულიად უბრალო საქმედ ითვლება: ცალკეული ქვეყნებისათვის არსებობს საკმაო რაოდენობის საიტები, - ასეთია, ვთქვათ, იტალიის სახელმწიფო რკინიგზის საიტი, - ისინი ცუდად არ მუშაობენ, მაგრამ ლო-

კალურ არეალს მოიცავენ. იტალიური საიტი მოგვანდის ინფორმაციას, როგორ ვიმოგზაუროთ იტალიაში, მაგრამ იგი არაფერს გვეტყვის იმაზე, თუ როგორ ჩავიდეთ ნანსიდან ლილში.

მოკლედ, ამ პრობლემის წინაშე ვიდექი, ვიდრე, ბოლოს, თითქმის შემთხვევით არ წავანყდი ერთ შესანიშნავ პროგრამას, სახელად Deutsche Bahn (რაც გინდა თქვი და, ტექნიკის სფეროში გერმანელებთან ახლოსაც ვერაფერს მოვა), რომლის მისამართს აქვე მოვიყვან: “http://bahn.hafas.de”.

ეს პროგრამა ევროპის ყველა რკინიგზას მოიცავს. მასში, ალბათ, საკონინენტაშორისო რკინიგზაც მოექცეოდა, მატარებელი ოკეანეებს რომ სერავდეს (ყოველ შემთხვევაში, ლამაშქვევ გაყვანილი ახალი სარკინიგზო ხაზი შესულია პროგრამაში).

ლაპარაკი არც ღირს იმაზე, რომ თვალის დახამხამებაში გარკვევ რა რაოდენობის და რომელი მატარებლები მოძრაობს, - დროის ნებისმიერ მონაკვეთში ან მთელი დღის განმავლობაში, - მილანსა და პალერმოს შორის, ან პალერმოსა და ლონდონს შორის, ან ლონდონსა და ფრანკფურტს შორის. პროგრამა იმასაც შეგვატყობინებს, რა დრო დაგვხარჯება მგზავრობაზე, რამდენი ვაგონ-რესტორანი ან საძილე ვაგონია მატარებელში... მოკლედ, მივიღებთ ყველა საჭირო მონაცემს. ოღონდ, ამის შემ-

დეგ პროგრამის გამოყენება უკვე ნაკლებსაინტერესო ხდება. დავსვი კითხვა, - როგორ ჩავსულიყავი ფრანკფურტიდან ბატიპალიაში, - და დამაკმაყოფილებელი პასუხიც მივიღე, რომ ამას დასჭირდებოდა 18-დან 20 საათამდე დრო, იმისდა მიხედვით, თუ რომელ მარშრუტს ავირჩევდი.

შემდეგ იმით დავინტერესდი, როგორ ჩავსულიყავი ლონდონიდან გროსეტოში ნეაპოლის გავლით [გნოსეტო ქალაქია ტოსკანაში, ე.ი. უფრო ახლოსაა ლონდონთან, ვიდრე ნეაპოლი - რედ.]. პირველი მარშრუტი 29 საათს მოითხოვს და საშინლად ბანალურია. მეორეზე 34 საათი დაგეხარჯებათ, მაგრამ მხოლოდ იმიტომ, რომ პარიზის ერთ ვაგზლიდან სხვა ვაგზალზე გადაბარება მოგიხდებათ. სამაგიეროდ, მესამე მარშრუტი ამაღლელებელია: მის გავლას 26 საათი დასჭირდება, მე მეჩერედები ბარდონეკიში, ალესანდრიაში, ნოვიში, ვიარეჯოში, ლამის პირველ საათზე გავივლი გროსეტოს (მეჩერების გარეშე), ჩავალ ნეაპოლის ვაგზალ კამპო ფლევრეში, სადაც რომში შემავალ მატარებელში გადავვდები და დაახლოებით ცხრა საათის შემდეგ ისევ დაგვრუნდება გროსეტოში. ამ მარშრუტმა მომაჯადოვა. მოკლედ, ის დროა კუპეში საკითხავი ლიტერატურა შევარჩიო, თერმოსი მოვიმზადო და გზას გავუდგე.

ვცაადე წარმომედგინა შეუძლებელი: შევუკვეთე “ბატიპალია-როსკოფი მადრიდის გავლით”. მაშ ასე, ბატიპალიადან

მილანის გავლით ჩავდივარ შამბერიში, შემდეგ პარიზი, მადრიდი, პუატიე, ნანტი, რენი, მორლე და, ბოლოს, რკინიგზით ხეტილის 66-საათიანი ციებ-ცხელების შემდეგ, როსკოფსაც მივალწევ. კიდევ ერთ შედეგად მიმაჩნია “ბატიპალია-სანკტ-პეტერბურგი ვიტებსკისა (სიხარული მომგვარა სადღასაც გამკრთალმა შავლის ლანდმა, თუმცა, შესაძლოა, ის მხოლოდ მომეჩვენა) მადრიდის გავლით”. ბატიპალიაიდან პარიზში რომ მივემგზავრები და პარიზიდან მადრიდში, აქ არაფერია მოულოდნელი, მაგრამ სწორედ ამის შემდეგ იწყება თავგადასავლები: მადრიდიდან გზა ბრიუსელისკენ გიდევს, იქიდან - ცენტრალური ორბისკენ, რის შემდეგაც სანკტ-პეტერბურგისკენ იღებ გეზს. სულ 110 საათი და 34 წუთი დაგეხარჯებათ.

აღმაფრთოვანებულია “მადრიდი-რომი ვარშავის გავლით”. აქ სადგურთა სახელები იდიშური იგავის სიტყვებით უღერს: ვარშავა-ვსხოდნია, ბიალოსტოკი, ჩერემბა, სედლიცე, ვარშავა-შრუდმიეშიჩე, ვენა-ალმოსავლეთი, ვენა-სამხრეთი და, ბოლოს (როგორც უეცარი გაელვება, ჩვენს ნახევარკუნძულზე ყველაფერი წერილმანს რომ დაგავინყებს), რომა-ტერმინი [რომი-სა და, მაშასადამე, მთელი იტალიის ცენტრალური ვაგზალი. - რედ.].

შევძელი მეპოვნა “მოსკოვი-სტამბოლი ლიზიეს გავლით” (სამი მისტიციზმი ასე ერთდროულად) [საფრანგეთის ქალაქი ლიზიე ცნობილია როგორც მონა-

ზონ წმიდა ტერეზას (1873-97) დაბადების ადგილი. - რედ.]. ამ მარშრუტს არა უშავდა რა, მაგრამ იგი არც ისე შთამბეჭდავი აღმოჩნდა, როგორც წარმომედგინა.

ალბათ, უკვე მიხვდით, რომ სარკინიგზო პროგრამა ერთგვარ ნარკოტიკად მექცა. ბავშვობაში მათემატიკის გაკვეთილზე მერხქემ ატლასი მქონდა გააღშლილი და წარმოსახვაში თავგადასავლებით სავსე აღმოჩენების სურათებს ვხატავდი. მსგავსად ამისა, ახლაც მთელი დღეობით ვუზივარ კომპიუტერს, ვნადირობ ჯადოსნურ სიზმრებზე - თვალმოშორებლად ვაკვირდები სქემებს და მარშრუტებს. თუ სწორედ ეს არის “ვირტუალური რეალობა”, მის არსებობაში ეჭვის შეტანა უაზრობაა. ღამეები რომ ვათიო ეკრანსმიშტერებულმა, ბლომბლომად უნდა გამოვიყოლო სხვადასხვაგვარი სასმელები იმ ადგილებიდან, რომლებიც მოვიწახლეთ, უნდა მოვიმარაგო ყალიბები, ქურქები, სათბურები. და თუ ყველაფერი კარგად წარიმართა, უეჭველია, არ ამცდება მკვლელობა აღმოსავლეთის ექსპრესში.

და ხომ შეიძლება, სადღაც სადგურსა და სადგურს შორის, მოვიპოვო საძილე ვაგონთა ქალბატონი - სახეგათეთრებელი და მთრთოლავნესტოებიანი, სისხლიანი ჭრილობისფერი ტუჩებით წვრილად ნახვევ რუსულ პაპიროსს მიბნედილი რომ ექაჩება?

თარგმნა მიქელ ირემაძე

